ЕТНОҐРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

ВИДАЄ

ЕТНОҐРАФІЧНА КОМІСИЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

Т. XII.

ГАЛИЦЬКО-РУСЬКІ НАРОДНІ ЛЕҐЕНДИ.

Т. I.

ЗІБРАВ

Володимир Гнатюк.

У ЛЬВОВІ, 1902.

Накладом Товариства.

З друкарнї Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

ЗМІСТ.

Сторона

Передне слово . . . . . IX—XI

I. Біблійні леґенди старого завіта.

1. Початок сьвіта **А**. . . . . 3—4
2. Початок сьвіта і перші люди **Б**. . . . . 5—8
3. Початок сьвіта, перший гріх і відкуплене **В**. . . . . 8—13
4. Бог і Сатана **А**. . . . . 13—14
5. Бог і Біда **Б**. . . . . 14—15
6. Бог і Чорт **В**. . . . . 15—16
7. Бунт Ангелів . . . . . 16—17
8. Прокляті ангели 17
9. Грім — то війна між Богом і дідьком . . . . . 17—18
10. Як повстали гори 18
11. Як Бог садив рай 19
12. Адам і Ева . . . . . 19—20
13. Адамові діти 20
14. Перший гріх . . . . . 20—21
15. Чому на пальцях нігті 21
16. Звідки пішло „Помагайбіг“ 21
17. Як Адам запродав чортови людий . . . . . 21—22
18. Запропащене і відкуплене людий . . . . . 22—23
19. Хлопське і бабське волося 23
20. Чому у жінок довге волосє . . . . . 23—24
21. Як Бог сотворив шляхту 24
22. Супірка Бога з чортом 24
23. Чорт у вовка між очима **А**. 25

Сторона

24. Сотворенє вовка **Б.** 25
25. Чому вільха червена **В.** . . . . . 25—26
26. Звідки взяли ся кози 27
27. Звідки взяв ся бузько . . . . . 27—28
28. Каня 28
29. Волове очко — королик . . . . . 28—29
30. Чому пчола гине, коли ужалить кого 29
31. Звідки взяли ся воші і блохи 29
32. Божий сьвіт . . . . . 29—30
33. Про Ноя . . . . . 30—32
34. Мойсей і сліпий Жид 32
35. Чому можна красти 33
36. Як Мойсей дістав роги 33
37. Через що Жиди паршиві 33
38. Звідки взяли ся цигани . . . . . 33—34
39. Про Самсона **А.** . . . . . 34—35
40. Жолобчук-Самсон **Б.** . . . . . 35—36
41. Сила Самсона 37
42. Всякоє диханіє 37
43. Про царя Давида і його смерть . . . . . 37—38
44. Соломонові проби **А.** . . . . . 38—40
45. Соломон і його родичі **Б.** . . . . . 41—42
46. Соломонові мудрощі **В.** . . . . . 42—44
47. Соломон у сьвіті **Г.** 44
48. Як Соломон важив бабський розум 45
49. Тілько баб справедливих, як ворон білих . . . . . 45—46
50 Звідки взяла ся скрипка 46
51. Соломон і його мати 47
52. Як Соломон міряв море **А.** 48
53. Як Соломон міряв глубину і висоту **Б.** . . . . . 49—50
54. Саламон в коваля 50
55. Соломон кухарем . . . . . 50—51
56. Соломон і жених 51
57. Як Соломон обдурив чортів 51
58. Соломон і його жінка **А.** . . . . . 52—54
59. Соломон і його жінка **Б.** . . . . . 54—56
60. Давидові ради для Соломона . . . . . 56—58
61. Соломон і Христос . . . . . 58—59
62. Сьв. Ілля на весілю . . . . . 59—60

Сторона

II. Біблійні леґенди нового завіта.

63. Три царі . . . . . 63—64
64. Втека до Єгипту. — Христос і розбійники на крестї . 64—65
65. Про втеку Матери Божої **А.** . . . . . 65—66
66. Втека до Єгипту **Б.** 66
67. Свиня — жидівська тїтка **А.** 66
68. Чому Жиди не їдять свинини **Б.** . . . . . 66—67
69. Як Христос бавив ся пташка 67
70. Чому в горах не родить ся так, як на долах . . . 67
71. Звідки взяв ся млин, віз, кінь, скрипки і медвідь . . 68—69
72. Звідки взяли ся гриби . . . . . 69—70
73. Звідки взяли ся пчоли 70
74. Жидівський помийник . . . . . 70—71
75. Як згорів „Ка“ **А.** 71
76. Від чого названа горівка **Б.** . . . . . 71—72
77. Звідки взяла ся табака і люльки **А.** 72
78. Тютюн і табака **Б.** 72
79. Звідки взяв ся огонь у кремені 73
80. Чому діти не ходять до року 73
81. Чому люди не знають часу смерти **А.** 74
82. Чому люди не знають, коли пімруть **Б.** . . . . . 74—75
83. Чи знали люди час смерти? **В.** 75
84. Чому кінь такий ненаситний . . . . . 75—76
85. Звідки взяла ся собака 76
86. Звідки взяла ся малпа 76
87. Черепахи **А.** . . . . . 76—77
88. Заклята риба **Б.** 77
89. Чому рак має в заді очи 77
90. Чому тепер колос малий **А.** . . . . . 77—78
91. Який був колись колос **Б.** 78
92. „Для пса і кота“ **В.** . . . . . 78—79
93. Чому камінє не росте 79
94. Чому́ ксєндзам не вільно женити ся . . . . . 79—80
95. Чому попам усе мало 80
96. Ненаситний піп 81
97. Богач не лише бідного, але й Бога не хоче знати . . 81
98. Христос, Петро і підкова 82
99. Як сьв. Петро був Богом **А.** . . . . . 82—83
100. Божий коваль **Б.** . . . . . 83—84
101. Батько конем **А.** 84

Сторона

102. Як Христос зробив коня з чоловіка **Б.** 85
103. Сьв. Петро у клопоті **А.** 86
104. Як сьв. Петра били **Б.** . . . . . 86—87
105. Біда з піяками **В.** . . . . . 87—88
106. Чому чоловіки старші від жінок . . . . . 88—89
107. Христос і дві дівки . . . . . 89—90
108. Лінивий парубок і дівка . . . . . 90—91
109. Як Ісус Христос ночував у бідної вдови . . . 91—93
110. Лакома баба . . . . . 93—94
111. Вдовині діти . . . . . 94—95
112. Церква і коршма 95
113. Як глина крала глину . . . . . 95—96
114. Сьв. Петро на ярмарку 96
115. Христос із Петром при перевозі **А.** . . . . 96—97
116. Христос із Петром при перевозі **Б.** . . . . 97—98
117. Пяниця гірш собаки 98
118. Мука через гроші . . . . . 98—99
119. Що більший гріх 99
120. Христос і арендар . . . . . 99—100
121. Сьв. Петро і Павло — молотники . . . . . 100—101
122. Ісус Христос і сьв. Павло — лікарі **А.** . . . 101—103
123. Христос і Циган **Б.** . . . . . 103—105
124. Христос і Жид **В.** . . . . . 105—106
125. Перший Циган **Г.** . . . . . 107—109
126. Про Жида, що роздав свій маєток бідним **Д.** . . 109—111
127. Звідки взяв ся вітер **Е.** . . . . . 111—113
128. Як Христос відгадував загадки 113
129. Як Христос шукав правди . . . . . 113—114
130. Чому Русини гайдамаки . . . . . 114—115
131. Чому Цигани не мають пристановища 115
132. Про Христові муки 115
133. Звідки взяли ся перли 116
134. Христос і Жиди 116
135. Ворона 117
136. Христове воскресенє . . . . . 117—118
137. Когут **А.** 118
138. Як когут воскрес **Б.** 118
139. Христос у пеклї **А.** . . . . . 118—119
140. Христос і Люципер **Б.** 119
141. Чому на Великдень так рано відправа **В.** . . . 119—120

Сторона

142. Про Юду Іскаріота **А.** . . . . . 120—121
143. Юда Іскаріот **Б.** . . . . . 121—124
144. Пилат 124
145. Андрей і Петро — рибаки 124
146. Як апостол Павло навернув ся . . . . . 124—125
147. Підступи сьвятого Павла **А.** . . . . . 125—126
148. Чоловік, що вірував тільки у сьв. Петра **Б.** . . . 126—127
149. Чуда сьв. Петра . . . . . 127—129
150. Вовк апостол 129
151. Про Лазаря і його брата . . . . . 129—130
152. Чоловіче мясо . . . . . 130—131
153. Христос і пупорізка . . . . . 131—133
154. Дідова і бабина дівка . . . . . 133—134
155. Бідак, Христос і апостоли . . . . . 134—135

III. Леґенди про сьвятих.

(Греко-латинські і польсько руські).

156. Василько **А.** 139
157. Як вишукали хрест Ісуса Христа **Б.** . . . . 139—140
158. Константин і Олена **А.** . . . . . 140—149
159. Про царівну, що з нею батько хотів женити ся **Б.** . 149—152
160. Царівна Оліяна **В.** . . . . . 152—156
161. Про сьв. Остафія . . . . . 156—161
162. Як три брати спали пятьсот літ . . . . . 161—162
163. Чому на теплого Николая не можна робити **А.** . . 162—163
164. Сьв. Николай карає жінку, що не шанувала неділї **Б.** . 163
165. Сьвятий Николай і три студенти . . . . . 163—164
166. Сьв. Николай і вовк . . . . . 164—165
167. Сьв. Николай опікун зьвірів **А.** . . . . . 165—166
168. Як вовк поніс хлопа **Б.** . . . . . 166—167
169. Сьв. Николай і злодії 167
170. Сьв. Николай і циган . . . . . 167—169
171. Сьв. Николай і чудесна скрипка 169
172. Сьв. Николай кумом . . . . . 169—176
173. Чому не годить ся в гуцульські сьвята робити . . 176—177
174. Сьвятий Валентий 177
175. Про Ґеновефу . . . . . 177—179
176. Сьв. Пятниця . . . . . 179—180
177. Про сьв. Варвару 180
178. Християнство на Руси . . . . . 180—185

179. Коли московський цар став християнином . . . 185—186
180. Про київську лавру 186
181. Про сьвятих козаків . . . . . 187—188
182. Костел у Підкаміню 188
183. Хрести перемінені на шибениці . . . . . 188—189
184. Чудотворний образ 189
185. Чудотворна фіґура 189
186. Милятинський Христос . . . . . 189—190
187. Чудо сьв. Івана . . . . . 190—191
188. Звідки взяла ся чайка 191
189. Звідки взяло ся волове очко 191
190. Звідки взяла ся тополя . . . . . 191—192
191. Звідки взяв ся барвінок 192
192. Пйотровіна, Щепановский і король Болеслав . . 192—197
193. Сьвятий Щепановский 197

IV. Леґенди про недовірків і чарівників.

194. Про вічного Жида **А**. 201
195. Вічний Жид **Б**. . . . . 201—202
196. Невмирущий Жид **В**. 202
197. Цар Олександер, що вимазав сьвяте слово з церковних книг . . . . . 202—203
198. Про Твардовского . . . . . 203—204
199. Дяк-музика . . . . . 204—205
200. Записав чортови душу і не пішов до пекла . . . 205—206
201. Про шевця, що записав ся злому духови . . . 206—210
202. Як піяк висвободив грішні душі 210
203. Як стрілець убив чорта **А** 211
204. Про грішника стрільця **Б**. . . . . 211—212
205. Убийник власного батька **В**. 213
206. За гроші — душі . . . . . 213—214
207. Дідьчі гроші 214
208. Пан — всезнайко 215
209. Розмова зьвірів на щедрий вечер 215

Передже слово.

Випускаючи в сьвіт отсю нову збірку, мушу сказати кілька слів від себе.

Фолькльорна література зростає у всїх народів із року на рік. Та коли у иньших народів тримають ся редактори і видавцї при публїкованю фолькльорних материялів із малими виїмками ще давнїйшого методу і випускають в одній збірцї ріжні матеріяли разом (казки, байки, пісні і т. и.), етноґрафічна комісия Наукового Товариства ім. Шевченка постановила видавати свої матеріяли систематичними збірками, ґрупуючи однородний матеріял в окремих книжках та втягаючи до нього й давнїйші передруки, щоби — на скільки се можливе — дати змогу спеціялїстам — мати перед собою, так сказати, corpus однородного матеріялу і улекшити тим чином дослїди над ним. Така систематика викликана по просту конечністю. При теперішнім зростї фолькльору трудно специялїстови мати найріжнороднїйші виданя, по яких порозсипувані фолькльорні матеріяли; не легка річ зібрати також відповідну бібліотеку тим більше, що багато видань поробило ся бібліоґрафічною рідкістю. Колиж би специялїст, що хоче заняти ся порівняним дослїдом якоїсь теми, мав перед собою такі corpus-и однородних матеріялів у ріжних народів і при тім іще вказану відповідну лїтературу, се улекшило би значно його працю і заощадило би нераз багато часу, страченого марно на перешукуваню ріжних, часом навіть маловартних публїкаций. В тім напрямі й мусять посувати ся тепер фолькльорні видавництва, бо інакше трудности, вказані висше, будуть раз-у-раз побільшувати ся.

Маючи те на оці, етноґрафічна комісия Наукового Товариства ім. Шевченка розпочала вже й виповняти свій плян. Вона видала доси окремими збірками анекдоти, казки, новелї, з кінцем минулого року випустила перший том приповідок, а з отсим томом прийшла черга й на леґенди. При малих матеріяльних засобах вона не може повести дїла так, як би бажала, не може розтягати свойого видавництва на цїлу теріторію, заселену українським народом, і на разї обмежаєть ся тільки на Галичину, але з часом може розширить свою працю, що очевидно незвичайно пожадане.

Що до иньших збірок леґенд зазначу, що крім невеличкої збірки російських леґенд Афанасєва, яка тепер належить до бібліоґрафічних рідкостий, як заборонена рос. дух. цензурою, суцїльних збірок леґенд доси не було в славянському фолькльорі, хоч по ріжних виданях надруковано їх не мало. Наслїдком того й моя робота була утруднена, головно при подаваню паралєль, яких можна у иньшім разї було би зібрати більше.

Що до самого виданя зібраних мною леґенд, то воно буде обіймати два томи. В другім томі буде так само чотири розділи, як у сьому. Розділ V-ий буде обіймати: Леґенди про монстри і дивогляди; VI-ий: Леґенди про конець сьвіта; VII-ий: Моралїзацийні і фільософічні леґенди; VIII-ий: Жартливі леґенди і сатири на сьвяті теми Крім того буде при другім томі окремий додаток, до якого увійдуть ті леґенди, що наспіли в часї друку збірки і не могли вже бути поміщені в відповідних розділах. До обох томів разом буде доданий показчик мотивів, додаткові паралелї та індекс.

Характер отсеї збірки трошки сорокатий. В нїй приходять не тільки ріжні говори, але й ріжні роди правописи. Та так мусить бути все, коли на збірку складають ся ріжні записувачі, а не один. Вправдї міг би редактор уодностайнити правопись, але тодї мусїв би брати на себе відвічальність за всякі можливі недокладности або нераз і невірности, особливо при передачі ріжних звуків у ріжних говорах. Я не хотїв брати її на себе, тому й полишив усе так, як було в оріґіналах. Що до вірности записів, то можу ручити тільки за свої власні (при них не клав я свого імени, тільки імя оповідача); дуже докладно позаписувані також тексти д. О. Роздольського — про иньші не можу говорити, бо для того треба б переводити контролю на місцї, що очевидно неможливе тай зрештою й неконечне.

Всїх нумерів надруковано в сїм томі 209. Коли від того відчислити 44 варіянти, тодї лишить ся 165 нумерів, як видно, досить поважне число для одного невеличкого тома. На них зложили ся отсї записувачі: О Роздольський — 23 тексти; О. Деревянка — 22; А. Веретельник — 14; В. Левинський — 9; О. Галевич — 7; незвісні — 6; др. Ів. Франко — 4; М. Дерлиця — 3; Ю. Якимюк, Л. Гнатишак, А. Крушельницький — кождий по 2; І. Кревецький, Маркевич, М. Бажалук, М. Зубрицький, др. В. Щурат, Назарук, М. і Л. Ляторовські, І. Ляторовський — кождий по 1; записаних мною текстів 71, а передрукованих із ріжних давнїйших видань 35. Усїм тим особам, що відступили менї свої матеріяли для опублїкованя, складаю на сїм місци свою подяку.

Крім того вважаю також своїм обовязком зложити щиру подяку дру Ів. Франкови не тільки за користованє його бібліотекою, але й за цїнні вказівки та ради, яких він часто уділяв менї.

У Львові, 25 грудня 1901 р.

Володимир Гнатюк.

I.

Біблійні леґенди старого завіта.

1. Початок сьвіта.

А. С почитку, т. є. дуже давно, не було нічо на сьвіті, лиш самі води. Але єк Господь Бог возносив се понад водами, то на воді був дуже великий шум, а з того шуму шос кричало: Хто даст мені руки і ноги, тот буде мені за побратима! — А Бог каже: Розпобратима. Тогди Бог сказав: Най стане се тому, шо у шумі кричиє, руки і ноги! Так і стало се. Тогди чорт прийшов ід Богови, каже: Побрати'! — А Бог каже: Розпобрати'! — Ходили вони то ходили водов, нарешті Бог сказав, шо треба сотворити землю. А чорт каже: Треба сотворити. — Тогди Бог сказав чортови: Іди на тридевєту землю і принеси землї. А єк будеш брати землї, то абес так казав: — Земле божя! Беру тебе в імє боже! — А він єк брав тої землї, то так казав: — Земле моя, беру тебе во імє моє! — То доки вийшов на воду, то ніц не приніс землї, бо то усе вода сполокала. Бог каже: Де земля? — А чорт каже: Вода сполокала. — Біжє знов і кажи: Земле божя, беру тебе во імє боже! — А чорт пішов тай каже: Земле моя, беру тебе во імє моє! — Чорт доки вийшов на воду, то вода усе сполокала. А Бог каже: Біжє і кажи: Земле божя, беру тебе во імє боже! Чорт пішов тай каже: Земле божя і моя, беру тебе во імя боже і моє! — Тогди чорт виніс тілько за ніхтя, єк біб. Тогди Бог узєв від чорта глину чи землю і зробив так кочіло, малу паланицу, поблагословив, та єк подивили се у оден бік, то очєма не стєкли, а єк подивили се у другий, то также очєма не могли подивити се. І так сьвіт уже новий став. Тогди чорт узєв се майструвати: Зробив чорт колесо до фіри, але без дирки, а Бог сказав: Зроби дирки. — Він зробив дирку, тай зклав віз. — Зробив сокиру без топорища. — Бог сказав: Зроби топорище. — Він зробив тай рубав дров. А зробив хату без вікон. Бог сказав: Зроби вікна! Він зробив вікна тай стало у хаті видко. Він дуже осердив се, шо він, шо зроби, то все лихо, тай шукав на Господа Бога сітки. Зачєв чорт будувати хату на 20 метрів. Стіна із самого желїза — тай у землю дуже богато закопав так моцно, шо й самий би не виліз із тої хати. А єк єї доробив, то пишов із Богом тай сьв. Михаїлом по земли. А чорт то мав дуже красні

ризи. А Бог каже до Михаїла, шоби Михаїл узєв тоті ризи, єк будут купати се. А Михаїл сьв. каже чортови: Ходім купати се! — Чорт каже: Ідім. — Чорт звер ризи тай каже: Ану, ходім! — А Михаїл каже: Іди ти на перідь, ти май знаєш. — А чорт лиш штрик у воду, а Михаїл ухопив ризи тай утік. А Бог 100 метрів лід поклав, вер чорта так, шо аби чорт не їв бірше хліб. А Михаїл уже був дуже делеко. А чорт прийшов до леду тай не міг вийти. А він єк пишов на тридевєту землю, а відти єк розігнав се, то єще 100 метрів виштрик, тай каже: Ти хлопец, але і я хлопец! — А єк се подивив, шо ризий нема, а він за Михаїлом єк полетів, тай хотів Михаїла імити. А Михаїл крикнув: Боже! Уже мене чорт лови. — А Бог каже: Маєш мечь, борони се! — А Михаїл єк махнув мечєм, а то від чорта одні крила упали, та до Михаїла приросли. А чорт знов дуже летит. А Михаїл каже: Боже! Чорт лови! — А Бог каже: Маєш мечь, борони се. — Михаїл єк махнув мечєм, а то і другі крила упали, та до Михаїла приросли, тай Михаїл утік, бо мав 6-ро крилий, а чорт лиш одні.

Тогди чорт каже Богови: Ходім, побрати', ід мої хаті! — А Бог каже: Ідім розпобрати'! — Прийшли они ід тій хаті, а чорт: Ану іди, побрати' у хату. — А Бог каже: Іди ти, розпобрати'! — А чорт увійшов у хату, Бог поблагословив, а то двері лиш заперли се. Тогли чорт єк потрєс се і заревів, то стали гори і долини. — І чорт каже: Коли я, Господи, відси вийду? — А Бог каже: Коли діти не будут на боханці ходити і єк смерека не буде зеленіти, тогди ти вийдеш відси. А витак Бог скинув ангелів до пекла, котрі звут се діяволами.

Они ураз ід тому чортови приходили та радили се, єк то би було, аби смеречє усхло. А він їм сказав, шо аби били цвики у смеречє, то смеречє буде схнути. Але хоч чорти били у смеречє цвики, то однаково нічо не помогало. Тому таке у смеречю сучє тверде, єк желїзо.

Відтак коли Господь Бог ходив по землї тай каже: Треба сотворити чоловіка. — Тай Бог сотворив чоловіка Адама, а відтак і жену Єву. Але они були зразу у раю, а потому вигнав їх на землю, Адам і Єва мусїли працувати. А чорт прийшов ід Адамови тай каже: Подаруй менї тото, шо наймильнїйше, а ти єго не знаєш. — А Адам каже: Бери. Тай Адам підписав се і з мізинного пальця кровйов запечатав, а чорт пішов та у Чорне море під білий камін ісховав. Тай відтак чорт ізробив плуг, запрєг конї тай дав Адамови, аби Адам орав. Та правда шо Адам дуже орав, коли він підписав се на свої поколїня, шо має собі чорт брати.

Зап. 1899 р. Юрко Якимюк, в Тходеві, Косівского пов.

2. Початок сьвіта і перші люди.

Б. То шче Христа́ не бы́ло, ты́лько бы́ла сина вода́ і бі́лый ка́мінь. І ўтиць предві́чный на тым ка́мени собі́ спочива́ў. Али раз гріло со́нце і тынь бо́жа бы́ла ў воды́. А ути́ць предві́чный мо́вит до ты́ни сво́йойі: Сатайани́не, вы́йди ві́дны! І він вы́йшоў і стаў ко́ло вітця́ небе́сного, бо він сотворе́ный на йа́нгила від Бо́га. І за́раз Бог шле йиго́ ў во́ду, ў глубину́, бо хо́че сьвіт заснува́ти, бы вы́ньіс землы́. Мо́вит: Іди́ і буде́ш мо́вити: Беру́ зе́мльу ў імньа́ Госпо́дне! Він пішо́ў — а він ўже від ра́зу на зле ва́жиў — і мо́вит: Биру́ зе́мльу ў імньа́ сво́йи. — Ни вы́ньіс нич. — Чому́с так не мо́виў, йак йа тобі́ наказа́ў: Биру́ зе́мльу ў імньа́ Госпо́дне? — Йа мо́виў. — Непра́ўда. Ану́ йди шче раз. — Він пішо́ў і са́мо так не вы́ньіс. — Іди́ тре́тий раз і буде́ш мо́вити: Беру́ зе́мльу ў імньа́ Госпо́дне. — Він пішо́ў і зо зло́сти не мо́виў: Беру́ зе́мльу ў імньа́ Госпо́дне, ай мовит: Беру́ зе́мльу ў імньа́ йиго́. І вы́ньіс ты́лько за па́зурами гли́ны (опов. показує) і тото Бог вы́шкрептаў шпи́лькоў, мо́же то́го бы́ло ты́лько гі біб. І Пан Біх тото́ поблагослови́ў і зроби́ло сьа ку́сник землы́. І повідат Бог до Сатайани́на: Лыга́й тро́хы, та спи, кой йи де. — А кобы́с ньа дайа́к ни звіў! він мо́вит Бо́гу. — Не бі сьа. — А Сатайани́н мо́вит: Лыга́й ты ўпере́д. Бог лых, тай не спит. А він йино́ лых, тай заспа́ў. А Бог зе́мльу поблагослови́ў і почала́ рости́ ў усы́ бо́кы. А він сьа схо́пиў: Ого́, ўжес ньа звіў! Та поча́ў зава́льувати зе́мльу, ду́маў, жи зало́мит ў во́ду, тай сьа паза́д запа́де. І де ўпаў, то нне́сь там доли́нка йи на земли, а де підниманў так, жи до гори́ зло́мит, то днесь гора́. Йак сьа йуж зроби́ла земльа́ і Пан Біг зачи́нат сади́ти сад. І десь там бы́ло пйате́ро зе́рньат і післа́ў йиго Бог: Іди́, принеси́, бу́демо сади́ти во́вачі. Він приньіс четве́ро, а пйа́те схова́ў під йазы́к собі́. А Бог сьа пы́тат: А де шче пйа́те? — Там не бы́ло. — Йак то не бы́ло, коли́ ма́йиш оньи́ під йазы́ком. — А він вы́ньаў, мо́вит: На, ньай ти бу́де на роспйа́тійи. — А Бог мо́вит: Ньай тобі́ бу́де на прогна́нійи. І за́раз го заклья́ў. І днесь, йак сьа перекстй, він утыче за мо́ре. А він сьа поты хреста́ не бойа́ў.

Не хо́че він Бо́га слу́хати, а Пан Біг ўзьаў і ўмочи́ў па́лець ў во́ду і ма́хнуў і зроби́ў сьа сьвьаты́й Михайі́л. Бо він і днесь йи а́нгил Михайі́л, а не ро́дженый, ты́лько сотворе́ный. І пы́тат сьа Сатайани́н Бо́га: А на шчо ти тото́ зроби́ў? — Ну, на шчо, та ты́ ньа не хоч слу́хати. А він ўзьаў, та при́горшчами воды́ йак збри́скаў і йіх сьа ты́лько наробило злых, йак травы́. А Бог сьа пы́тат: А ты́ шчо ро́биш? — Ге-ге! Буду́ сьа с тобо́ў войува́ти. А він собі́ ўже зроби́ў колесни́цьу, тоту́ шчо гремит, злый. Али Бог мо́вит: Кобы́ ты пішо́ў шче помірйати глу-

бину́, ци глыбо́ко де йи? — Він пішо́ў і ба́виў під водо́ў і ба́виў со́рок дньіў. Али Бог йак заморозиў во́ду, на сто локо́т льіт ста́ў. Али він сьа здогада́ў, жи лишиў на земли́ колесни́цьу і ни дьійшо́ў, де дно воды́ йи, а́ли зача́ў верта́ти до горы за колесни́цеў, бо жаль му, абы́ сьвяты́й Михайі́л ни відобра́ў. А Михайі́л ўже й ўзьаў. Ду́ркнуў голово́ў, йак віттам йшоў, ў льід — льід бі́льше як на сто сьаже́нь до горы́ поле́тьіў. І він вы́йшоў на зе́мльу, повіда́т Бо́гу: Тепе́рь сьа будемо́ войува́ти! — А Бог мо́вит Михайі́лови: Пору́ш ору́жійом сво́йим — бо йуж ма́йи ў рука́х тото́, шчо гремит. І Михайі́л йак загремі́ў, йак зайшо́ў бити і ўсы́ побиў тоты́, шчо він зробиў з воды́, хыба́ він сам ско́чиў Па́ну Бо́гу піт плече́: Ей, дару́й жи́гьа! І Бог дарува́ў му, йиго́ не ўбиў. І тепе́рь йи ў нас до дне́сь така́ поведьі́нка, жи він з воды́ зробиў злых, йак стрьасуваў, і дне́сь хто зна́йи тото́, то йи гріхо́м, йак ўмы́йи жі́нка лишкы́, абы́ так (опов. показує) стрйа́сла, або́ йак сьа чоловік мы́йи і рука́ми так ма́хне.

Али Бог ўзьаў і сотвори́ў Ада́ма з гли́ны і десь там до чо́гось припе́р. Али він, пек му, прибі́г, ўви́дьіў і подьуґаў па́льцьом. І дне́сь че́рес тото́ на чоловіцы ві́спа йи. І ды́хнув Бог ду́хом на Ада́ма і оживи́ў сьа. Льіх спа́ти, а Бог вы́ньаў із ньо́го ребро́ і зроби́ла сьа жона́ Йи́ва. Він йак сьа пробуди́ў, гі аш сьа напу́диў, бо він сам льіга́ў. А йа́нгил Михайі́л кли́че: Ада́ме! То жона́ твойа́, Йи́ва. То по вас цьілы́й сьвіт бу́де. — І нич ни тре́ба бы́ло роби́ти там, даў Пан Біг рай Ада́мови і Йиві, навіть ты́то таке́ бы́ло, йак тепе́рь но́хоть, то ўсьо таке́ бы́ло; не тре́ба ся бы́ло ны́ ўбира́ти, ны́ нич. І дне́сь нихто́ не зме́рзне ў но́хоть. — Али тот злый наўчи́ў сьа до Йиви ходи́ти. А Пан Біг ўзьаў і упсарчи́ў огньо́м рай, абы́ він там не ходи́ў. Він прибира́йи спо́собу, йак бы дьіста́ти сьа до Йиви, бо ни міг вытримати без не́йі. І уроби́ў си ру́ру желы́зну, поста́виў ко́роз воге́нь, зроби́ў сьа так гі вуж і корос тото́ пересува́ў сьа ў рай. А Пан Біг тогды́ ўзьаў го і закльа́ў: Бода́с сьа су́ваў, пок сьві́та, на че́реві. І ўни й до дне́сь сьа су́вайут; тоты́ га́цы, вони́ й дне́сь сут; то з ньо́го.

І він ўвійшо́ў ў рай, і ўже тоты́ во́вачі, шчо Пан Біг сади́ў, ўро́дили. А на тьім, шчо він схова́ў быў під йазы́к, то найкрасші йа́пка. А він сьа пы́тат Ада́ма: Чому́ ни йіш ноны́ йа́пка? — Гм, Пан Біг ми заказа́ў ві́лны йісти з но́го де́рева. — Е, він собі жа́луйи. Нуш, то почка́й, йа йду вы́рвати. Пішо́ў, вы́рваў і даў Ада́мови йидно́ і Йиві йидно́. Йи́ва ўкуси́ла і пролыґла, а Ада́м ўкуси́ў, ангил закли́каў: Ада́ме, ўжес согріши́ў! — А він сьа йми́ў ту за йапко і ту (ў шийі́) зоста́ло, і до дне́сь та́кій йи у хло́па: ба́ба прожéрла, тому́ не ма́йи йа́пка.

Ты́льки Ада́м согріши́ў, ўже нема́ тако́го ты́ла гі но́хоть, ўже Ада́м ўсти́дат сьа ты́лом. І даў Пан Біг Йиві куде́льу прйа́сти, а Ада́мови

восьльі́нча́ і роска́ль: На, ты прйади́, а ты доўко́ла се́бе сьі́дьачи копли́, бы́с жиў. І Ада́м ко́пле, а ўно ўже жито ци шчось сти́гне йидно́, а дру́ге схо́дит, а тре́те шче сьі́йи. А злый ві́ткысь надбі́г: Шчо ро́биш? — Ви́диш, мо́вит, шчос ми наробиў, жи ўже му́шу копа́ти. — Та чому́ так ко́плеш сьі́дьачи? — Бо так ми Бог велы́ў. — Ге-ге! Йа тьа ни так пора́джу. Уста́нь си, та си аш по́ны скопли́, та бі́льше бу́деш ма́ти. А ўна, гі ба́ба, — ві́ткысь: Та уны́ пра́ўду повіда́йут. Ўстань. — Він ўстаў, а йа́нгиў кли́че: Ада́ме! Роби́ по́кы чола́ і ўсе голоде́н буде́ш. А ты, невісто, дьі́ти без бо́льізни ни вы́годуйиш. Йуш проклья́ў. І дне́сь так йи у нас, жи чоловік во́ре і сьі́йи, ци пан, ци хто, хто жи́йи і тако́го нема́, жебы́ мо́виў: Йа ўже сы́тый, не хо́чу бі́льше; хыба́ ўсе кобы́ бі́льше. А ба́ба і дне́сь такойі му́кы з дьітьми́ претерпи́т, жи гі́рше ни́ґде не може бы́ти.

І йак зайшо́ў той злый там ко́ло Йи́вы збыва́ти час і зроби́ў йі таку́ дьіти́ну, жи ма́ла два́йцьіть шты́ри голо́ў. І йак зарича́ло під схо́дом со́ньцьа, то чу́ти бы́ло аж на за́пад, де заходи́ло. І Ада́м сьа ўстрашив то́го, не зна́йи, шчо роби́ти. А злый мо́вит: Не бі сьа, запиши́ ми, шчо буде́ по то́бі, йа злычу́, жи ни буде́ хыба́ йидна́. А Ада́м ни знаў, жи по ньім цьілы́й сьвіт пі́де. Тай записав тото́, шчо по ньім бу́де і він злычи́ў, хыба́ йидна́ зьіста́ла. І зато́го сьа поча́ў на́рід пло́дити. І тото́ сьа вело́ до́ўго. Почали́ льу́ди ўже мере́ти і ўсьо йде до зло́го, а Бо́гу нема́ нич, бо він закупи́ў. Али Пан Біг даў на сьві́ты льу́дьом ни́вы ўсьа́кі: Жи́то, пшени́цьу, йичмі́нь, а́ли ни зна́йу, шчо кому́ обіцьа́ў. А злый мо́вит: А миньі дашчо́! — Та дам ти вове́с. — І злый йде доро́гоў, тай си бесьідуйи: Вове́с, вове́с! А ба́ба надийшла, тай пы́тат сьа: Шчо́ ви́, панцу́нейку, бе́сьідуйите? — Тот ни хо́че повісти по мньу, ай мо́вит: Шчось ми поўбіцьа́ў Бог і ўжем забы́ў че́рес те́бе. А Бог быў там не даў, він быў тьамиў, ай жа́луваў віўса́ йиму́, бо мо́вит, буду́т тьісны́ льу́ди, та буду́т вове́с йісти. І дне́сь йідьа́т льу́ди вове́с котрі тьісньішші, хыба́ па́нство та жидьіўньа́ йідьа́т ж жи́та палени́цьі; ў нас то ме́ле ў млины́, а шче вы́шше під го́рами — ни шпас, ньіт, бігме — то ў сту́пцьі стовче́ вове́с, мі́сит паленьа́ і йіст. — Али він повідат ба́бі: Ану́, чей ми прига́даш, шчо́ ми Бог даў? — Може жито? — Ай де. — Та пшени́цьу. — Ай де. — Та йичмі́нь. — Ай де. — Мо́же біб? — Ай де. — Дось йака́ сьіўба́ йи, шчо льу́ди сьі́йут, та му перейшла́ і ни ўгада́ла шчо. Мо́же зе́рно? — А зе́рно мы назы́вамо вове́с. — Ай де. — Та мо́же восе́т? — Восе́т, восе́т. — І дне́сь через нього ро́дит сьа ў зе́рны восе́т, тре́та часьть, а даде́ й полови́на. Бог зна́йи, ци че́рез тото́, ци ньіт.

Али йидно́го ра́зу ўже Бог йде доро́гоў, тай гі сумны́й. А він зґибаў йиго: Ты чо такы́й сумны́й? Вони́ собі не вы́кали. — А йак

бым, мóвит, не быў сумный, диви, льуди сьа рóдьат і ўмирáйут і до тéбе ўсьо, а до мéне нич. — Ге! Йа си закупúў. — А Бог сьа пытат: А де тоты пúсьма сут? — О го-го! то далéко! У воды, у скалы, у вертéпі. — А ци йи такый, жебы тоты пúсьма вітам добыў. — Го-го-го! Немá. Хыбá йак бы сьа ўрóдиў і ўмер і оскрéс, аш тогды добыў бы. І тотó Бог даў, далéко йшло, жи аш сьа ўрóдила Пресьватá Дыва Мáрійа і дыхнув Бог дýхом на Пресьватý Дыву і рóдиў сьа з мáтери Сус Христóс. І жиды йигó потóму мýчили. Прийшлó робúти хрест, роспинáти йигó, і с тóго дéрева, шчо злый маў зéрньа під йазыком, криж зробúли Ісýсу Христу. А чомý? Бо він шче тогды, йак схованý під йазык, то верг і мóвиў: На, ньай ти будé на роспийáтійи. Він не знаў, жи так сьа стáне І тогды, йак Сýса Христá розпийалú, умéр на хресты і оскрéс, пúсьма тоты выплили і згорíли на воды. А дýші до цáриства йшли с пéкла три дóбы. Усы сьвятый Петрó с пéкла выпустиў, хыбá Соломóна лишúў, бо й Соломóн ўже быў там. Мóвит Петрó: Гóсподи, Соломóн зыстáў. — Ни бі сьа, мóвит, він выйде свóйіми мýдрошчами. — І він йаґурáт почáў зáраз заўйáзувати, цéрькоў стáвити, робúти хресты, а вони ўзьалú і выверли Соломóна.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

Паралелї: Про те, як Бог дружив із чортом, див. Ястребовъ, Матеріалы. Ст. 119—121. — Кіевская Старина, 1887, т. XVIII, ст. 196—197. Про те, як чорт перемінив овес на осет, пор. Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 14—15. — Чубинський, Труды, I, ст. 79 і 81. — Грінченко, Етногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 15—16. — Максимовичъ, Сочиненія. Т. III. Ст. 489.

Початок сьвіта, перший гріх і відкуплене.[1])

В. Ото йидного рáзу, коли Бог йшче хóдиў ў воздýсьі и возносúў сьа над водáми, быўа фсьáдий тма. И чýйи Бог гоўос х пíньі. Стýче шатáна. Повідат Бог до нього: „Выйд ґó мі!“ — Йак вышоў шáтан ґ ньому, и так ходúли óба на воздýсьі (х повітрйу). Зоўнýваў шáтан и гвáрит Бóгу: „Пáне, жебы мы сóбі отпочыли!“ — Гвáрит йóму Бог:

[1]) Отсї три оповіданя, записані в Гуцульщинї, Бойківщинї і Лемківщинї, становлять найповнїйші тексти легенд про початок сьвіта, перших людий, їх гріх, прогнане з раю і т. д. Побіч них є одначе цїлий ряд дрібнїйших оповідань, що порушують або ті самі, або нові мотиви самостійно. З огляду на те, що в кождім оповіданю приходить усе щось нове, я подаю їх дальше у цїлости одно по однім.

„Идий до испóдный, до гýубины мóрской, вынес пíску!“ — И выньус, пíшоў и выньус. И даў тот пíсок Бóгу. Бог тот пíсок шмáриў на вóду и стáўо сьа кус зéмлы, што сóбі спочыли. Коли сóбі спочыли, и зáраз сóбі мыслит шáтан: же кéбы Бог фснуў, та же пхне го с той зéмлы до вóды, жебы сьа фтóпиў. Але Бог йако Бог йист вічный и бесконéчный, бес почáтку и бес кíньцьа. Знаў фшытку мысель и подумáньа шатáна и спýстиў на нього гýубокый сон. И зáснуў шатáна. Тóўды Бог утвéрдиў зéмльу на вóдах и рйук: „Ньай сьа дьві чáсти піднéсе вóды до обвáкіў, а трéтьа част ньай зостáне г мóрйах!“ — И тóўды сотвóриў сóньце, абы осушыло зéмльу, напóўниў вóду рыбáми, вóздух птахáми и ствóриў фсьі зьвірі дубрáўны на зéмли, йáкы тылко сут. Але йак пíздріў на тóйи Бог, што сотвóриў, то фшытко дóбре быўо. И тóўды збýдиў шатáна. И зачудýваў сьа шáтан и тóўды повідат: „Та тóму бы трéба ґáзды (ґосподáрйа) и шафáрйа, жебы тым зарйáджаў“.. — Але повідат: „Засадúти бы и óвоц, жебы маў на пóкарм“... — Але гвáрит Бог до шатáна: „Идий до гýубины мóрской, там сут піт скáўоў йáдра, там йи йáдер сьім. И вынéсеш тóты йáдра, то йіх посáджу“. — И пíшоў шатáна и выньус и даў Бóгу йáдер шьіст. — „А сéме — зьвідýйи сьа Бог шатáна — сéме дé йист?“ — „Не быўо, пáне“. — Бог му отповідат: То йуж повідаш непрáўду“. — И Бог повідат шатанóви: „Дай тóто йáдро!“ — Йак посáдиў тых шьіст, а шáтан отповідат: „Йа нé мам, бом не нáшоў“. — Він отповідат: „Мáйиш, дáй го!“ — Шáтан отповідат и по треты раз, же нéма. Бог до нього отповідат: „Рыгний и пльун!“ — И выпльýваў го, бо він го схóваў під йазыком. И тéпер повідат так Бóгу: „Ньай ти бýде на распийáтійи!“ — А Бог му отповідат: „А тóбі буде на прогнáнійи!“ — Тóўды пíздріў Бог на тóйи: — „Трéба тóму ґáзды и шафáрйа“. — Ўзьаў Бог слúны жóўтой и ствóриў з ний чўовéка и дýхнуў до нього дýха свойóго божóго и даў йóму дýшу несмертéльну. Нáзваў йóго чўовéком, имéном Адам. И повідат му так: „Зрóбльу тьа ґáздом тóму фшыткóму сотворíньу, кóгре-м ствóриў, дам ти цыўый рай и фшúткы зьвірі и фшытки скóты, бýде ти з них вільно мньáсо йісти, але йіх ховáти и не мучыти, бýде ти з них вільно скóры на потрéбу ужывáти, але йіх не мучыти“. — И так óддаў Бог Адамóви рай! А тóты дерéва Пáнбіг засáдиў фсьі ў рáйу; тóто дерéво, кóтре шáтан не хóтыў дáти, то быўо серед самóго рáйу посаджéне, дерéво йабýонóве, коўо рáйской стýдньі. То йак Бог оддáваў рай Адамóви, то му пóвіў так: „Ото, Адáме, маш цыўый рай, йист твій и йизьдьис му ґáздом и шафáрйом и йист твóйи. Вільно ти фшытко ў ньім йісти и зажывáти, тілько с тóго йидного дерéва тóбі заказýйу йісти, бо ф тьім дерéві йист смерт і гріх“. — И так Бог там лúшиў Адáма. Йидного рáзу прихóдит Бог до Адáма и гвáрит йóму так:

„Ада́ме, до́брі то́бі йист ту ў ра́йу?“ — „До́брі йист, па́не, тілько же сьа мі цне, бо йи́зьдьим са́м“. — И спу́стиў Па́нбіг на нього тве́рдый сон и Ада́м за́снуў. И вы́ньаў му Па́нбіг з лыво́го бо́ку ре́бро и зро́биў му же́ну, підбочни́цу йо́го, ґльа роспорйаджéньа ра́йу и ґльа розвесе-лы́ньа Ада́ма. Даў йі име́но Йи́ва. И так жы́ли ў ра́йі овоца́ми весе́ўо, ми́ўо и роскі́шньі. И прохаджа́ли сьа коўо́ той сту́дньі ра́йской, с котрой выпли́ва́ли штырі рі́кы: Ордан, Ти́ґрис, Уфрат и Ниў.

Ци на до́вго зоста́ли ў ра́йи Адам и Йи́ва? Не на до́ўго, бо зави́дно бы́ўо то́го шчьи́сьтьа́, ко́тре ды́стаў Адам од Бо́га и Йи́ва, то зави́дно бы́ўо шата́ну и гльа́даў пітсту́пства, штобы йіх скуси́ти. При́шоў йи́ден раз ша́тан до ра́йу, зро́биў сьа га́дом и вы́тяг сьа на йа́бвін на то́ту заказа́ну. И приздрі́ўа сьа на нього Йи́ва, фстрашы́ўа сьа, — а він до́ ний гва́рит: „Не́ бій сьа, па́ньі! Мо́йи жа́ўо тьа не фку́сит! Але ско́штуй йа́пка то́го заказано́го, та бу́деш зна́ти, што йи зу́го, што добро́го“. — И о́на што раз призера́ўа сьа ба́рже на йа́бвін, а йа́пка што раз йі кра́шше сьа ў о́чах роби́ли. На йи́ден раз сьа одва-жы́ўа и йа́пко вірва́ўа, и то́го йа́пка фкуси́ўа и Адамо́ви скоштува́ти да́ўа. И Адам йа́пка фку́сиў, скошту́ваў и за́раз по́знаў, же йуж йист го́ўый. И сам се́бе сьа зафсты́даў (зага́ньбиў), и так сьа видьі́ли обо́йи го́ўы и йи́дно друго́го сьа ганьби́ўо. И похова́ли сьа поза дере́ва, поза корі́ньа. И прихо́дит Бог —: „Ада́ме, де́ йис?“ — „Схо́ваў йим сьа, па́не.“ А йак сьа похова́ли, то поўкрива́ли сьа ўопу́шом, гоўоту́ сво́йу.. — Гва́рит Бог до Ада́ма: „Чом йись сьа схо́ваў?“ — „Бо-м, па́не, го́ўый“. — А йак ты знаш, же-с го́ўый? Мо́же-с йіў йа́пко заказа́не?“ — „Таґ йист, па́не“. — „А на́што-с йіў?“ — „Бо мі Йи́ва да́ўа. Йи́ва мньа зве́ўа и Йи́ва мі да́ўа“. — А гва́рит Бог до Йи́вы: „На́што-с то́то йа́пко вірва́ўа?“ — „Бо мйа гад звйуў“. — Гва́рит Бог до га́да: „Ты будесь сьа на чере́ві сво́йім воўочы́ти и пі́сок бу́деш йі́сти“ — а до же́ны гва́рит: „Ты бу́деш г бо́ли тво́йі дыти роди́ти“ — а до Ада́ма гва́рит: „Те́бе выже́ну з ра́йу и с тво́йом же́ном Йи́вом и дам то́бі йньшу зе́мльу. Але ґльа те́бе бу́де непу́ідна, му́сиш роби́ти х по́ты че́ўа тво́го, а бу́дут ти сьа роди́ти те́рньа и бода́кы“. — А до Йи́вы гварит: А ты му́сиш прйа́сти, же́бы-с приодьі́ўа грі́шне тьі́ўо тво́йи“. — И так зо́сўаў Бог анге́ўа Серафи́ма и так вы́гнаў Ада́ма з ра́йу. И так зі́стаў рай ґльа Ада́ма замкне́ный.

Тирва́ўо то так штырі тисьа́чы льіт. И пото́му йшли фсьі ду́шы до охтва́ни, так праве́дны йак и неправе́дны. И по́тьім, йак выстопа́ўо штырі тисьа́чы льіт, бесьіду́йут ду́шы медже со́бом ў охтва́ни: „По́віў Бог до Ада́ма, же не на вікы нас отшма́рит от се́бе. А тре́ба піти проси́ти Бо́га, жебы нас о́ттиль выба́виў.“ — А кто піде? Фшы́ткы так ўре́кли: „Адам йист прао́тцом, Ада́ма Бог сотво́риў, Адам з Бо́гом бесьі-

ду́ваў, Адам Бо́га ви́дьіў, Адам согрі́шыў, — Адам ньай йде Бо́га проси́ти!“ — Ко́ли сьа Адам вы́браў до Бо́га о́тца проси́ти, и при́шоў на дві доро́гы, йи́дна бы́ўа доро́га шыро́ка, сыпа́на камі́ньом, а дру́га доро́га бы́ўа у́ска, терни́ста. И Адам сьа обе́рнуў за доро́гоў шыро́коў. При́шоў перед воро́та ра́йскы. Заду́ркаў до во́ріт ра́йских, — воро́та ра́йскы вы́шли, поіма́ли го, переверну́ли, збили, скерва́ви́ли, обде́рли до на́гўа и вышмари́ли. Обе́рнуў сьа з вели́кым пва́чом и ж жа́льом и при́шоў на доро́гу у́ску, терни́сту и за́ том доро́гоў при́шоў пе́ред воро́та небе́сны. Заду́ркаў до во́ріт небе́сных, — обзы́ват сьа а́нгеў божый: „Кто там ду́ркат?“ — „Йа Адам, пе́ршый чу́о́век!“ — „Бо йа ту сто́йу штырі тисьа́чы ро́кіў, а йшче ни́кто не ду́ркаў, аш ты пе́ршый“. — За́раз на то́то а́нгеў бо́жый по́біг пе́ред Бо́га о́тца и повідат му: „Па́не, при́шоў пе́ршый чу́о́век до те́бе, име́ном Адам, и про́сит тьа о ўа́ску а́льбо о миўосе́рдьа, жебы-с го отта́мталь, с той невольі выпрова́диў“. — Але Бог повідат до анге́ўа: „Ид го припро́вад ту!“ — И припрова́диў а́нгеў бо́жый Ада́ма перед Бо́га о́тца: гоўо́го, нагўо́го и скырваўлено́го. И по-відат Бог до Ада́ма: „По́што с при́шоў и што хо́чеш?“ — „Ото, па́не, про́шу тьа, жебы-с мньа отта́мталь выпрова́диў!“ — А Бог отповідат до нього: „Хо́тьіў йис бы́ти рі́ўный па́ну тво́му, а те́пер йис найгі́ршый и найгрішньі́шшый от фшы́ткых зьві́ріў и ско́тьіў!“ — То́ўды Адам гва́рит до Бо́га о́тца: „Па́не, ньай бу́де миўосе́рдьа тво́йи на́ мі!“ — А Бог отповідат до Ада́ма: „Што, грішни́ку, миўосе́рдьа мо́йи йист?! Идий од ме́не, не́ маш ў ме́не ўаскы“. — И так Адам пі́шоў од Бо́га о́тца без надьі́йі. Але Бог йако Бог пі́сўаў анге́ўа до ра́йу, штобы му ўротни́ци ра́йскы одда́ли шма́ты (приодьі́ву), жебы не при́ньус великого сму́тку до охтва́ни. Та не при́ньус ни сму́тку, ни надьі́йі (потьі́хы). По́тьім гва́рйат сьватобли́вы мужо́ве медже со́боў с фшы́ткы ду́шы: „Выбе́рме ме́дже со́боў сьватобли́вых му́жий: проро́ка Йизе́кіу, проро́ка Йире́мійу, праве́дного Йо́ва, Нафтанаі́ўа, ца́рйа Дави́да — и так ньай йдут проси́ти Бо́га о́тца, же́бы нас Па́нбіг о́тталь выба́виў, с той охтва́ни“. — И коли так сьа выбра́ли сьватобли́вы мужо́ве, и так йшли до Бо́га о́тца, аль непреста́нно йшли и хвали́ли Бо́га за доро́гоў, непре-ста́нно возопійу́шче и ґуагольу́шче: „Сьват! сьват! сьват Го́спод Бог самаофт (= сам Бог; поясн. оповідача.)! Испольнь не́бо, испольнь и зе́мльа су́вы твойийа!“ — Коли при́шли на дві доро́гы, не оберну́ли сьа за доро́гоў шыро́коў, лем за доро́гоў у́скоў, терни́стоў. Йак при́шли перед воро́та небе́сны, сьпівайу́чи и просьа́чи Бо́га, и сто́йат перед воро́та́ми небесны́ма, ни́кто не́ сьміў дуркну́ти во ўра́та небе́сны. Анге́ў сто́йіт по дру́гі сторо́ньі во́ріт и гва́рит йім: „Што не тужы́те (дурка́те) во ўра́та небе́сны?“ — Они отповіли: „Бо не сьмі́ме“. — „Чом?“ — „Бо-зме грі́шны“. — Гва́рит а́нгеў бо́жый до Йо́ва: „Йо́ве, ту́жы во

ўрáта!“ — И задýркаў Йоў до ўрат небéсных. Отвóриў áнгеў бóжый ворóта небéсны и лúшиў йіх так стойáти. И сам пóбіг пéред Бóга óтца и повідат до Бóга óтца: „Отче, прúшли сýугы твóйа (сýузи твóйі) и прóсьат миўосéрдьа твóго“. — Нá тот час отступúўа од ньóго прáўда, од Бóга óтца, а прúшўо миўосéрдьа, сéстра прáўды, и приступúўо до Бóга óтца, а прáўда пішўа робúти свóйі устáвы. И повéртат сьа прáўда и гвáрит так до Бóга óтца: „Йак йуж стóйу штырі тисьáчы рóкіў и рóбльу прáўду, а йшче-м тьа не видыўа так весеўóго и радоснóго, йак йис ґнéс“... — „А то прибыўа сéстра твóйа миўосéрдьа до мéне, кóтра быўа штырі тисьáчы рóкіў замкнéна, и так весéльу и радýйу сьа ньоў“. — И мóвит тóўды Гóспод Бог до мýжий сьватобливых и до сýугіў свóйіх: „Выбéрте мéдже сóбом чоўовíка, котрый бы нé маў грíху!“ — Отпóвіў Йоў: „Не йи медже нáми чоўовíка без грíху, бо ў грíху зме спўоджéны, ў грíху зме породжéны и грíшны йиздме“. — И отпóвіў Бог до Йóва: „Йóве, дóбре-с пóвіў. Итте до охтвáни и сыітте и ждúйте, а йа вам прúшльу сына мойóго йидинорóдного, кóтрый вас оттáмтиль выпровáдит“. — Йак йшли сьватобливы мужóўе весéўо од Бóга и фтыішно и радóсно, же достáли обітнúцу, — йак прúшли до охтвáни, так сьівáли и Бóга хвалúли, аж ў охтвáни сьа робúўа йáсніст. Шатáну быўо завúдно и заздрóсно. Повідат: „Не так скóро то сьа мóже стáти, бо тобы сьа народúти, пóтым гмéрти, на крéсьты роспйатóму быти, и так ту прúти. А хоц бы то аж и так зрóбиў, жéбы то аж и так быўо, то йа постáўльу ту стоп велúкий, жельізный, тьáшкый серед охтвáни, то йак бы ту прúшоў, дам до тóго стóпа приковáти тьáшкы ґайдáны, — то йак бы ту прúшоў, то и йóго ту зáмкну, то и він ту мýсит сыідúти“.

Кóли Исус Хрúстос сьа нарóдиў и роспйáтый быў и дýша йóго фступúўа до охтвáни, и повідат шатáна до Хрúста: „Йуж йист ту? То хóтыіў быс мóже фсьі дýшы ўзьáти? А вúдиш, йакый йа ту на тéбе пльац мам? Йа ту мам на тéбе стоп постаўлéный и кайдáны приковáны, и ту тьа зáмкну, то и ты ту бýдеш“. — А Исус Хрúстос повідат так: „То зáмкнеш, тілько мі фкаж, йак мам стáти“. — Шáтан стаў кóўо стóпа и фкáзаў му: „Так бýдеш стóйаў ф тых ґайдáнах“. — А ґайдáны трісли и зáмкли сьа на шатáньі. И так зóстаў шáтан стойáти. Хрúстос обéрнуў сьа до Йýды, кóтрый го прóдаў за трúтцет срибренникіў Садукéйім, Фарисéйім, старшыньі жыдыўскі, и зьвідýйи сьа го Хрúстос: „Йýдо, што бíльше, ци мого миўосéрдьа, ци твóйіх грíхіў? — Отпóвіў йóму Йýда, же бíльше йóго грíхіў, йак Христовóго миўосéрдьа“. — То отпóвіў му Хрúстос: „Зостáнеш ту аж до сýду“. — А йшче му Хрúстос не отпóвіў, же на вíкы, лем до сýду. И так выбáвиў фшыткы дýшы з охтвáни и припровáдиў до нéба. Но, и кóнец.

Зап. від Дмитра Сениці в Котáни, 6. серпня 1900 р. О. Роздольський.

Паралелї: Ріжні мотиви про сотворенє сьіта, диви: Драгомановъ, Малор. преданія. Ст. 91—92. Тамже, ст. 429 - 434. — Терещенко, Бытъ рус. народа, V, ст. 44 – 45. — Чубинський, Труды, I. ст. 142 144. — Етноґрафічний Збірник. Т. III. Ст. 1—4. Ч. 1—2. — Буслаевъ, Историч. Очерки. Т. I. Ст. 437 – 438. — Караджич, Српске народ. припов. Ст. 93—95 Erben, Vybr. baje a pov. nár. Ст. 1 – 5. — Руданський Твори. Т. II. Ст. 93 – 126. Ст. 232 – 240. — Nowosielski, Lud ukraiński. Т. II. Ст. 2 – 3. — Wisła. Т. IV. Ст. 387—389: Cztery podania o stworzeniu ziemi. — Добровольскій, Смол. этн. оборникъ. Т. I. Ст. 224—226 і 229—231. Ч. 8 – 9. — Романовъ, Бѣлорусскій сборникъ. Т. IV. Ст. 1—10 і 153 – 155. — Сборникъ за народ. умотв. Т. VIII – XXI., 3. Ст. 98. — Сборникъ матер. д. опис. Кавказа. Т. XVIII. 3. Ст. 64. — Chełchowski, Powieści i opowiadania lud. z okolic Przasnysza. Т. II. Ст. 139—141. — I. Франко, Апокріфи старозавітні. Т. I. С. 7 – 18 і 325—330. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ч. 780—781. Kolberg, Krakowskie, III, 1—16. — Чтенія Общ. Ист. и Древ. Москва, 1880, IV: Барсовъ, народ. пред. Ст. 1 – 7.

4. Бог і Сатана.

А. С пирвовíку ни бýло зимлы́, кілько вóди. І ходúў Пан Біг пóвирх води́ і здúбаў ў йидньім мíсци піни́ на воды́ багáто, шуми́ такóйі. І сказáў до піни́: Устáнь, Сатано, й ходи. А Сатанá ўстаў і пішóў. — Пан Біг ходúў с кумпаньы́стими, з анґéлами. А Сатанá кричúў на піў сьвíта: Вас хóдит пó два, пó три, та сьа ни наўкúмит вам, а йа кілько сам, то миньі скýшно. — Казáў Бог: І вас би бýло два, йáкбис минé пуслýхаў. — А чумý, Бóжи, пуслýхайу. — Йди на хóри, там стойíт ў мúдници водá. Пльунь і вас буде два! — Сатанá йак пішóў, йак ўзьаў пльувáти, то тыілько сьа намнóжило, шчо й сам ни маў де стати. Йак прийшóў Пáн Біг, то з йиднóйі половини поробúў хóрти і потручúў на зéмльу. Так Сатанá за дьітьмú жúлуваў, шчо дрýгий раз рикáў на піў сьвíта. — А дрýгу половúну лишúў Бог дльа нéго на услýгу. А Сатанá просúў Бóга, аби му даў насьíньи, аби сьíйаў дльа свóйих дьітúй, аби маў чим гудувáти. А Бог йимý даў віўсá: Іди́, Сатанó, і сьій, абúс ни забýў, йак сьа називáйи, абúс казáў, овес, овес, овес. — Прихóдит сьватúй Михайíл і кáжи: Йакóго ти́ му насьíньи даў? — Йа му даў віўсá. — Шкодá дльа нéго білого хлыіба, льíпши бýло дáти ситийу. Піду йа і йигó замúльу. І сьіў під міст, а він натхóдит, Сатанá. Михайíл крикнуў: Осéт! — А він йшоў і сьíйаў: Осéт, осéт, осéт. І до нúньі сьа рóдит кульýшчий осéт. І зачúў сатанá ґаздувáти. Зробúў сáни, шчобú йіздиў по сьньíгу. Ў корóткім чисьі сьніг згúнуў. Він зробúў віз. І зробúў йиго ў хáтьі, ни міг цьілий вúтьигнути на двір, бо сьа ни міг ўльíсти у двéрі. Сатанá ўзьиў сокúру і вирýбаў скíни, абú бýли шúрші двéрі, абú сьа ўльíз віз. Прийшóў Бог, розьібрáў віз і показáў йимý

вйносити на двір по йидному колисьі Ни міх Сатана́ вийти з Бо́гом на лад, на коне́ц. Пішо́ў до ковальі́ў, каза́ў, аби́ поробили ланцухи́ з ўсьільа́кими зашчіпка́ми і приньіс до Бо́га і каза́ў: Ўбири́ сьа ў той ланцу́х, буде́м прубува́ти, хто буде́ сильньі́шчий, хто йиго́ урве́, йа, ци ти. — Ўбири́ сьа сам, Сатано́, бо йа ни зна́йу йак, а йак йа бу́ду ви́дьіти, йак на то́бі стойіт, то йа сьа ўбиру́. — А йак сьи Сатана́ ўбраў, каза́ў Бог: Скій, Сатано́, упе́ний, до́ки сьві́та і со́ньцьи! — А він заста́виў двох сво́йіх чортьакі́ў, аби́ той ланцу́х перерізали пило́ў, аби́ йиго́ спусти́ли. І они́ ста́ли і ўзьи́ли рі́зати. Йак мі́сьиць стари́й, то так ланцу́х пирирізуйут, жи сьи тьі́лько тро́ха трима́йи. А йак мі́сьиць нови́й, то й ланцу́х нови́й і ни мо́жут го пирирізати пьіко́ли. Рі́жут го цьілий рік, так го пирирі́жут за цьілий рік, жи сьи ма́ло й трима́йи, а йак наста́ни нови́й рік, то й ланцу́х шче гру́пший йак буў. Аж буде́ спушче́ний при кінци́ сьві́та; буде́ ходи́ў і збира́ў на́рід; буде́ носи́ти ў коно́ўцьі смолу́ і кру́глий ка́мінь, шчо буде́ пове́рха подьі́бний до хльі́ба. А йак наста́ни вили́кий го́лод, а він ко́го зди́оли, то буде́ намоўйи́ў до се́би: Пітпиши́ ми сьи, то ти дам хльі́ба і води́. А хоць сьи пітпиши́, то він ни дасьць, бо й сам не буде́ маў.

Зап. 1897 р. в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

Паралелї: Чубинський, Труды, I, ст. 191—192. — Тамже, II, ст. 359—360.

5. Бог і Біда.

Б. То як іще не було нї неба, ні землї, то Панбіг ходив собі сам по водї. Аж ту Біда вилїзла відкись тай каже:

— Почекай, Господи, і я з тобов піду.

— Та ходи, — каже Панбіг.

Ідут. Панбіг, знаєте, у черевичятах, а Біда в личачищьох. Панбіг іде по водї як по дощцї, а Біда що ступит, то все в воду аж по вуха. Втеперила ся, продрогла, а далї кричит:

— Йой, Господи, та сядьмо де трохи спочити!

— Добре, — каже Панбіг.

Узяв він дрібочку того чорного, що за нїхтем, видовбав, духнув, на тото, а з того зробив ся кусень землї, от такий може, як верета. Простерло ся тото на водї тай плаває. Посїдали вони на тото оба, Біда аж язик вивісила, так відсапує. А Панбіг сидів-сидів а далї здрімав ся, ляг, тай заснув.

— Чекай, — гадає собі Біда, — я тепер знаю щьо зробити!

Тай підсунула ся тихонько до Пана Бога, взяла єго спячого на руки, тай несе аж на край тої верети, щоби вкинути в воду. Ба несе, ба несе, ба несе, а тота верета все ширша тай ширша робит ся. І все бідї здає ся, що вже от-от до берега близько, вже зачяла бігчи, а беріг усе перед нею тїкає. Вже біда так змучила ся, що ледво дихає, а далї шепнула тихо:

— Господи поможи до берега дійти! — Тогди земля перестала рости. Біда доскочила до берега, розмахнула Богойком тай іно хотїла єго шпурнути в воду, аж ту земля з під єї ніг висунула ся, Богойко лишив ся на верха, а Біда бовт у озеро, лиш за нев заклекотїло.

Зап. у Лолинї, Лолинського пов. др. Ів. Франко

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 89—91. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 342—343.

6. Бог і чорт.

В. Йак Бог сотво́риў сьвіт, и сотво́риў рай, а ни́кто не́ знаў, ґльа ко́го, а лем Бог знаў. Та по́тім Бог до то́го райу пісўаў шата́на сади́ти ово́цы, даў му фсьо, што тре́ба (што потрі́бно там бы́ўо): гру́шкы, йа́бка, чере́сьньі, сли́ўкы, шкві́ры. Але він не поса́диў фсьо —: схо́ваў під йа́зык йи́дно йа́дро йабўоньо́ве. — „Ґльачо́го-с, шата́не, не поса́диў?“ — „Та йа фсьо поса́диў“. — Бог му повідат, же ньіт. — „Па́не, поса́диў йим“. — Бог му повідат: „Та ци не зна́йу, што маш під йазы́ком. Маш йа́дро йабўоньо́ве (йапко́во)“. — И при́знаў сьа и Бог му повідат: „То ид по́сад, то бу́де то́бі“. — И він посу́ўхаў и пішоў и поса́диў. И Бог сотво́риў чоўові́ка и даў йо́му рай и ка́заў му по тім ра́йі ходи́ти и зо ўсьіх ово́ціў йі́сти, а с то́йі йабўо́ни, с той, што поса́диў ша́тан, што маў під йазы́ком, то с то́го Бог зака́заў йі́сти дере́ва. — „Бо согрі́шиш!“ — И по́киль сам быў, та не йіў с то́го дере́ва. Аж йак му даў Бог же́ну, помічни́цу, Йи́ву, о́на то́ўды с то́го дере́ва, звіў йий зўый, жебы с то́го дере́ва урва́ўа. Она повіўа, же йім Бог зака́заў, а він сьа до ний обзы́ват, ша́тан, же за́ то не ка́же Бог йі́сти, же бы зна́ли тілько, йак и сам Бог. Аж от то́ўды зво́диў йуж Ада́ма на фшитко бо ўрваў йа́нко и Йи́ві по́даў, о́на фкуси́ла и Адамо́ви да́ла. По́тім Бог вы́гнаў йіх з ра́йу, а шатано́ви по́віў, же —: „Бу́деш шмаре́ный з не́ба за го́рдост, за пы́ху, за́ то, же-с звіў перш́ого чоўові́ка“. — Бо му жаль бы́ўо, шатано́ви, же чоўо́вік выльіпле́ный з гли́ны, а Бог му даў такый рай кра́сный. А ша́тан сой ўзьаў за́ то зас звіст, гва́риў Панубо́гу:

„Па́не, ты ма́йиш йуж чоўові́ка и анге́ліў, а йа не́ мам нич, прийате́льа жадного́!“ -- А Бог му повідат: „Во́змий с ка́ды на йи́ден па́лец во́ды и шмар за се́бе, и бу́деш маў прийате́льа, товари́ша“. — И ўзьаў с ка́ды на йи́ден па́лец шма́рнуў —! сто́йіт за́ ним прийа́тыіль йо́го. Йак за́чаў с ка́ды во́ду мета́ти, так фшы́тку во́ду выме́таў. То маў вели́ку тму анге́ліў тых чорных, што й перезрі́ти не́ міг. И то́ўды повідат Панубогу: „Буде́ме ма́ти, па́не, ві́йну“ — бо маў ду́же во́йска, йуж маў ду́же тых прийате́ли. Дозво́лиў му Бог —: „То май ві́йну!“ — То сьа на пру́тко з ним ста́ўо. То́ўды йак бу́ысне раз, — ша́тан скри́чаў: „Па́не, страх!“ — „То мо́йи во́йско и́де“ — так Бог. Йак загы́рмит стра́шны, — шатан сьа бо́йіт; йак бу́ысне другі́раз, йак загы́рмит за́тым, — найпе́рше ста́рый ша́тан ско́чиў и повідат: „Па́не, де ста́ну, та тьа ни́ґда не спомйа́ну!“ — И ле́тыіў зайи́дно, ани ни́ґда не́ стаў, — ле́тыіў и ле́тыіў, а то́ты за́ ним пада́ли, за чытырде́сьат дний и но́чий, летыі́ли йак дойч, — так йіх ду́же бы́ўо. А старый йак не́ міг йуж ни́ґде місьцьа ма́ти, так скри́чаў: „Па́не, уста́ноў мйа!“ — И то́ўды ним бу́хўо и вибі́ўо ним пе́кўо, и пе́кўо то́то йи дльа дзьа́бліў.

Зап. від Петра Боришо́вича в Бо́ртнім, в серпни, 1900 р. О. Роздольський.

Паралелї: Про те, як чорт робив собі товаришів, диви; Драгоманов. малор. преданія. Ст. 41, ч. 1. — Чубинський, Труды. I. ст. 191. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 341—342.

7. Бунт Ангелів.

Йак Па́нбіг зотво́риў сьвіт и фшы́тко зотво́риў, што на сьві́тьі йист, и при́шоў ґ йи́дньі ска́ўі и там ў тьі ска́ўі чу́йи, же што́си дра́пле. И до то́го сьа озы́ват: „Што там йи ф тьі скаўі, же йа о фшы́ткім знам, а о́ тьім не́ знам?“ — И повідат так: „Вы́ход геў!“ — повідат — што йист там за йи́ден?“ — А тот повідат так: „Йа там — повідат — не піду, бо йа та́кый бры́ткый — гва́рит, — смарка́тый, рога́тый, та йа — повідат — не сьмі́йу сьа там ўказа́ти...“ — Але Бог до ньо́го повідат: „Выйд геў, йа тьа окра́шу“. — Но, и вы́шоў и Бог го окра́сиў. Йак го Бог окра́сиў, то́ўды го даў до не́ба. И він быў пе́ршым анге́ўом. И быў ў не́бі и сам биў и повідаў, же сьа му барз цне. И то́ўды Бог му повідаў, же —: Идий — повідат — там до сту́дньі и о́моч мизе́льный па́лец и шмар за се́бе и зро́бит ти сьа ка́мрат“. — Но, але він йак пі́шоў, йак за́чаў мача́ти па́льцьі, йак за́чаў мета́ти, — так сьа йіх тьі́ўко наробі́ўо [„Наме́таў тма тмоў“ — госпо́дар Сени́цьа], што йіх быўо дванатцете́ры хо́ры. Ну, йуж йак йіх там бы́ўо там ду́же, так йуж поча́ли сой крільува́ти; по́тьім сьа збунтува́ли, же йуж бу́дут роби́ти з Бо́гом ві́йну. Повідат: „Зро́бме сой ту — повідат — при́стоў и мы — повідат — Бо́га йуж выжене́ме о́тталь, мы буде́ме сой са́мы йуж ту, не бойі́ме сьа нич!“ — Але Бог сьа на́ то погны́ваў и зотво́риў на́ то перу́на (што гы́рмит). Так Бог йак раз бли́снуў и загы́рміў, а тот найста́ршый шатан (дьа́боў) повідат: „А што то він — гва́рит — мы́слит? Што то йи! Він сьа з на́ми бу́де биў! — гва́рит. Йак загырмі́ўо другі́ раз и трі́сўо, а він повідат: „Што то йи?“ — „Мо́йи ві́йско сьа рыхту́йи“ — так Бог повідат. Йак загырмі́ло третьі раз и трі́сўо, йак зача́ли з не́ба летьі́ти, то летьі́ли за чотырде́сьат дньіў и за чотырде́сьат но́чы, йак дойдж. Ша́тан йак хпаў, то выбиў со́боў пе́кўо. И окру́тньі зари́чаў вели́кым гоўо́сом. И пото́му, ко́трый хпаў на но́гы, то сьа там фшыткы ґ ньо́му сходи́ли. А ко́трый хпаў на гоўо́ву, то сьа ро́збрыс, — то озе́ро там йи. — То там звы́клы быва́йут озе́ра, — а́льбо де сьа та́кы місьцьа на зе́мли трафльа́йут, то не́ йист тра́вы, так йак бы выпале́но бы́ўо. — Та йуж.

Зап. від Антона Тиханича в Котани, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

Паралелї: Житє і Слово, 1895, I, ст. 137—139. Там вказано літературу предмета. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 340—341. — Памятки укр. мови, т. I. Ст. 11—14 і 325—330.

8. Прокляті ангели.

Як Па́мбіх ви́гнав аньо́лів з не́ба, то вони́ лити́ли со́рок день і сорок но́чів. Пото́му, як Па́мбіх сказав: Амінь! — то де який був, там зістав.

Зап. від батька в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

Паралелї: Чубинський, Труды, I, ст. 16—17. — Памятки укр. мови, т. I. Ст. 12.

9. Грім — то війна між Богом і дідьком.

Діти! Як блискає, щобисте ся не бояли нічого! То ся небо отвирає, а сьв. Михайло на штири роги стріляє злі духи. То як вас грім забє, то вам за тото гріхи відпустят ся. Злий дух каже: Я ся сховаю до худоби! — А Пан Біг каже: Я забю худобину, а тому чоловікови в десятеро надгороджу. — А я ся сховаю в чоловіка! — Я й чоло-

віка забю і єму гріхи відпущу. — Я ся сховаю в дерево. — А я дерево розколю, а тебе такій забю.

Раз дві кобіти сиділи під копою. Дивят ся — миш вибігла з під копи. Аж тут грім бух! у тоту миш. З миши зробила ся мазь, а ті кобіти обі грім забив. Тота миш, то був дідько.

Раз пасли ми худобу. Грім забив одного хлопця, геть його розтріскав, а другого оглушив. То той, що його оглушило, три дни лежав наряджений; вже третого дня мали його ховати, а він встав. Питали ся його, як на тамтім сьвіті. Він каже: Мині нічого не вільно вам казати. Сей сьвіт — то лишень гостина, позичений, а тамтой вічний. Найгірший гріх за іглу і за сіль. Як котра жінка крала сіль, то злодійці на тамтім сьвіті буде сипати ся сіль з очей. А через вушко ігли кождий мусит перелазити.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 180.

Паралелї: Житє і Слово, 1895, I, ст. 218—219 і 372. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 42 і 43—44, ч. 3 і 6. — Етноґр. Збірник. Т. IV. Ст. 147. Т. V. Ст. 77, ч. 6. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 155—156. — Садовниковъ, Сказки и пред. Самарскаго края. Ст. 282. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ст. 152—153.

10. Як повстали гори.

Го́споть Бох зробиў то́го пе́ршого аньо́ла. Не зна́ю с чого́, тілько шчо він найста́рший ў пе́клї. Слаў го раз Госпоть по глину: бери́ глину ў імя́ моє; Го́споть ка́же — на імя госпо́дне. Він бере́, ка́же: беру на моє імя. Але глина ся не ўзяла́. Так два ра́зи. А тре́тий раз ўже не ви́мовиў на імя́ бо́же, не беру́ на імя́ бо́же, но беру́ глину на імя́ його́. За тре́тим ра́зом виніс. І не хотіў ўсьо да́ти, лишиў си ў пи́ску за зуба́ми. Го́споть зробиў, аби́ він уснуў. Тай заснуваў сьвіт. А їму́ ў пи́ску зачала́ земля́ рости́. Він ся схо́пиў, бо му пи́сок розвереди́ло. Го́споть велїў ся му оберну́ти до за́пад со́нця і каза́ў му ви́плювати. І ви́росли на по́мику го́ри, ру́жні го́ри. А ўсї на за́пад звернені.

Зап. в Лікти, Дрогоб. пов. від Ів. Кулинича 1901, Волод. Левинський.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 15—16. — Чубинський, Труды, I. Ст. 39—40. — Житє і Слово. Т. II. Ст. 195. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ст. 506—507. — Етноґраф. Збірник. Т. V. Ст. 161. Ч. 4. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 232—233.

11. Як Бог садив рай.

Йак Па́мбіх сади́в рай, то дав Анци́христови зерньита, жиби́ йиму́ подава́в. А Анцихрист схова́в йидно́ зе́рньи і йак Па́мбіх сьи відвирну́в, а він то зе́рньи посади́в. Па́мбіх тогди́ відвирну́в сьи тай ка́жи: Віт типе́р ти буде́ш проклы́тий і твойи де́риво! С того само́го де́рива заказа́в Па́мбіх йїсти йа́пка нашим праро́дичам.

Зап. від батька в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

Паралелї: Памятки укр. мови. Т. I. Ст. 15—16.

12. Адам і Ева.

Пан Біг зліпив Адама і Єву з глини тай каже: Ходіт собі по раю, але абисте не згрішили. А вони обоє були голі і ціле тіло мали рогове, як наші ніхті. А Єва підходила Адама тай скусила єго, бо кобіта то вміє гірше чоловіка скусити. Адам ся розпалив тай пішов з нею спати і так згрішив. То Пан Біг не ябко заказав йому їсти, то тілько дітьом так ся каже. Пан Біг казав їм єнчого гріха не робити. — Адам як згрішив, сховав ся поза дерево, бо ся встидав, а Пан Біг каже: Ходи сюда, ходи, не встидай ся! Видиш, сповнив єсь гріх! — І з Адама зникла та шкіра рогова, лише ся лишила на ніхтях на памятку. Адам вирвав лопух і позакривав грішне тіло. Каже йому Пан Біг:

Наж ти, Адаме, рискаль і мотику,
Іди робити на хлїба партику!

А Єву Пан Біг узяв тай витрутив із раю і з неї зробило ся дерево — єва. Видите, яка вона міцна! Ану ламай єї кілько хоч, то не зломиш, бо жива.

Пішов Адам, робит, робит — нема нічого ні за ним, ні перед ним. Аж десь у полудне приніс єму ангел сторож поживу. Каже до него Адам: Що то таке, що я роблю, роблю, а нічого нема ні за мною, ні передо мною? — Каже єму ангел: Ти скажи, як зачинаєш робити: Господи допомагай мині! — На другий раз Адам як став до роботи, сказав: Господи, допомагай мині! І від того часу так му все йшло, що й злічити не мож було того, що Адам скопав. — Але Адамови було дуже смутно. Прийшов до нього Пан Біг тай каже: Смутно тобі, Адаме? Жаль тобі за жінкою? А видиш, а казав я тобі, не поповняй гріха! — Адам ся положив спати, а Пан Біг прийшов, виймив одно ребро з Адама тай з него зробила му ся жона. Він ся пробуджає, а вже жінку має. То ви чоловіки з глини, а ми жінки — то вже з вашого ребра. — Жили вони

собі, працювали на хліб і мали сім синів і вісім доньок. Отжеж то не гріх, коли брат із сестров жиє, бо коли на початку сьвіта не був гріх, то й тепер не є. А єдна донька не мала пари і була межи братьми і мала діти. То від неї походят оті сьвітові дівчата, що пари не мают.

Житє і Слово, 1894, II, 179—180.

Оповідачка поплутала тут трохи оповіданє, подаючи вперед факт вигнаня з раю, і аж опісля сотворенє Еви.

Паралелї: Чубинський, Труды, I., 145—147. — Добровольскій, Смоленскій этн. сборникъ. Т. I. Ст. 235. Ч. 14.

13. Адамові діти.

Був Адам і Єва, мали дванайцять синів і тринайцять дівок. Сини повінчали ся з сестрами так, що кождний з них брав трету дівку з ряду. На памятку того днесь можна в третім колїні женити ся. Єдна лишила ся і почала плакати, же не має пари. А Адам мовит до нейі: „Місти ся межи ними, я ти нич не пораджу!“ З відти пішли завитки і копилиці.

Житє і Слово кн. IV, 1895, ст. 96—97.

Паралелї: Житє і Слово, II, 179—180, ч. 3 (кінцевий уступ). — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 157. Ч. 4. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ч. 861.

14. Перший гріх.

То йидного разу завиджаў шатан Адамови и Йиві шчьисьтьа и так сьа постараў, же зробиў таке пітступство, што зробиў з Йивоў чуджолство. И потому зашуа грўба и маўа хўопцьа. Йак сьа тот хўопец уродиў, маў сьім гоўоў. И она нат тым нарікаўа, и він повідат: „Цит, не пўач, йа го украшу, што не буде маў лем йидну гоўову“. — И потьім му сьіст гоўоў зньаў, тьілько му лишыў йидну. За то сьа Панбіг погньіваў и выгнаў Адама з райу и Йиву. И потьім Йива покутуваўа ў ріцьі Ниў, же сьа выпокутўйи за тот гріх, а Адам покутуваў ў ріцьі Ордан. Але шатан фсе йіх наводиў до гріху. Пришоў до Йивы и повідат: „Выйд з воды, бо йуж йис чыста!“ — И до Адама по само приходиў, же йуж сьа спокутуваў. И так од гріху сьа не освободили.

Зап. від Антона Тиханича в Котани, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

Паралелї: Чубинський, Труды, I., ст. 146. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. V. Ст. 378—381 (4 духовні вірші). — Добровольскій, Смол этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 235 236, 239—240.

15. Чому на пальцях нігтї?

Чому чоловік на пальцях має „нігтї?“ Тото мало хто знає. А бувало мої небіщик дідуньо кажуть, що то давно дуже перший чоловік нім согрішив, був на цілім тілї таким рогом, як ми на нігтях маємо, покритий. Не потребував він анї одежини, анї чобіт, як от ми тепер. А як согрішив, то зараз тот ріг злїз з него і лиш на памятку, що він був ним колись вкритий, лишило ся по трошки того рогу на кінцях пальців на руках і на ногах і то називає ся „нігтями“.

Зап. в Перевізци, Калуського пов. 1875 р. (незвісний збирач).

Паралелї: Federowski, Lud białoruski, Т. I. Ч. 782. — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 236. Ч. 16.

16. Звідки пішло „Помагайбіг“.

Як Адам і Єва согрішили, Бог вигнав їх з раю, та дав їм мотику, лопату, сапу, серп, сокиру і инчі орудинки, аби мали чим робити. Адам взяв лопату тай став копати. Копає, копає, тай все на єднім місци. За три дни вкопав тілько, що лише мав де ногами стати. Адам зачав плакати, а Богови жаль ся єго зробило тай каже: „Все, як зачинаєш що робити, то кажи „Помагайбіг“, то я тобі поможу і борше буде йти робота!“ І від тогди Адам і всї люде до нинї, ци то як сами стають до роботи, ци другим, кажуть: „Помагайбіг“.

Записано в Войнилові, Калуського пов. 1875 р. (незвісний збирач)

17. Як Адам запродав чортови людий.

Пан-Біг сотвориў Адама і ўпустиў йиго до райу. Потому йак він согрішиў, то Пан-Біг йиго вигнаў. Йак йиго вигнаў, то він зостаў голий, плакаў йак день так ніч піт царским раиом. Пан-Біг йиму даў мо-

ти́ку, горо́дник, каза́ў —: „На, йди, робота́й, оброблья́й зе́мльу!“ — Даў йиму насы́ньа, аби́ він посы́йаў і зе́мльу ўоброблья́ў і жиў. І йак йиму ста́ршій син народи́ў сьа, то він маў сьім голо́ў га́дьачих. Тогди́ прийшо́ў до не́го злий дух і каза́ў до не́го —: „Ада́ме, шо́ ти миньі приобіцьа́йиш за то́йи да́ти, то йа тибі тво́о си́на обчи́шчу?“ — „А шо-ж ти жада́йиш од ме́не?“ — „Пітпиши́ миньі свойу́ ду́шу, то йа тибі тво́о си́на обчи́шчу“. — І він йиму́ пітписа́ў свойу́ ду́шу, він йиго́ обчи́стиў. Пото́му через шти́ри ти́сьачі льіт дійа́воли ти́ми ду́шами обла́довали. Йак народи́ў сьа Ісу́с Христо́с, а прийшо́ўши до хрешче́нійа, хтьіў те́йі зма́зати і каза́ў сибі до Йіра́на, жи-б йиго́ ўхристи́ў, і ви́йшоў туди́, де той дійа́вол маў той за́пис од Гада́ма, і він те́йи зни́шчиў, спали́ў сьірко́вим вогне́м. І пото́му дійа́воли не ма́ли пра́ва до чоловічойі душі, — а пе́рве Бог обла́доваў за житьа́, а по сме́рті він, бес ті ўсьі шти́ри ти́сьачі льіт. То вже Ісус Христо́с взьаў тійі ду́ши на се́бе.

Зап. в Лешневі, Брідського пов. від Демчука 1895 р. О. Роздольський.

Паралелї: Етноґрафічний Збірник, Т. III., 35—36. Т. V. Ст. 111—112. — Др. Ів. Франко, Памятки укр.-руської мови і літератури. Т. II., 177—179, 187—188, 190. — Пор. Сборникъ за народни умотворения, наука и книжника, т. VI і Lydia Schischmanoff, Légendes religienses Bulgares, Paris 1896, стор. 48—51. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 240—241. Ч. 20—22.

18. Запропащене і відкуплене людий.

То ни мо́жу зна́ти, шчо за кобіта була́ пе́ўно Єва. Я ся не пита́ў таких, шчо зна́ют, ги уче́них. Ўро́дила дітину, жи ма́ла 12 голо́ў: зьвірі, пси, воўкі, ко́ні, ру́жні зьвірі були́ і їдна́ голова́ дітиньська. Надійшо́ў дя́вол, ка́же: запиши́ мені́ тоти́ люди, шчо с пото́мства ви́йдут. І ўна му записа́ла. Не зна́ла, шчо піде́ з не́ї на цілий сьвіт на́ріт. А єднак ви́мовила си, шчо два ра́зи буде́ сї ро́дити, два ра́зи ўмира́ти, то той то скасу́є. Го́споть Бох сї розгніваў і запеча́таў зд на шти́ри тисячі літ і ца́рство: Аж хіба́ мій син отво́рит. Були́ люди там у пе́клї по 4000 літ, проси́ли то́го царя́, Люци́пер сї називає, би пустиў їх на сьвіт. Він каза́ў: Я не пу́шчу, ви мо́ї! Єде́н ся ви́просиў. Го́споть Бох зроби́ли двацїт шти́ри аньо́ли. І як ніч так день тоті́ аньо́ли сьпіва́ли, пла́кали ца́лі 4000 літ. Єден с то́го а́ду сї ви́просиў. І прийшо́ў піт на́рство. Три до́би пла́каў, моли́ў ся, тай го не хті́ли пусти́ти. Аш Го́споть Бох отвори́ў две́рі і ўпусти́ў до ца́рства. Пита́є ся: Отче небе́сний, коли́ ми ви́йдемо с тої му́кі с то́го а́ду? — Почка́й, няй ся поди́вю, ци ўже мій

ся син на́родиў. Ўже, ка́же, за три́цять літ ви́йдете с то́ї мукі, віт то́го Люци́пра. Як син бо́жий доріс до 30 літ, то пішо́ў отворя́ти тоту́ бра́му, кри́кнуў раз: Люци́пре, о́твирай! Ра́з там кілько наро́ду було́, ко́жди з ножо́м, соке́роў, сік, рі́заў, би бра́му не отворити. Бра́ма ся тро́ха пітхили́ла, як пе́рший раз син бо́жий кри́кнуў. Як кри́кне дру́гий раз, бра́ма ся бі́льше отвори́ла. Кри́кнуў третий раз. Так, як капелю́х з голови́, так сї бра́ма отвори́ла. Ца́лий наріт ви́йшоў на сьвіт. Син бо́жий го ви́купиў.

Зап. в Лікти, Дрогобицького пов. від Ів. Кулинича по прізв. Гаврильців, у серпні 1901, Волод Левинський.

19. Хлопське і бабське волося.

Як то був Ядам і Єва в раю, тей вона їго ніц а ніц ни бояла сї і ни хтїла їго ніц слухати. От, шо він робит, йде до Бога тей кажи: „Боженьку, зроби так, шоб Єва мене бояла сї хоть трохи, а то вона мене ніц а ніц ни боїцї“. А Бог кажи: „Йди, Ядаме, он там до теї річки, обмий сї в ні, то тибі виросте борода і вуса, а то тебе зарас Єва буде бояти сї“. Пішов Ядам до теї річки, обмив сї, тей зарас виросла їму борода і вуса. Али він був голий тей ни мав де руки поптирати, бо була мокра, і взяв тей ширнув нею мижи ноги, тей там їму також волосє виросло. От приходи він до Єви, тей кажи: „Аж типер ти мене будеш бояти сї! Диви сї, який я страшний“. Єва подивила сї тей питає: „А тож по якому ти такий страшний став, Ядамцю соколику?“ „Аво, я пішов до теї он річки, обмив сї і так зарас обріс“. Ну, як Ядам ліг спати в полудне, пішла Євка і сибі хутко до теї річки тей думає: „Зачикай, Ядамцю, будиш ти і мине бояти сї“. Тей прилетїла хутко до річки і шо но вмочила руку в воду, аж тут пчола кусь її мижи ногами. А вона в ноги. Злапала сї там за те місце тею мокрою рукою і зарас їй там виросло волосє на тім грішнім тїлї. І вона більше до річки вже ни йшла, бо бояла сї, шоб знов шо ни вкусило.

Зап. у Стоянові, Каменецького пов. від Івана Зарубія, 1900 р. Андрей Веретельник.

20. Чому у жінок довге волосє?

Як Бог сотворив сьвіт, постановив довершити своє творенє чимось шляхотнїйшим і сотворив чоловіка Адама. Жив собі Адам в раю та хоть мав усего подостатком, то все за чимось банував. Пізнав Пан Біг, чого

Адам банує — за жінкою, бачите! — замислив єму сотворити жінку і зробити з неї Адамови несподіванку. Коли раз Адам заснув, підсунув са до него Пан Бог на пальцях, отворив єму груди, виймив з них одно ребро, положив за себе, а сам почав дірку в грудьох залатувати. Тимчасом надбіг пес (занюхав осхабину!) і нім Пан Біг спостеріг ся, вхопив ребро тай втьоки з ним. Бог пустив ся собаку доганяти, але собака розумний: до плота, тай гоп! через него. Ледви вспів Пан Біг злапати го за фіст, але якось так потяг нещасливо, що фіст лишив ся єму в руках, а пес з ребром уйшов. Що мав Пан Біг робити? Адже не мав ще друге ребро Адамови виймати! Тому взяв і з фоста собачого сотворив Єву. Тому то у жінок таке волосє довге, як собачий фіст.

Житє і Слово, 1895, I., ст. 373, ч. 33.

21. Як Бог сотворив шляхту.

Коли Бог зачав творити всякі народи, то наліпив шляхти з тіста, а Русина вліпив із глини. Наліпив тай поставив на сонце, аби сохли. Якось забіг туди пес, то Русина не рушав, бо був глиняний, а шляхту з тіста всю поїв. Тоді Бог казав ангелови взяти пса за вуха і бити о дерева. Вдарив ангел псом о вербу — з пса вискочив шляхтич Вербіцкий; вдарив о березу — вискочив Березовский; вдарив о бук — вискочив Буковский; вдарив о явора — вискочив Яворский і т. д.

Етноґр. Збірник. Т. V. Ст. 113. Ч. III.

Паралелї: Драгоманів, Малор. Преданія. Ст. 194. Ч. 35. — Грінченко, Этногр. Матеріялы. Т. I. Ст. 122.

22. Супірка Бога з чортом.

Як Пан Біг сьвіт творив, то біда все за ним ходила і все йому на перекір робила. Пан Біг сотворив вівцю чоловікови на пожиток, а біда козу; Пан Біг пса, щоби чоловікови служив, а біда вовка, щоби йому шкодив; Пан Біг поставив церкву, а біда зараз коло неї коршму; Пан Біг зробив млин, а біда фірас (тартак).

Житє і Слово, 1894, II, ст. 186. ч. 15.

23. Чорт у вовка між очима.

А. Сус Христо́с йак ходи́ў с Петро́м по земли́, і зроби́ў си Христо́с кота́ і пса. А злый зроби́ў во́ўка. Али лежи́т воўк, ўста́ти не мо́же. Надийшо́ў Сус Христо́с с Петро́м, а він трови́т: Гу́джа Христа! А він ни ўстайи. — Христо́с мо́вит: Гу́джа Сатайани́на! — Воўк сьа схо́пиў, та д ньому, а він зо страху ско́чиў ме́джи во́чи во́ўкови. І днесь та́кій йи во́ўкови чорт ме́джи вочима і тому́ ле́да йакы́й стріле́ць во́ўка не хо́че би́ти, йак нич не зна́йи. А йа такы́й му́дрый, жи йак бы наді́баў во́ўка, то бы мо́виў: Цыка́й, ды́тку, бо во́ўка бі́ў!

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

24. Сотворенє вовка.

Б. Зроби́ў дийа́вол з боло́та во́ўка. А йак надьійшо́ў Бог, то він йеґо́ трови́ў, кричи́ў: Гу́дзь-го, гу́дзь-го! Але боло́то боло́том йак стойа́ло, так стойа́ло. А йак пан Біг сказа́ў гудзь го, йак сьę воўк з боло́та схо́пиў, і зачи́ў бі́чи за дийа́волом, а він ўтыка́ў на вільши́ну а воўк йак ўхопиў зуба́ми, тай віткуси́ў йęму́ пйęту́. А Бох ўпхаў пйęту́ ў зе́мльу, та ви́росла з не́йі цибу́льę; а с пйęти́ йак пішла́ кроў, то й до ни́ньішного дньę вільши́на чęрво́на, йак здойми́ з не́йі кору́.

Зап. в цьвітни 1897 від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Зоря, 1883, ст. 250: Звідки взяв ся вовк.

25. Чому вільха червена?

В. Поневира́ли сьа барз сиро́ты и ме́рли з гоўо́ду, бо йіх не хо́тыў ни́кто хова́ти, бо худо́ба ходи́ўа са́ма, бо зна́ўа бесьідува́ти и йак му ґа́зда роска́заў, так го сўуха́ўо и пі́шўо са́мо на по́ўе и там сьа са́мо па́сўо. Але то Па́ну Бо́гу жаль бы́ўо, же ды́ти мрут по сьві́ту, и Бог сам рожжа́лиў сьа, же так ды́ти мрут з гоўо́ду, бо йім ни́кто хлы́ба не по́даст, бо нико́му не тре́ба бы́ўо пасту́ха, кой худо́ба са́ма сьа па́се и са́ма прихо́дит до́міў, што го не тре́ба выганьа́ти а́ни приганьа́ти. И Бог зака́заў худо́бі бесьідува́ти, жебы бы́ўо ны́ме, жебы ни́кто не знаў його бесьі́ду. И чорт пришоў до Панабо́га, бо му ка́заў. —

„Чóго мйа, пáне, потрібýйиш?“ — „Жебы-с мі зрóбиў вóўка, жебы дрібну худóбу йімаў и йіў“. — „Пáне, а йак го зрóбльу?“ — „Вóзмий дерéва и вырýбай и вытеш такóго зьвірйа йак пес“. — Але чорт не фсе посýшный быў Панубóгу, але мýсьіў. А він сьа зá то сéрдиў, же го Пáнбіг з нéба шмáриў. — „Але кой, пáне, фсе тьа мам посýухáти, бо мі тілько до роскáзу нéма никто, тілько йиден Бог...“ — И посýухáти мýсьіў. И зрóбиў вóўка, кой барз велúкый быў, тáкый йак пец. Пáнбіг му гвáрит: „Чóго-с тáке вéлич зрóбиў? Обрýбай го!“ — И він ўзьаў и оптéсаў докóўа и лем такóго зробúў, йак велúкый пес, — посýухаў Бóга. Але и так за велúкый быў. Але с тых трісок, йак рýбаў, так летьіли орéўы и ворóны, тóты птáхы велúкы, што йіх не потрібно йісти, што мы йіх не ужывáме, бо паскýдны: бо то од вóўка похóдьат. — Но, тéпер воўк стóйіт, але нежывый, бо йи дереўйáный. Пáнбіг му повідат: „Скрич на вóўка: вóўче, зыдж чóрта!“ — Але чорт повідат: „Вóўче, зыдж Бóга!“ — Але воўк стóйіт, не хóче. Пáнбіг му повідат: „Чóрте, нé буд зуфáўый!“ — Але він фсе зуфáўый, бо не хóче повісти, жебы зыў йóго, лем крúчит до трйох раз: „Вóўче, зыдж Бóга!“ — Пáнбіг му зас гвáрит: „Бо не ўстáне, йак му так не пóвіш, йак йа ти кáжу“. — И стаў сой вільа йидной вільхы и скрúчит на вóўка: „Вóўче, зыдж чóрта!“ — А сам горі вільхоў фтыче. А воўк скóчиў и зымаў чóрта за нóгу и рóздер му нóгу. А чорт фтьук на вільху, а доўо вільхоў зільáўа кроў з ньóго. И зá то вільха червéна. — И воўк жывый. Але чорт од ньóго пішоў. Тéпер Пáнбіг кáже му робúти на хлыіб, воўкóви. Кáже му орáти и зéрно сыйáти. Воўк сьа зывідýйи: „А йуж йісти?“ — „О ныіт, аз зéрно выросне“. — „А йак зéрно выросне, йуж йісти?“ — „О ныіт, бо трéба косúти“. — „А йак косúти, то йуж йісти?“ — „О ныіт, трéба возúти“. — „А йак возúти, йуж йісти?“ — „О ныіт, тра моўотúти“. — „Йуж йісти?“ — „Ныіт, моўóти“. — „А йак моўóти, йуж йісти?“ — „Ныіт, тра хлыіб пéчи“. — „А йак пéчи, йуж йісти?“ — „Ньай выстыне“. — „Пáне, вóльу сым гір лытáти, мам за тéпўым хлыібом ждáти!“ — И так воўк полéтыіў, нé ждаў хлыіба. И облéтыіў сым гір и нé зыіў, лем йиднóго птáха. И так пішоў по сьвіту и так хóдит.

Зап. від Петра Боришовича в Бортнім, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

Паралелї: Житє і Слово, 1894, II, ст. 181—182. — Zbiór wiad. T. VI, 3, ст. 221—222. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 726—727. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 344. Ч. 190.

26. Звідки взяли ся кози?

Нїм ще Пан Біг сотворив людей, то сам вівчарив. Вівцї слухали Пана Бога: куди він лиш свисне, туди вони йдут. А кіз не було ще тогди на сьвітї. Але приходит до Пана Бога чорт тай каже: Дай мінї, Богойку, троха овець! У тебе тілька череда, а у мене і єдної овечки нема. — Тогди віддїлив Пан Біг чортови трохи овець. Прийшло ся чортови переганяти свої вівцї з стинища на стинище. Вівцї пуджали ся єго і розбігали ся перед ним на всї боки. Не міг собі бідний чорт дати ради з ними і розлютив ся на них дуже; зачав їх їмати за хвости і стягати до купи, а що вівцї дуже ся рвали, то пообривав і позадирав їм хвости. І так з овець стали ся кози і тому у них такі курті та позадирані хвости. Кози — то чортові вівцї. Тай уся подоба у них як у чорта: і роги і борода така, як у чорта. А пуджалива і уперта коза від того часу, як ся чорта спудила.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 185, ч. 13.

Паралелї: Zbiór wiad. T. VII, 3, ст. 109, ч. 6—7. — Ястребов, Матеріалы. Ст. 13. — Чубинський, Труды, I, ст. 49. Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 168, ч. 22. — Садовниковъ, Сказки и пред. Самар. края. Ст. 251. Ч. 82.

27. Звідки взяв ся бузько?

Йак ходúў пéрший чоловік по зимлú і дýжи му докучúли мýхи. А він пішоў до Бóга на скáргу. Бог зыбрáў ўсьо мнýство до тóрби, шчо тыілько на сьвітыі йи: мýхи, мурахú, жúби, мúши — шчо тыілько йи на сьвітыі, зыбраў чоловікови до тóрби і казáў йимý: Іди топúти, тыілько абісь сьи ни дивúў, шчо там йи ў сиридúны! — Ни міх чоловік стéрпіти, шчоби кúнуў заўйизану тóрбу ў вóду, áли розўйизáў і подивúў сьи. Тотó йак вúлитыіло ўсьо — і розлыізло сьи по ўсьі зимлú. Прийшóў чоловік до Бóга і сказáў, жи ўсьó сьи розлéтыіло по сьвітыі. А Бог зробúў ш чоловіка бýська і післáў йигó, шчоби тотó ўсьо вúзбираў. А бýсько хóдит і збирáйи до нинышного дньи і ни гóдии вúзбирати і до скінченый сьвіта.

Зап. в цьвітни, 1897 р. від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіта.

Паралелї: Правда, 1868, ст. 48. — Zbiór wiadomości do antr. kraj. T. V, 3, ст. 109. T. X, 3, ст. 97. T. XI. 3, ст. 218. T. XV, 3, ст. 65, ч. 7. — Зоря, 1895, ст. 13: Земля в людовій вірі, Д. Лепкого. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 8, ч. 26. — Ястребовъ, Матеріалы. Ст. 18. — Чубинський, Труды, I, ст. 62 63 — Етноґр. Збірник. T. V. Ст. 79—80. Ч. 2. — Руданський, Твори. T. II. Ст. 192—194. — Сумцовъ, Культурн. переживанія. Ст. 100. — Am Urquell. T. III. Ст. 18. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. T. IV. Ст. 23. Ч. 18. - Kolberg, Pokucie. T. IV. Ст. 142. Ч. 8. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 583 і 672. — Шейнъ, Матеріалы. T. II. Ст. 350-352.

28. Каня.

Каня — се проклята Богом птиця. Колись по сотвореню сьвіта не було рік оттак, як нинї, але вода стояла то там, то сям по величезних калабанях та баюрах. Тому то Бог розказав, щоби птиці повикопували корита рік. Всї птиці взяли ся до роботи, одна лише каня не хотїла послухати божого розказу, вона сказала: Я панї, я собі заваляю черевички! — тай не копала. Тому заказав їй Бог пити воду з ріки, лише з деякої баюри та балки. В лїтї отже серед спеки та горяча, коли всї баюри повисихають, каня не має звідки напити ся води і тому лїтає високо аж під небеса та просить у Бога дощу.

Зоря, 1885, ст. 130: Людові вірованя про птахи, Д. Лепкого.

Паралелї: Зоря, 1883, ст. 250: Чому каня просить в погоду дощу. — Житє і Слово, 1894, II, ст. 186, ч. 16. — Zbiór wiad. T. V, 3, ст. 134. T. VII, 3, ст. 113—114, ч. 21—22. T. XI, 3, ст. 43. T. XIV, 3, ст. 202. T. XV, 3, ст. 266, ч. 10. — Зоря, 1895, ст. 33: Земля в людовій вірі, Д. Лепкого. — Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. XII. — Терещенко, Бытъ рус. народа, V, ст. 47. — Етноґр. Збірник. T. V. Ст. 81. Ч. 11. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. T. IV. Ст. 166. Ч. 18.

29. Волове очко — королик.

Сказав раз Бог ід птицям, бо хотїв ним кріля дати: Хто із вас найвище підлетит, того зроблю крільом. Птиці ся взбили так высоко, як лиш котра могла. А была там єдна така масїнька птичка, же вже менчої на сьвітї нема, тота полегонькы орлови сїла на фіст, а тот і не знав об тім. Як вже орел так взбив ся высоко над всї птиці, же го вже не видно было, злетїла та птич[illegible] із фоста єму і ще выще підлетїла.

А Господь Бог, як тоє увидїв, засьміяв ся, та сказав: На фосту короля прилетїв королик.

Ігнатий з Никлович, Казки. Ст. 96. Ч. 25.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 386.

30. Чому пчола гине, коли ужалить кого?

Як Господь Бог сотворив пчолу, питав сї, чого вона собі просит. — Дай менї, Боже, так, каже пчола, що кого я вжалю, щоб він вмер! — Нї, каже Господь Бог, най буде так, що як вжалиш, щоб ти вмерла сама.

Зап. в Заставю, Тернопільського пов. М. Дерлиця.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 12, ч. 33. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. T. IV. Ст. 169. Ч. 26 — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. T. I. Ст. 217. Ч. 54. — Вѣнокъ Рус. на обжинки. II. Ст. 394.

31. Звідки взяли ся воші і блохи?

То ще перед потопом було. Людий було мало, земля родила добре, не потребували так тяжко робити як тепер. Ще чоловіки то на польованє йдут, то на риби, а жінки сїдєт дома. Нудно їм було. То єдна зачєла Бога просити: Господи, коби чоловік хоць яку шіпавочку мав, щоби му сї так не кучило! Ну, то Пан Біг тото вислухав — певне сї в таку годину помолила, досить що як на ню впали вуши, блихи і всїлякий гид, то такой ї на місци розточили. А від неї розлїзли сї по всїх людях.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 185, ч. 14.

Паралелї: Zbiór wiad. T. V, 3, ст. 180. — Грінченко, Этногр. Матеріалы. T. II. Ст. 9—10. — Шейнъ, Матеріалы. T. II. Ст. 355. — Манжура, Сказки. Ст. 144.

32. Божий сьвіт.

Як сотворив Бог сьвіт, і як вже було на ниму шмат людий, тодї Бог кажи до свого їдного ангила: „Ану бігай, подиви сї, що там роби-

ці на зимли, тей скажиш мині!“ Тей ангил пішов, подивив сї, тей кажи до Бога: „А шо, кажи, на зимли, як було так і є“. А Бог кажи: „Бе, нибожи, а шо там люди поробляют?“ „А шо, кажи, тїша-цї!“ „Ну, ну,“ кажи Бог, „іди до свеї роботи“. Шось за рік знов посилайи Бог їдного ангила, тей кажи: „А йди-но подиви сї, шо люди поробляют на зимли“.

Пішов ангил, тей приходи. „А шо там?“ — питайи Бог. „А шо кажи, люди жиют тей дякуют тибі за твою ласку“. А Бог питайи: „Ну й тїша-цї с того, шо мают?“ „Тїша-цї — кажи ангил.

Знов минуло шось з десїть лїт, тей Бог прикликав до себи найстаршішого ангила Михаїла, тей кажи: „А бігай-но подиви сї на землю, шо там люди пороблят і як жиют?“ — Пішов ангил Михаїл, подивив сї, тей приходи назад. „А шо там?“ питає Бог. — „А шо, кажи, ни знаю як перши було, али тепер дуже шмат людий вже на зимлї — намножило сї дужи і біда“. — „Ну шо-ж люди поробляют?“ — питайи Бог. — „Люди, кажи ангил, зле тепер поробляют. Бю-цї, забиваю-цї, кривдят їдно другого, лайдачи-цї, воюю-цї. А найгірш там бідним хлопам, їх всї кривдят і збиткую-цї над ними. І вони плачут і нарікают...

„Ну, а тамті шо роблят?“ — „А шо тамті, тїша-цї і висиля-цї і починают вже й забувати о Тобі...“

„Так воно там тепер“ — кажи Бог. „Ну, ну, як я посилав два рази на землю, то всї тїшили сї, а типер на зимли є радісць і плач, і типер зимля аж називайи-цї „Божим мойим сьвітом“. А Михаїл кажи: „Тото, Божи, майи так бути, шоб їднї веселили сї, а другі шо-б плакали на твоїм сьвітї?“ — „А так, так, нибожи“, кажи Бог — „так майи бути, типер нихай їдні висилят-цї, а другі плачут. А колись ті, шо типер плачут, будут веселити сї, а ті, шо тїша-цї, будут плакати. Так майи то бути на божім сьвітї“. Тей ангил Михаїл усьміхнув сї тей кажи. „Як так, то ше й бідні будут колись веселити сї, дякую тибі Господи“...

Зап. у Стоянові, Каменецького пов. 1900 р. від Івана Зарубія, Андрій Веретельник.

33. Про Ноя.

Ной знаў, жи бу́де пото́п і ста́виў у лы́сьі сьім льіт коўча́. Али жі́нка йиго́ до́ма не зна́ла, де він хо́дит, та́й сьа ўсе йиго́ пыта́ла. Али він не повіда́ў. А злый прийшо́ў, йак йиго́ не бы́ло до́ма, Но́йа, ід жі́ньцьі му і мо́вит йі: Кобы́ ты́ сьа пыта́ла, де він кі́лькі часы́ хо́дит! А злый та́кый не знаў, де Ной хо́дит. — Прийшо́ў Ной ў ве́чер до до́му і йа́к то жі́нка ко́ло нього: А де ты хо́диш кі́лькі часы́? Та ўже ми повідж! — Гм, йа ти повім, ста́ўйу коўча́, бо бу́де пото́па. Тай пішо́ў ра́но. — Али злый прийшо́ў, пы́тат сьа: Пыта́лас сьа? — Пыта́ла. Десь коўча́ ста́вит ў лысьі. — І злый пішо́ў, йак тото́ ўчуў. — Ной прийшо́ў ў ве́чер доміў, злый пішо́ў і роскы́даў коўча: сьім миль йиде́н кыма́к мета́ў. Ной вы́йшоў дру́гый день, зложи́ў ру́кы, нема́ ни́где нич. А ту гнеть пото́па буде́. І стаў, заду́маў сьа і стойи́т. А йа́нгіў кли́че: Но́йу, за́рас кыма́чьа ўсьо ко́ло те́бе стане́, йино́ стаў бо́рше! — І на час Бог даў ўсьо ко́ло нього: Котре́ до́ўге, би́й ў чоло́, бы сьа скороти́ло; котре́ курте́, затни́ топі́р і натьага́й, воно́ сьа натьа́гне. — І за сьім дньіў зложи́ў гет, шчо сьім льіт ста́виў. Прийшо́ў доміў, ўзьаў дьі́ти і жону́ і ўсьа́койі пти́цьі по па́рі і на́віть тоты́ до́ўгі, то ўзьаў па́ру, двойи, гадьа́; і ўсьо́ го послу́хало, хыба́ бы́ў птах йиде́н йидно́ріх, жи маў такы́й ріг йак же́ртку до́ўгый. Тот не хотьіў йти, мо́виў: Йа́ сьа вы́плаўйу. — Йак запе́р Ной коўча́, йак ўже там ўсьо бы́ло, а злы́й сьа зроби́ў мы́шоў і пройіў дьіру́, мы́слиў, жи зато́пит, а Ной віттьа́ў па́лець і заби́ў дьіру́. А Пан Біг верг рукави́цьу сво́йу і зроби́ла сьа кі́тка і мыш зы́ла. О́тже мыш йи ш чо́рта, пек му, а кі́тка, то йи з бо́жойі рукави́чкы. — І со́рок ньньіў і со́рок по́чей дошч ішо́ў горйа́чый і вода́ кыпі́ла так, йак ў горци́ кыпи́т. І затыну́ла ўсьі верхы́, а пти́цьа доўко́ла коўча́ти ві́шала сьа і йак сьа коўча́ пронури́ло, та́й сьа ўсьо затопи́ло. А тот птах йидно́ріг плава́ў, плава́ў і йа́к му сьа пта́хы на ріг наві́шали і ўтопи́ў сьа й він і нема́ го до днесь. І за со́рок до́біў Бог даў, вода́ ўпа́ла. І шче Ной с коўча́ не выхо́дит — а крук ме́джи пта́хами і днесь найрозумньі́шшый йи, а́ли він маў мо́ву — і після́ў го Ной: Йди, ци принесе́ш ми, жибы́ дашто́ ўже вы́росло на земли́! — А крук поле́тьіў, надыбаў десь коньа́ і ўже́ го дзьо́бат, ни дба́йи за ни́шчо. І Пан Біг го закльа́ў: Іди́, бода́с коньа́ гльа́даў, пок сьві́та. І днесь жебы́ денебудь кінь здох, йуш там крук лети́т. Али після́ў Ной го́лупцьа. Го́лубець поле́тьіў шче че́рез во́ду і приньі́с виногра́ду галу́ску; тому́ і днесь го́лубець мо́ре перелети́т, бо не ма́йи коўча́; а бі́льше жа́ден птах не перелети́т. І Ной с то́го си виногра́ду зроби́ў вина́ і ўпиў сьа. І маў три сыны́. Поча́ў сьпіва́ти, па́дати, зверх с се́бе шма́тьа, го́лый ска́че і йиде́н сын повідат: Диви́, шчо наш ути́ць ро́бит! Гет ўдурі́ў. Бы́ло го ўзьати́. — А дру́гый мо́вит: Ньай бы́ў не пиў ты́лько. — А тре́тый ўзьаў, закры́ў си прости́ралом во́чи, аби́ сьа не диви́ў, пішо́ў, зави́ў вітцьа́ пла́хтоў і ўзьаў. Тепе́рь с то́го Йафе́та, паны́, з Се́ма жиды́, а с Ха́ма хло́пы.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщ. Терлецького.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 94—96, ч. 6 і 7. — Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды Ст. 48—53, 150—151 і 181—182. — Русскій Вѣстникъ. 1856, ч. 13, ст. 21—23. — Пыпинъ, Очеркъ литерат. исторіи старинныхъ повѣстей и сказокъ. Ст. 204—205. — Erben, Vybr. baj. a pov. nar. Ст. 6. — Руданський, Твори. Т. II. Ст. 127—140 і 243—254. — І. Франко, Апокріфи старозавітні. Т. І. Ст. 65—73. — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. І. Ст. 237—239. — Václavek, Valašské pohadky a pov. Т. І. Ст. 139. — Етноґрафічний Збірник. Т. II. 2. Ст. 36. Т. III. Ст. 5—7. — Як Ной упив ся, пор. Nowosielski, Lud ukraiński. Т. II. Ст. 11.

До мотива про кота й миш пор. Чубинський, Труды, I, ст. 54.

34. Мойсей і сліпий Жид.

Дивит сьи Мойжиш, шо йи сьльіпі жиди. Тей приходит до пана Бога, тей кажи: „На шо ти йиго, Божи, сьльіпим вро́див?“ Памбіх кажи: „Знайиш ти, на шо йа йиго зробив сьльіпим? Возьми багато гроші і возьми собі йакого жида за сьвітка і жиби той сьвідок видьів, шо ти йиму гроші тійі дайиш. І кажи йиму так: На но тобі гроші і сховай тійі гроші, бо йа майу напасьць, мине хочут до криміналу взьити, бо, кажи, йа тійі гроші фкрав. Йак мине возьмут до криміналу, то тійі гроші твойі, а йак мине ни возьмут, то абис миньі віддав, бо миньі траба буде́. — І Мойжиш так зробив і дав йиму гроші. Приходит до пана Бога. „А шо, давис тому сьльіпому гроші?“ — Кажи: „Да́вим“ — „Ідиш типер від него відбири“. — Пішов Мойжиш відбирати гроші. Кажи: „Віддай миньі гроші“. — Той кажи: „Йакі гроші?“ — „Та йа тобі дав гроші“. — Сьльіпий кажи: „Вітчіпи сьи від мени — йа ни видьів жадньі твойі гроші“. — Мойжиш кажи: „Віддай, бо йа тобі дав гроші“. — Сьльіпий тогди не видит бучка, шукайи за бучком — мацайи: „Чикай, коб йа бучок намацав, йа зарас тобі віддам гроші“. — Мойжиш тогди настрашив сьи, тей йде до пана Бога тей кажи: „Ни хочи той сьльіпий віддати гроші“. — Тей кажи Памбіх: „А видиш — кажи — на шо йа йиго сьльіпим зробив. Він сьльіпий, а йакий він нидобрий, а йак би він був видьів, шоп то з него було. Кілько би то було від него льудий тирпіло! А йа йиго зробив сьльіпим. Майи від него багато льудий тирпіти, най він сам йиден тирпит. А возьми собі того сьвітка і ти вже тійі гроші йакось вітбире́ш.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. 1901 від Г. Шкрибайла О. Деревянка.

35. Чому можна красти?

Жиди росповідайут, жи то семи приказаньи, то ни йи гріх, то можна красти, бо Мойжиш йак приказаньи ньіс, йак приньіс до школи — йак ішов бис поріх, тай фпав, тай то сьи семи приказаньи розломало. Тай жиди повідайут, шо то можна красти, бо йак Мойжиш розломав, то воно сьи перши розломало тай типер воно сьи все ломит.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. 1901 від Г. Шкрибайла О. Деревянка.

36. Як Мойсей дістав роги.

Йак Мойжиш пас вівцьі і вобачив корч, шо горів, али фчув, жи до него вогорит: „Мойсейу, скинь ўозутьи свойи, а фступи на сьвите місци мойи“. — Али Мойсей кажи: „Ах, Божи, Божи, йакий ти чу́дний“ — йак то жит ни вмів вимовити йинакши, бо чу́дний то значит цудни́й — брудний. — А Памбіх кажи: „Ти ше чудньіший, помацай но — кажи — сьи за голову“. Мацайи, а він майи роги. Так сьи дивив Мойсей — хтьів пана Бога вобачити і ни видьів пана Бога, али видьів троха карк, йак вже Памбіх ішов від него.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. 1901 р. від матери, О. Деревянка.

Паралелї: Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 159. Ч. 9.

37. Через що Жиди паршиві.

Як жиди́ ходи́ли з Мойсе́йом по пу́шчи, то Бох їм посила́ў ма́нну та перепели́ці. Але жиди́ ду́же захланні! Налапа́ли тілько перепили́ць, шчо сї їм позасмерджували. І так вони́ їли засмерджені перепили́ці, а с то́го подістава́ли па́рхи.

Зап. в Лікти, Дрогоб. пов. від Ів. Кулинича 1901, Волод. Левинський.

38. Звідки взяли ся цигани.

Бо цига́ни і днесь жи́йут і так шче си мо́уйат: То крільова принцїзна то пе́рша на́ша ма́тицьа бы́ла. — А чому цига́не? — Но, чому́,

йак сьа царь ўтопиў, а ўна не ўтопила сьа і мы ўсьі по ньі похо́димо. А воно́ здайи́ сьа так было, жи йак были льу́де ў Фарайона — а Фарайон так значи́ў йак днесь цига́не, Зраильтьани, і йак Мойсе́й вы́бавиў і йак йшли віттам, ўда́риў Мойсе́й па́лицеў по мо́ри і ўтвори́ло сьа. І почали́ льу́де йти за Мойсейо́м так, йак доро́гоў ў воды́. А Фарайо́нови жаль было, бо він ни́ми роби́ў, тай поча́ў бі́чи з во́ськом і тот выходи́ў Мойсе́й з мо́рйа, а Фарайо́н ўвійшо́ў. Йино́ ўвійшо́ў ў во́ду ца́ўком, мо́ре стыну́ло сьа і затопи́ло сьа ўсьо. Али была крива дьі́ўчишче, та тота́ не могла́ йти бо́рзо. Прийшла́ д мо́рйу, а злый ві́ткысь ўви́дьіў. Та ўна нагна́ла сьа скака́ти ў во́ду, а чорт мо́вит: Не, не скачи́, бу́демо сьа жени́ти, та цига́не по нас буду́т хоць. Тай вітта́к поженили сьа тай нне́сь цига́не по них: чо́рньі — тому́, бо дьі́тко чо́рный быў; і нату́ру таку́ ма́йут дурнува́ту до днесь йак злый, бо й злый несь йак со́нце грі́йи і тепло́, йак завертит даґде́ на доро́зьі пороха́ми, то чоловік мо́вит: Во мньа Отца і Сьіна, шчезни́ від мене́, бідо́! Али ни зна́йу, повіда́йут, жи ци́гана ни кстьат так йак йи́нчого чоловіка, хыба́ по по́йас; і він йи так гі християни́н з го́ры, а з до́лу так йак шчез-бы дьі́тко; бо йак бы го не кстиў тро́хы, то́бы ў скалу́ ўтьік за́раз йак дьі́тко. Біда́ ўсе ў скальі́ сьіди́т.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщ. Терлецького.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 96. Ч. 8. — Пыпинъ, Памят. стар. рус. словесности. Т. III. Ст. 49—50: Сказаніе о переходѣ чермнаго моря. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 147. — Тихонравовъ, Памятники отреченной рус. литературы. Т. I. Ст. 233—253: Исходъ Моисеевъ. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ст. 109. Ч. 336. Ст. 231. Ч. 1096—1098. — І. Франко, Апокріфи старозавітні. Ст. 725—163. — Етноґр. Збірник. Т. III. Ст. 16—18.

39. Про Самсона.

А. Той Самсон був дужи моцний чоловік. Такий моцний, шо його нічим ни було можна забити, навіт сокора го не чіпала ся. І їдного разу як пішов він на войну, то сам всїх побив і ни змучив сї. І тоди видят вороги, шо зле з ним, стали радити сї, як то його зі сьвіта згладити? Взяли вони, вибрали найфайнїйшу дївку, шоб вона його зрадила. Бо кожда дївка є зрадлива. Зобачив він ту файну дївку і аж їму серце тьохнуло така файна! Тей він дужи закохав сї з нею і полюбив ї дужи.

І вона його раз питає: „Скажи минї, милий, чим твою силу можна подужати?“ А він каже: „Як би хто з'язав минї дужи моцно руки і ноги воловими жилами, тоб я тодї стратив свою силу“.

От впоїла вона його, тей з'язала моцно жилами воловими і тодї крикнула:

„Самсони! Пилипинцї твої вороги ідут!“ — А він як почув та як зірвав сї та кинув сї, то зарас жили потріскали і він став втїкати від неї. Втїкає він полем, аж далеко під лїсом здибає череду с пастухами, тей кажи до пастухів: „Я биру сибі того виликого барана, і привяжу його он там під тею вербою. А як хто буди гнати за мною, то скажіт, шо я тут був і нех бє того барана і як його забє, то можи далї гнати за мною“. Тей він пішов, аш тут жинут Пилипинцї. Пастухи їм зарас сказали, як було і вони давай до того барана стріляти. І стріляли й стріляли і посїкли його на капусту, а він таки стояв і дивив сї на них. Тей видят вони, шо нїц ни зроблят, тей взяли і назад вирнули сї, а за ними зарас вирнув сї і Самсон. І вони знов післали до него ту файну дївку, і вона як зачала його лесточками підходити і він ї сказав: „Я маю на голові три ангельскі волоски злоті і я від них такий моцний. А як би хто вирвав минї ті волоски, тоб я ни мав теї сили“. Вона аж сї втїшила, як те почула і зарас його впоїла дужи моцним вином тей взяла і вирізала, як він заснув, ті ангельскі волоски. А тодї стала вона кричати: „Втїкай, Самсоне, бо Пилипинцї ідут!“ Він хутко зірвав сї з лїшка і зараз впав на землю, бо ни мав жадної сили. Тей зараз прийшли Пилипинцї, викололи їму вочі і засадили до гарешту. В гарештї за три роки знов виросли їму назад ті три ангельскі волоски і він знов дістав вилику силу. А той гарешт був в Русалимі під зимлею. Їдного разу він попросив сї, шоб його пустили трохи на спацир. І позамикали сїни тей пустили його на сїни спацирувати. А тоди в тім Русалимі був якийсь баль і в тім Русалимі на горі було тодї дужи шмат людий. От спацирує він по сїнех, аж намацав грубелезного стовпа мурованого, шо він підпирав всї мури. Тей обійняв того стовпа і сказав: „Аг! побий сї душе грішна і правидна!“ І шарпнув за стовп, тей завалив цїлий Русалим, позабивав всїх і сам забив сї.

Зап. в Теребіни, Каменецького пов. від М. Шмуля, 1900 р. Андрій Веретельник.

40. Жолобчук-Самсо́н.

Б. Быв єдин розбійник, Жолобчук ся називав, дуже великий быв і дуже дужій быв, він не розбивав нич, хіба жиди і великії паны, а він мав три

ангельскі волосы в голові. Відтак десь якими штуками го заходят, куля го ся не імат. В єдном місци, як розбив пана, ішов, а за ним громады, люде, лісничі і стрільці, всяке на сьвіті, жебы го імити. Дуже быв великий ліс, і там были стаї (вівчарі вівці пасли), і він прийшов на стаї (тамтуды ішов як за ним гнали) як прийшов на тоты стаї, і повідат д вівчарям: Нати!

Дав їм много грошей і выбрав штири бараны із стада, і привязав до дуба, і наказав тим вівчарям:

— Як будут за мнов іти в погоню, повіжте ним, же я ту быв, і няй они в тоты бараны стріляют, як забют, няй тогдый за мнов ідут в тот чяс.

Они прийшли та стріляли так, же вовна гет облетіла, а бараны ся лише метали, і так ся відтам вернув весь мір.

А обибрав си быв у селї Жолобчук хату, що сидів си у нїй, як коли зійшов із ліса. І відтак наяли паньство єдну жону:

Мы тобі дамо гроші, які схочеш великі, лише ти підійди єго, чимбы го з сьвіта мож згладити.

Она повідат:

— Та чим бы тебе з світа спас?

— Га, повідат, дурна, як би баволів нарізав, а жил тих намыкав і тым мене увязав, і мене бы тогды імили.

Они дали ї трунку, нїт вісти якого, жебы го запоєла і звязала.

Другий день, як прийшов до неї, дала му ся трунку напити, взяла і так го повязала, і крикнула на нього: Ставай, Жолобчук, бо по тя прийшли.

Він як став, всьо пірвав гет. Пак як му ся дала трунку напити великого і она зновель ся выпытує. А він єї повідат:

— Дурна, дурна, у мене суть три волосы ангельскі, якбы тоты три волосы вытяг, то вже по мнї, як застудинило.

І відтак він склонив голову на колїна, і она взяла і вымкла три ангельскі волосы і зараз дала знати до міста.

Єго прийшли, і імили, і всадили на рік до темниці, і очи му выняли.

За рік му ангельскі волосы зновель выросли, і відтак ся посходили на згубу го судити; і як ся пани посходили, і як ся запер єднов руков в єдну стїну і другу і мовит:

— Гинь, душе, із невірниками!

І як потелепав і всьо завалив.

Игнатій з Никлович, Казки. Ст. 1—3.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 399—401.

41. Сила Самсона.

Са́мсон був жидьі́вским крі́льом, а таки́й був сильни́й, жи каза́в: Йак би ми Па́мбіх позво́лив, то вла́дав бим цьіло́в земльо́м, йак йа́пком. Йакий був сильни́й, а каза́в, йак би ми Па́мбіх позво́лив.

Зап. від батька в Будзанові, О. Деревянка.

Паралелї: І. Франко, Апокріфи старозавітні. Ст. 270—271. — Етноґрафічний Збірник. Т. III. Ст. 19—21.

42. Всякоє диханіє...

Йак то даўньі́шче шче бы́ло ў церква́х, льу́ди ни зна́ли так гі днесь такы́х обрьа́ткіў до́брых, тай собі́ выпомина́ли ў ванге́лийу ўсьаке, шчо жи́йи на сьві́ты, а жа́бу забы́ли. А жа́ба ўсе погризе́ то йиде́н па́пір, то два у ванге́лийу і так сьвяшче́нник не може́ сьа докона́ти, шчо́ сьа таке́ ро́бит. Али бы́ла така́ воро́шка і ўна поворожи́ла, жи жа́бу ни спомина́ти нич і вона́ лы́зе і гризе́ так. І віт тогды́ так узна́ли ста́рші сьвяшче́нникы, цы там бі́скуп, жи мо́вити так: Усьа́койи дыха́нійи да хвали́т Го́спода. Віт тогды́ не гри́зло нич у ванге́лийу жа́дин па́пір до днесь, Біх так даў.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 96—98. — Чубинський, Труды. І. Ст. 65. — Руданський, Твори. Т. II. Ст. 140—149 і 245—247. — І. Франко, Апокріфи старозавітні. Ст. 272—274. — Сборникъ за нар. умот. Т. І, 3. Ст. 108. — Етноґрафічний Збірник. Т. III. Ст. 21—22.

43. Про царя Давида і його смерть.

Той Давид був дужи набожним чоловіком, і їдного разу він заслап дужи. Тей Господь зіслав їму свого ангела з двома килїхами в обидвох руках. І як явив сї їму той ангел, тей кажи до него: „Ото, Давиде, прислав мине Бог до тебе с тими килїхами, і з них їдного маєш випити. Як випєш з правої руки, то нїгди ни вмреш, а будиш вічно тут жити, а як випєш з лївої руки, то вмреш. Надумай-сїж, ни-

боже, добре тей пий, з котреї руки хочеш". А Давид подумав подумав, тей кажи: „Випю з лївої руки" — і взяв тей випив і за три дни вмер. А як би він був випив з правої руки, то був би жив вічно, і люди также булиб жили вічно, а то він випив, тей вмер, і люди від тодї дужи вмирают.

Зап. в Сїльци Белзькім, 1900 р. від Михалка Шмуля, Андрій Веретельник.

44. Соломонові проби.

1.

А. Соломон, як ще був в матерній утробі, то вже говорив.

Цар і царева на спацир йшли. Вона вчула в собі якусь мову, жи говорит в нїй: Мама к...а. Як прийшли до дому, не казала мужови о тім, тілько си помислила, як сї та дитина вродит, єї стратити.

Як тілько вродила сї, зараз казала зробити скриньку, щоби вода до ньої не затекла і пустила дитину на воду. Десь далеко прали дївки шматє. Скринька до них приплила, а вони цїкаві видїти, що там є. Вітворили і увидїли, жи там була дитина мала і жила. Налякані прибігли до дому і показали родичам, що знайшли. Дали дитину в няньки, бо була цїкава. Як тілько підріс, не хтїв сї тримати і втїк і навіть ни подєкував за своє вихованє.

Пішов гет далеко в поле, а там пастухи пасли череду. Він прийшов до них і кажи:

Буду з вами череду пас. — Перебув кілька днїв і зачєв оповідати ріжні річи. Пастухи обрадили сї, його за круля між собов обібрати. Виставили палату з прутиків і що дня стояли два на вартї.

Довідали сї сторонні люди і приходили в всяких припадках до него, а він кождому раду давав.

2.

Бідний хлоп йшов до лїса по дрова. По дорозї здибав гадину забиту, але ще трохи живу. Хлоп змилував сї, взяв гадину за пазуху і єю огрів. Гадина ожила і обвинула сї єму коло шиї. Ходив хлоп по лїкарях, тратив сї, а нїчо не помагало.

Вигріта гадина не пускалась. Пійшов хлоп до пана. Пан покликав Соломона, Соломон казав си дати коруну, то віджене гадину.

Пан цар бояв сї дати коруну, бо бояв сї, що той вістане старшим над ним. Але Соломон сказав, що тілько на той час, до години.

Пан дав коруну.

Соломон заложив си на голову і сказав: „Він тебе огрів, а ти єго сї вчіпила. Відступи від него вигріта гадино!"

Гадина сї уступила.

Ч. 2, 7—8 зап. від Миханька Падляка.

3.

Єдного разу зайшов він до міста і зробив собі таке люстро, а люстра ще нїхто на сьвітї не видїв. Спацирувала тамтуди цїсарева (єго мати). Сподобала собі, що свою особу увидїла в люстрі і питала хлопця, щоби він жадав, аби єї міг спродати тоє люстро. Він її відказав так: Скоро панї цїсарева піде зі мнов спати одну ніч, то то люстро панї подарую. — Пристала на тоє і запросила єго до своїї палати, як мужа в дома ни було. Правда. Ляг з нею спати, али положив межи собою мич острий. Налякала ся була царівна. Думала, жи єї хочи тим мичом в ночи зарізати. Він відповів її: Не бій сї, нїц ти ни буди — і спокійно заснув. Рано її сказав так: Мамо! Видиш, ти мине втопила, а за тії вчинки, жи ти хтїла зі мною грішити.

4.

В тім самім дню довідав сї цар, жи то був рідний син. Цїсарева казала слугам своїм, жиби го замкнули, доки цар ни верни. Як його замкнули до вийзницї, не було куди втїчи, тілько шпара маленька, от жиби руку встромити. Він насмаровав сї милом і витиснув сї тими шпарами і втїк до тих пастухів.

5.

Десь там зробили плуг і ходили по сьвітї таксувати, що плуг варт. Соломон в той час бідував ще, пас череду.

Прийшли до него і питают сї, що той плуг варт. А він кажи: А що варт! Як би сїм лїт дощ не йшов, то не варт за ту шкірку хлїба. (Соломон їв шкірку).

Зап. від баби Прицерковної зі Стратина.

6.

Якийсь пан справляв баль і лижки поприв'язував до лїктів (давна міра) і дав гостям, а ті ни годні були їсти.

Надійшов Соломон тай кличе: Чому ни їсьте? Ти дай минї а я тобі.

Надійшов пан і бачит, нема в мисках тай: Ту був Соломон.

Зап. як висше.

7.

Той сам пан насипав гроший на землю і казав людям позбирати си ті гроші; але кождому привязав з заду друк, щоби сї ни зігнув.

Соломон порадив їм, щоби на другий раз смолом намастили підошви у чобіт. Ті так зробили і гроші забрали.

8.

Соломон будував дім з прутиків, а такий, як був у пана. Буде й варта, як коло двора пана. Збудував палац, як у попа — царя.

9.

. . . . Цар його не злапав. Соломон хтїв спробувати, як високо небо від землї. Задумав змірити. Сїв на голуба і полетїв з ним в гору. Али Бог видїв, жи вже туй туй може змірити і кажи до Михаїла: Обітни єму крила (тому голубови), бо той Соломон змудрував тата і маму і ще й мине хочи змудрувати. Сьв. Михаїл обітєв крила голубови і помало голуб сї спустив з ним на долину і таки ни змірив.

Ч. 1, 3—4 і 9 зап. від Василя Юркового. Всї числа зап. в Подусильній, Перемишлянського пов. 1900 р. Т. Дерлиця.

45. Соломон і його родичі.

Б. То йидно́го ра́зу, йак и́шче крільу́ваў царь Да́вид, то маў двох сы́ніў: Саўамо́на и Апсаўо́ма. Саўа́мон быў ста́ршый, Апса́ўом моўо́тшый. Йидно́го ра́зу, то и́шче не бы́ўо та́кой докўа́дной ва́гы, йак те́пер сут, — аль Саўа́мон, хоц быў мале́нькый хўо́пец, він со́бі розмы́слиў ва́гу зроби́ти. И йак зро́биў ва́гу, ўзьаў псьи гі́ўно и кобы́льи гі́ўно и так ва́жиў. А ма́ти сьа йо́го зьвідуйи: „Што, сы́ну, ро́биш?“ — „Ва́жу ба́бскый ро́зум и кобы́льи гі́ўно. Але и́шче сьім ўу́тіў кобы́льи гі́ўно тьа́шше, йак ба́бскый ро́зум“. — И ма́ти сьа на́ то погньіва́ўа. А то бы́ўо ф пйатни́цу. Йак и́шўа ф суббо́ту до божи́цьі, до сьвати́ньі, то й Саўа́мон хо́тьіў з ньоў пі́ти, — о́на сьа на ньо́го погньіва́ўа, выби́ўа го и за́мкўа ф поко́йу. Він там пва́каў, — но, и при́шоў так йакбы нана́шко (бо и о́ни, жы́ды, ма́йут тако́го, йак го обрізу́йут осмо́го дньа) и выпу́стиў го на вы́гльад. И тот хўо́пец, Саўа́мон, ўзьаў сьа и пі́шоў до сьві́та. Прихо́дит кріль Да́вид и зьвіду́йи сьа, де йист йо́го хўо́пец Саўа́мон, але ни́кто не́ знаў, де сьа по́дьіў, — бо він йуж ду́же заўува́жаў, же то йист хўо́пец му́дрый. Россы́лаў по ру́жных сторо́нах пісу́анцьіў, жебы го гльада́ли; але сьа поверта́ли, ни́ґде го не на́шли. Ка́заў зроби́ти зўо́тый пўуг и воўочи́ти так по кра́йі и же́бы, ко́го де стрі́тьат, жебы сьа зьвідува́ли каждо́го, жебы го отаксу́ваў, што ва́ртат. Але не на́шли ни́ґде тако́го, жебы розу́міў то́му, што ва́ртат. Аш при́шли на йидно́го хўо́пцьа, што пас сви́ньі, хльіб йіў и с... и ґа́чи и́скаў. И о́ни сьа го зьвіду́йут, то́ты, што тот пўуг ўле́кли: „Што ро́биш?“ — Повідат: „Ста́ре но́вым выби́вам, а бри́ду од на́ндзы ога́ртам“ — (се́бе на́зваў бри́доў). Зьвіду́йут сьа го то́ты, што мо́же тот пўуг варта́ти. А він по́віў так: „Гўу́пый тот быў, што та́кый пўуг ка́заў зроби́ти, бо зўоты́ми пўуга́ми не ора́ли и не бу́дут. Бо він ва́ртат піньа́зьі, але в и́ншый спо́сіб“. — И забра́ли сьа и пі́шли. И при́шли до ца́рйа Дави́да и повіда́ют, же йім ни́кто не по́віў нич, лем йи́ден хўо́пец —: же тот гўу́пый, кто та́кый ка́заў пўуг зроби́ти, же зўоты́ма пўуга́ми не ора́ли и не бу́дут, же він бы ва́ртаў гро́шы, але в и́ншый спо́сіб. Да́вид повідат: „Бе́рте ко́ньі и сьіда́йте на́ ньі и и́тте там йак найско́ре, бо то тот хўо́пец бу́де мі сын“. — Посьіда́ли тоты пісу́аньцьі на ко́ньі и и́шли там йак найско́рше. И прихо́дьат там, де сьа то́ты сви́ньі па́сли, — то сви́ньі, йак сьа па́сли пере́дом, то и зась сьа там па́сли, але йуж при́ них быў и́ньшый па́стух, то́го хўо́пцьа йуж там не бы́ўо.

Те́пер тот хўо́пец не при́шоў до Йирусали́му, аж йуж быў гі́дный хўоп, доро́сўый. То́ўды не бы́ўо и́шче до то́го ча́су дзе́ркаў, аж вы-

мислиў Саўамон. И приньус тоты дзеркаўа до Йирусалиму и продаваў тоты дзеркаўа на рынку. То быўо льудом дуже чудне и ўакоме. И пришўа там и його мати, — што найкрашше дзеркаўо маў, найдорокше, то сой выбраўа його мати, жена царйа Давида. И зьвідуйи сьа го, што то буде коштуваўо. А він йі отповіў: „Ты то не купиш, бо то дороге". — А она сьа засьмійаўа: — „Та йак йа не купльу, та хто купит?" — Бо иньшым женам то продаваў дзеркаўа барз туньо. Але она на ным конечны доперат, што за тото дзеркаўо, — а він знаў, што його вітцьа, царйа Давида, тоўды не быўо дома. И повідат йі так потихы: „А то знаш, паны, то йист барз дороге, а нарештьі, же ти непотрібно пўатити. То перéспий сьа зо ўном йидну ныч, то йа ти го так дам, за то". — И она на то пристаўа, бо то быў дуже красный хўоп. И повідат му так: „То придеш пан до паўацу о деўйаты годины". — И він йі тото дзеркаўо даў зараз. И потому приходит девйата година, — він приходит до бурку и фходит до паўацу, до станцийі. И она му повідат: „Сьідай пан!" — Він сой сьіў звыклы йак подорожьный, — она зрыхтуваўа йуж добру гостину ґльа нього и так му дайи вечерйу, йак сьа належит. Пошьчыль быўа ґльа нього готова выстелена и казаўа сой му по вечери льачи. Посўухаў йий, льуг сой зараз. Она на другу пошьчыль сой легўа коўо нього, — за хвильку повідат до нього: „То роб, пан, за тото дзеркаўо, што маш робити!" — Але він удайи так, же спит. Потому за хвильку повідат и другі раз, бо маўа на не дуже дьаку (на нього, фшитко йидно), — а він отповіў: „Йакосе сьа мі спати хоче, бо йизьдым подорожьный, то йим змученый" — и зас дальше удайи, же спит. За хвильку — она нийак спаньа не маўа — повідат му треты раз: „То йак, пан, за тото дзеркаўо маш то робити, то роб!" — А він йі отповіў: „Видиш, мати, йа ти йшче повідаў, йак йим быў маўый, же йшче сым ўўтьіў кобыльи гіўно тьашше, йак бабский розум! Бо ты за кавалец скўа, за кавалец шыбы, то бы-с зробиўа чужоўство, гріх смертельный, с свойім гўасным сыном! А не знаш ты, же йа йизьдым сын твій, а ты мати мойа?" — И так зостаўа барз заганьблена од Саўамона. — Скоро пришоў цар Давид доміў, то Саўамон му зараз докўадны ўшитко оповіў. — То йуж конец.

Зап. від Дмитра Сениці в Котани, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

46. Соломонові мудрощі.

В. Соломона кортыла ўсьі мудрошчі знати зза молодых льіт і на старісьть, ўсе. І зробиў собі він злоты черевикы. Приньіс до свейі матери — а перебраў сьа, бы го не спізнала — і мовит: Йак бы така паны ласкава, бы зо мноў спала ныч, та бым йі даў тоты черевикы. — А йійі скортыло, тай мовит: буду. Тай він си льіг з неў, тай імиў з долу і мовит: От, тота брама, шчо йа неў йшоў. Імиў за черево, мовит: От тота загата, шчо йа ў ны лежаў. Імиў за цицькы: От тоты дуды, шчо йа ў них граў! — Али вона собі ни доміркувала, шчо він бесьідўйи. Переночували до рана і даў йі черевикы. А сам си ўзьаў вагу і важит песьи гіно і материн розум. Али хтось го сьа пытат: Шчо ты робиш, Соломоне? — От нич. Важу гіно песьи з розумом материным і гіно тьашше шче два луты, йак материн розум. — А то чому? — Йак то чому? Татже мати зо мноў за черевикы спала. — Али дочўў сьа Давид, утець му, і хотыіў го стратити. Али він ўтык гет. Гадат собі Давид: Поли, йа буду робити баль, він мусит прийти. І поробиў такі лишкы з доўгыми держаками царь і повельіў за кіньцьі си імати і йісти. Ну, і йакже мож скрывити, за конець імити лишку і нести ў рот, коли лишка не сьвітчит до рота аж за плечі. Али Соломон віткысь ўбіг: Чо не йісте? — А вони такый сьідьат. — Йічте. — Та бо не мож. Царь вельіў — быcмо за кіньцьі імали, не мош скрывити д роту. — Та кормiт йидны другых! І ўтык. — Царь ўвійшоў: Хто вас так нарадиў? — Ту быў йакысь чоловік. — То Соломон. — Ба гльадай, нема го. Али робит він зась комашньу. І нич ни варили, хыба мньасо та рыбы. Соломон прийшоў: Тфу! Шчо с такойі комашньі! Мньасо трава, а рыба вода — а хлыіб голова, та го нема! Тай ўтык. — Али царь выльльаў з злота плуг. Даў нести: Хто такый сьа найде, бы ўгадаў, шчо він варт. Али несе йакысь там чоловік го і наказаў йиму, абы указуваў, де кого надыбат. Тот несе, дивит сьа, чоловік сере. А він сьа пытат: Шчо ты робиш? — А шчожбым робиў? Новым кліньцьом старый выбиваў! Тай ўстаў, піттьах си порткы. А тот пытат го сьа: Шчо тот плуг варт? — Альо того гіна. Мовит: Він сьа найшоў йиде, жи выльльаў таке, а більше такого нема. Ў мене тото плух, шчо сьа воре, сьійи сьа зерно, та льуде жийут зза того плуга. — Прийшоў тот с плугом до царйа: Но, йакже там гадали? — О, ўсьако, хто йак хотыіў. Али йиднoгом находиў, жи с..ў, та мовиў, жи того гіна варт! — Та то Соломон. — Ану ідыт шче, може такого найдете, шчо буде шче ў сьвіты робити дашчо, дайаку штуку, таку гі льуде не робйат. — Пішли, дивйат ся: Чоловік лупит кобылу і йіст паленьа і вош бйи на паленьати. Вони більше таке не находили ниґде тай прийшли до царйа зноў. Ну, шчосте дагде выдыли? — Нич, хыбасмо видыли, жи лупив чоловік кобылу, і йіў паленьа і биў вош на тым паленьати. — Та то Соломон, было го імити. — Ба коли мы не знали.

Зап. в марті, 1899 р у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

Паралелї: До всїх тих оповідань пор. Драгоманов, Малор. предания. Ст. 90—103. Тамже, ст. 105—108. — А. Веселовскій, Слав. сказанія о Соломонѣ и Китоврасѣ. — Житє і Слово. Т. IV. Ст. 346—353. — Руданський, Твори. Т. II. Ст. 149—189, 247—256, 259—260. — Етноґрафічний Збірник, Т. III. Ст. 22—37. Ч. 10—11. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 245—266. — Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 262—269.

47. Соломон у сьвітї.

Г. Йак примудрий Саламон пішоў віт свого тата Давида ў сьвіт прахтикувати і пішоў по скарбах, буў ў йидного пана за комісари і застаў ни повиплачуваньі льуди, даўньішчі доуги. А йак йиму пан видаў гроші за рахунком, він повиплачуваў ўсьім, тому ни стало, жи мусьіў і своїх доложити. А йак пішоў до другого, то буў фірманом. Йак коньі сполошили сьи, віс пиривирнули, то пан казаў, жи фірман винин; а йак панови самому сьи сполошили, то пан казаў жи коньі винни. А йак прийшоў до третого, то пан маў стадо таке свиний, шчо котрий пастух займиў, то ньіґди ўсьі до дому ни пригнаў. А він йак займиў пасти, то биз день ўсьі сьи порозбігали, а він ў вечир йак зловиў пацьи, йак ўзьиў душити, то ўсьі свиньі сьи збігли, а він ўтьік аж на диривину, бо би го були зьзьіли. І ў вечир ўсьі гнаў до дому. Пригадаў собі цар Давид: ни знати, ци шче мій син жийи де ў сьвітьі! І казаў вильльити золотий плуг і нести йиго ў сьвіт і питати, кого здибльи кілько, аби отаксуваў, шчо той плуг варта. Льуди і пани то таксували о вартости злота. Йидньі казали, шчо варт кілька сот; другі казали, шчо варт кілька тисьич, а третьі сами ни знали, йаку таксу зложити на кілько багато злота. А йак здибали того пастуха і йиго запитали, шчо той плуг варта, а він їм вітповіў, шчо йак ни буди беризьньи веримньи, а майа душчу, то ни варт того, шчо піт плотом смирдит. Шчо золотий плуг варта, йак нима ўродзайу на поли? — А вони йак тото ўчули мудри слово і прийшли до дому і росповіли, казаў Давид, жи: шче жийи мій син. Йак пригнаў до двора свиньі, а вітходиў зо двора, то написаў панови на дверих, шчо плати два рази так свинареви йак окоманови, бо кишча служба пасти, йак окоманити.

Зап. в цьвітни 1897 р. в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишинного.

48. Як Соломон важив бабський розум.

Цар Давид мав дужи мудрого сина і він раз взяв свої матери чіпец, а ше був малий, мав допіро шість років, і жменю клаків тей став на воротах і важи їх на вазї, тей клаки чіпец переважили. Аж тут надходит мати тей питає їго: „А ти шо робиш сину?“ „А шо кажи, важу бабский розум. „Ну, і зваживісь“? питає мати. — А він кажи: „Певно, шо зважив і аж тепер знаю, шо розум жіночий, не варт і жмені клоча“. І мати як те почула, дужи сї нагнївала на него, тей за ту кару післала їго зі збаням по воду до криниці. Али як він пішов по ту воду, то ни прийшов аж як мав вісїмнаціть літ. Тей він тодї ніс воду в збанку, а мати сиділа на перелазї, тей як він її підносив збанок до гори, тей збанок випав їму з рук і побив сї. Тей він сказав до матери: „От так то, мамо, хапає чорт хутку роботу“.

Зап. від Мариї Шепівної, в Камінцї Струміловій, 1900 р. Андрій Берестельник.

Паралелї: Чубинський, Труды, I, ст. 106—107.

49. Тілько баб справедливих, як ворон білих.

Премудрый Саламон перезбиваў сьа зо свойоў матьірйоў: — „Тілько йи баб на сьвітьі справедливых, йак ворон біўых“. — Она му повіўа на то, же не може праўда быти, же она йист справедлива. — „О матко, ньіт“ — и на то сьа не могли погодити. И він забраў сьа и пішоў преч ў далеко сторону. И быў за три рокы. И запустиў бороду, што не могўа го познати, йак повернуў доміў. И йак пришоў до свого міста, так си пришоў до йидной трактийирньі и там сой казаў дати пити и барз сой грати красньі на кльарнетьі, так што аж сьа дивуваали на нього. И пришўа його матере дьіўка, суўжебна, и дивиўа сьа на нього, аль го познати не познаўа го. Він си зўожиў два кльарнеты на стіў, а на третьім сой граў. И она пришла доміў, дьіўка, и повідат: „Паньі мойа, там пан йи ф трактийирни, так сой грайи на кльарнетьі, што сьа не можут передиўувати на нього, откаль такый пан пришоў, што так красньі грайи, што такого йшче не чули“. — Она потім повідат, мати: „Што ти за йиден?“ — Она повідат, што: — „Не знам го“. — Прошу тьа, ид мі по нього, а даме му добру гостину, жебы до нас пришоў. Бо йа бы сой хотьіўа купити кльарнет, бо йа знам красньі грати“. — И выправила тоту дьіўку зас по не. И пришўа дьіўка по

ньо́го и ку́ньат сьа му: — „Про́шу па́на, абы до мо́йой па́ньі при́шли“. — „Не піду, — та́ка па́ньі доро́га до ме́не, йа́ка и мі до па́ньі“. — Але о́на ку́ньат сьа му: — „О, па́не, по́тте!“ — И за́браў сьа и пішоў з дьі́ўкоў. И при́шоў до сво́го до́му гу́асно́го и поўо́жиў си кльарне́ты на стіў, три, и па́ньі трібу́йи гра́ти. И про́сит па́на о йи́ден кльа́рнет. — „Па́ньі доста́не од ме́не кльа́рнет, але ньай сьа зо́ ўноў ноч пре́спит“. — И о́на на́ то зозволи́ўа, же бу́де спа́ўа з ним. И да́ли му до́бру вече́рйу и постели́ўа па́ньі пісу́ан и ка́же па́ньі: „Ид, спий!“ — Він пішоў и льуг си на пісу́ан. Льуг сой там гоўо́воў, де о́на (па́ньі) нога́ми. И о́на си ле́гла та́кжи и так му пові́дат: „Коха́нку, так льу́де не́ спльат“. — Він пові́дат: „Сын так з ма́ткоў спит“. — И о́на ф то́ты ча́сы скочи́ла с посте́льі и зостраши́ла сьа, што ново́го. Він йі отпові́дат, же так сын з ма́ткоў спит, йак сьа ро́диў. То́ўдый о́на му пові́ўа, што йий трібу́йи. Він йі отпо́віў: „Ма́тко, ті́лько баб справедли́вых, йак во́рон біўых“.

Зап. від Петра Боришо́вича в Бо́ртнім, 1900 р. О. Роздольський.

50. Звідки взяла ся скрипка.

Саламо́н, яко наймудрі́ший чолові́к, дока́зуваў ма́тери, шчо кобі́та, жо́на на при́мір, не є ста́ла, ві́рна. Ўна ка́же, жи непра́ўда, жи сут ві́рньі такі́ ста́лі, як да́лї не йде. Ну і він зачя́в доводи́ти вся́кими спо́собами, а ўна все ка́же, жи непраўда. Він довіў так до то́го, шчо раз положи́ў ся з неў спа́ти і там шче шчо робиў. Як ўже по ўсім, то ка́же: Ма́мо, ма́мо, то я твій син, чим не доказаў, га? Шчо ти га́даш тепе́р роби́ти? І ўна ўви́діла, жи він йі досконале підійшо́ў, тай тогди́ зача́ла кля́сти: Бода́й жес, си́поньку, тогди́ промо́виў, коли́ тото́ ліжко промо́вит. Ну тай ся забра́ли. Як ўна ся забра́ла, то він ўпімі́в, так му закля́ла. Тогди́ ўже́ не гово́рит і бере́ ся на спо́сіб: бере́ ліжко, руба́є і ро́бит с то́го скри́пку, а як зроби́ў то пала́диў на ню стру́ни в поря́дку тай зача́ў гра́ти. Він зача́ў пово́ли гра́ти, тай пово́ли сьпіва́ти й говори́ти. І так му ся язи́к розвяза́ў.

Зап. в Кропивнику Новому, Дрогобицького пов. від Олекси Свища, у липні 1901 р. Волод. Левинський.

51. Соломон і його мати*).

Буў Соломо́н. Ду́же люде́й сї ра́диў, шчо бу́де на посьлі́дних ти́сяча літ роби́ти. А його́ жі́нка ві́ткись ї́хала на шка́пі, на коби́лї. А коби́ла, за позволе́ньом, пе́рнула. А ўна була́ ў тя́жи, с си́ном. А син, с че́рева мо́вит: Яка к..а везе́, така́ дру́га на ній сиди́т. Ма́ти го закля́ла: Бис си́ну тогди́ промо́виў, коли́ моя́ ў ха́ті ла́ва промо́вит. І ся ўро́диў німи́й. Як ся ўроди́ў німи́й, тре́того дня взяў соке́ру, пішо́ў ла́вицю руба́ти. І зроби́ў скри́пку. І зачина́ла скри́пка говори́ти, відмаўля́ти. І він зача́ў говори́ти. Пішо́ў ме́жи хло́пці на заба́ву пя́того дня. Ма́ти повідає: Де ти ся, гицлю, так заба́виў? — Бу́ў-єм, ма́мо, на су́ді, на суд ся диви́ў. Там ва́жили пе́сє гіўно́ жінськи́м розумом. — Та бо я жона́! — Тай ви такий маєте! Пе́сє гіўно́ жінський ро́зум перева́жило. Ма́ти го закляла́: доки не збіжи́т не́бо висо́ко, мо́ре глубо́ко і сьвіт широ́ко, бис тоди́й прийшо́ў. Ви́йшоў ў по́ле. Ліг спа́ти. Го́споть Бох до нього гово́рит: Шчо жада́єш си́ну Соломо́ніў? — Жида́ю, ма́ти мня закляла́, бим міряў, як небо висо́ко мо́ре глубо́ко і сьвіт широ́ко.

— Шчо шче жада́єш від ме́не?

— Жада́ю вели́кої мудрости, шчо ти Го́споди зна́єш, би я то знаў.

Пита́є ся Го́споть Бох: На шчо тобі́ вели́кої му́дрости? — Мій та́то на цали́й сьвіт царьо́м, я по та́ту буду́ царюва́ти, бим ўпрова́диў е́дні́сьть ў краю́. — То, ка́же, не бу́деш жити, лише́ три́цеть літ на сьвіті. Шчо помислиш, то ся зро́бит на посьлі́дну тисячу чуда́.

Тото́ ўсьо ў Анґлії було́ запеча́тано: телїґра́фи, філїпони, маши́ни, ўсьо тото Соломо́нові шту́ки. Він там умира́ў. Ключ на дверьо́х ви́сіў у тій канцеля́рії. Хто посе́гнуў за ключ, ка́меньом стаў. Мо́же два ти́сяча літ стояла тота́ канцеля́рія, мо́же більше, не знаю кі́лько. Аш ў кінци́ отвори́ла ся канцеля́рія. І учи́ли ся лю́ди в то́час маши́ни роби́ти, телїґра́фи, меблї і ўсї річи. То було ў Анґлії.

Зап. в Лікти, Дрогобицького пов. від Ів. Кулинича по прізв. Гаврильців, у серпні 1901 р. Волод. Левинський.

Паралелї: Етноґрафічний Збірник, Т. II. Ст. 79—80. Ч. 32—33.

*) Під Соломоном треба тут розуміти Давида, а під його сином — Соломона.

52. Як Соломон міряв море.

А. Премудрий Саламон хотів змірити море і зробив собі такий човен і казав чотиром ковалям робити чотири роки ланц. Зробили вни єму той ланц, а він учепив єго до того човна і привязав го до берега моря і пустив ся їхати морем. Аж тут надпливає рак; як уймив своїми щипцями за той ланц, як потис, тай перекусив. А Саламон на човні плине тай плине що раз далї. Аж тут надпливає риба тай проковтнула той човен разом з Саламоном. А то було в ночи, як Саламон спав у човні. Будит він ся вже в рибі, обзирає ся тай гадає собі: Що за диво! На мори все ся видно, чи в день чи в ночи, а тут не видно ся, хоть око вийми. Виймив він ножик і почав різати. Як почало тую рибу дуже болїти, то вона з болю вискочила аж на беріг і там загибла. Побачили люде тоту рибу на березї, прийшли та зачали її різати. Як розпороли, дивят ся, а з риби вилїзає чоловік. Вни го ся спитали: А ти де ся тут узяв? — А він каже, що плив по мори тай го риба з човном прожерла. Приймили єго ті люде до себе. Жий, кажут, меже нами. Добре. Жиє він у тім селї.

А тимчасом старий цїсар, єго отець, не знає, що ся з ним стало, розпитує всюди, нема нїякої відомости. Тогди він казав зробити золотий плуг, дав єго двом своїм слугам і післав їх у сьвіт, щоби ходили від села до села і щоби питали, кілько той плуг варт. Раз вони прийшли до того самого села, де жив Саламон, тай питают у людей, але нїхто не знає, щоби той плуг міг бути варт. А Саламон як то почув, то перебіг їм дорогу, тай сїв с..ти перед ними. От вони приходят просто до него тай питают єго: Слухайте, господару, що той плуг може бути варт? — А він їм каже: Як би вересня до него яремце, а мая дощ, то би щось був варт, а так то він нїчого не варт.

Тогди вони догадали ся, що то мусит бути Саламон і взяли єго з собою, але цїсар не міг єго пізнати. То він скликав велику силу людей на гостину, посадив їх за стіл, казав поставити страву, але лижки подав дуже довгі, ще й казав кождому привязати до руки. То вни сидят з тими лижками тай не їдят. Аж ту приходит Саламон тай каже: А ви для чого не їсте? — А вни кажут: Бо не можемо, ади, які лижки довгі. — А він їм каже: От то дурні! Оден другого годуйте! — Аж тогди цїсар пізнав, що то єго син.

Зап. в Нагірянах, Залїщицького пов. В. Маркевич.

Паралелї: Житє і Слово, 1894, кн. 6, ст. 352—353, ч. 23. — Zbiór wiad. T. VII, 3, 38—39. — T. XI, 3, 124—125, ч. 24. — Kolberg, Chełmskie, II, ст. 83—85. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 102. — Kolberg, Krakowskie. T. IV. Ст. 103—105.

53. Як Соломон міряв глубину і висоту.

Б. Йак Саўа́мон быў йуж крільом, и так йист о́ ньім написа́но, же ани до то́го не быўо тако́го мудро́го, ани по́тьім не́ йист. Пра́ўда, же він быў и му́дрый и мудру́ваў, але докіньчы́ти, то тьіж не докіньчыў фшы́тко. Пу́стиў сьа мірйа́ти сьвіт, але не змірйаў до жадно́го кра́йу, жебы на́шоў край сьвіто́ви. Пото́му да́ваў роби́ти се́мом кова́льім за сьім ро́кіў ўанц так гру́бый, йак хўо́пска но́га піт кольі́ном, и ка́заў вылья́ти желы́зну ба́ньу, и йак тот ўанц йуж быў зробле́ный и ба́ньа вылья́та, и гво́шоў до той ба́ньі, ўзьаў с со́бом пса, ко́та и́ когу́та и ка́заў сьа запе́рти и ка́заў сьа пушча́ти до мо́рйа. Йак го пусти́ли до мо́рйа, и при́шоў рак и пере́тьаў тот ўанц. Йак з ним то́та ба́ньа зача́ўа летьі́ти и летьі́ти г мо́ре, и пі́знаў, же йуж з ним йи недо́брі. Тоўды ўзьаў, пу́стиў когуто́ви кы́рви з гребе́ньа, псу з йазы́ка, кото́ви с хво́ста и со́бі з льі́вой ру́кы з низельно́го па́льце. И так змі́шаў то́ту кроў ра́зом и пу́стиў до мо́рйа, и скве́рниў мо́ре. Мо́ре сьа розигра́ўо и вышмари́ўо го (з мо́рйа на край). По́тьім по третьі раз пу́шчаў сьа до не́ба. И сьіў со́бі на вавре́ўа (альбо на оре́ўа) велико́го, ўзьаў со́бі чверт мньа́са на ро́жно воўово́го (з во́ўа), сам сьідиў на оре́льі, а то́то ньус напе́ред, оре́ўа, а о́реў за́ гым и́шоў ў го́ру, же доста́не. И вы́ньус го так высо́ко, же йуж чуў, йак анге́ўы ў не́бі сьіва́ли. И чуў го́ўос анге́льскый: „Саўаму́не, ве́рний сьа, бо геў од йасно́сти ореўо́ви кры́ўа опа́льат сьа, и хпа́деш и за́бйиш сьа!“ — А він пі́здріў на зе́мльу, — сьвіт сьа му та́кый зда́ваў йак мурйа́ньча ку́па. И отпові́дат так до анге́ўа: „Де и по́што сьа ве́рну, кой зе́мльі йуж не́ йист?“ — А а́нгеў му отпо́віў: „На то́то пыск роздо́ймий, што ви́диш!“ — И обе́рнуў ро́жно ў доли́ну и зале́тьіў на оре́ві ф се́му крайі́ну. Йак и́шоў на́зад до сво́го кра́йу, пото́му и́шоў по зе́мли и пробу́ваў по сьвіту, ци сут льу́де му́дры. При́шоў до йидно́го до́му, и там прибі́гўо дьі́ўча́ маленьки. Він сьа го зьвіду́йи: „Чо́го-с, дьі́вусь, при́шўа?“ — А о́на му повідат: „На о́ген“. — „А до чо́го во́змеш?“ — бо не ма́ўа нич. Він сьа зду́маў, до чо́го во́зме, а о́на просте́рўа запа́ску, поўожы́ўа попе́ўу и до попе́ўу о́гньа, и так пі́шўа. Поду́маў сой Саўа́мун, же моўо́ды дос йуж му́дры сут. Да́ле пі́шоў, — в іньшім місци при́шоў до йидно́го ґа́зды на́-ньіч и про́сиў, жебы го там ґа́зда переночу́ваў. Бы́ўо на сьвіті ду́же кра́сно, и ка́заў сой перед две́рми постели́ти піт стрі́хоў. А ґа́зда му повідат, же му не бу́де на дво́рі сте́лиў, же бу́де в но́чы барз льа́ўо. Він му отпові́дат, же то непра́ўда. — Саўа́мун му повідат: — „Йа сьа тым тру́дньу, — то́йі но́чы ма бы́ти кра́сьны“. — А хўоп му отпові́дат: „Не бу́ду сьа с то́бом спе́раў, лем жебы-с мньа не бу́диў коўо са́мой

піўно́чы". — Йак при́шўа коўо піўно́чы бу́рйа, йак зача́ўо гырмі́ти, льа́ти, — так го піт стрі́хоў змача́ўо цы́ўком. Він по́тьім ду́ркат до две́ри и крі́чит на ґа́зду, жебы го пу́стиў до́-хыж. И зьвідўйи сьа ґа́зды, о́ткаль він міг зна́ти и йак так докла́дньі, же бу́де ў но́чы льа́ўо. А ґа́зда му одра́зу не хо́тьіў повісти, а пак, му повідат: „Мы ма́ме тако́го буйа́ка, што йуж му шысна́цет ро́кіў. А ма ў со́бі тот бу́йак та́ке мори́ско (пўане́ту): — йак ма бы́ти фльо́ра, то хоц бы йак кра́сьньі бы́ўо, то він фтьі́че до ста́йньі, а хоц бы йа́ка сўо́та (йак вели́кый дойдж, йак барз йуж так до́ўго сьа сўо́тно, та то́ўды йуж бесьіду́йут „фльо́ра") бы́ўа, а йак ме бы́ти хви́льа, то сьа го не ўйа́же нико́ли, то выхо́дит зо ста́йньі сам на ры́нок и льі́гат со́бі ме́дже дере́ва. Аджек йа знам по́ тьім, бо фче́ра х поўу́дне бы́ўо кра́сьньі, бу́йак ле́жаў ме́дже дерева́ми, — зо́рваў сьа и поле́тьіў фуча́чы до ста́йньі барз. То йа йуж знаў, же бу́де пе́ўно ў но́чы льа́ўо". — И Саўа́мун со́бі по́віў то́ўды так, же: — „Кой йуж бу́йак мудрі́шшый йак йа, та йа не́ мам што пробува́ти".

Зап. від Дмитра Сениці в Кота́ни, 6. серпня 1900 р. О. Роздольський.

54. Саламон в коваля.

Прийшо́ў Саламо́н до ку́зьньі, де кова́ль роби́ў. Зроби́ў кова́ль йєдну́ полови́ну но́жиць і ки́нуў на зе́мльу, аби́ сти́гло. А Саламо́н не знаў, до чо́го то ўхо́дит і каза́ў: Чєкай кіньцьи́, буде́ш му́дрий (до се́бе). Йак зроби́ў дру́гу полови́ну, збиў до ку́пи, бу́ла річ гото́ва. Ка́же: А каза́ўйєм, чєка́й кіньцьи́, бу́деш му́дрий.

Зап. в січни 1898 р. від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

55. Соломон кухарем.

Бы́ло мно́го сьвятых і узна́ли собі́, жи шчо чоловік зага́дат і ни зро́бит, то йи гріхо́м. Али Саломо́н ме́джи ни́ми бы́ў і варі́ў йісти, бо бы́ў за ку́харйа. Зварі́ў стра́ву і мы́слиў соли́ти, а не посоли́ў. Дльа-то́го хотьіў, цы воно́ пра́ўда йи, жи тото́ мо́же бы́ти гріхо́м. — Та́ бо не соле́не! сьваты́ ка́жут. — А, йа мы́слиў соли́ти, а́лим не посоли́ў! — Ко́ййис мы́слиў, бы́ло посоли́ти. — Ба, кой йа прібува́ў, бо вы мо́вили, жи йак помысли́, то гріх ўже, а йа мы́слиў соли́ти і не посоли́ўйим. Йа́кже мо́же бы́ти гріх, йак помы́слит сьа, а не зро́бит сьа? — Пра́ўда, тото́ скасува́ти. То ни йи гріхо́м. — І той гріх скасува́ли.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбір. пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

56. Соломон і жених.

Бы́ў йиде́н чоловік і хотьіў сьа жени́ти. Не ма́ў сьа кого́ пора́дити, йде до царйа Дави́да. Прийшо́ў: Чо? — Жени́ў бым сьа. — Іди́, повідат, там ти хло́пець мій повіст. — Він вы́йшоў, а той йі́де си на галу́зьі, ўзьаў ме́жи но́гы, йа́к то дытва́к. І пы́тат сьа тот хло́пець, Соломо́н: Чо́ хоч? — Жени́ти сьа. — Ну та шчо? Шчос посва́таў? — Удо́ву. — Йак вона́ схо́че. — І дьіўку. — Йак ты́ схоч. — І зави́тку. — Цыкай, бо тьа мій кінь за́бйи! — Тай побіг Соломон. Тот сьа верну́ў наза́д до царйа́ до Дави́да. Ну шчож там, пы́тат сьа тот? — Та нич, та шчо він зна́йи? — А йак ти повіда́ў? — Він повіў, так і так, йак му повіда́ў. — А тот повідат: Він ты до́бре повіда́ў усьо́, бо ў удо́вы два розу́мы, та не схо́че тьа слу́хати; бу́де мо́вити: Мій небі́шчик тамто́т льі́пший быў. А дьіўка розу́му не ма́йи, йино́ йиде́н шче. Йак повели́ш, так слу́хати бу́де. А зави́тка, йа́к бы ма́ла до́брый розу́м, то́бы сьа бы́ла не зави́ла.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

57. Як Соломон обдурив чортів.

Соломо́н біжни́цьу ста́виў так: Заўйаза́ў, а́ли сам ни міг доста́ттчити каміньа́ і де́рива, йако́го потрі́бно. Али чорт надыйшо́ў д ньо́му, пы́тат сьа: Шчо́ ты ту ста́виш? — Ко́ршму. Ту буде́ ўсьа́ка му́зика, та́ньцьі, пийакы́, і тобі́ вітты буде́ шчо́сь приходи́ти. — А тот ўбе́ртат сьа: Гм! Кобы́ йа знаў, мы́ бы ти помогли́, ты́ бы на час тото́ поста́виў, жи дашчо́ с то́го бу́ди. — Та чому́ ни бу́де? Зна́йиш до́бре, жи буду́т пи́ти, би́ти сьа, шчо кого́ за́бйут, то ўсе тобі́. — І вони́ на охо́ту каміньа́ маймуро́вого наноси́ли, жи шчось за рік поста́виў. Йак доста́виў гет красно́, тай ўберну́ў на це́ркоў. Злый надыйшо́ў, подиви́ў сьа зда́леку, а тот ўже сьвятых понарі́зуваў і наладиў і на́віть пе́ред две́рми, йак днесь у нас йи христы і сьвата́ Пречи́ста пере́д две́рми. Він йак ўви́дьіў, так ўтьік, а вона́ до днесь стойіт.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

58. Соломон і його жінка.

А. Йак ўже вы́ріс Соломо́н, йак сьа жени́ў, і післа́ў до йидно́го крільа за дьі́ўкоў, за принци́зноў. А вона́ йиму́ вітписа́ла: Ты меньі ни варт спіт чере́вика вы́скрептати. — Али він маў зло́тый пе́рстьінь і за́ушницьі зло́тьі і таку́ сьвинто́чку зло́ту, шчо́ сьа на гру́ды скла́дуйи і зробы́ў сьа шеўцьо́м і прийшо́ў до то́го крільа, де сва́таў жону́ і згоди́ў сьа роби́ти чо́боты, так йак швець. І пішо́ў си так на спа́цьір у горо́д і зложи́ў си пе́рсьтьінь зло́тый на ру́ку. Выйшла тота́ принци́зна на спа́цьір та́кжи на горо́д і йійі скортьі́ло, жи він такый пе́рсьтьінь кра́сный ма́йи. Мо́вит: Кобы́ ты тото́ даў миньі́? — Гм, йа́ бы даў, кобы́ ми принци́зна ўказа́ли по кольі́на но́гы. — А, та йа ўка́жу. І ўказа́ла. — Али вы́йшоў так дру́гый раз і припйа́ў си зло́тьі за́ушницьі до у́х. А вона́ ўви́дьіла і йійі́ тото́ скортьі́ло: Чу́йиш ты! — Шчо? — Кобы́ ты даў меньі́ тоты́ за́ушницьі. — Йа́ бы даў, жибы́ ми ўказа́ли тьі́ло по по́йас. — Тота́ си га́дат: Ей, шчо тото́? Ўка́жу, та буду́ ма́ти. І ўказа́ла. — Али вы́йшоў тре́тый день ў горо́д і вона́ вы́йшла. І зложи́ў си сьвинто́чку зло́ту на гру́ды і вона́ ўви́дьіла і мо́вит: Кобы́ ты тото́ даў миньі́. — Гм, йа́ бы даў, кобы принцизна зо мноў йидну́ ньіч спа́ла. І ўна мо́вит: Буду́. — Переспа́ли си йидну́ ньіч, тай йі зачало́ рости́ че́рево до горы́. Тай ца́рь тот, кріль, ўви́дьіў і поча́ў йі сьа пыта́ти, йа́к то, шчо сьа зроби́ло, с кым то, тай вона́ повіла. Типе́рь йа́к то у паньі́ў, то незда́ло і йуж тру́дно за ко́го віддава́ти, бо ўна гру́ба. Али уни́ сьа двойи ўзьали́ тай поженили ньі́бы с тым шеўцьо́м. І він тро́хы перебыў, йиму́ сьа там зунува́ло і мо́вит: Чу́йиш ты! Пойі́демо мы даде́ вітты гет. Ца́рь бы й рад, бо йиму́ ўсты́дно за бизго́ньір, жи сва́тали такі́ пре́тцьи крільські́ сыны́, а він даў за шеўцьа́. — Прийі́хали до йиго́ кра́йу і вин пішо́ў десь на мі́сто, тро́хы сьа напи́ў, іде́ і ўже обы́драный, бо пропи́ў с се́бе ньі́бы му́ндур тот, шчо маў, тай ўже йде так гі го́лый. І ра́дит сьа з неў: Шчо мы ту будемо́ роби́ти? Нема́ шчо йі́сти. Йа возьму́ собі́ пиўку́ і кросе́ньцьа, тай піду́ дрива́ рі́зати, мо́же дашчо́ заро́бйу; а ты́ йди си стань ко́ло но́го до́му, та буду́т паны́ йти на ка́ву, на обі́д, поўти́раш котро́му чере́викы, шчось ти даст. Йиму́ сво́йи ў голові́. Гі Соломо́н. І він ўзьаў, пішо́ў, кросе́ньцьа десь тоты́ верг, перебра́ў сьа красно́, йак принц. Надыйшо́ў пан, а ўна стойи́т. Він пі́дньаў но́гу, вона́ поўтира́ла, да́ў йі дука́та. Побі́х, перебра́ў сьа ў йи́нчый му́ндур, іде шче́ раз. Підньа́ў но́гу, вона́ зноў поўтира́ла йиму́ спіт чере́викіў і він даў йі дру́гого дука́та. І тре́тый раз за́сь так перебира́ў сьа. І пішо́ў, тото́ позмі́туваў с се́бе, іде́ ід ньі обы́драный, такый гі ўперед: Но, ци заробила

дашчо́? — Три дука́ты йакі́сь три паны́ дали́ ми. — Ей, добре. — То ўже будемо́ йако́сь жи́ти. Ходи́, йа́ ти ку́пйу го́рцей. Пішо́ў, купи́ў йі го́рцей. Наж, на, мо́вит, та продава́й, мо́же шчо заро́биш. — А собі́ ўзьаў коро́месло і коноўкы́: Йа йду та вы́несу йакый раз воды́ жида́м, та та́кжи дашчо́ заро́бйу, та би́льше буде́. Пішо́ў, коноўцы́ десь верг, перебра́ў сьа і — йак то йи і днесь шче, жи й твар фарбу́йут льу́де, йако́сь йина́че му́сит выгльада́ти — і ўзьаў, іде́, ньі́бы сьа зата́чуйи, прийшо́ў д ньі: А шчо ты, сьака́ така́ з го́рцьми ту засьі́ла? — Буком ўзьаў потер го́рцьі гет до жу́ка. Тота́ пла́че, а він пішо́ў, зноў сьа перебра́ў йак быў, прихо́дит: А шчо тобі́ таке́? — Ей йакы́сь пи́йак прийшо́ў та поте́р го́рцьі. — Ей, то ба́йка, не бі сьа. Ходи́ зо мноў, йако́сь мы шче будемо́ жи́ти. Купи́ў йі горне́ць те́ньґый, йа́к то ў горци́ сут кры́сы, глиньаньі́м, і іми́ў мотуско́м доўкі́ла крыс горне́ць і мо́вит: На, приўйажи́ си ме́джи но́гы, ту́ йи весьі́льа́, та меньі́ не ла́дно но́нды йти, буду́т ньа шче дьу́ґати хло́пцьі, а ты йди, та там да́шчо, то воды́ вынесеш, то шчо, тай ме́джи ба́бами — то ку́сник мньа́са, то йакойі йі́шкы, тай тото́ ўсе ў горне́ць зліва́й, назли́ваш по́вен, та буде́ шчо й на два́ дни йісти. — А сам пішо́ў, перебра́ў сьа зноў йина́че, прийшо́ў на вісьі́льа́, пішо́ў гульа́ти: І с ку́ждоў ба́боў му́шу гульа́ти, ци ста́ра, ци молода́, йака́ йи, бода́й пора́з оберну́ти сьа! Перепусти́ў він тото́ бо́рзо; прийшло́ на ньу, вона́ не хо́че, ўсты́дат сьа, ту горне́ць... Він не пы́тат, бере́. Завину́ў доўко́ла, горнець сьа сказиў, тото́ сьа вы́льльало, росьі́ў, ўсьо по́серет хы́жі, ту́ сьа сьмі́йут, вона́ сьа ўсты́дат. Пусти́ў йі і пішо́ў. Перебра́ў сьа зноў йак быў, вона́ вы́йшла на дьвір піт стоп десь, він надбіх вітькысь: Ци йи дашчо́? — Ай де́, йакы́сь ту пан прийшо́ў, гульа́ў, та ўзьаў і мене́, горне́ць сказиў сьа і ўсьо вы́льльало сьа. — Ну, то ба́йка; ходи́ гет! Ўзьаў, привіў йі а́ж до сво́го бу́рку. І ўбраў сьа так йак принц, надыйшо́ў д ньі, а вона́ стойи́т. І пы́тат сьа: Зна́йиш, шчо́ йа йи? Йа́ йи тот сам, шчо́м тьа сва́таў, а ты повіла, жим ни варт ти і спіт чере́вика вы́скрептати. За тото́ ты меньі́ вы́скрептала три ра́зы. — Тота́ ж жальу́ аж ўмльі́ла. Він ўзьаў, пробиў йі дьіру́ ў праві́ руцьі́, бо знаў, жи вона́ його́ ли́шит. Йак вона́ сьа ўчуты́ла, він йі ўбраў, так йак сьа нале́жит, а́ли вона́ си га́дат: Кой ты́ з ме́не собі́ так сьміх чини́ў, буду́ йа і с те́бе, бо йа тебе́ ли́шу. І лиши́ла і ўтекла́ аж до сво́го вітцьа́ ў йи́нчый край. Али він йде за неў, ўзьаў собі́ во́ська і кі́нницьі, вула́ньіў і прийіхаў до то́го йи́нчого крайу́, ўзьаў собі́ на санкы́ гли́ны с сво́го крайу́, свейі, іде́ до то́го крільа, до была му жона́ і гли́ну тьа́гне за собо́ў ў плахо́виньі так, гі жебра́к. А тота́ жона́ вы́несла му йаку́сь вельму́жну і дайи́ му з льі́войі рукы́, а він мо́вит: Йа не беру́ вельму́жницьу з льі́войі рукы́, йино́ с пра́войі. А вона́ перейала́ ў пра́ву ру́ку дава́ти му, а він

хопи́ў за ру́ку: Та ты мо́йа жона́! — Вона́ побігла́, повіла вітцьу́ си, а тот ско́чиў і стаў собі́ на санкы́, на гли́ну на сво́йу. І вы́йшоў тот кріль і пытат сьа: Чо́ ты прийшо́ў у мо́йу зе́мльу? — Ба, йа прийшо́ў за жоно́ў. Али йа ни сто́йу на тво́йі земли́, а́ли на сво́йі. І ўзьаў йиго тот кріль на фі́ру і везе́ йиго т ши́беници ві́шати. І тота́ жінка сьі́ла. І йі́дут, а вона́ мо́вит: Не пыта́йте, хыба́ відотны́т му го́лову, бо він такы́й му́дрый, жи і ў ва́шім крайи́ вас вы́мудруйи. Йі́де да́лы, а во́сько выхо́дит си́не. А кріль сьа пы́тат: А ноно́ шчо? Він таке́ во́сько не ви́дыіў, бо Соломо́н привіў сво́йи. — Соломо́н мо́вит: Йа́нгелы йдут по мо́йу ду́шу. Выхо́дит дру́ге, чо́рне, а кріль сьа пы́тат: А ноно́ шчо? — А ноно́ дийа́волы йдут по тво́йу ду́шу. — Він сьа ди́вит, выхо́дит черво́не: А ноно́ шчо? — А ноно́ йа́нгелы храни́тельі по мо́йу ду́шу. Тай тим ча́сом во́сько оббі́гло доўко́ла тоту́ фі́ру, а л ь о́ ў лап крільа то́го — і заві́сили. А жоны́ — вы́ньаў па́лаш руба́ти го́лову, а йа́нгіў клы́че: Соломо́не! Сьва́та не буде́ш ма́ти! — Абе́м го й ни́ґде ни маў. І віттьа́ў го́лову. І днесь тому́ Саломо́н сьва́та не ма́йи.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 103—105. — Етн. Збірник. Т. III. Ст. 186—189. — Archif f. sl. Phil. XIX. Ст. 243.

59. Соломон і його жінка.

Б. Йак він зостаў цы́саром і выдаў йому дру́гий цы́сарь войну. Натуральнę він му́сыіў позостаўйа́ти ца́ле сво́йę па́нство і йі́хати на оборо́ну кра́йу. Буў там чęрęз кі́лька лыт, можę три, штири, то сьа вę́ло до́ўгий час — і прихо́дит до сво́йіх пальа́ціў, слу́ги познаходи́ў, алę його́ паны нęма́, бо прийшо́ў турецький цысарь кра́тком і укра́ў його жі́нку. І йак ўже йі нę найшо́ў до́ма, тогды зро́биў му сьа вели́кий жаль. І ка́жę до свойіх слуг: Йа му́шу йійі дыста́ти! І росказаў на три баталыйо́ни войска зроби́ти тройа́кого ге́рбу мунду́ри: йęде́н зале́ний ца́лком, другий черво́ний, а тре́тий ца́лком чо́рний. І ў божий час перерсти́ў сьа і пішоў до туре́цького кра́йу. І ўзьаў зо собоў тоту пишча́ўку і прихо́дит там на той пльац, де була́ ви́стаўлена ши́бениця і описди́ў коло то́йі ши́бениці на три сто́рони свойім тим во́йском. І наказа́ў так: Йак йа заграйу раз у пишча́ўку, ажебы сьа пока́зувало помалу черво́не во́йско; йак заграйу другий раз, ажебы сьа пока́зувало зеле́не войско, а йак заграйу третий раз, аже́бы сьа ўка́зувало чо́рне войско! І ўтым часы ажебы роби́ли гу́рра, бо мо́же акура́тнę так при́йде, шчо йа буду́ погиба́ти! — А на тым пльацу́ буў на око́ла лыс і сам

ўзьаў йęнно́го міньі́стра зі собоў і пойіхаў до турецькойі столи́цы. І прийшоў там так йак йакий пан, йакий будь. А тимча́сом той цысарь маў йęдęнна́цьать жінок, турецький, а йійі привіў двана́цьату. І так сьа тве́рдо закоха́ли, шчо ўши́ткі йęдęннацьать мусьіли йі быти за вы́служаньцы, а она ними комендирова́ла, йак ґазди́ньа. Йак той прийшо́ў Соломон там, нę даў сьа спізнати, шчо він йę йійі ґазда́, тілько просиў у тих по́сцьіў (варти), жę він хо́чę бути с тим наййасьнійшим па́ном на йęдньім сло́ві. — І йакура́тнę пан той прийа́ў його за го́стьа ла́дно на той час. І тогды даў сьа спізнати, жę він йę та́кож царь. І просит, кажę: Прошу па́па наййасьнійшого о йęдну́ сто́рійу пора́ди. Йак то може быти? У мо́йім соймі буў йęден такий бідола́ка, жę він нę мав тілько йęдну віўцьу́, а дру́гий маў йęдęннацьать, а ішчę му бу́ло ма́ло і ўкраў ў то́го йęнну і тоту́. — А той царь тогды́ кажę: Та о шчо про́сити? — Аже́быстę ми дали́ йа́ку пора́ду, шчо с тим ды́йати бінним і с тим бога́тим! — А той ка́жę цысарь: Ге, кажę, такого тре́ба від разу стра́тити, заві́сити. — А той тогды, Соломон, ка́жę тому́: Про́шу, абыстę сьа нę гныівали, бо то самі ви йę́сьте. Йа нę маў лиш йęнну жінку, та ви і тоту ў ме́нę ўкра́ли, а ви мали йęдęннацьать і шчę вам було́ мало́! — Зараз ў тым разы розгныіваў сьа Турок дужę на то́го Соломона і росказаў, жę за шти́ри годи́ни майę бу́ти заві́шаний — за́то, жę прийшо́ў до йęго́ столи́цы і назва́ў його́ зло́дыйом (бо він буў вęликий пан і рахуваў собі, шчо йому Соломон нич нę зробит і обеспе́чиў сьа на тойę). Алę, ішчę закли́каў і йійі до осібнойі станцийі і кажę йі: Ну ту йę твій муж; шчо з ним тęперка будемо́ роби́ти? — А она́ ка́жę: Шчо хоч, тото, мій найкоханьший мужу, роби́, ажебы́ він більше не жиў! — Ў тым ча́сы шчę гі́рше сьа турецький цысарь розгныіваў і за́раз закликайę ка́та і закликайę ўши́ткі свойі слуги іс сво́йоў найкоханьшоў, його жінкоў і заприйагайут ко́ны до фійа́кру і йідут від разу на той пльац, де ши́бениця. І бęрут Соломона і його міньі́стра на поги́бели житьа його. І сыда́йę з ним сам на йęде́н пойазд і його міньі́стра бере, обидвох попри себе і його ўла́сну жону́. Ідут недале́ко тойі шу́бениці, про́сит тот о три річи: Ци позво́лит йому́ заграти собі три рази, йак йуж так доходи́лы до тойі ши́бениці, ў свойу́ пишчаўку? Чому́, можеш, кажę Ту́рок. — І загра́ў він рас так жа́лысно, жę аш плач зноси́ў. А ў тым ча́сы присува́йę черво́не войско шчо раз блишше до них. А она ка́жę йому: Коханий менжу! Уважай, бо він йę му́дрий і прему́дрий, аже́бы тьа не зра́диў! — Ў тым часы пита́йę сьа Турок: Соломо́нę! Шчо то за червоны квіти ви́гко там зда́лека? — А він ка́жи: Наййасьнійший па́нę! Тото́ ўже́ мо́йа кроў льа́йе сьа з мойіх грудий туды, бо ўже смęрть мęны на карку прилегла. Алę шчę собі раз заграйу! Загра́ў дру́гий раз ў пишча́ўку тоту́: Ука́зуйę сьа зęле́не

войско. — Она йому зноў ка́жę: Найкоханьший му́жу! Уважа́й, бо він йę мудрий і прęмудрий, він тęбé йакóсь ізрáдит! А він ка́жę йій: Та шчо ми зрóбит! Та йа ту майу силу і ўласьць, жę йа його́ сьа ни бóйу! Аш приходьат цáлком близь до тóго стóўпа, тогды кажę він: Но, та йа собі шчę раз заграйу ў свойу пишчаўку, остатний раз! — Заграй, кажę Турок, турецький цьісарь. Аж йак росчаў грáти третий раз, ў тым часьі росчало сьпішити чóрне войско (а они бýли на твáри чорны, а тамты чęрвоны і зęлены, так офарбили були собі твар). Тогды питайę сьа цьісарь, Турок: О, Соломонę, шчо там за чорнę витко, шчо сьа зближайę до нас? — І коньі йшли помáлу і скочиў с тóго повóзу Соломон і його міньістер і загóйкаў гóлосом: А то йдут шатани за твóйоў душéў! — І зробили крик: гурра! і злапáли Турка тоти три батальони войска і його слуг і його, Соломóна, жінку, і йому выдлубали óчи і так го пустили на прохід і тих слуг натуральнę ўбили, а йійі ўзьали с тóго повóзу. І росказáў Соломон запрйачи́ штири кóньі на штири сторони, приўйазали за обі руки, за обі ноги і так йі нараз розірвали. І конець.

Зап. в Хітари, Стрийського пов., 1895 р. від Олекси Прохвата.

Паралелї: Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. І. Ст. 75—76. Т. II. Ст. 262—269. — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. І. Ст. 245—257. — А. Веселовскій, Слав. сказанія о Соломонѣ и Китоврасѣ. Ст. 220—244. — Буслаевъ, Христоматія. Ст. 718—721. — Караджич, Српске народ. приповијстке. Ч. 41. — Аѳанасьевъ, Народныя русскія сказки. Т. III. Ст. 152—159. Т. IV, Ст. 459—462. — Етноґрафічний Збірник. Т. III. Ст. 37—46. Ч. 12—13.

60. Давидові ради для Соломона.

Раз буў той Соломóн с свóйім тáтом. Коли́ отéць ўже почýў свóйу смęрть, закли́каў його на осьібно і казáў му пáру сліў, три річи: Памйатáй, йа ўмирáйу, мій сыну, мáйęш мій рóскас слýхати! Пéрша річ, обысь пáнови грóший ни́ґде нę зи́чиў. Дрýга річ, обысь жіньцьі свóйі ўлáсьньі ни́ґде прáўду нę сказáў! А трéте, обысь ни́ґде сирóту с піт плóта нę браў. — Алé той Соломóн буў вели́кий пан тáкож і маў свóйі слýгы богáто. І заходи́ў сьа там з йęдным грáбйом дóбро — а той грáбйа даў буў сына свóго до шкóльіў до наўки — і йакурáтньі так сьа стрáфило, шчо выйшли ў ньóго на той час грóші і попросиў Соломóна, а жęбы му пáру соток пожи́чиў. А Соломóн ў тым чáсьі цалком запамйатáў, шчо йęмý його отéць наказовáў на смęртным лыйшку і позичиў йому грóші. По дрýгім разьі пішóў до свóйіх слуг і узьęў йęдного барана́ і зáбиў його, ци зарізаў і ў тýйу кроў намасти́ў свóйу сорóчку і тáкой туды пішóў до тых шкіў, де грáбйого буў той син і за ўлáсьньі свóйі грóші ви́купиў його́ с тых шкіў і даў його́ до вы́сшойі шкóли, десь дáльше трóшка. Повертайę вітам до дóму, акурáтни йę сирота піт плóтом, бідне і обдéрте, просит го кавáлик хльіба. Али́ він зробиў тáке здроўльіньа ў серци свóйім, і ўзьаў тото зі собоў, дьітвака, хлóпиць буў, до дóму, а туйу кошýльу, шчо маў на собі, то нáвіть нę ньіс на сóбі, тілько піт плечóм десь, а іншу собі ўзьаў, шчо сьа ў ньу ўдьіў. І приходит до дóму — ў тым чáсьі жінка його́ звідуйę сьа: Де ти буў, мій прийатęльу? — Він кажę: А, дай ми споки, бо ми сьа рýжно трáфило. — Ну, шчож такого? звідуйę сьа она його́. — Трáфило ми сьа на дорозьі, жę йшóў тóго грáбйа сын до дóму на вáканц, та йа його́ зáбиў, лиш обысь никóму нич нę сказáла, мойа наймильійша прийатéлько! — А, кажę, ни́ґда ў сьвітьі, нę повім; ажебы до такого прийшло, обысь мйа хотьіў таки забити, то йа ни́ґда нич ни скáжу. — Не мнóго томý сьа повелó, перебýло мóже ти́жděнь йęден, тай він там шчось зайшóў помáлейки зі свóйоў жінкоў і раз йійі удáриў. А онá розчáла ў ґваўт, ў зуск кричáти, шчо зáбиў паньцького сына тай менé хочę зáбити! — Алę він буў пан також так йак йáкий царь (Соломон) і зараз здивувáли сьа там місто і ўчуў тойę той самый грáбйа. Акурáтнę пішóў там до тóйі школы, де буў його́ сын, нема його́ сына! О, ў тым часьі бęрут зараз Соломóна і бęз жáдного прáва і зараз бęрут його на шльус і на ши́беницьу. Алę Соломон добре знаў грати на пишчáўку і йак йуж до такого прийшлó, шчо його́ вели́ на ши́беницьу і кýждий з міста жаловаў за ним, за тим пáном, кобы шче він прожи́ў, ў тым чáсьі він собі выпросиў, жебы хоть знаў, хто його, напęред будé вішати. А ньіхто сьа не оббирáў. Натуральнę й кáта нę бýло на той час. А тотá сирота кáжи: Йа його́ повішу! — Він тогды йак тойę ўчуў, прóсит собі о три нни фрай ішче житьá. І призвóлили йому три нни жи́ти. Ў тым часьі выпросиў сьа під ашкóртоў, жęбы му позвóлили піти́ там і там у такé місто, де буў той паньцький сын у шкóлах, тóго грáбйа. І призвóлили йому до тóго міста пойіхати. І спроси́ў, жęбы більший шчę сойм зійшóў сьа на його смęрть диви́ти сьа. Сам просиў. Ў тым часьі прийшло три нни, акурáтнę конче його трéба трáтити. І тайа сирота зноў кажę: Йа його́ повішу! — Аш тогды́ ростворйиў цáлий свій жаль і кáжę: Тьаміт, кáжę, шчо мęньі мій тáто казáў, шчо то ни́ньі прáўда йę. Прóшу пáнцтва, за шчо мęне хочете вішати? І пішоў і ўвіў тóго сына і показáў пęрęт цьілим соймом крулеўським і тогды повіў цáлу стóрійу, йак му сьа чęрęз його житьа провáдило. І подаровáли му і позостáў більшим пáном, цалком цьісаром.

Зап. в Хітари, Сѣнійського пов. 1895 р. від Олекси Прохвата.

Паралелї: Чубинський, Труды, II, ст. 530—537. Ч. 25—28. — Шейнъ, Матеріали. Т. II. Ст. 241—242. — Kolberg, Krakowskie. T. III. Ст. 212—214.

61. Соломон і Христос.

Був оден король, а у него жінка уродила хлопця, котрому було імнє Соломон. Тот Соломон не слухав тої крульової, а она єго нагнала, аби він собі ішов за очєма. Він пішов. А єго тато як прийшов з войни тай каже: Де мій Соломон? — А крульова каже: Я не знаю, він утїк. — Але по якімсь часї Соломон наробив дзеркала тай прийшов до мати тай каже: Купіт, пані, дзеркало. Паня купила і він пішов. А єго тато як подивив се на дзеркало тай каже: Є мій Соломон.

Але круль каже: Я єго зараз іму. Зробив круль бай, але лижки такі були великі, шо із сего боку стола аж до другого боку стола, то не було як гостям їсти. Але межи ними був Соломон тай сказав по тиху: Годуйте одні других. — І они зачєли гудувати одні других, то значєт з одного боку давали тим, шо з другого сїділи. Тогди король сказав, шо є єго Соломон, і таким способом найшли Соломона.

Той Соломон однако не хотїв сидїти коло тата. Він собі набрав воловодів, тай пішов. Але незабаром уродив ся Ісус Христос. — Коли Ісус хрестив се, то шо було у водї, то усе ізгоріло, лиш тїлько камінє не згоріло, а того чорта, шо єму підписав се Адам, також ізгоріло.

Потому найшов се Ісус Христос того Соломона. А Соломон питає се: — Куди ідете, Спасителю Ісусе Христе? Ісус каже: Іду виберати тих людий, шо у пеклї. — А Соломон каже: І я іду з вами! — Тай пішли оба. Коли прийшли до пекла, а чорти кажут: Чого ви суда зайшли? — Ісус каже: Ми суда зайшли виберати народи, котрі єст у пеклї. — А чорт каже: Я не дам, бо я маю письмо. — Ісус каже: То біжи принеси. — Чорт побіг, а то письма нема. Чорт тогди дуже смутний ішов, а коли прийшов, Ісус каже: Де твоє писмо? — А чорт каже: Ідїт собі виберайти людий.

Тогди Ісус із Соломоном вибрали людий та Ісус пишов, а Соломон не хотїв іти, але каже: Менї і тут добре.

Та єк Ісус пишов, а Соломон зачєв собі робити нїби церкву. А кривий чорт прийшов тай каже: Шо хочеш робити? Він каже: Тут захрестіє, тут престіл для служби правити, а тут комора, аби з річами стоєла. А ту шо таке велике? питає чорт? — А Соломон каже: Там має народ стоєти. — Кривий побіг тай каже старшому, а старший каже: Ідїт, дайте єму, шо він хоче, бо я гину, єк він там церкву роби. — Тогди кривий прибіг тай каже: Шо хочеш, то тобі даю. — Соломон каже: Вишкрепчи з кітлів пригарі тоті, шо люде ісгоріли, але так вишкрепчи, шо аби такі кітли були чисті, як шкло. — Чорт вишкрептав так єк шкло тай у тобівку зібрав тай поніс чорт кривий Соломона та аж перед Ісуса Христа поклав, а самий пішов кривундей. — Ісус єк подогонив Соломона тай каже: Премудрий Соломоне! Ти єще лїпше від мене зробив, бо ти 3 тисячи народу бірше від мене маєш. А потому Ісус сказав: Висип сї пригарі на землю. — Соломон єк висипав, а Ісус поблагословив, то 3000 народу бірше мав Соломон як Ісус. Тогди Соломон подарував ті народи Ісусови. А Ісус єму так сказав: Маєш жити, кілько схочеш. — Тогди Соломон пишов собі від Ісуса.

Ходив Соломон по земли 300 років, а витак наймив людий, аби єму копали єму. Люде викопают, а то гей замала; знов викопают, а то гей за велика; а єк викопали лишень добру, тогди Соломон наймив робити деревище з глини. Люде зробили деревище, та доки привезли, а то полупало се. А Соломон знов наймив робити. Они знов зробили, та доки зробили, а доки привезли, то знов полупало се. Тогди Соломон наймив робити на місци. Там зробили. Тогди Соломон леґ ў деревище, а потому у єму і тогди Соломон закінчив своє житє самохітно.

Зап. 1899 р. Юрко Якимюк в Рожнові, Косівського пов.

Паралелї: Про те, як Соломон видістав ся з пекла, диви: Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 53, ч. 15. — Етноґрафічний Збірник. Т. III. Ст. 35—37, Т. V. Ст. 113. — І. Франко, Апокріфи старозавітні. Ст. 294. — Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. I. Ст. 75—76. — Про Соломона є дуже багато старинних оповідань, пор. Пыпинъ, Очеркъ литер. исторіи старинныхъ повѣстей и сказокъ русскихъ. Ст. 102—123. — Веселовскій, Слав. сказ. о Соломонѣ и Китоврасѣ.

62. Св. Ілля на весїлю.

То прийшов сьвйатий Ельйаш на висьільи на жидівски. І прийшов врічком дьіт. Али жиди богачі. Дьіт прийшов та шо він просив йіх, жиби йиму дали шо зьісти; і хтьів собі десь сьісти мижи ними, а вони йиму ньічо ни дали, іно взьили йиго, виштуркали, вигнали і він собі пішов. А потому приходит сьвйатий Ельйаш вже вбраний в йидвабньім жупаньі, файний капильух, файньі чоботи, або можи чиривики, так вбраний йак би ни знати йакий богач. Приходи знов на то сами висьільи. А дивйут сьи тійі богачі, шо він такий дужи файно вбраний, так йиго

витайут, так йиго бирут мижи себи, так з ним дужи розмавйийут, дайут йиму пити, а він бире, тай льийи на жупан. Дали йиму йісти, а він бире — такий знов льийи на жупан. А вони стали тей сьи дивйит на него. Ни сьмійут йиму ньічо казати, али вже мусьит. Тай кажут до него: „Шо ти р-о—о—биш?“ — Ельійаш сьи питайи: „Йаке шчо робйу?“ Ми тобі дайим пити — ти льийиш на жупан, ми тобі дайем йісти, — ти льийиш на жупан“.

— Бо ви миньі ни дали йісти — аньі пити — алисти дали мому жупанови. Йак йа був прийшов бідний, йа просив вас йісти, а ви миньі ни дали — пости мине виштуркали і вигнали, а йак йа типер прийшов вбраний в йидвабньім жупаньі, то ви миньі типер дайити йісти і пити і мине мижи себи бирети сьідати. Циш ни правда то йи, йак прийде бідний, йак ним сьи поругайут, а йак прийди богач... — йак він сьи файно вбире́, йак йиго шануйут?

Зап. від Кривого Казя, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

Паралелї: Клоустон, Народні казки та вигадки, пер. А. Кримського. Ст. 27—28 і вказана там лїтература.

II.

Біблїйні леґенди нового завіта.

63. Три царі.

Йак сьа Исус Хри́стос наро́диў в Назаре́тскі шо́пі пи́льа доро́гы, засьвіти́ла зьвіза́да москиўско́му царйо́ви, засьвіти́ла зьвіза́да чарноґурско́му царйо́ви, засьвіти́ла зьвіза́да перско́му царйови. Ка́ждый царь, што ви́дьіў зьвіза́ду, по́знаў за́раз, аже Спаси́тель сьа наро́диў, ка́ждый мона́рха браў с со́боў подару́нок новонарожденно́му дитьа́ту, а та́кый, йако́го тре́ба, до набоже́ньства. Мо́скаль ўзьаў ки́льіх и пати́ну, чарноґу́рскый кадальни́цу и што потрі́бно до кадже́ньа, а пе́рскый царь ўзьаў моштранци́йу с само́го золо́та. И так ка́ждый и́шоў за сво́йоў зьвіздоў, а йи́ден о дру́гім не́-знаў. Зьвізди йіх провади́ли до Йирусали́му. Прийшли до то́го бу́рку три́йи царйо́ве, де туре́цкый царь ме́шкаў. Йак то́ты царйо́ве до царско́го ры́нку гво́шли, зача́ли сьа вита́ти, — а зьвізды ўсьі три зы́шли сьа на йи́дну — а йа́ко царйо́ве пі́шли до то́го турецко́го царйа на ніч. Царь сьа йіх зьвіду́йи: „Де вы йіде́те?“ — „Доста́лисме знак, же сьа небе́сный царь наро́диў, — иде́ме му сьа поклони́ти и йо́му да́ры одда́ти“. — Ту́рок до́-них бесьіду́йи: „Идте, же, — довіда́йте сьа акура́тны, поверни́йте сьа до ме́не, та мі повісте, де сьа наро́диў, тай и йа му сьа пі́ду поклони́ти“. — Але Ту́рок так со́бі замы́слиў: Жебы йа сьа довіда́ў, де сьа наро́диў, та бым пі́шоў и сьтьаў бым дитьа́ту голо́ву“. — Трйом ца́рім з дара́мы обйа́виў а́нгіў, жебы сьа до Ту́рка не верта́ли, жебы ка́ждый пі́шоў ў сво́йу доро́гу. Ра́но вы́шли три́йи царйо́ве с турецко́го бу́рку, — зьвіза́да сто́йіт х повітрйу и йде понад доро́гу. И о́ни, три́йи царйо́ве, за зьвіздоў. Прихо́дьат недале́ко Назаре́ту, — ви́дьат ду́же наро́ду коло шо́пы при доро́зьі. Зьвіза́да ста́ла нат шо́поў; и прихо́дьат царйове до шо́пы, — ви́дьат ма́ле ди́тьа х пе́лёнках, бы́стре и розу́мне. Вы́шоў моски́ўскый царь до шо́пы ме́джи то́ты льу́де, што бы́ли коло шо́пы, сьпіва́ли, скака́ли, таньцува́ли. Мо́скаль во́лат до наро́ду: „Прийдьі́те, поклоны́м сьа ца́реви наше́му Бо́гу!“ — бо йи́шче ни́хто не́-знаў, што то за йи́дно ди́тьа. Моски́ўскый царь по́знаў, жи то йист Исус Хри́стос. Моски́ўскый царь о́ддаў му

кильіх и патину, а дитьа одобрало йак слушна особа. Другі-раз Москаль вышоў на двір, волат до народу: „Прийдыте, поклоным сьа Христу царови, Богу нашему!“ — оддаў чарногурский кадальницу, ливан и смирну. Третьій раз москиўский царь вышоў меджи нарід до шопы: — „Придыте, поклоним сьа и припадем к самому Господу Богу, Исусу Христу, цареви и Богу нашему!“ — И так потому монархове йиўропейскы узнали москиўского царйа за опікуна христійаньской віры на цылый сьвіт и за ньайстаршого монарху на цылый сьвіт. Дльатого він москиўский царь, де христійаніў мордуйут, забивайут, Москаль йде боронити фсьади христійаніў от поганьства, бо мусит, бо дану ма влац цылого сьвіта от фсьіх монархіў.

Зап. від 74 літнього старушка Илї Федака в Полянах, Короснянського пов. 1900 р. О. Роздольський.

64. Втека до Єгипту. — Христос і розбійники на хресті.

Были х пустатыни збійцове и мали дім збійицкый. Матка боска перед Иродом утыкала з Исусом Христом и з Осифом, — прийшли на-ніч до того збуйицкого дому. Збійцове пішли на розбій, а збійцыўска мати была дома из невістоў. И мали дытину велику калыку. Панна Марийа промовила: „Приймийте ту мене на-ніч“. — „А йак-же тьа приймеме, кой ту збуйицкый дім. Та прийдут доміў мойі сынове, та тьа забйут из дытиноў и з мужом“. — „Йуж лем ньа зостаўте, бо йак бым йшла дале, и так бым сьа з ними могла зыйти тай бы ньа забили на дорозьі“. — Тай зостала на-ньіч Матка боска. Збійцоўска мати зробила купіль на калыку и купат. Матка боска просит: „Жебы вы мі дали теплой воды, и йа бым свойи дитьа скупала, бо барз споневірйане...“ — Збійцыўска мати порозуміла сой: Ньай ўложит свойу дытину ґ нашому, та ньай сьа йийі заказит дытина од нашого... — Матка боска свойи дитьа вложила к тамтому, што была страшна калыка, — зараз калыка поздоровіла и бавит Исуса Христа ф купелы. Ў ночи прийшли збійцове, засьвітили и зьвідуйут сьа збійцове: „Йакы ту ночуйут?“ — Бабы сьа тышат, радосно бесьідуйут до збійцыў, же: — „Такым способом наше дитьа оздоровіло: — йак она свойи посадила ґ нашому, зараз здорове зостало и наше дитьа йийі дитьа бавило, тышило сьа ним“. — Збійцове зогнали панну Марийу и Осифа и прийимно гостили.

Отже тот збійцьа, што быў калыка, тот быў з Исусом Христом на кресьтьі, — быў молодый, піў рока старшый йак Исус Христос.

Йак были двайи збійцове на крестох, Исус Христос медже нима, прибитый на кресьтьі, а збійцове были приўйазаны ременьами поза ліктьі за рукы. Молодый збіцьа позерат на Исуса Христа, же йи голый, а страшно збитый, нигде тыла не видит здорового, де рана, де чорне, де синьи, от ступ до головы, — и пробесьідуваў до старого збійцьі з другой стороны Йісуса Христа: „Та мы, кидсме повішены, тасме заслужили, а ни збиў нас нихто, — а тот так збитый, скатуваный, а нихто на-не не доводиў, жебы што зле зробиў...“ — Старый сьа обізваў: „Жебы не заслужиў, та бы ту не быў“. — Молодый бесьідуйи до старого: „Жебы сьа быў Бог не родиў и меджи нами не быў роспйатый, соньце бы йасніст не затайіло и земльа бы так страшно не трйасла сьа, — але тепер ўсьо терпит..“ — Обернуў сьа молодый и жалуйи Исуса Христа, же такой биткы терпіў и так го тьашко ростьігали на крест и блатнарйами прибивали. Тоўды Исус Христос пустиў йасніст зо себе, и збійцьа познаў, же то Бог буде. Тоўды промовиў: „Боже, милостивый буди мньі грішному, Боже, очистий грихы мойі, бо без рахунку зогрішиўйим, — змилуй сьа надоўноў!“ — Исус Христос пробесьідуваў до розбойника: „Ты ґнес зо-ўноў будеш ў райу“. — Адже тот быў розбойник, што сьа з Исусом Христом купаў и пішоў до райу, бо тоўды го Исус Христос йшче очистиў Тай йуш конец.

Зап. від Илї Федака, 74-літнього старушка, в Полянах, Короснянського пов. 1900 р. О. Роздольський.

65. Про втеку Матери Божої.

А. То як сьвата Марія втікала з маленьким Сусиком від Гірода то здибала в поли, як хлоп сіяв жито. Тей вона сказала до того хлопа: „Памятай, чоловіче, як ту буде хто гнати і спитає тебе, чись не видів мене, як я втікала, то ти скажи, шось відів, якісь сіяв те жито“. Тей Мати Божа знов стала втікати далї і шо но була за корчами, як її ни видно вже було, аж тут над'їздит на кони Гірод тей питає-ці хлопа: „Гей ти хлопи! А ни видів ти, чи втікала часом туди Марія з Сусом?“ А хлоп кажи: „Видів, втікала“. „А коли, давно?“ питає Гірод. „Ав'о, як я те жито сіяв“. Аж тут оглядає-ці хлоп на жито, а воно вже виросло і достигло, шо можна вже жати. Тей Гірод подивив сї на те жито тей кажи: „Ге, ге, коли то вже було. Коли ти ще жито сіяв, а воно тепер вже виросло, то вона хто знає, де вже втікла. Шкода труду, треба вирпути сї“. Тей вирнув сї назад. А Марія була недалеко ще.

Али то Бог так дав, шоб те жито так хутко виросло, шоб Гірод далї ни гнав, бо був би дігнав і Сусика забив.

Зап. від М. Шмуля в Теребіню, Каменецького пов. 1900 р. А. Веретельник.

66. Втека до Єгипту.

Б. Тогди йак Герот хтьів Суса Христа забити, то Матка Боска фтьікала до Йигипту. І по дорозьі здибала хлопа, йак сьійав пшиницьу і кажи: Сьій, сьій, взавтра будиш жити! — Тай сама пішла. На другий день вийшов хлоп ф поли, тай жне. Надїіздьит жомньири і питайут сьи: Ци ти ни видьів ту йакойі Жидівки з дитинов? — Він кажи: Видьів. — А давно? — питайут сьи. — О, ще йаким сьійав пшиницьу. — Ого, то ми йі вже ни здогоним. Вона вже десь далеко! — Тай вернули сьи.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. від батька О. Деревянка.

Паралелї: Зоря, 1882, ст. 78. — Головацький, Народ. піснї. Т. II. Ст. 10. Ч. 13. — Зоря, 1895, ст. 33. — Чубинський, Труды, I, ст. 152—153. — Добровольскій, Смолен. Этногр. Сборникъ. Т. I. Ст. 243—244. — Przyjaciel Ludu. T. II. Leszno, 1885. Ч. 22. — Kolberg, Poznańskie. T. VI. Ст. 160—161.

67. Свиня — жидівська тїтка.

А. Йидного разу взьили Жиди Жидівку з дитинов і завйизали в мішок. Потому закликали Матку Боску і кажут: Йак ти Матка Боска, то згадай, шо тутка ф тім мішку йи. — Матка Боска кажи: Свиньа с пацьитами. — А Жиди сьи зачили сьмійати і кажут: Ти так добри знайиш? І розвйизали мішок, а з мішка свиньа: рох, рох, рох! Чирис тойи типер кажут, жи свиньа, то жидівска цьотка.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. від Кучиривої Ганусї О. Деревянка.

68. Чому Жиди не їдять свинини?

Б. Ходиў Ісус Христос по земли і зайшоў ў йиден час до Жида, а Жидыўка ізлегла і Жиды прикрили корытом. Почкай, будемо мы видьіти, ци він Біх. Ци ти Біг? Ану ўгадай, шчо ту піт корытом? Кой йис Біг, угадай! — А Сус Христос мовит: Свиньа с пацьатьом — Ото знайи, а, знайи! а воно Жидыўка з дытиноў. — Тай підньали корито, а свиньа вуха ўпустила по земльу і рйохкат, а пацьа за неў. І с того походьат свиньі і нись Жиды тому не йідьат солонину, бо свиньа тьітка йіх.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

Паралелї: Житє і Слово, 1894, II, ст. 182. — Zbiór wiad. T. XI, 3, ст. 39. 1. T. V, 3, ст. 167. T. XV, 3, ст. 65, ч. 5. T. XIV, 3, ст. 208. T. VII, 3, ст. 108—109, ч. 5. — Драгоманов, Малор. преданія, ст. 4, ч. 6. — Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. X—XI. — Чубинський, Труды, I, ст. 49—50. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 159. Ч. 10. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 748. — Wisła. T. III. Ст. 103. — Добровольскій, Смолен. Этногр. Сборникъ. Т. I. Ст. 243.

69. Як Христос бавив ся пташка.

Як Христос був маленьким хлопцем, то бавив се з єнчими хлопцеми пташка; зроблют хлопцї пташка, поставют в ямку, вдарут, пташок підскочит, тай спадає, а вони ловют і далї бавют се. Зробит Христос пташка, підібє, а він полетит гет в гору тай не верне се, зробит се птахом. Тай вже тогди хлопцї знали, що він таки Бог.

Зап. в Григорові, Бучацького пов. 1890 р.

Паралелї: Zbiór wiad. T. III, 3, ст. 41.

70. Чому в горах не родить ся так, як на долах?

Моўйат таку льуди собі приміўку ў нас і так ўсьуды, же кады Ісус Христос ходиў по земли, то там ныбы лыпша земльа, лыпше видайи плоды і ни родит сьа ны бодачьа ны нич. Тай собі таке говорйат, чому тото так йи. Добри знайите, же кой Ісус Христос тамтуды ходиў, то мусит быти лыпше, а на наш край, на наші гори — то Сус Христос ту не быў — іно здалеку паличкоў помахаў. — Тому ў нас польа гірші: Йаловець сьа родит, бодачьа, а жадного плоду такого, ги ў льудий, не майимо.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

71. Звідки взяв ся млин, віз, кінь, скрипки і медвідь.

Ісу́с Христо́с ходи́ў со сьвати́м Петро́м по земли́ і научáў льудий до́ўгі часы́. І прийшо́ў раз ў село́, а злый поста́виў млын і ни зладиў його́ нич, таку́ па́личку, абы́ зе́рно па́дало с коша́. А Сус Христо́с повіда́йи: Шчо́ ты ту ро́биш? — Та, диви́, зладиў йим млын гет ца́ўком, і не хо́че па́дати зе́рно. — Йа тото́ зладжу́, а́ли заворинду́й мины́. — Мо́вит: Йа ти заворинду́йу, а́йбо ни зна́йу по́кы. — По́кы з дубро́вы оппа́де ли́сьтьа. — А тот собі́ злый гада́ў: До во́сени, тай ў во́сени ўпаде. — А Сус Христо́с запйа́ў па́личку, тото́ почало́ кала́тати і почало́ па́дати зе́рно ў ка́мінь. А він стаў, тай мо́вит: Тай йа цыли́й млын поста́виў і йа ни міх шче тото́ зладити! І жать му. Али хо́дит він ко́ло добро́вы, не оппаду́йи ли́сьтьа; а воно́ ўпере́д, то пада́ла чати́на гі дне́ська с кидрины́. Али пан Біх так даў, жебы́ тото́ не оппада́ло по́кы сьвіта. Али він ди́вит сьа раз, дру́гий, не оппаду́йи тото́. Ўзьаў, пішо́ў, верти́ льіс, бий кли́ньцьі, бий цьвйакы желы́зны́. Він мы́слиў, же посу́шит весь льіс. Тото́ сьа порозвива́ло, типе́рка таке́ галузьа́ віт са́мойі земли́ аж до верха́. А ўно гладке́ было́, хыба́ тро́хы на вершку́ была́ чати́на. І ўзьаў і ў...ў сьа долы́ смере́коў злый і днесь смола́ тому́ на смері́цьцьі. І млын до дне́шного дньа не відобра́ў, а ньі́бы прито́мньість до млина́ ма́йи і нне́сь він ў млыньі сьиди́т, пе́к му.

Али ўзьаў зроби́ў віз у ха́ты і зложи́ў гет красно́, а вы́тьагнути йак че́рез две́рі? А Ісус Христо́с с Петро́м ўвійшо́ў: А шчо́ ты зроби́ў? — Віз, а́ли ни мо́жу с ха́ты вы́тьагнути. — Прода́й мины́. — Ўзьаў і прода́ў. — Петро́ мо́вит: На шчо ти, Го́споди, то́го? — О, тре́ба, буде́ льу́дьім, та буду́т йі́хати! І ўзьаў він, розьібра́ў по ко́лесу, вы́ньіс на двір і зложи́ў. Мо́вит дьі́тко: Та ци не міг йа сам си так розьібра́ти та зладити? — Ісус Христо́с мо́вит: І ты бы си колись сьіў, йакбыс не міг іти́. І днесь, коли́ вісь квичи́ть, тогди́ він на віз сьа́де.

Али ўзьаў зроби́ў коньа́. А Бох даў так, бы не стойа́ў кінь сам. І він ўзьаў, зйаза́ў на таку́ жи́лу ме́джи нога́ми, коньа́, а́ли кінь сьа ўживи́ў, іти́ не бу́де, бо зўйа́заный. Ісу́с Христо́с надьійшоў с Петро́м, мовит: Шчо ты зроби́ў? — Коньа́, та не хо́че йти. — Ну, прода́й мены́ то́го коньа́, та він піде. Тай ты колись си сьа́деш на ньо́го. — І днесь пера́с такый час при́ліде, жи йак сьа́де на коньа́ він, то кінь утыче ў бе́звісти, же го ни́хто не мо́же ўпере́ги, дльатого же він го зроби́ў. Мо́вит Петро́: Го́споди, та на шчо тобі́ ко́ний? — Е, Пе́тре, то буде́ тысны́м льу́дьом роби́ти. Ростьа́ў тоту́ жи́ўку і кінь пішо́ў. І нне́сь коньо́ви йи ступкы́ ме́джи нога́ми йак і вы сьвідо́мі.

Пото́му зроби́ў скри́пкы і ни прорізаў зве́рхы тоты́ віке́ньцьа, та вони́ не ма́ли жа́дного го́лосу. А Сус Христо́с мо́вит: Прода́й мены́ тоты́ скри́пкы! Він прода́ў. Ісу́с Христо́с прорізаў тоты́ оке́ньцьа і ўже го́лос ма́ли. І нне́сь че́рес тото́, де йино́ йака́ му́зика йи, там йи вохо́та і мно́го сьа таки́х часы́ў тра́фит, жи дакого́ й за́бйут при музи́цьі, а то че́рес тото́, жи він йіх зроби́ў, тому́ ўсе ма́йи до них пра́во.

Али тра́фиў сьа Ісус Христо́с у млины́ іс Петро́м так гі жебраки́. А ме́льник ўви́дьіў: О йакі́сь дьіды́ ту йдут. Чека́й, йа йіх папу́джу! Вони́ ўвійшли́, а він зза две́рий: Гу! І Пан Біг повідат: Іди́ ў льіс, буде́ш медьведьом, тай буде́ш гурча́ти, по́кы сьвіта.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

Паралелї: До млина пор.: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 17, ч. 45. — Чубинський, Труды, I, ст. 104. — До воза: Чубинський, Труды, I, ст. 104—106. — До коня: Zbiór wiad. T. V, 3, ст. 135. — До медведя: Правда, 1868, ст. 48: Медвідь. — Житє і Слово, 1894, II, ст. 182, ч. 10: Відки взьали ся медвіць і зазуля. — Zbiór wiad. T, V, 3, ст. 149—150. T. VII, 3, ст. 107—108, ч. 2. T. X, 3, ст. 102, ч. 310. T. XI, 3, ст. 36, ч. 1—2. T. XV, 3, ст. 65, ч. 4. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 10—11. — Ястребов, Матеріалы по этногр. новорос. края. Ст. 10. — Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. XI. — Чубинський, Труды, I, ст. 50—51. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 22. Ч. 17. Ст. 168. Ч. 23. — Kolberg, Pokucie. T. III. Ст. 141. ч. 3. — Federowski, Lud białoruski, T. I. Ч. 742—743. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 343—344. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 288. Ч. 56.

72. Звідки взяли ся гриби?

Ішов раз Христос із апостолами поперед хату якоїсь жінки вдовиці. Удовиця напекла паланиць та попоставила їх попід хату на присні, щоби скорше простили. Ідут апостоли за Христом, а Христос на переді йде, та спозирають на сьвіжі, ще теплі паланиці, поликають слинку, бо всї страх які голодні, аж, аж!... Не видержав Петро, взяв одну, вкусив та зачав жмікати.

— Петре, Петре, що ти жмікаєш? — питає Христос.

— А щож, губу! — каже Петро та скорійш випльовує вкушений кусник паланиці на землю.

— Най буде губа! — каже Христос.

А Петро дивит ся на землю, не вірить своїм очам: перед ним із кусника хліба виросло несчислено багато ріжних губ та грибів.

— Збирайте — каже Христос до апостолів — буде добра вечера.

Зоря, 1895, ст. 53: Земля в людовій вірі, Д. Лепкого.

Паралелї: Zbiór wiad. T. VI. Ст. 256. T. XIII, 3, ст. 76, ч. 165.— Етноґрафічний Збірник. T. III Ст. 69—70, ч. 4. — B. Němcova, Národ. báchorky a pověsti. T. II. Ст. 297—299. — Wisła. T. IX. Ст. 102—103. Ч. XI. — Polaczek, Wieś Rudawa. Ст. 91. — Lud. T. II. Ст. 19—20.

73. Звідки взяли ся пчоли.

То як Ісус Христос ходив по світї з апостолами, то зразу апостоли не могли привикнути. Прості люде були. То сьвятий Петро все каже: Господи, я голодний! А Ісус Христос сам не їв нїчого, то все тілько сї всьміхає. А далї як Петро заснув, Ісус Христос узяв тай виймив із нього телеса тай повісив на грушку. Петро пробудив ся, встав тай дивує ся, що анї разу не чує голоду. Аж по якімось часї ідут вони знов попри тоту грушку, а на тій грушцї великий рій пчіл. Петро питає: Господи, а то що таке? — А Ісус Христос каже: Петре, та не пізнаєш? Таже то твої телеса. Ти без них маєш вигоду, а пчоли з них будут Богу на славу і людям на пожиток.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 181.

74. Жидівський помийник.

Назлива́ли Жиды помы́й цебе́р. А Ісу́с Христо́с с Петро́м ходи́ў по сьві́ты, тай тото́ ўви́дыў Петро́. Мо́вит: Кі́лькі ту помы́йі і тото́ йде пи́вошчо. — Али злый тото́ ўчуў: Дай мины́ тоты́ помы́йі йа буду́ с то́го роби́ти горі́ўку! — І ўзьаў поста́виў ґора́льньу і шче шчось му́сьіў до тых помы́й додава́ти ў ґора́льни; йако́сь тото́ спали́ў, і назва́ў горі́ўку пале́нкоў. І днесь ў горах называ́йут йі пале́нкоў. І та́кій дава́ў льудьом коштова́ти, пи́ти і льу́ди почали́ пи́ти. Али йиде́н такы́й быў, жи ви́дьіў, ш чо́го тото́ наробило — а дру́гий сьа напи́ў тай льізе гі пйаны́й ў во́чи, шчось му бе́сьідувати. А тот мо́вит: Цыка́й від ньа, ты жидьі́ськый помы́йнику, жиш то ньібы тым сьа ўпиў, шчо ж жидьі́ськых помы́й. І шче й днесь, йак бы сьа напи́ў дахто́, та мо́ўйат: Ты помы́йник жидьі́ськый.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

75. Як згорів „Ка“.

А. Горівка, то чортьівський напиток! Не люде йї завели!

Був собі чорт „Ка“, а він варив той трунок. Раз якось захотьіло сьі сьвєтим апостолам, покровенькам Петрови і Павлови йійі закоштувати. Прийшли вони до пекла. А там той трунок так варит сьі та кипит!... Попросили апостоли якогось антипка по кватирцьі того трунку. Антипко дав йім. Але як вчув сам люципер той „Ка“ про то, як не скочив у той котел з тим трунком тай там згорів. А антипки зараз в плач тай желували: згорів-ка, згорів-ка... Тай відти пішла назва горівка.

Зап. в грудни, 1898 р. від П. Петрова в Дрогобичи Волод. Левинський.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 17—18. — Чубинський, Труды, I, ст. 43—44 і 109. — Gliński, Bajarz polski. T. III. Ст. 211—215. — Байки небылицѣ. Коломыя, 1880. Ст. 25—27.

76. Від чого названа горівка?

Б. Ишоў сьва́тий Пе́тро и з Ису́сом Хри́стом, а там дьа́бли ў йи́дньі фабри́цьі вари́ли тру́нок. Сьва́тый Пе́тро повідат: „Па́не, йа там піду, што там йист“. — А Хри́стос му повідат: „Не́ ход, Петре!“ — А він му повідат: „Піду да́куе, па́не, бу́ду йа ви́дьіў, што там йист“. — Гво́шоў там, да́ли му порци́йу то́го тру́нку. И вы́пиў, посмакува́ўо му и на́пиў сьа. По́тьім ка́заў со́бі да́ти дру́гу порци́йу. Йак вы́пиў дру́гу, ка́заў сой да́ти и тре́тьу. Пото́му хо́че пі́ти, бо Хри́стос сьа му не ка́заў бави́ти. А то́ты дьа́бли зорва́ли з ньо́го капе́льух: — „За́пўат, што-с ка́заў! Што́сме ти йи́дну ту да́ли, то да́рмо, а дві то за́пўат!“ — Пе́тро не́ маў нийа́кых гро́ший, — то сьа тим забаўльаў, бо не́ маў чым запўати́ти. (И ґльа то́го те́пер Жы́ды, йак не́ ма чым запўати́ти, то за́раз Жыд зни́мат капе́льух). Але фхо́дит там по Пе́тра Хри́стос, — а найстаршо́му чорто́ви бы́ўо име́но „Ка“, што бы́ўа йо́го фабри́ка. И йак отво́риў Хри́стос две́рі, йак го дьі́здріў Ка. и фстра́шыў сьа. Фпаў до кі́тла до то́го тру́нку, де сьа ва́рпў, и там зі́ріў Ка. И ґльато́го те́пер называ́йут тру́нок „згорі́ўка“, бо в ньій сьа спа́лиў чорт Ка, та фшы́ткы за́ ним там йойча́ли ф ты́ фабри́ци чо́рты, же: — „Згорі́ў Ка!“

Зап. від Антона Тиханича в Кота́ни, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

Паралелї: Етноґр. Збірник. Т. II. Ст. 63. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 11. Ч. 4. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 283—284. Ч. 48—49. — Kolberg, Krakowskie. T. III. Ст. 169—171.

77. Звідки взяла ся табака і люльки?

А. Чо́ртова ма́ма ўме́рла. Посходи́ли сьи льу́ди до не́йі, йак зви́кло до ўмерцьи́ (то бу́ло на зимли́), тай сидьи́т ти́хо, нима́ ньічо́. А чорт сии прихо́дит, ка́жи: Чика́йти, йа вам зла́годжу, аби́ ви ду́рно ни сидьі́ли! — Тай ўзьиў, ўтер таба́ки, даў ко́ждому поньу́хати, тай ка́жи: Пла́чти за мо́йоў ма́моў! — Йак ко́ждий поньу́хаў, тай зачи́ў пла́кати за чо́ртовоў ма́моў. А Христос прихо́дит на тото́, тай ди́вит сьи, жи они́ пла́чут; ка́жи: Чика́йти, йа вам дам ни таке́! Ўзьиў, поробиў льулькі́, тай даў йім закури́ти, тай ка́жи: Пльу́йти на́ чо́ртову ма́му. Тому́ типе́р хлопи́ йак ку́рут, тай пльуйу́т.

Зап. в вересни, 1895 р. в Пужниках, Бучацького пов. від тата Михайла.

Паралелї: Житє і Слово, Т. III. Ст. 374: Табака і тютюн. — Зоря, 1987, ст. 44, Чорт, Д. Лепкого. — Етноґр. Збірник. Т. V. Ст. 169—170, ч. 25. — Zlatá Praha, 1891, ч. 44. Ст. 522. — Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. I. Ст. 10. Ч. 17. — Манжура, Сказки. Ст. 144—145. — Харьковскій Сборникъ, VIII, ст. 310. — Кіев. Старина, 1890, кн. 7, ст. 326—329; 1893, кн. 3, ст. 547—548; 1888, кн. 4, ст. 20.

78. Тютюн і табака.

Б. Ўме́рла чортьа́кови ма́ма, а льу́дє сьи посходили, тай аньі́ кажи́, ньіхто́ нє хо́чє за йєго́ ма́моў пла́кати. А він натє́р таба́ки і дава́ў льу́дем ньу́хати, аби́ йім поставали сльо́зи ў вочє́х, аби́ пла́кали за йєго́ ма́моў. А надьійшо́ў пан Біг і подаваў льу́дем льулькі́. А льу́ди кури́ли тай при тьім і ха́ркали; то сьи ти́чило, жє на йєго́ ма́му.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Драгоманов, Малор. народ. пред. и разск. Ст. 13: Черти и табачники. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Ст. 282. Ч. 47: Атчаво ета слиза котитца изъ глаза, якъ табакъ нюхаимъ? Па чортавый матки плачимъ. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 23. Ч. 19.

79. Звідки взяв ся огонь у кремені?

З почитку́ сьвіта то ни бу́ло вогньу́. Аж йак согрішили анге́ли і пішли́ до пе́кла, то ви́думали йиго́ там, аби́ бу́ло ў чім пра́жити грішньі́ ду́ші. А йак ста́ли ходи́ти по сьвітьі Христо́с с Питро́м тай ви́дьіли, жи льу́дьом зле биз вогньу́. Али йдут они́ раз, ди́ўйи сьи, а чорт накла́ў собі́ вого́нь ко́ло доро́ги, тай гріи́ сьи. Посьіда́ли си они́ ко́ло не́го, бала́кайут... А Питро́ маў с собо́ў па́лицьу, тай поста́виў йі на вого́нь. Йак зачи́ла горі́ти, а він зьі́рваў сьи тай зачи́ў ўтьіка́ти, жиби́ зане́сти тро́хи вогньу́ льу́дьом. Али чорт та́кі ни дурни́й, зачи́ў лапа́ти Питра́ тай кричи́ти: Відда́й вогонь, на шчос ўкраў? — Йак ўже маў Питра́ злови́ти, а Христо́с крикнуў: Ўдар па́лициў ў ка́мінь! — Питро́ ўда́риў і хоць чорт відобра́ў ў не́го па́лицьу, то вого́нь ў ка́мини лиши́ў сьи. А той ка́мінь — то кре́мінь. Тогди́ Христо́с показа́ў льу́дьом, йак сьи кре́ши с кре́міньи вого́нь і віт тогди́ майут ўже льу́ди вогньу́, кі́лько хотьи́.

Зап. від брата Гілярка, 1897 р. в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї. Чубинський, Труды. Ст. 43, 45 і 46.

80. Чому діти не ходять до року?

Йак Христо́с ходи́ў по сьвітьі, тай прийшо́ў до жі́нки, шчо ма́ла малу дити́ну тай сказа́ў йі, жєби́ дити́ну пєрєки́нула бєс се́бє. А она́ бойа́ла сьє, нє хтьі́ла пєрєки́нути, аби́ сьє нє за́била дити́на. А він йі сказа́ў: Коли́ нє хо́чєш, то нє буде́ ходи́ти аш по ро́цьі! — А прийшо́ў пото́му до коро́ви, жє ма́ла мале́ тєльє́. Каза́ў йі пєрєкинути, а она́ пєрєки́нула і тому́ тєльє́ сьє ўро́дит і хо́дит. І так до ко́ждойі зьвірини́ ходи́ў і ко́жда го послу́хала і ко́ждє, лиш ўро́дит сьє, хо́дит.

Зап. 1896 р. в Пужниках, Бучацького пов. від брата Гілярка.

Паралелї: Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. I. Ст. 83. Ч. 107. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 178. Ч. 37.

81. Чому люди не знають часу смерти?

А. Сус Христо́с даў, жи льу́де зна́ли, по́кы жи́ти буду́т. Тай йидно́го ра́зу йде ісь сьвати́м Петро́м, а чоловік горо́дит і затьісуйи кільа на оба́ бо́кы. А Петро́ сьа пы́тат: На шчо ты так, чоловіче, на оба́ бо́кы, затьісуйиш? — Ба на шчо? Бу́ду ўмира́ти гнеть, а дьіти́шча мальі зьіста́нут і хто́ ним пак загоро́дит? На́віть не го́дно буде́ кіў затеса́ти. А йа тепе́рь позатьісуйу і йак плыт підогни́йи, а вони́ си обе́рнут дру́гым бо́ком. Ну, лиши́ли то́го, йдут да́льі. Надьі́бали дру́гого, горо́дит са́мо: То йаку́ галу́зу переплете́, то корч йакы́й вы́тне йальіўцьо́вый і бода́ча ме́че, так ни́йак плете́. Пы́тат сьа Сус Христо́с то́го: А чому́ ты так ни́йак горо́диш? — О! до ме́йі сме́рти буде́. На чуджі́ дьіти не хо́че ми сьа роби́ти льіпше, а то стру́но то́го, жи сьа ўжени́ў до ўдо́вы, та дьіти ни йиго́. То так знаў, жи ўмирати ни задо́ўгый час і: Меньі буде́ по́ти! — А Ісу́с Христо́с повідат Петро́ви: Пе́тре! Так зле. Та́к бы роби́ти, абы́ ни знаў ни́хто, пок буде́ жи́ти. Бо ни йиде́н ўжени́ў бы сьа на чуджі́ дьіти і заста́ў бы майи́ток і мігбы збы́ти гет, йа́к бы знаў, жи ўмре гет, а ни́м бы сьа нич не лиши́ло! І віт то́го часу́, коли́ Бог смерть при́шле, тогды́ чоловік ўми́рат.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

82. Чому люди не знають, коли пімруть?

Б. Колись люди знали, коли хто буди вмирати, і булиб до нинїка знали, шоб ни йден хлоп дурний.

Іде сибі раз Пан-Біг, а хлоп стави хату з либоди. — „А шо ти робиш?“ — питає Пан-Біг. — „Хату ставлю“ — кажи хлоп. — Та з либоди?“ — питає Пан-Біг. „А шо, кажи хлоп, на шо минї лїпша? „Таж вона навіть року ни постойи — кажи Пан-Біг. — А хлоп кажи: „Минї ни треба хати на цїлий рік, бо я за пів року маю вмерти, нашо-ж минї лїпшої хати“. „А так, мудрогелю, кажи Бог, почкай, типер ни будити знати, коли хто вмре, бо на сьвітї нїц ни буди, анї хати, анї сила, анї міста, і всї будут лїнюхи“. Тей від тодї вже нїхто ни знайи, коли вмре.

Зап. в Добротворі, Каменецького пов. 1900 р. від Євки Пузь, А. Веретельник.

Паралелї: Zbiór wiad. T. XV, 3. Ст. 268. Ч. 2. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 178. Ч. 36. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 790. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 399.

83. Чи знали люди час смерти?

В. Кождому чоловікови наперед призначено, якою смертю має вмерти. Як йому призначено втонути, то аби весь вік на печи сидів, а таки прийде така година, що він утоне.

Давно люде наперед знали, коли хто вмре. То вже такий нї за що не дбав. Іде раз Пан Біг по під лїс, а там хата, а з хати вийшов чоловік, запалив лїс тай поставив до того огню горнець з водою, щоб загріла ся.

— А ти що робиш? — питає Пан Біг.

— Та от воду грію.

— Та не можеш урубати дерева, а зараз мусиш весь лїс палити?

— Е, та мінї байдуже, я й так завтра маю вмерти, — мовить чоловік.

— Е, коли так, то не вмреш, — мовив Пан-Біг — і не будеш на перед знати своєї смерти. По якімсь часї іде Пан-Біг знов тою дорогою і бачить того самого чоловіка, а він з'орав те місце, де був лїс ізгорів і сїє жолуди.

— А що ти, чоловіче, робиш?

— Та жолудь сїю.

— Та на що?

— Лїс буде.

— Алеж ти вже старий, ти його й не побачиш, не то що.

— А хто знає. А не побачу я, то побачуть мої дїти і внуки.

— А видиш, — мовить Пан Біг, — як то добре, що ти своєї смерти наперед не знаєш.

Етногр. Збірник. Т. V. Ст. 189—190.

84. Чому кінь такий ненаситний?

Як Христо́с ходи́в по сьвітї, прийшо́в раз над ріку́. Вода́ бу́ла тогди́ зібра́ла, тому́ він не міг через ню перейти́. Вже хотів верта́ти се, аж ди́вит се, а ту пасе́ се кінь. — Перевези́ мене́ на дру́гий бік! —

каже Христо́с до не́го. — Я ще голо́дний — каже кінь. — Христо́с розні́вав се тай заклєв: Аби́с їв до кінцє віку́ і абис не наїв се ніколи! — Тому тепер кінь все їсть і їсть і ніколи не наситит се.

Зап. в Григорові, Бучацького пов. 1890 р.

Паралелї: Zbiór wiad. T. II, 3. Ст. 38. Ч. 1. — Тамже, VII, 3. Ст. 108. Ч. 3. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 109. Ч. 16. Тут кінь ненаситний тому, що його прокляла Богородиця за те, що він витягав сїно з під Христа, коли він лежав у яслах. — Чубинський, Труды, I. Ст. 49. — Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. X.

85. Звідки взяла ся собака?

Йак Христо́с ходи́ў по зимли́ с Питро́м, то йшли вони́ раз бис сило́, а дьіти ба́вали сьи на у́лици за́йайцьи. А той, шчо буў хо́ртом, зачи́ў бічи за Христо́м тай га́ўкати. Христо́с роззло́стиў сьи тай проклы́ў то́го хло́пцьи: Жибис га́ўкаў до́ки сьвіга! — І с то́го хло́пцьи зроби́ў сьи пес.

Зап. 1897 р в Пужниках, Бучацького пов. від брата Філька.

Паралелї: Чубинський, Труды, I. Ст. 52—53. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 168. Ч. 24.

86. Звідки взяла ся малпа?

Йак Христо́с ходи́ў по сьвіты, то йиде́н чоловік вилыз на ду́ба і хотьіў йиго́ звітти настра́шити. Али Христо́с йиго́ зоба́чиў тай сказа́ў: Буде́ш жи так ла́зити по дерева́х, до́ки сьвіта тай со́нцьи! І с то́то чоловіка зроби́ла сьи ма́лпа і ла́зит ўсе віт то́гди по дерева́х.

Зап. 1897 у. в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

Паралелї: Чубинський, Труды, I. Ст. 50.

87. Черепахи.

А. Рас ішла Матка Боска с Сусом Христом чирис ріку та ії риби кусали. А Матка Боска проклыла ті риби і з них сьи зробили чирипахи.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. від Кучиравої Ганусї О. Деревянка.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 10, ч. 31. Тут черепаха повстала з печеної курки, яку скупа донька укрила була перед матїрю, що прийшла до неї в гостину. — Тамже, ст. 386—387: Тут черепаха повстала з вареників, укритих скупарем перед старцем. — Ястребовъ, Матеріалы. Ст. 20: Тут перемінена в черепаху жінка, що сховала ся перед Христом. — Чубинський, Труды, I. Ст. 66.

88. Заклята риба.

Б. Матка-Боска с Сусом Христом шла бис воду. Розмавйили си, жи дужи рибу роздоптуйут. Вона кажи: „Божи, Божи, вмиши тойі риби". І тогди кажи Сус Христос: Вже нима половини тойі риби, вже в купках — вона вже закльита. С того йи чирипахи.

Зап. від сестри Ольиськи в Будзанові, О. Деревянка.

89. Чому рак має в задї очи?

Раз брив Христос через воду, став на рака і притиснув єго. А тогди ще рак мав з переду очи. Розгніваний, крикнув до Христа: Як ти йдеш? Де маєш очи, що стаєш на мене, чи не в гузици? — А Христос каже: За тото, що так до мене говориш, будеш мати від нинї очи в гузици, а не в голові! — І так ся стало і тому тепер так рак виглядає.

Зап. в Григорові, Бучацького пов. 1890 р.

Паралелї: Zbiór wiad. T. VII, 3. Ст. 115. Ч. 29—30. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 13. Ч. 36. — Ястребовъ, Матеріалы. Ст. 20. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 168. Ч. 21. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ст. 175. Ч. 579.

90. Чому тепер колос малий?

А. Коли Ісус Христос по сьвіті ходив, зайшов раз до богачки, а тота з під дитини збіжем збирала і на гній виносила. А тогди ціле стебло від корінцє аж до верха був колос. Як Ісус Христос тото вздрів,

що богачка сьвіжого хлїбцї не шінує, засумував сї, тай каже: „Не буде від тепер на стеблї зерна, лиш голе стебло!“ А Матїнка Божа взяла в руки тай стала Сина свого просити: „Сину мій дорогий, сину мій любий, най хоть тілько лишить сї зерна, кілько я в кулак взяла і най то буде для пса і кота!“ А Ісус Христос каже: „Ну то най уже й так буде“. А по при пса і кота люде до нинї годують сї.

Зап. в Перевізци, Калуського пов. 1875 р.

Паралелї: Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 355—360. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 289—290. Ч. 58—59. — Nowosielski, Lud ukraiński. Т. II. Ст. 14—15.

91. Який був колись колос?

Б. Йак Христо́с ходи́ў по сьвітьі, то жи́го і пшини́цьи ни роди́ло сьи таке́, йак типе́рички, а́ли ко́лос буў віт зимлы́ аж до вирха́. Христо́с хтьіў на́рід покара́ти, тай зачи́ў ссува́ти ко́лос. Али сьвити́й Питро́ злапа́ў Христа́ за ру́ку, тай ка́жи: Го́споди, лиши́ хоть дльа пса і кота́. — Христо́с змилосерди́ў сьи тай лиши́ў. Тому́ колосо́к типе́р таки́й за до́ўгий, йак рука́, а ми йімо́ тото́, шчо псо́ви і кото́ви.

Зап. в січни, 1895 р. в Пужниках, Бучацького пов. від тата Михайла.

Паралелї: Драгомановъ, Малорусскія народныя преданія и разсказы. Ст. 14. Хлѣбный колосъ.

92. „Для пса і кота“.

В. Ходи́ў Ісу́с Христо́с сь сьваты́м Петро́м по земли́ і зайшли́ до йидно́го чолові́ка. Дьіти́на піс...а сьа, а вона́ ўзьала́, тота́ жі́нка, палини́цьу, зьігну́ла ў дво́йи, — жи́тну — і ўзьала́ тото́ г..о́ і вы́несла на дьвір. А Сус Христо́с тото́ уви́дьіў і ду́мат собі: Е, тре́ба бы з ва́ми йина́че роби́ти, коли́ вы не шану́йите. Бо воно́ бы́ло тогды́ волоть і ко́лос от са́мойі землы́. І Пан Біх вы́йшоў с Петро́м ме́джи сьіўбу́ і поча́ў змыка́ти від землы́ гет, абы́ не бы́ло хлы́ба же́дного, кой лью́ди не шану́йут. А Петро́ хо́пиў жме́неў: Го́споди, лиши́ хоць на кота́ та на пса, бо тото́ нич не зна́йи! І мы дне́ськова с то́го ўсьі жи́йимо.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїц. Терлецького.

Паралелї: Zbiór wiad. T. III, 3. Ст. 23. — T. VI, 3. Ст. 321. — T. XI, 3. Ст. 63, ч. 4. і ст. 220. — T. XIII, 3. Ст. 191. — T. XV, 3. Ст. 273, ч. 2. — Зоря, 1887. Ст. 95 — Зоря, 1895. Ст. 53. — Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. VIII. — Терещенко, Бытъ рус. народа. V. Ст. 48. — Grimm, Kinder- und Hausmärchen. T. II. Ст. 368. Ч. 194: Die Kornähre. — Чубинський, Труды, I. Ст. 156. — Етноґр. Збірник. T. V. Ст. 82. Ч. 17. — Романовъ. Бѣлор. Сборникъ. T. III. Ст. 169—170. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ст. 170. Ч. 545—548. — Kolberg, Krakowskie. T. III. Ст. 7. — Wasilewski, Jagodne. Ст. 98. — Wisła. T. I. Ст. 143.

93. Чому камінє не росте?

Камі́ньи то пе́рши росло́ так йак гриби́, або́ шчо. Тай бу́ло би росло́ й до тепе́р, йак би ни Христо́с. Він йак ходи́ў по сьві́тьі тай йшоў раз доро́гоў тай ўда́риў сьи ў па́лиц, а́ли так, жи гет розби́ў на пра́х, аш па́зур зльіз. Чу́йи він, а то та́кой ду́жи боли́т. Тай тогди́ замльи́ў камі́ньи: Жиби́ ви бі́льши ни росли́! І ўже віт то́го чису́ камі́ньи ни росте́.

Зап. 1897 р. в Пужниках, Бучацького пов. від сестри Анни.

Паралелї: Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. T. IV. Ст. 170. Ч. 29. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ст. 165. Ч. 511.

94. Чому ксендзам не вільно женити ся?

То Сус Христо́с повіда́ў, жибы́ прийшли́ пора́дити сьа, йак бра́ти сьльу́бу. Йі́де ксьиндз наш і польцькый, а́ли нади́баў сьа хлоп. Де вы йі́дите? — До Пана Бо́га спыта́ти сьа, йак сьльу́бу брати. І йа́ йду з ва́ми, хлоп. — Нади́баў сьа жид: І йа́ йду з ва́ми. Али прийі́хали там до то́го до́му, де ўже Ісус Христо́с быў, жид на ґра́йцар ла́комый і ўзьаў держа́ти ко́ньі по́льцького ксьи́ндза і на́шого, бо му поўбіцьа́ли по́ два ґрайца́рі. По́льцькый пішо́ў до господы, шчось там вы́пити і зьі́сты, а наш пішо́ў ру́ськый т Сусу Христу́ і пыта́т сьа: Ци ві́льно сьа жени́ти? — Ві́льно. — І пішли́ оба́ с польцькым. По́льцькый собі гада́ў, жи то наш спыта́ў сьа за нього. Али хлоп увійшо́ў і сьа пыта́йи: Ци ві́льно сьа меньі́ жени́ти. Али тве́ртший, його корти́т льі́пше

зна́ти, пытат сьа: А йак бы тота́ ўме́рла, ци мо́жбы дру́гу ўзьати? — Та мож! — А він выйшоў за поріг і га́дат си: Йакбы ўме́рли і дві, ци мо́жбы тре́ту ўзьати? — Но, шчо хоч? — Йакбы ўме́рли дві, Го́споди, ци мо́жбы ўзьати трету? — Мож і трету і четве́рту. — Выйшли на двір ўсьі, а жид мо́вит: Ну, ньіўро́ку, пыта́ли вы сьа за ме́не? — Пыта́ли. Вільно тобі дебудь і на сьмітьу́. Нисесь тому́ жиды́ беру́т і на сьмітьу́ сьльуб, дебу́дь. Типе́рь хло́пу ві́льно і шти́ри ра́зи сьа жени́ти, а ксьиндзу раз. По́льцькому не мо́жна й йидно́йі бра́ти, хыба́ коханку.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

95. Чому попам усе мало?

Йак ходи́ў Бог по зимли́ і навіджа́ў льуди́й — і ходи́ў сьвити́й Питро́ і Паўло́. А захорува́ла йидна́ ўдови́цьи. І післа́ў Бох трох сьвитцьі́ў до то́йі ўдови́цьі, шчоби́ йі приготови́ли на смерть. На сво́йім місци то Бох післа́ў ксьо́ндза, а сам сьи лиши́ў ў до́ма. І даў йім ўсьі тро́м по то́рбі гро́ший і росказа́ў йім, шчоби́ ка́ждий сво́йу то́рбу відда́ў удови́ци. А сьвити́й Питро́ і Паўло́ свойі́ подава́ли гро́ші, а ксьонц свойі́ ни даў. Затри́маў ў се́би і каза́ў до двох сьвитцьі́ў, шчо сьи на доро́зьі подьі́лимо. Йак вирта́ли ві́тти і зачи́ў йіх дьіли́ти, а вони́ ни хтьі́ли бра́ти. А йак повирну́ли до до́му, зачи́ў йіх Бох ку́ждого з восо́бна пита́ти: Ти, сьвити́й Пе́три, даў сво́йі гро́ші? А, ти Па́ули, даў сво́йі гро́ші? Паўло́ й Питро́ вітзива́йут сьи: Даў! — А ти, ксьо́ндзи, даў сво́йі гро́ші? — А ксьонц сьи ни вітзива́йи. — А Бог до ксьо́ндза: А ви́диш, ра́би, ни мо́жиш сьи найі́сти, покри́ўдиў йис ўдови́цьу! Буде́ на вас на́рід робота́ў по́ки сьві́та і соньцьи! Так на вас буде́ йти, йак мить[1]) буде́ ме́сти і ньі́ґди сьи ни найісте́ по́ки сьві́та і со́ньцьи! — Тай типе́р ксьондзи́ ўсе кричу́т, шчо йім ма́ло тай ма́ло.

Зап. в цьвітни 1897 р. від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіта.

---

[1]) Заверуха.

95. Ненаситний піп.

Раз ішов Господь Бог з сьвєтими Петром і Павлом в день великодних сьвєт, дивлєт си, а піп оре. — Питає си єго Господь Бог: Ти чо в такий сьвєтий день та до того ше і духовний та вореш? — Піп єму на се каже: Господи, даруй менї, я так тогід зробив, шо в великодні сьвєта орав, та менї тілько богато хлїба си вродило, шо я віддав моїх 30 доньок — та ше лишило менї си 30 хлопців — та хотїв би їх поженити в осени. — Е! братчєку мій, каже Бог до попа — я тобі тогід вібачєв і вродив тілько хлїба, шо ти міг не лише тих 30 доньок відати, але і тих 30 синїв вженити, але ти, братчєку, як виджу, то ти як кождий піп ненаїджений, і не дбаєш, шо гріх і в таки вилики сьвєто вореш — абись знав, шо сего року нїчо тобі не вроджу і з голоду вмреш. — І так Бог зробив.

Зап. 1901 р. в Довгополи, Косівського пов., від Анни Тоневич О. Галевич.

97. Богач не лише бідного, але й Бога не хоче знати.

Було трох братїв, два були богачі, а оден був дуже бідний. Але як ходив ше, сьвєтив би си, Бог по сьвітї, поступив раз зі сьвєтим Петром до більшого (старшого) брата і просив си на ніч, а тот брат тогоди клав хату, — тай Господь Бог каже до него: „Боже помагай!“ — А він на се Богови відповів. Менї шо з Твого помаганя? І ше почєв лихословити Богови. Бог тодї каже до сьвєтого Петра: Ходїм дальше Петре! І прийшли до меньшого (середущого) брата тай також просили си в него на ніч. — Та він их приймив на ніч, але в ночі стала си в сій хатї пречка (пригода), а то курка знесла єйце і вбила. Тодї тот богач зачєв ляхкати на Бога і сьвєтого Петра, шо то через них єйце вбило си, бо єк би вони були не ночювали, то єйце було би си не вбило — і вігнав такє їх в ночі з хати. Идут вони до найменьшого (наймолодшого) бідного брата. — Приходєт, а він кладе бухню (бухня то дуже з дешевого матеріялу і мала з не докіньчаним дахом хата). Поклонили си єму, поздоровили єго — а він їх файно приймив, похарчьовав, за шо Господь Бог, сьвєтив би си, поблагословив бідного хату і він від сего чєсу зачєв богатїти — а богачів братїв Бог вітопив всї маєтке.

Зап. від Марка Куриндаша з Полянок, у Довгополи, Косів. пов. О. Галевич.

98. Христос, Петро і підкова.

Йшоў Христо́с с Питро́м доро́гоў тай ўвидьів кіньску пітко́ву. Підоймі́ Пе́три! — ка́жи до не́го. — А миньі́ на йако́го чо́рта пітко́ви? — вітповіў Питро́ тай пішо́ў да́льі. — Христо́с підньіс пітко́ву, а йак йшоў по́при ку́зньу тай прода́ў ковале́ви і купи́ў за тоті́ гро́ші чирише́нь. Йдут вони́ да́льі, вийшли за сило́, со́нци так припіка́йи, Питро́ви так хо́чи сьи води́, а ту ньі́ґде ньі краплы. — Йой, йак йа би пиў! — ка́жи Питро́. — Христо́с ни вітповіў ньічо́, лише́ зачи́ў кида́ти по йидньі чере́шни на зе́мльу. Питро́ йшоў за ним тай збираў. Як ўже викида́ў ўсьі чире́шньі — Христо́с — тай ка́жи до Питра́: Ви́диш, Пе́три, ни хтьіў йис раз зьігнути сьи за пітко́воў, то мусьіў йис згина́ти сьи тьі́лько ра́зьіў за чире́шньими! — Питро́ пізнаў, що Бог зажиртува́ў си так з не́го, а́ли лише́ пошкро́баў сьи тай пішо́ў, бо ни маў шчо каза́ти.

Зап. в маю, 1897 р. в Пужниках, Бучацького пов., від брата Гілярка.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 124, ч. 22. — Етноґраф. Збірник. Т. III. Ст. 69, ч. 29, 3. — Wisła. T. IX. Ст. 116—117: Legienda o św. Piotrze i podkowie. — Materyały antr. arch. i etn. T. III. 2, ст. 151.

99. Як сьв. Петро був Богом.

А. Коли Христос жив іще на сїм сьвітї і ходив із своїми апостолами проповідати слово боже, сказав раз до нього сьв. Петро: Як то багато біди на сїм сьвітї. Як би я був Богом, то було би далеко лїпше! — Коли хочеш того, то я позваляю тобі бути один день Богом — відповів Христос. — Сьв. Петро утїшив ся тим дуже, але його радість не була довга. Коли йшов із Христом, почув, як мати виправяла свого малого синка на друге село і прощаючись із ним, сказала: Най тебе Бог провадить, сину! — Тогди сказав Христос до Петра: Ну, Петре, ти тепер Бог, веди його! — І Петро мусїв відвести хлопця на друге село. Ледви вернув, а тут кличут уже його до суду, де хтось присягав і приклика́в Бога на сьвідка. Петро побіг до суду, аби бути сьвідком. Лише вийшов із суду, дивить ся, веде баба козу на пасовиско. Вивела, пустила, тай каже: Най тебе Бог стереже і приведе щасливо до дому! — Петро мусїв іти пасти козу, та се ще було пів біди, але коли прийшло гнати її до дому, то вже не міг дати собі ради. Надер ся добре по корчах

та скалах, заки пригнав її. Змучений, облитий потом, упав Христови до ніг і просив, аби скинув із нього ярмо, наложене рано; він уже набідив ся до волї і не хоче бути більше Богом. Христос посварив його трохи, а потому сказав: Памятай, Петре, не треба пробувати Бога і жадати від нього того, до чого чоловік неспосібний і не має сил. — Петро вислухав слів Христа і вже більше не хотїв пробувати Бога.

Зап. незвісно де і ким. Друковано в „Галичанинѣ“.

Паралелї: Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. XXX—XXXI. — Wenzig, Westslawischer Märchentchatz. Ст. 89—90. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 184—186.

100. Божий коваль.

Б. В однім селї жив собі такий коваль, що від нікого за жадну роботу платнї не брав. Бувало зробить що кому, а той питає: „Що вам за роботу належить ся?“ „Нїчого“, каже коваль, „Бог минї заплатить“. І всї люди вже його знали і за яку роботу, то казали йому: „Хай вам Бог заплатить“, і прозвали його „божим ковалем“.

Жив він так досить довго, аж нарештї прийшла смерть і він умер. Приходи він до не́ба, аж там сьвятий Петро до него: „А тиж чого тут?“ — А він каже: „Таж я вмер, то де піду?“ покажіть минї. Аж коли він диви-ця, а там напротив него сидить Бог на золотім тронї і киває до нього пальцем; себто, ходи до мене. Підійшов коваль, упав до землї і лежить, а Бог каже: „Вставай, не бій ся і приступай до мене“. Встав він, приступив, а Бог його питає: „Ну, ковалю, скажи минї, що ти хочеш за те, що ти цїле своє житє за роботу нїчого не брав, лиш казав: „минї Бог заплатить“. Скажи, якої заплати за се бажаєш від мене, а все тобі дам, щоб навіть не знать що було“.

Зрадїв коваль, як почув се і став думати, щоб тут жадати? Якої заплати? Подумав, подумав, а далї й каже: „Нїчого, Господи, не хочу, тілько хоть оден день посидїти на Твоїм тронї“. „Добре“, каже Бог, „сїдай, тілько щобись всидїв, а як не всидиш, біда тобі буде“. Вийшов Бог з трону тай пішов собі у рай на спацер, а коваль чим скорше з утїхою на трон. Ледво тілько сїв на нїм, аж тут цїлий сьвіт перед ним роскрив ся як на долонї, все наче перед самим носом. Все він зараз зобачив, що дїє-ця на цїлім сьвітї: на землї, у землї, у морі, в землї і скрізь, бачив усе кожну людину, кожне найменче сотворінє. Став він роздивляти ся, дивить ся: там йден другого забив, йеден у другого вкрав, скривдив, обдурив і все а все, що но дїялось по сьвітї, все бачив.

І вже не міг далї всидїти, лиш хтїв крикнути, як рідний син пробив ножем батька, але Бог сказав йому: „Не сьмієш й пари з рота пустити, сиди тихо та диви ся. Дивить ся він, аж приходи до бідної вдови старий дїд жебрущий, і проси милостинї, а та виймає остатнього сухара, котрого навіть перед дїтьми голодними була сховала і дала йому. Вона пішла на роботу, а дїд вернув ся і підпалив її хату, і в хатї всї дїти згоріли і все. І вже довше коваль не міг всидїти: Крикнув з жалю і впав на срібну підлогу з трону. Бог його зараз підняв і каже йому: „Видиш, чоловіче, який я терпеливий, що мушу вічно сидїти на сїм тронї і на все дивити ся і все бачити, навіть ще гірше, як ти бачив. Отже бачиш, яку я терпеливість маю, тож знай, що я теж дуже терплю. Праведна душа кожна терпить. А ти тепер йди назад на землю і роби так само, як і перше і будь таким самим праведним чоловіком, якісь був“. І коваль вернув назад на наш сьвіт і до винї десь працює за біг заплать.

Чув від свого небіжчика батька Ілька, А. Веретельник.

101. Батько конем.

А. Оден ґазда маў два сини і тим синам не даваў ні йісти, ні нич, лиш они ходили ў льіс, збивали сучки (дрова) і носили на місто і брали від однойі ўйазанки три сорокіўцьі. Ходили они так зо дві недьілі. Приходьат два сьвйатьі і кажут: Де ваш отець? — Наш отець зробиў сьа коньом тай ўзьали го Жиди! — Тоти сьвйатьі мали коньа з віском і казали, шчо би купили собі тоти брати. А брати сьа звідали, шчоби они хотьіли. А они хотьіли три сорокіўцьі. І купили. Сьвйатьі пішли і сказали, шчоби они ньіколи не лишили коньа неприкритого. А на тім коньі була золота уздьаницьа. І прийіхали они на місто, напили сьа і забули того коньа ўкрити. І прийшли тоти сьвйатьі і кажут: Видите, йакі ви справедливі! Він вас з малойі дьітини вигодуваў і до старости вас годуваў, а ви го забули ўкрити! — Бо то буў отець. — І загнаў сьвйатий другого сьвйатого, аби ізньаў золоту уздьаницьу. І пішоў сьвйатий, ізньаў золоту уздьаницьу і ўвійшоў тогди до тойі коршми, де они сьа попили і стаў перед ними отець йіх. Йак би були його накрили, то буў би шче коньом.

Зап. в Хітари, Стрийського пов., 1895 р. від Данила Хоміцця.

Паралелї: Етноґр. Збірник. Т. IX. Ст. 41—42.

102. Як Христос зробив коня з чоловіка.

Б. Під деревум сїдїў Бог, Петро і Паўло. Було то на самий сьвітий вечир. Бог післаў Паўла ду одного богача, а шчоби даў мірку пшиницї. Паўло прусиў бугача, але той сказаў: „Ти неробу, не хцеш рубити на хлїб, а йїсти бис йїў!“ І сказаў: „Іди від мене, бу ти дам сукерую в голову“. Паўло пішоў ду Господа і сказаў, „шчо єшче — шчо сказаў ду мене, іди, бу ти дам сукерую в голуву“. Потім пішоў Петро. Зачаў він прусити о мірочку пшиницї, а бугач каже: „Йди, бу ти дам лупатую в голуву“. Третий раз післаў Бог Паўла. Зачаў він прусити, а той кажи: „Я не маю пшиницї для вас, нероби!“ І закинуў мотуз, шчо даў Памбіг і пішоў ду Бога. Бог ся питайі: „А даў?“ А Петро відпувідайі: „Нї, не даў!“ Аж ту сї вубзирайі назад, а там стуйіт кінь. Тугди взяли тогу куня, пувели ду бідногу чулувіка і хтїли, а шчоби йіх переначуваў. Господар той кажи: Таж я не маю клаптик суломи, шчож вам пустелю!“ А Памбіг сказаў: „Та йдїт ду студоли, пубачити, шчу там єст сулома“. А господар сказаў: „Якемжи способум би ся взяла, кули нїхто там не пулужиў“. І пішоў ду студоли, пубачиў, шчу там поўно суломи. Взяў туди пустилиў на земли і всї пулягали спати. Раненьку пуўставали, а Памбіг сказаў: „За таку вашу вдячність даю вам куня, кутрогу майіму зі субоў. Але ци знайіти, шчо я єст? А господар сказаў: „Нї, не знаю!“ Бог сказаў: „Я єст Бог з Петром і Паўлом!“ І пішли всї — Бог — далеку в дурогу. Господар туди пішоў ду кумори і пубачиў, шчу там повну збіжа і всьогу ду пуживи. Аж на другий рік прийшли три люда, але він йіх не пізнаў з разу. А потім сказаў: „Чи ви не прийшли пу тогу куня? А Памбіг сказаў: „Ми такий прийшли“. Тугди взяли тогу куня, прийшли ду тогу господарі бугатугу, привели куня під пуріг і зрубиў ся з ньогу чулувік. Сини туди пувихудили, й зачали ся витати і сказали му, шчо вуни давали на службу божу за ньогу без цїлий вік. А Памбіг, Петро і Паўло пішли в сьвіт.

Зап. 1897, від школяра Василя Матвіїва, в Угерцях Нез. Городецького пов. Л. Гнатишак.

Паралелї: Zbiór wiad. do antr. kraj. T. 18, 2, ст. 252—254: Jak P. Bóg jechał konno na człowieku. — Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 87—99. — Чубинський, Труды. II, ст. 336. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 18—19. — Садовниковъ, Сказки и преданія Самарскаго края. Ст. 269—270. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. 3. Ст. 373—374.

103. Сьв. Петро у клопоті.

А. Йак Христо́с ходи́ў по сьвіты с сьвити́м Питро́м і Паўло́м, захо́пила йіх раз ныч так, шчо ни ма́ли де піти́ на́-ныч. Пішли́ до ко́ршми. (А там пійаки́ запива́ли сьи). Польига́ли спа́ти; а́ли Питро́ бойа́ў сьи льига́ти с крайу́, аби́ го ни би́ли, тай льиг віт сьтыни́. Аш ту пійаки́ йак попи́ли сьи, тай ка́жут йиде́н до дру́гого: Ку́ми, а то шчо за волоцьу́ги? Ходы́м, буде́м би́ти. Ви́тьигли Питра́ віт сьтыни́, потлу́мили, тай зноў пішли́ пи́ти. Али Питро́ ка́жи: Го́споди, пусти́ мине́ ў сириди́ну, бо йак тоты́ ве́рнут сьи, то шче буду́т би́ти. Льиг ў сириди́ны. А пійаки́ ка́жут: Ўже́смо йидно́му да́ли, ходы́м, дамо́ шче дру́гому, то́му шчо ў сириди́ны. Ви́тьигли Питра́, наби́ли і пішли́ да́льши пи́ти. А Питро́ ка́жи: Го́споди, пусти мине́ на край, бо ўже мине́ два ра́зи ви́били; йак шче тре́тий схоты́, то ни зна́йу, чи ви́тримайу. Пішо́ў на край. Пійаки́ напи́ли сьи і ка́жут: Ку́ми, а ходы́м шче до тре́того. Ви́тьигли зноў Питра́, ви́били і пішли́. А Христа́ й Паўла ни би́ли ны́ ра́зу, бо они ни ма́ли страху́.

Зап. в січни, 1885 р. в Пужниках, Бучацького пов. від тата Михайла.

Паралелї: Драгомановъ, Малор. народ. преданія и разсказы. Ст. 128, 2; 129, 27. — O. Kolberg, Przemyskie. Ст. 201: Chrystus wędruje z Apostołami (лишень конець). — Zbiór wiad. T. XI, 3, ст. 63, ч. 3. T. III, 2, ст. 151—152. — Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 116—117.

104. Як сьв. Петра били.

Б. Йак Сус Христо́с ходи́ў по земли́, то пока́зуваў ўсьа́кі чуда́ да́ўно. Али йшоў з ним сьваты́й Петро́ і Паўло́. Петро́ быў чоловік цыка́вый, ўсьо́ го кортыло. Ісу́с Христо́с пові́дат: Бы́лисмо даґде́ йшли на ныч, бо ўже вечері́йи! — Петро́ мо́вит: А до ко́ршмы підемо́. — А Сус Христо́с мо́вит: Пе́тре, кой то ў ко́ршмі сьа на́пасьть тра́фит. — А Петро́ мо́вит: Ни знаў йака́! Тат йак си не бу́ду ни́ с кым заходи́ти, та мены́ ны́хто не буде́ нич мо́вити. — Али Пе́тре, Пе́тре! Пійа́ный чоловік рі́ўнат сьа до ша́леного пса. — Петро́ то́го не слу́хат, ай ходы́м! Тай пішли́. Тай си польига́ли се́рет ха́ты ўсы́ три; Петро́ си льиг з йидно́го кра́йу, віт шиньку́, а Су́с Христо́с вы́сше Петра́, а Паўло́ з дру́гого кра́йу, з го́ры. А ту сьа пийаки́ тро́хы понапива́ли: О, йакі́сь ту позальига́ли, нема́ кады перейти́! моўйат. Заточи́ли сьа на Петра́ і попа́дали. Петро́ шчось мо́вит — а вони́ ўзьали́ тай побили́. Али Сус Христо́с ўсьо зна́йи, шчо сьа ро́бит. А Петро́ ўзьаў, тай сьа ўпхаў ў середи́ну. Тоты́ походи́ли шче тро́хы: Е, то́госмо тро́хы протьа́гли кра́йного, ўзьати́ дру́гого с середи́ны! Лап, Петра́, бий! Вы́били до́бре, Петро́ страх ма́йи, лых си з го́ры, аш по́виш Паўла́. Тоты́ тро́хы походи́ли: Ага́, тоты́ два би́ты, а нон тре́тый ныт! Лап Петра́ ўсе, вы́били. Переспа́ли до дру́гый день йако́сь, пові́дат Сус Христо́с: Но, ви́диш Пе́тре, ци би́т йис быў? — Го́споди, бо йаке́сь на ме́не наверны́нья́. І хова́ўйим сьа, і ўсе мене́ би́ли. — Та Бог пові́даў, жи йак си не бу́деш заходи́ти, та́ тьа не бу́дут би́ти. — А тепе́рь, Го́споди, ві́ру. Тото́ пийаки́ на́пасьть цьіла́. Сло́вом ним не мо́виў, а ўни не пыта́йут, йино́ бі́ют за ду́рно.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

105. Біда з піяками.

В. Господь Бог ішов з сьвітим Петром і Павлом коло коршми — і тегне сьвітий Петро до коршми, а Господь кае: „Не йдім до коршми межи піяки!“

А сьвітий Петро: „Що піяки мают до нас рацію; лежем собі тай будем спати“.

А Господь Бог каже: „Ходім“.

Іно прийшли тай собі в куточку полегали всї три: Господь Бог в серединї, сьвітий Павло від сцїни, а сьвітий Петро з краю.

Піяки пют що пют і обертают сї до Жида: „Що-ж тото за старцї, що за одні спют“. А Жид каже: „Або я знаю, полегали та най спют“.

Берут Петра, бют піяки тай обернули сї тай пішли знов пити.

А сьвітий Петро каже до Ісуса: „Ей пусти мене, Господи, в середину, бо будут мене знов бити піяки, як сї обернут“.

Ісус пустив Петра в середину.

Пют що пют піяки, обертают сї: „Не штука, жем били одного, биймо другого!“ Тай знов бют Петра.

Петро видит, же не жерт тай каже Павлови: „Ей пусти, бій сї Бога, від сцїни, бо як сї обернут, то знов будут бити, тай вже вбют!“

Пустив Павло Петра від сцїни.

Аж ту піяки пют що пют — обертают сї: „Не штука, жем били двох, биймо і третого!“ — Тай знов берут сї до Петра тай знов бют.

Зап. 1898, в Станїславові від бабунї А. Ю. Крушельницький.

Паралелї: Чубинський, Труды, I, ст. 153—154. Тамже, II, ст. 329—330. — Етноґр. Збірник. Т. II. 3. Ст. 10. Т. III. Ст. 65—68, ч. 28 і 19, 1. Т. IX. Ст. 3—4. Ч. 2 Ст. 93. Ч. 50. — M. Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ст. 10—11. Ч. 20. — Шейнъ, Матеріалы для изуч. сѣв. зап. края. Т. II. Ст. 370—371. — Perger, Deutsche Pflanzensage. Ст. 117. — Archiv f. sl. Phil. XXI. Ст. 293. — Národ. Sbornik. III. Ст. 109—110. — Kolberg, Przemyskie. Ст. 201—202. Lubelskie. Т. II. Ст. 205—206. Ч. 17—18. — Байки небылицѣ. Коломия, 1888. Ст. 8—9.

106. Чому чоловіки старші від жінок?

Рас сьвйатый Петро ходиў з Ісусом Христом по земли і приходьат до йедного села, а там ґазда той йакийсь за шчось своў жінку росчаў бити. Она сьа ў нього просит: Бій сьа Бога, даруй ми житьа! — А сьв. Петро буў дужę милосерний і росчаў просити Господа Бога Ісуса Христа, кажę: Господи! Кобы рас так поўстало на сьвітьі, абы жінки були старші від ґаздыў! — Добре, кажę, ньай буде. — І приходьат до того ґосподарйа блисше і кажут йому: Господарйу, за шчо вы так вашу прийательку забивайęте? — Прошу, панови, кажę, а шчо вас тойę охходит? Кедь бысте були так добрі, ўступіт трошка до менę до хаты! — Ісус йако Бог, нę буў такий гонорний, уступиў до того ґаздыі. Йакуратнę ў тыі хаты нę було порйатку, так йак то майę бути ў ґаздиньі. Він зарас простер йім на лаву простирало біле і кажę: Прошу, сьідайтę і дешчо ми приповічтę! — Тим часом пішоў до свойі комори і ўньіс йім найльіпший, йакий маў, покарм і хотьіў йіх почестовати. Йак они там трошки спожиткували, тогды забрали сьа і пішли ў свойу дорогу, лиш йому сказали: Ньай буде межи вами рас спокій! І пішли далыі. — Приходьат до йедного ґазды, він сам ўдома, дьітий нę майę жадних, а ґаздиньі його нęма ўдома, бо пішла до коршмы пити, бо ўже она старша там від ґазды була. І просьат сьа там на ньіч. А той ґазда кажę: Милыі прийателыі! Прийаўбым вас, але йа сьа бойў, бо ў менę ґаздиньа страшеннę погана, та йак прийде, та вас о піўночи выжене с хати! — А Сус Христос кажę йому: Йа прошу, чей нас перęночўйęте, бо мы бідньі з далекойі дороги йдеме ў сьвіт. — А навіть ни сьміў сам собі ўзьати йакогось покарму, пожиўльіньа: то хібабысте льаглі собі під лавойу! — Ў тьім часьі Госпоть кажę: Та ми собі льажęме на лавицьу! — Про менę, льагайтę, алę йак шчо дьістанęте, то йа вам не буду нич винен! — І сам стаў собі на порозьі, а ўже сьа змеркат, і засьвітиў льампу і стогне і бойіт сьа і слухат, ци ўже она йде до дому. Алę тут чуйę, ўже йде, і майę дзвінок ў руках. І він зараз отвирайę двері йедньі, другі, так йак йакому ксьондзови. І она ўвійшла с такоў великоў льіскоў і раз його бухнула. І кажę йому: А ци ти ни міг вийти на перед менę на дорогу чекати, ай ў хатьі чекайęш? — А то ўже було пізно ў почи. І кажę: А тоты шчо за два злодьійі ту маут сьа находити? — А Бог йіх, кажę, знайę, бо они просили сьа на-ньіч. — А она ўдарила його другий раз по-голові тим біґарйом тай кажę йому: Та ты будеш таких збуйіў приймати та ґосподарство ни́шчити? — Він бідний іскулиў сьа тай нę кажę ўже ничого, а она тогды без причини бере сьа до тих двох. Сьв. Петро буў на крайу, а Ісус віт сьтьіни — тай бйę, росчинайę бити шчо аж рука хльане, сьвйатого Петра, і кажę: Забирай сьа з мойі хати! Тай доты била, шчо аш сьа змучила і пішла чогось до коморы, а Ісус Христос кажи сьв Петрови: Іди т сьтьіньі, бо йак ўвійде, то ішчę тьа буде бити! І уже ўходит і узьала на другу рату той біґарь і кажи: Ужем йеннного попобила, але кобым йешче другого того злодьійа, шчо коло стьіньі. Йак росчата бити на другу рату Петра на другий бік, шчо аш приходит до смерти Петрови, бо жона бйę і не уважат, лише куды будь і по-голові і куды сьа наманé. Сьвйатый Петро стогне і аш плаче, а нę сьмійę нич сказати, бо сьа бойіт. І ў тьім часьі ўдарила і ґазду шче третий раз і кажę: Та ты шче меньі льішко нę постелиў? Ты нę видиш, йак йа сьа змордовала? — Ў тьім часьі Петро росчаў просити Христа і кажę: Господи, бодай того часу ни́ґде нę було, абы жона над ґаздоў старшинувала. Віт того часу жона ни́ґде від ґазды старшоў нę була и нę буде, бо нę майę моци. А Ісус йому сказаў: Абысь, Петре, знаў, жę кўждый чоловік бйę і уважат, а жона нę уважат! — На такі гостиньі буў Петро с Христом ў йедного ґосподарйа.

Зап. 1895 р. в Хітари, Стрийського пов. від Олекси Прохвата.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 129. Ч. 27. — Ястребовъ, Матеріалы. Ст. 124—126. — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I Ст. 291—292: По какому поводу даная была когдато власть женщинамъ и отнята у нихъ. — Етноґр Збірник Т. II. Ст. 8—9. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ст. 10—11.

107. Христос і дві дївки.

Раз Исус Христос ишов собі з св. Петром та ще другими апостолами через село до міста та не знав дороги. А ту нїхто не йде гостин-

цем, нема кого ся запитати. Дивять ся, жне дівчина пшеницю, таку буйну аж місцями повилягала, а ще спорий кусень мала жати.

„Куда дорога до міста?“ питає Исус її.

— „Онтуда“ махнула руков тай жне дальше.

„Можебись, дівчино, нас справила та підвела трохи!“ каже Исус Христос.

— „Ет, не маю часу когось водити, я маю свою роботу, у мене жниво!“

А Исус Христос питає її тогди: „А ци діжнеш ти того кусня“.

— „А чомуж бим не дожала!“ — відповіла.

Исус Христос кивнув головою сумно тай иде дальше. А св. Петро догадав ся чогось тай питає: „Учителю, ци діжне вна?“

— „Ні, не діжне!“

Идуть дальше. Дивлять ся: жне друга дівчина, а вже дожинає, ще на кілька снопів перед нев збіжя, а пшеничка така мізерна, поклякла.

„Куда дорога до міста, дівчино?“ — питає знов її Исус Христос.

— „Я вас зараз підведу, ви певно з далека“ — сказала сеся дівчина, заткнула серп у сніп, а сама кинула ся дорогу показати и підвести.

„А ци діжнеш ти, дівчинко, того кусничка?“

— „Як Бог дасть!“

„Чому, як Бог дасть, таже вже лише з кілька снопиків до кінця“.

— „Га, як би Бог схотів, то й єдної жмені не вжала бим!“ відповіла дівчина.

Исус Христос повеселів, обернув ся до св. Петра́ тай каже: „Сеся діжне и щаслива буде“.

Зап. в Перевізци, Калуського пов. 1875 р.

Паралелї: Чубинський, Труды. I. Ст. 152—153. — Тамже, II. Ст. 341. — Харьков. Сборникъ. Т. VIII. Ст. 269, 271—272. — Грінченко, Этногр. Матеріялы. Т. I. Ст. 291—292. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 10—11 і 160, ч. 12. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 399—400.

108. Лїнивий парубок і дївка.

Ісус Христос прийшов до баби, що була бідна вдовиці і мала троє дітий. Каже Ісус: „Вари нам вечеру“ — а вона: „Я божий старче

журу сї, що дітьом на завтрі зварити вечері“. — Ісус каже: „Вари, що маєш, може хоч одробинку якої муки маєш?“ — Вона боїт сї — три люда в хатї, вона вдовиці — бере, витрісла всю муку з горшка і колотит їм, чи стиранку, чи що. — У кутї заплакала, обтерла сї, бо вже знає, що нема до чого рано встати, бо нема в горшку нїчо.

Як вона рано встала — тай до горшка — а там набитий горнець муки. Господь Бог каже: „Годуй дїти, абис ми їх не морила, а будеш все мала.

І забрали сї далї і пішли сьвітами.

І здибают парубка під грушкою — він лежит, аби му грушка в писок впала.

Питає го сї: Куда нам дорога? Він показує ногов: „От туда, от туда!“

Тай пішли.

Трафили на дївку, що прала шматє. Питают сї: „Куда нам перейти добре без воду?“ — Вона каже: „От сюда, божий старцю, от сюда“. — Тай сама наперед, аби не потопили сї і показала їм дорогу.

Здибают дївку, же жне. Вона хапає так то відти, то відти, так до купки борзенько. Питають дороги: „Куда нам, сину, дорога?“ Вона вибігла на дорогу і показує: „Оттуда, божий старцю, оттуда не зблудите“. І показала дорогу. А сьвєтий Петро тай Павло каже: „А то якогось буде добра доля гідна!“ — Господь Бог каже: „Того буде доля, що під грушкою лежит“. — „Ей Господи Боже, шкода такої челядини для такого лїнивого нездалого“. — Господь Бог каже: „Іначе не може бути, бо як би обоє були гнилі, тоби зігнили, а так мусит одно одного ратувати.

В Станїславові 1898 р. від бабусї записав А. Ю. Крушельницький.

Паралелї: Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 145. — Сборникъ Харьк. Истор. Фил. Общества. Т. IV. Ст. 71. — Этногр. Обозрѣніе. 1891, кн. 2: Ивановъ, Изъ области малорусскихъ народныхъ легендъ. — Добровольскій, Смоленскій этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 319—321. — Kolberg, Przemyskie. Ст. 201—202. Kieleckie. Т. II. Ст. 227—228.

109. Як Ісус Христос ночував у бідної вдови.

Сус Христо́с як ходи́в по сьвітї з сьвятим Петро́м і Павло́м і научали людий. І прийшли́ вони́ до єдно́ї ха́ти і проси́ли альму́жної. То

була́ ґосподи́ні ду́же бога́та, а́ле тоту́ альму́жну дава́ла їм не зі щи́рим се́рцем. Бога́та була́ така́ ду́же, же ма́ла по шти́ри коро́ві. Да́ла кава́лок хлі́ба їм. Ті́ї подя́кували ї за той сьвяти́й хлі́б і відхо́дьит від не́ї. Йису́с Христо́с ка́же до сьвято́го Пе́тра: Пе́тре, проси́ то́ї кобі́ти, жеби́ вона́ нам да́ла яко́ї стра́ви ли́жку. Бо Йису́с Христо́с не потрібува́в то́го, ті́лько у́ченикам так свої́м сказа́в. Таки́й при́клад дава́в їм. А вона́ ка́же: Хлі́ба нема́ вже. Зїли́ пси! А Йису́с Христо́с тогди́ повіда́є: Просі́ґ, жеби́ вона́ вам да́ла си́рватки напи́ти сї (бо вона́ тогди́ виду́шувала сир). А вона́ їм ті́лько сказа́ла: Йди, ді́ду, зібира́й сї. Да́лам ти вже а́льмужну. Я ма́ю пси до си́рватки. — Пішли́ж вони́ да́лї, зайшли́ж аж до бі́дної ха́ти. Прихо́дьит там, а там вдова́ сама́. Двоє́ ді́ти́й ма́ла, два хло́пчики. І проси́ли сї там вони́ на ніч. І допі́ро про́сїт сї в то́ї кобі́ти на нічлїґ, а тота́ кобі́та ма́ла два хло́пчики, оде́н мав де́сїть лїт, а дру́гий мав двана́ціть. Ма́ла лиш одну́ коро́ву. І вона́ тов коро́вов карми́ла ті ді́ти. Пішла́ вона́ пра́ти до єдно́ї ґосподи́ні полотно́. І тота́ ґосподи́ні да́ла ї ми́ску муки́. І принесла́ ту́ю муку́, висипала до не́цок. Тих двоє́ ді́ти́й потрібува́ли ду́же їсти, пла́кали. А вона́ прирікла́ до ді́ти́й: Чека́йте, ді́ти, за́раз лиш ті́ста ки́ну і буде́те їли. О́тжеж пото́му не ма́ла чим запали́ти і каза́ла хло́пцїм взбира́ти лі́цїї (живопліт). Але Ісу́с Христо́с оповіда́є: Переночу́йте нас. А вона́ ка́же: З ду́же вели́кої ра́дости вас прийму́, ті́лько не маю вам чим постели́ти. А Ісу́с Хр.: Ми ті́лько йно хо́чемо при обі́йстю. Не хо́чемо нїчо́го. — А сьвяти́й Петро́ і Павло́ ка́жуть: Бо́же, мо́же би ми в богатї́йші ха́ті ночува́ли, бо то є бі́дна ха́та для нас. — А Ісу́с Христо́с ка́же: Ньи, ту будемо ночува́ти. Я так роска́зую. Так ма́є бу́ти. — А тії ді́ти були такі́ голо́дні, і на ту́ю хви́лю, як І. Хр. прирі́к, ста́ли ду́же ситни́ми. І тота́ ма́ма тих ді́ти́й, як пішла́ коро́ву доїти, то було молока́, бага́то було, а вона нїц ті́лько до Бо́га вздиха́ла і вішла́ до ха́ти і понаці́джувала єго всю́ди і в гладу́щики і в скіпці́ було́ і всю́ди бу́ло по́вно молока́. І бере́ ту́ю муку́ здойма́є. Коли́ж не мо́же здойми́ти, бо ду́же сї бага́то муки́ зроби́ло. І всю́ди то́ї му́ки насі́ло. Всю́ди. Г. Бог наповни́в муко́в: і не́цки і си́то і ришито́ і на столї́ і всю́ди. І мі́сит ті́сто. Але ди́вит сї і всю́ди запо́внено ті́стом, і ту є, і ту є, і ту є. А тота́ нїц не ро́бит, ті́лько до Бо́га вздиха́є. Коли́ вже до горшка́ кіда́є тото́ ті́сто, коли́ ди́вит сї і в не́цках є тото́ ті́сто і в горшка́х є і в ми́сцї і всю́ди. І бере́ тогди́ і дає́ свої́м ді́тем їсти і тим ста́рцям. Всї́ їли, ті́лько Ісу́с Хр. не їв. Ситні́ сї вони́ дуже ста́ли з то́ї бо́скої во́лї, жи сї зіста́ла ще на дру́гий день. — Так вона́ не ма́ла йно єдні́ подушки́, соло́ми не ма́ла, і тії подушки́ да́ла їм постели́ти. І дуже їх приймила, жи ті були́ конте́нтї с то́го. Ра́но повстава́ли і подя́кували. І сьвітий Петро́ оповіда́є: Го́споди, Су́се Хри́сте, шож да́ти ті вдові́, жи так нас кра́сно переночува́ла? А Сус Христо́с так: Ма́є єдну́ коро́ву і ту́ю ї вовк зїсть. І прихо́дит вовк і потрібу́є поживлїньи. Го́сподь ка́же до во́вка: Іди́ до череди́. Там в череді́ йи черво́на коро́ва ли́са, ти ї ма́єш зїсти. Сьвяти́й Петро́ побі́г і ли́сину замасти́в. (Люди на́ші ка́жут, жи вовк не йде за бо́жов во́лев їсти коро́ви, ті́лько за сво́йов. Ньи, він йде Бо́га сї допомина́ти!). Верта́є сї вовк і ка́же: Бо́же, не ма́є коро́ви черво́ної ли́сої, іно́ є сама́ черво́на. Го́сподь їму́ прорі́к: Йди і їдж ту́ю саму́ черво́ну. Той прихо́дит знов до С. Хр. і каже: Бо́же! вже є черво́на ли́са, а само́ї нема́ черво́ної. А Ісу́с Христо́с повіда́є: Йдиж тепе́р їдж черво́ну ли́су, не пита́й на то́є, їдж. А сьвіти́й Петро́ побі́г і знов ли́сину замасти́в. Тогди́ верта́є сї вовк і ка́же: Бо́же, знов лиш сама́ черво́на. — А С. Хр. повідає: Йдиж зїдж саму́ черво́ну, а ти Пе́тре, зо мнов не жарту́й, бо я зна́ю, що кому́ вдїли́ти. Бо як тота́ кобі́та ма́ла тих два хло́пцї і ту́ю коро́ву. О́тже вона́ заробила ми́ску муки́, а ма́є коро́ву, о́тже вона́ ма́є полози́ну хлі́ба з молоко́м. Вона́ би тих два хло́пцї трима́ла, Бо́г зна́є до́кі і вони́ би росли́ тії хло́пцї. Єден би був зло́дій, а дру́гий розбі́йник. Так вона́ не бу́де їх ма́ти при чім трима́ти, то бу́де пла́кала, буде нарі́кала. О́тже над'їде пан, буде́ ви́дїв, жи вона́ ду́же лементу́є, пла́че, о́тже возме єдного за сво́го і зіста́не в шко́лах і буде́ па́ном вели́ким. А дру́гий та́кже бу́де стояв с сво́йов ма́мов на ву́лици і буде́ пла́кав, бу́де заводи́в за молоко́м. І над'їде ксьондз і возме́ го за сво́го. І ви́вчит го і зіста́не ксьо́ндзом. А тота́ ма́ма тих ді́ти́й буде́ щасли́ва у Бо́га і буде́ ма́ла сво́ю го́лову при чім положити". — А сьвяти́й Петро́ повіда́є: До́бре тото́ сї скінчи́ло сло́во! А що ті кобі́ї да́ти, жи вона́ ма́є шти́ри коро́ві, а нас не приймила? — А Йисус Христо́с так прорік до сьвітого Петра́: „Пе́тре, вона́ ма́є шти́ри коро́ві. Я ї ще дам шти́ри. Вона́ на сїм сьвіті буде́ ма́ла доси́ть всього, але на тім сьвіті душа́ єї буде́ не спасенна.

Зап. від Івана Кутми з Будзанова, Теребовельського пов. Мик. Бажалук.

110. Лакома баба.

Раз прийшов Ісус Христос зі своїми учениками Петром і Павлом до одної дуже бідної вдови. Вона прийняла їх у хату, але не мала чим їх погостити. Ісус Христос казав їй що подати з'їсти, але вдовиця сказала, що нічого не має. — Пошукай но добре, а що здибле́ш, звари. — Вдовиця здибала ще там десь в кутку жменю муки і зварила затирку. Дала на стіл, але не було чим помастити, а пісна затирка не смакує-

— Не маєш там дечого — сказав Спаситель — трохи помастити? — Вдова здибала в фляшці трошки оливи, але не хтіла дати, бо, казала, що то вже хвус (гуща). Але Спаситель сказав вилляти. Не було по кілька крапель. А коли розмішали, пороздроблювали ся ті краплї на дуже маленькі і було їх дуже богато. Кілько було тих очок, тілько дав Спаситель вдові дукатів. З'їли гості і пішли дальше.

Вдова, що була така бідна, тепер дуже збогатїла. Єї сусїда, богачка, була дуже цікава, чого то вдова стала така богата. Вона була дуже заздрісною. Раз здибали ся вони і богачка зараз запитала тамту за причиною. Вдова всьо оповіла. Не довго потім зайшов Ісус Христос до того самого села. Богачка довідавши ся про се зараз запросила єго до себе. Зварила також затирки, розуміє ся, з найладнїйшої муки і дуже купа налляла воливи — звичайно богачка. Вона мислила, що як лїпше помастити, то Спаситель більше заплатить. Але Спаситель спізнав єї хитрість і лакомство і казав порахувати очка на затирцї. Але що богачка дуже богато налляла, зробило ся тілько одно велике око на цїлу миску. Спаситель дав їй за то тілько одного дуката.

Житє і Слово, 1895, I., ст. 51, ч. 26.

Паралелї: Zbiór wiad. T. VII, 3. 41, в. — Пор. з першим мотивом: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 110—111. — Тамже, ст. 115—120. — Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. XX—XXIII і 118. — Wenzig, Westslawischer Märchenschatz. Ст. 90—92. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 398. — Kolberg, Przemyskie. Ст. 201—202.

111. Вдовині дїти.

Была йидна́ ўдо́ва і ма́ла мно́го дыте́й. Али Ісу́с Христо́с сь сьватым Петро́м прийшли́ там на́ ныч і ўна́ ду́жи красно́ йіх приймала́, навіть но́гы ним помы́ла. Переночува́ли, ўстали ра́но, іду́т і Петро́ повідат: шчо́бы ты ўдо́ві дати́ за тото́, жи вона́ нас так фа́йно шануваа́ла і тым дыітьом? — Е, шчо бы дава́ти. Альо́ ма́йут коро́ву йидну́ ї тоту́ воўк зыст. — Ай, Го́споди, та́бо чко́да дыте́й тых. А да́лы сьа ўбе́ртат Петро́: А йа́к же воўк буде́ зна́ти коро́ву, котра́ йіх? — Е, він спізнат, бо лыса. — Али десь Сус Христо́с там сыў, ци спочи́ти, ци шчось, а Петро́ пішо́ў, ўзьаў гли́ны і зальі́йат коро́ві, бы воўк не спізна́ў. Али воўк про тото́ прийшо́ў тай зыў коро́ву. А Петро́ мо́вит: Го́споди! шчош тоты дыітьшча буду́т роби́ти? — А Го́споть мо́вит: Пе́тре, піду́т по́медже льуде́й і буду́т служи́ти, льу́ди на́ўчат йіх; а вони́ бы сыдыі́ли ко́ло коро́ви на ку́пі, на́дыйали бы сьа на коро́ну і ни́ч бы ни зна́ли, а так коро́вы не бу́де і му́сьат іти́ ме́джи льуде́й.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 111—112. — Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 5—15. — Етноґраф. Збірник. Т. III. Ст. 76—80. — Шейнъ. Матеріалы для изученія быта и языка рус. насел. сѣв. запад. края. Т. II. Ст. 360—362.

112. Церква і коршма.

Йшоў сьва́тый Пе́тро, из Бо́гом по сьві́ту ходи́ли. При́шли перед це́ркоў, попе́ред це́ркоў йшли, а Бог не́ зньаў капе́льух перед це́ркіў, тіўко каме́ньом шма́рнў. А пак да́ле йшли и при́шли перед ко́рчму. И зньаў Бог капе́льух. Сьва́тый Пе́тро сьа на́ то зачуду́ваў и повідат: „Па́не, што тако́го?“ — же перед ко́рчмоў зньаў, а перед це́ркіў ныт. — „А то — гва́рит — так. За́ то-м не́ зньаў перед це́ркіў, бо там йи́дна ба́ба сьа ґнес сповіда́ўа, то — повідат — што ма́ўа найбі́льшый гріх, то не повіўа“. — Аджек ґльа то не́ зньаў, бо о́на ба́рже там згрішы́ўа йшче. — „А ў ко́рчмі сьа посхо́дьат, да́дут сой (ка́жут сой) пальу́нкы и так — повідаў — йи́ден до друго́го гва́рит: „Бо́же — дай здоро́ўльа!“ Адже-ж ґльа то́го-м зньаў, бо ту Бо́га спомйа́нут, а ф це́ркви за́ то, бо то́та ба́ба ба́рже згрішы́ўа“. — Та йуж не́ йи ве́це, то лем та́ке.

Зап. від Антона Тиханича в Котани, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

Паралелї: Zbiór wiad. T. VII, 3 40—41, а.

113. Як глина крала глину.

Ішо́ў Сус Христо́с іс сьваты́м Петро́м і ўви́дыли, жи чолові́к краў го́рцы, не зна́йу, ни ў то́го, шчо роби́ў, ци ў то́го, шчо продава́ў. А Петро́ мо́вит: Го́споди, диви́ го́рцы краде́! — Не чу́дуй сьа, Пе́тре, то не ду́же гріх велы́кый, бо то гли́на гли́ну краде́. А то дльа то́го, жи Сус Христо́с зроби́ў з гли́ни чолові́ка і з гли́ни ро́бит сьа горнець.

Тьілько чоловік старшый, бо Бог даў дух сьватый ў чоловіка, а ў горнець не дайи: а глина ўсьо йидно.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщ. Терлецького.

114. Св. Петро на ярмарку.

Сьватый Петро гонив буйака на йармак и ґаниў го, же то брид: же боде и зас...ый, же... — ну, та го никто не хотьіў купити, бо йакже купит, кой го ґаниў, тот што його быў? А він лем так повідаў, йакый йист, по краўдьі, бо сьа бойаў, же зігрішыт перед Богом. Але Богу сьа то не терпіўо, бо йуж гонив кіўка раз, а фсе не продаў. Йиден раз пришоў ґ ньому Бог и зьвідуйи сьа го, ци продаў буйака. Він повідат, же ньіт. — „Але Петре, бо ты так не продаш, бо ты хваль! Йак выженеш на йармак, то хваль!“ — Но, и выгнаў на йармак и хвалиў и продаў. Ну, и от того часу то йист по йармаках за то, же кождый хвалит свойу худобу, йак продайи, — бо тот, што купуйи, то баньчуйи, хоц и добре.

Зап. від Антона Тиханича в Котани, в серпни 1900 р. О. Роздольський

Паралелї: Манжура, Сказки. Ст. 146.

115. Христос із Петром при перевозї.

Ішоў Ісус Христос сь сьватым Петром, йак ходиў по земли, а чоловік іде пйаный, верешчит, сьпіват і ўпаў. Петро мовит: Господи, чей было го підньати. — А Христос мовит: Та на шчо? Він ўстане. Шче протиў нас буде він сам йти. — Е, е, Петро мовит, та де годен. — Али він ўстаў, тай йде, а буком махат шче з далека на них. Господь мовит: татже йа ти повідаў, Петре, жи треба го обыйти, бо він так значит, йак шаленый пес!

Йдут дальі, прийшли д водьі, а чоловік йіде штирма быками. Кобы ты нас, чоловіче, перевіз через воду! — Е, адеж бычишча годны тьігати жебракы через воду! - Тай пойіхаў! А за ним йіде чоловік бычатьми маленькыми, ўни му й ни моўйат нич, а він кличе: Ходьіг, та вас перевезу через воду! Перевіз йіх, хоць сам водоў брыў, на другый бік. Петро мовит: Шчо тому чоловіку, Господи, дати, шчо нас перевіз? — О, Петре, шчобы му давати? Абы му тоты бычата поздихали. — Петрови жаль. — А тому жи нас ни хотьіў ўзьати на віз, жи майи штири волы? — А тому, жибы другі такі штири маў. - А Петро мовит: Чому так, Господи? - Ньай сьа натьішит на тьім сьвітьі, а тот ньай на тьім сьвітьі бідуйи, та на тамтьім сьа буде тьішити.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

Паралелї: Житє і Слово, 1894, кн. VI, ст. 353, ч. 24: Кого Бог любить, того навіджає. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 115—120.

116. Христос із Петром при перевозї.

Йидного разу, йак ходиў Исус Христос ис Петром по земли, так убогы (худобны) йак жебракы, и пришли ґ йидньі воды. И йшоў богатый штырма віўми и просили го, жебы йіх перевйуз без воду. А він отповіў, же він не буде дзьадіў возиў. И не ўзьаў йіх. Потьім йшоў бідный маўыма быцками и просили го, жебы йіх перевйуз без воду. И перевйуз йіх. Йак йіх перевйуз на другу сторону, посходили и зьвідуйи сьа сьватый Петро Христа: „Што му за то даме, пане?“ — А Исус Христос повідат: „И тоты му поздьішут“. — „А тамтому што зробиме, пане?“ — „Ишчи другы штырі му даме“. — О, пане, йакый-с диўный! Та тамтот нам зьлы зробиў, та йшче му хочеш надгородити, а тот нам добрі зробиў, та жебы му и тоты поздыхали!“ — А Исус Христос му отповідат: „А ты дивньішшый, бо на тобі рогы виросли“. — Помацаў сьа, и маў на гоўові два рогы. И зьвідуйи сьа Христа: „Пане, та на што так?“ — А Христос му повідат: „Жебыс познаў добрі, што йи Бог“. — И згыбли му рогы. — „Бо тот буде наш, што нас перевйуз, а тамтот жебы сьа на тьім сьвітьі майитком фтьішыў, бо на тамтьім не буде наш.

Зап. від Дмитра Сениці в Котани, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

(Ту саму леґенду знав господар Антоньо Тиханич, тільки що в него кінець ось який: Повідаў до Петра Бог: „То так буде. Тот, — повідат — што штырма віўми йшоў, то він — гварит — гмре, а тот, што нас перевйуз, то му гмре жена. И тот, што нас перевйуз, оженит сьа с того женоў, што маў тоты штырі воўы. И так до того прийут тоты штырі воўы, што нас перевйуз, бо він сьа оженит с того женоў, што

маў тóты штырі вóўы, и так сьа перéйде на ньóго фшыгок майиток йóго". — То фшытко женино быўо).

Паралелї: Етноґраф. Збірник. Т. II. 3, Ст. 7—8. Т. III. Ст. 62—63. — Archiv f. sl. Phil. T. XXI. Ст. 293. — Národopisný Sbornik. T. III. Ст. 109. Ч. 15.

117. Пяниця гірш собаки.

Йшоў Христóс с Питрóм дорóгоў, диўйит сьи, лижит на сирит дорóги виличезний псишчи з вишкірининими зубáми, кудлáтий... Питрó настрáшиў сьи тай кáжи: Ўтыкáймо, бо ўкýсит! — Цить, Пéтри, він нам ни зрóбит ньічó. — Перейшли пóпри пса, він гáркнуў, áли лижиў собі дáльі, нáвіть ни рýшиў сьи. — Йдут дáльі, диўйит сьи, а ту йде с кóршми пйаньýга, затóчуйи сьи, віўкайи, пашталáкайи. Питрó ньічó, йде собі дáльі, а Христóс кáжи: Пéтри! Сéму ўступи сьа з дорóги, бо він пйáний, а пйáний гірший йак пес! — Лишé Христóс сказáў сисé, а пйаний ўже зобáчиў йіх, підньіс патик ў рýцьі тай хотьіў за ними бічи, аби вибити, áли заточиў сьи тай ўпаў ў ріў, а Христóс с Питрóм ўтыкли. — А видиш, кáжи Христóс, ни казáў йа тобі, що пйáний гірший віт пса?

Зап. в маю, 1899 р. в Пужниках, Бучацького пов. від брата Філька.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 124—125. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 13—14.

118. Мука через гроші.

Ішов Бог з Петром тай Бог каже Петрови: Иди ти ув один бік, а я иду у другій бік. — Пішов Петро тай находит коло кирниці пана. Той пан їв, пив, курив, сїв на коня тай пішов, тай забув мішок з грішми. Каліка йшов тай найшов тот міх з грішми; взєв тай поволи пішов. А тоти гроші були пусті, він сам їх робив. — Другий йшов каліка тай сїв коло кирниці. Пан нагадав си на гроші, тай вернув си конем, тай находит того каліку коло кирниці тай каже: Подай гроші, злодію! — Той каліка каже: Я не брав. — Пан витєгає кліщі, тєгне за ніс каліку і каже: Подай гроші! — Каліка каже: Я не брав гроші. — Пан бере, відриває підкову коневи кладе ватру, пече підкову у ватрі, а вітак бере та прикладає до плечий і пече підковов та каже: Подай гроші! —

Той сарака просит си, каже: Я не брав гроші. — Пан ніт! А каліка далї умер, а пан сїв на коне тай пішов. Петро пішов д Богови тай розказує, а Бог на се каже: Той, що взєв гроші, то той лежєв 40 років. Він не міг нічого зробити. а я єму дав шчистє. Той другий каліка, то той був давно збуєм, та не одного він так пік, мучів, та страшив! А я єго за се тепер покарав.

Зап. в Довгополи, Косівського пов. 1901 р. від Федора Куриндаша О. Галевич.

Паралелї. Dr. Bystroń, Historye rzymskie. Ч. XVIII. Ст. 135—137. — Oesterley, Gesta Romanorum. Ч. 127. Ст. 478—480 і 733. — Исторіе роз. зъ Рымскихъ. Ст. 373—376. Ч. 18.

119. Що більший гріх?

Разу одного переходив Бог з сьвєтим Петром туди, де цигани (кождого ремісника, котрий виробляє щось з желїза, Гуцули нáзивають „Циган"), пістолєтя робили і не сказав им „Помагай Біг". Завважав се сьватий Петро тай каже: Сьвєтив би си! — до Бога: „Там таки файни цигани робили, а Ти, Боже, не вповівес им Помагай Біг". А Бог, сьвєтив би си, на се каже: — „Я длятого не вповів им Помагай Біг, бо они робили пусте, не хвалу менї, але дїтькови, бо єк з пістолєтє оден другого застрілить, то буде дїтькови хвала, а не менї.

Вітак йдут дальше і вздріли, єк чоловік з жінков під садовиною спав. (З жінкою спати у Гуцулів значить „жіньцї дїти робити"). На се Бог, сьвєтив би си, до сьвєтого Петра сказав: „Видиш сес робить на хвалу мою, бо він чінить дїти". — Чому тот дїти чінить на хвалу Божу, а цигани робєть пістолєтя на хвалу дїтькови? спитав Петро Бога. Господь Бог, сьвєтив би си, на се відповів: Дитина єк си вчінить, ирстит си на хвалу Божу, вмре на хвалу Божу, — а росте також на хвалу Божу, а пістолє шо? Оден другого застрілит, та з того лише дїтько має втїху, а я нї.

Зап. від Федора Куриндаша Марковича з Полянок у Довгополи, Косівського пов. О. Галевич.

120. Христос і арендар.

Та Сус Христóс ходиў ісь сьватым Петрóм по земли, то ўсьáкі чудá покáзуваў. І прийшóў д йидньі кóршмі, коршма стáра, павучина

сьа: „Вітки ви?“ — От, ми сь цьілого сьвіта, ходимо сибі. „Може ви йакі дохторі?“ „Ет, ми — кае — ни жадні дохторі.“ Але вийшли на місто, пішли на шиньк сибі, чуйут, шо ў йідноо пана паньі дуже слаба. „Може-б ми — кае — порадили шо йійі...“ Оже той Жид побіг до тоо пана, кае: „Ў мене йи такі йакісь вандроўні, може-б ўоні — кае — порадили шо?“ — Пішоў Жид назад до них, каже: „Йа вас заведу“. Пан-Біг каже: „'бо мене треба вести? Йа знайу сам, де вона йи“. Тей взьали сьа тай пішли. Прийшли до тоо пана, кае: „Ай, може шо порадити — де 'но на сьвітьі йакі дохторі, і ўже-м йі возиў і ўже жаднооо такого нима дохтора, шо-б йійі поміг“. Али пішоў Пан-Біг до нейі, она сибі ўкромі там у хатиньі лижала, ў ванькірику. Пан-Біг на ньу дихнуў і ўона заумерла. І дупіру йійі взьаў, роспороў, і з нейі все гет викинуў, фсьу утробу, ў нецьки і взьаў, перполока́ў зимнойу водойу і на-зад уложиў. І взьаў вложиў, помастиў, дихнуў на ньу і вона фстала. Тай вже ходит, вже й йісьть. Дайут йім йісти, пити... „Шо вам за те дати?“ Пан-Біг каже: „Ньіц, йа не беру“. — Ну, а вони просьать: „Але йак то, дурно?“ „Йа — кае — дурно“. — Забрали сьа і пішли сибі. От вони пішли зноў до друо міста, там зноў буў пан слабий — от вони прийшли до тоо пана, та паньі просит: „Шо хочити, то йа вам заплачу, а ко-б він здороў буў“. От, вони зноў до тоо пана, Пан-Біг на нео дихнуў і він зноў заумер і зноў випустили з нео, водойу переполока́ў і зноў на-зад усадиў, помастиў, дихнуў, — пан вже фстаў, вже по покойу сибі ходит, вже сьмійить сьа. Зноў та паньі йім контент дайи, они там от буцьім йідьать, а ўони ни йідьать, 'но дурат там ўот лошками. Так той пан кае: „Шо вам заплатити?“ „Ми — кае — ни хочемо ньіц“. „А йа — кае — за дурно ни хочу зноў, жи-б миньі хто робиў...“ „Ми — каже — таки не беремо ньіц“. Забрали сьа сибі і йдут. Але йдут дорогойу і Павло зачаў сьа сварити з Богом. Кае: „Йа ўже кидайу, йа сибі йду сам!“ А Пан Біг кае: „Ну, то йди сибі!“ Та й Пан-Біг но тілько с Петром пішоў. Але той Паўло йде сам, іде, прийшоў до йідноо міста — та'-же йіде́н пан слабий. Але він пішоў до тоо пана, взьаў йиго, роспороў, вибраў з нео в нецьки, водойу переполока́ў і назад ўсадиў і там-ўо, чим він вже знаў мастити, помастиў, хухайи на него — пан не стайи... І зноў бере хухайи і пан не стайи. Так він вже й нальака́ў сьа. Пани ў покойу стойать ў другім, а він казаў, йак йшоў до нео: „За годину буде пан ходити“. Година вже минайи і кае: „Но, вже йи пан живий?“ Кае: Ше ньі, ше ни готовий. Так він вже ни знайи, шо робити, тей ті пани вітчинили до нео: „Но, та шо-сь наробиў! То ти такий дохтор! Пан буў живий, ти йиго замучиў — та-ж тибе чикайи криміна́л! Зара йіде́н скочиў до польіцийі, прийшли, взьали йиго, усадили йиго ў гарешт — ўже Паўло сидит ву

гаресьтьі. А Пан-Біг каже до Петра: „Шо наш наробиў Паўло! Він хтьіў бути мудрий, але він піз мене тоо ни зробит... Пана взьаў, покальічиў і йиго живого ни зробиў і до гарешту пішоў. Та ходьім, виручім йиго з гарешту. Кае Петро: „Нех сидит!“ „Е — кае — він буди сидьіў і ни знати доки. За такоо пана він мои сидьіти і пару льіт!“ Але прийшоў Пан-Біг до тоо пана тей каже: „Йа поможу, він ўстане“. „А — кае — вже тут буў такий! Живий буў, замучиў — вже-сьмо йиго дали до гарешту. Може й ви ше так зробите?“ „Та йа так ни зроблью, бо він вже нижиний — а йа зроблью так, шо буди живий“. „А ко-б Пан-Біг так даў, шо-б він буў живий!“ Пан Біг зноў назад йиго по свойиму роспороў і потому випустиў, водойу переполока́ў, назад фсадиў, помастиў, хухнуў три рази — пан вже фстаў! Ті пани стойать: „Но — каже — то допіру дохтор називайить сьа! Шо неживий буў, і порадили і живий зноў назад! Ну, шо вам заплатити за тейи?“ „Не беремо жаднойі плати, 'но назад тамтоо випустити з гарешту, шо там сидит“. Зара йиго випустили і він прийшоў до тоо пана, привели. „Ну, і шо-ж ти зробиў? Ти видьілиў сьа[1]) від мени, а ти думаў, шо ти так будиш робити, йак йа — а чем-же так не зробив-ісь?“ „Та йа — кае — так робиў, йак ви...“ — „Шо с тоо, шо ти так робиў, йак йа, але коли так ни зробиш!“ І забрали сьа і пішли. І вже кінець.

Зап. в Берлині від господаря Гандруха Кравіцкого в серпни 1894 р.

Паралелі: Етноґр. Збірник, III. 59—62; там вказана також література, а крім того пор. стор. 62 і IV, 199 до ч. 24; надто Polaczek, Wieś Rudawa, 94.

128. Христос і Циган.

Б. Просив ся Ісус Христос в цигана за челядника. Циган каже: Що будеш робив, коли я сам роботи не маю? — Ходім до двора там є сто коней не підкованих, тра підкувати, бо они тому слабі. — Пішли до двора, Циган перше до пана, а Ісус Христос до стайні, всім коньом повідтинав по єдні нозі. Приходить циган, як возьме падкувати. — Щож пан мені скаже? що ти мені наробив? — Чекай но, чекай, якось то буде. — Поскладав Ісус Христос назад коньом ноги, підкував, — коньі здорові. Циган хотів іти до пана, щоби заплатив, Ісус Христос не позволив. — Бог ти, як будеш варт, заплатит, а зрешту то не ти

[1]) відділив ся.

йиде́н быў, пла́чут за ним — уми́рат. Али жит тото́ ўчуў: Йа́ бы даў ньіўро́ку ра́ды! Поўбіцьа́ли жи́дови вели́кі гро́ші. Дось йидны́м сло́вом так зроби́ў, гі Христо́с з дыўчиноў. Звари́ў — ху́кай, ху́кай — ра́ды не мож дати́. Йакы́м пра́вом? Ўзьали́ жи́да, тай до аре́шту. Али Сус Христо́с зна́йи ўсьо, шчо́ сьа зроби́ло. Прийшо́ў там: А чо ты, жи́де, ту сыди́ш? — Ну, йа ни зна́йу сам за шчо. Кобы́ вы́ ньа вітты йак вы́зволили! — Йак повіш, хто зьіў тро́хы хлы́ба і тро́хы сы́ра, то мо́же тьа вы́пушчу. — Хо́цьбым до сме́рти сыдьіў — то йа не зьіў. Али Пан Біг го вы́пустиў, Сус Христо́с, прийшли́ там, де тот пренц, де жид вари́ў Ісу́с Христо́с звари́ў на́ново, поскла́дуваў, ху́кнуў, сьцьілиў сьа; ху́кнуў дру́гый раз — оживи́ў сьа. І са́мо повельіў, бы му дати́ йісти. І мо́вит Христо́с: Бы ты, жи́де, дру́гый раз не браў сьа ворожи́ти, кой не зна́йиш. — Ба, мене́ кортыло, жи возьму́ гро́ші, а йа ни міг нич зроби́ти! — Іду́т гет, вы́йшли за місто: Но, тепе́рь, жи́де, ту копли́ йа́му. — Жит прокопа́ў тро́хы: Буде́ ўже. — Ей шчо то? Жи́де, копли́ більшу. — Жит шче тро́хы прокопа́ў: Йуж буде́. — Та йди наноси́ каміньа по́ўну, піску́. — Жит пішо́ў, наноси́ў, а ни ду́жи по́ўну, бо́ сьа льіну́йи, і не вели́ку шче йа́му браў, а ўсе че́рез льіни́ўство. — Но, Сус Христо́с мо́вит, зажмури́ си, жи́де, во́чи! — Жи́т си зажмури́ў во́чи і Сус Христо́с даў, жи с то́го сьа зроби́ли гро́ші. Но, тепе́рь, жи́де, диви́ сьа сьуда́! — Жит сьа подиви́ў, гро́ший ла́ска божа йи. І йуш сьа ўтьі́шиў. Али Сус Христо́с передьіли́ў на три ку́пкы і мо́вит жи́дови: Диви́, жибы́ бы́ў йис вы́браў більшу йа́му, то бы́ло бы́ло більше гро́ший! — Гм! же бы́ў йа знаў на шчо! Йа же бы́ў знаў, же на такы́й интере́с, то бы́ўйим по са́му ши́йу браў! Али ба́йка. Ни зна́йу, на шчос три ку́пкы дьіли́ў! Ўже жебы́ йидна́ была тобі, а дру́га мены́, а кому́ш тре́ту дамо́, кой ни́кого ту нема́. А Сус Христо́с мо́вит: Е, тре́та то́му, хто зьіў тро́хы хлыіб і сыр. — Йуж ньай сьа ро́бит, шчо хо́че. Пра́ўду повіда́йу, жи йа зьіў. — Ісу́с Христо́с мо́вит: Возьми́ш си тепе́рь ўсьі, тай йди, а́ли ві́ры ни́коли не буде́ш ма́ти твердо́йі! — І до днесь жиды́ не ма́йут ві́ры до́бройі, а за гро́ші ў во́ду ско́чиў бы за́раз.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

Паралелї: Zbiór. wiad. T. XII, 3. Ст. 19—20. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 403—406.

125. Перший циган.

Г. Вибрав ся Пан Біг із сьвятим Петром і Павлом в дорогу аж за море. Прийшли вони до великого краю за горами, за морями, до самого Ягипту. В тім краю панував цар дуже острий і лютий. А мав він доньку, а та донька від вісни, чи від якого допусту божого була така погана, що нїхто не хотїв на ню й дивити ся. Мала вже 40 лїт, а нїхто не хотїв з нею женити ся, хоч цар обіцював женихови великі скарби і половину царства. Але нїхто на те не лакомив ся і через те король був дуже лютий на своїх підданих, тис їх і мучив усїлякими способами. Довідав ся о тім Господь і постановив собі, звичайно як Господь, зробити конець тому лихови. Стало ся так, що цар вислав по цїлій ягипській земли, щоби шукали чорнокнижника, котрий би міг царівну зробити ладною і молодою. Пішли післанцї по цїлім ягипськім краю, але хоч які великі ласки і надгороди царські обіцювали, таки не найшли нїкого, хто би ся бізував відмолодити царівну, бо, як то кажут, старій, поганій бабі і чорт красоти не дасть. Вертают ті післанцї назад до дому з великим страхом, боят ся царської кари. Аж прийшли до того села, де Господь зі сьвятим Петром і Павлом відпочивали. Господь, як звичайно Господь, не їв нїчого, але сьвятий Петро і Павло заїдали смачно редьков і цибулю.

— Слава Ісусу Христу! — сказав післанець.

— Во віки віков — відповів Пан Біг і питає: А відки ви, люде добрі?

— Ой у нас біда — каже післанець. — Цар нас вислав, щобисмо шукали такого чоловіка, щоби нашій паннї царівнї вернув молодість і красу. Ось ми обійшли всю землю ягипську і нїкого такого не найшли,

— А кілько лїт має ваша панна?

— Сорок ще й з чубком.

Скривив ся сьв. Петро, а сьв. Павло трохи не подавив ся цибулею, почувши, що панна така стара.

— А щож вам тепер буде — питає Господь — як ви нї з чим до дому вернете?

— Ой буде нас цар карати, а хто знає, чи навіть до вязницї не покидає. Ой біднаж наша головонько! — лементували післанцї.

— Не бійте ся, люде добрі — каже Господь. — Ведіт нас до царя, я вашій паннї дам раду.

сьвіті будеш мати десеть процент. А жид каже: Та най ми віддадут люди хоць гроші, бо я не мав с чого жити. Ксьонц вигнав жида тай каже: Йди си та шукай! Тогдий забрав сьі жид тай пішов. Пішов до дому тай каже до жінки: Я йду гет у сьвіт. Тай пішов.

Йде, йде такий засумований тай здибує Ісуса Христа і сьвітого Петра. А Ісус каже до жида: Де ти йдеш, жиде? — Та йду у сьвіт! Росповів тогдий жид, шчо роздав бідним гроші, типер не має с чого жити. А Ісус Хр. каже: Не йди, жиде, у сьвіт, підеш з нами. І жид пішов з Ісусом і Петром. Приходіт до ідного міста і учули, шчо цісар дає половину маєтку, хто вилічит єго доньку. Тогдий Іс. Хр. і сьвітий Петро і жид пішли і кажут, шчо вилічут доньку. Цісар каже: Як вилічите, то дістанете половину маєтку, а як ні, то всім тром голови постинаю. Ісус Христос приймив сї. Пішов там до того покою, де вна лежит і сказав І. Хр. наносити води: ідну бочку зимної, а другу теплої. І казав до цісарє аж за двайціт штири годин приходити до того покою. Тодий Ісус Хр. крає мечом доньку і все вмиває в теплій воді, аби кров не йшла. І складає до купи, коли вже цілу покраяв й поскладав, пішов до порога, а від порога йде, перехристив сї тай каже: Стань, дівици, в імя боске моє! І хухнув її до писка і тогдий тіло єї зачіло зрастати. Тогдий пішов другий раз до порога, перехрестив ся, тай знов так каже: Встань, дівици, в імя боске моє! і хухнув знов до писка і вна вже вжила. І пішов знов до порога третий раз: Встань, дів. і т. д. і хухнув знов до писка і встала вже здорова. Тогдий за 24 годин приходит цісар до покою — і донька здорова пішла вже до вітця. Тогдий цісар хотів давати половину маєтку, а Іс. Хр. каже: Ми не будем брати половину маєтку, іно́ казав дати оден пиріг печений. І дав цісар пиріх і пішли в дорогу. Ідут, ідут і собі посідали. Пан Біг такий голод зіслав на жида — а Ісус і Петро уснули. Тогдий жид з'їв той пиріг. Ісус і Петро пробудили сї тай питают сї: Де є пиріг? — Далїбук! я пиріг не їло! Зібрали сї і йдут далї, а Йсус Христос запрова́див жида у воду по колїна тай сї питає: Та ци їв-іс, жиде, пиріх? А жид каже: Далїбук, я не їло пиріх! Іс. Хр. запровадив жида у воду аж по груди. Тогдий: Жиде, ци їв-іс пиріг? — Далїбук, я не їло пиріг. Тогди Іс. Хр. запровадив жида аж по карк у воду тай сї питає: Та ци їв-іс, жиде, пиріг? — Далїбук, я не їло пиріх. Іс. Хр. запровадив знов жида до води, аж-е́нь вже сї борода замочила, тай сї питає: Та ци їв-іс, жиде, пиріг? — Далїбук, я не їло пиріх. Тогди Іс. запровадив жида знов до води і жид сї вже топити зацєв, но язик вже ви́валив. Тогди Іс. питає: Та ци їв-іс, жиде, пиріг? — Нї, не їло-м пиріг! Тогдий Ісус Христос каже: Ходи́, жиде!

Ідут, ідут, умучили сї, тай полїгали спати. Іс. і Петро заснули, а жид украв у Ісуса письма́, (таки Ісус Христос мав письма), украв тай утїк. Утїк тай зайшов до ідного міста і учув, шчо у цісарі заслабла донька. А люде вповіли, хто вилїчит доньку, той дістане половину маєтку. Жид борзо побіг до цісарє і каже, шчо вилїчит доньку. Казав наносити води ідну бочку зимної, а другу теплої. Казав до цісарє: Приходіт аж за 24 годин. Узєв жид тай порізав доньку і зацєв краяти на кусники, шчо кусник відкроїт, то вмиває водов. А кров все тече, ледво́ жид запинив кров. Тогдий покраяв гет, поскладав на стів тай пішов до порога, перехрестив сї й каже: Встань, дівици, в імя моє! Ху́хнув ї в писок, дивит сї, а тіло не зрастає сї. (Шчоби він був казав: встань, дівици, в імя боске твоє! то була би встала; а він „в моє!") Жид сї настрашив, тай сховав сї за комин. А Ісус і сьвітий Петро знали, де жид пішов. І тогдий пішли до цісарє і казали, аби їх пусти́в там, де єст той жид, а цісар каже: Він не казав приходити аж за 24 годин. А Ісус Хр. каже: Та то наш співник, шчо з нами ходив. Тогдий пішов цісар, дав ключі Ісусу і отворив двері. Входит до середини, а жид так сї настрашив, бо він ми́слив, шчо то цісар йде йому го́лов стинати. Ісус дивит сї, а жид сидит за комином. Тогди жид ізлїз, а Іс. Хр. пішов до порога тай каже: Встань, дівици, в імя боске моє! Так три рази. І донька встала здорова. Тогдий цісар дав їм половину маєтку і они пішли. На дорозї не мают як подїлити сї тими грішми. А жид каже: Я маю майдурку і будем мнєріти. Подїлили сї грішми, зоставило сї пів ґрейцарє. Не знати кому дати пів ґрейцарє, а Ісус каже: Жиде, признай сї, як іс з'їв пиріг, то дістанеш пів ґрейцарє. А жид каже: Я з'їв пиріг, бо був голо́ден. Так то нинїка жид повісив би ся за пів ґрейцаря. Тогди І. Хр. дав жидови всї гроші і казав му гет йти.

Зап. у Дрогобичі, в маю, 1899, від Ів. Багріна Волод. Левинський.

127. Звідки взяв ся вітер?

Е. То ше було тодї, як Сус Христос ни мав ше всїх 'постолів, тільки мав Петра й Павла і ше там якось, знать Гандруха. Тей як йшли через їдно місто, то по дорозї пристав до них якийсь волоцюга тей кажи: „Прийми мине, Суси, до себи, я буду за 'постола". — А Сус Христос знав, шо то волоцюга і виликий грішник, али прийняв. Тей було їх вже всїх пять. От ідут вони тей ідут, аж приходять до їдного міста, а там був слабий дужи король. Тей Сус Христос як почув і кажи до 'постолів: „Той слабий король дужи добрий чоловік, він дужи уймав сї

а Сафа́това доли́на. Йо́сиф буў жона́тий, маў жі́нку і дьі́ти, а Сафа́т шче ни буў жона́тий. Ма́ли при ку́пі обісьтьи́, а на обісьтьу́ поскла́дали збі́жи, а сириди́ноў буў горожéний пльі́т і Йо́сиф Сафатови бис пльі́т пирики́даў жи́та. Бо каза́ў Йо́сиф, шчо йа ўже жона́тий, то йа ўже ви́джу, шчо миньі́ тра́ба, а Сафа́т шче ни йи жона́тий, то він ни зна́йи, кі́лько йиму́ тра́ба, ци ма́ло, ци бага́то. А Сафа́т сво́му бра́тови пирики́нуў зноў жи́та, шчоби́ він ни знаў, бо каза́ў Сафа́т, шчо миньі́ шче кі́лько ни тра́ба, шчо мо́му бра́тови жона́тому. А йак надьійшо́ў Бог і каза́ў, шчом цьілий сьвіт пирийшо́ў, а ньіґдéм пра́ўди ни знайшо́ў, тьі́лько ту ми́жи ти́ми двома́ бра́тьими. Йак сьи затри́мала пра́ўда типéр ми́жи двома́ бра́тьими, то так сьи затри́майи при кінци́ сьві́та: на Сафа́тові доли́ньі, а на Йо́сифові горі́ будé страшний суд.

Зап. в цьвітни 1897 р. в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

130. Чому Русини гайдамаки?

Як Ісуса Христа засудили Жиди на смерть, тоді до Єрусалиму наїхало було дуже багато ріжних народів, що були цікаві ввидіти його хоч раз. Коли-ж Христа вели вже на Голгофту розпинати, вони поуставляли ся всї громадами побіч дороги і чекали, доки не буде попри них переходити. На переді стояли Німці, далї Вірмени, Поляки, Русини і иньші народи. Як Христос приблизив ся до Німців, їм стало жаль Христа; тому вони крикнули: Випишім його! — А Христос глянув на них і сказав: Будете писати до кінця сьвіта та сонця! І тепер де не подивиш ся, в кождій канцелярії сидить якийсь Німчик тай пише.

Йде Христос попри Вірменів і їм стало його жаль; тому пошушукали щось поміж собою, а потому крикнули: Вику́пім його! — А Христос глянув на них і сказав: Будете купувати доки сьвіта тай сонця! І тепер де не подивиш ся і де не здиблеш Вірменина, то він усе купчить, більше не займаєть ся нічим.

Йде далї Христос, приходить до Поляків, і їм стало його жаль, тому поговорили з собою тай крикнули: Викрадім його! — А Христос поглянув на них і сказав: Будете красти поки сьвіта тай сонця! — І тому то тепер де лише який банк, де лише яка каса, то їх мусять Поляки обікрасти.

Йде далї Христос, приходить коло Русинів. А їм такий жаль його, що страх. Лише глипнули на себе тай крикнули: Відбиймо його! — А Христос поглянув на них і сказав: Будете бити ся поки сьвіта тай сонця! — Тому то Русини все били ся; були козаки — били ся; були опришки — били ся; а й тепер Русинів називають гайдамаками за те, що не дають собі у кашу плювати, а як треба, то й бють ся. І Русини будуть гайдамаки до кінця сьвіта, бо так їм призначив Христос.

Зап. в Григорові, Бучацького пов. 1890 р.

131. Чому Цигани не мають пристановища?

Йак Жиди засудили Суса Христа на смерть, тай казали Циганови зробити три цьвики. А Циган зробив штири, тай приносит. Жиди кажут: На шчо нам штири? Ми казали тілько два. — А Циган зуби шчирит і кажи: Возьміт, возьміт, можи сьи шче де здасьць. — Тогди Сус Христос вобирнув сьи до Цигана тай кажи: Ви́диш, йак той цьвик ни майи ньіґдé пристано́вишча, так само і ти ни бу́диш мати аш до скіньчиньи сьвіта! — Чирис тойи Цигани так триндайут сьи від міста до міста.

Зап. від Сирватки, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

132. Про Христові муки.

Як Жиди Христа мучили, то його то нічого не боліло, бо він Бог був. Жиди хотїли Христа розіпяти не так, як тепер малюют розпятє, а так, щоби й ноги розіпяти. То вони казали ковалеви штири цьвоки зробити. Але як го вели розпинати, то ангел зайшов тай єден цьвок украв, то вни вже тогди мусїли обі ноги єдним цьвоком прибити.

Як Христос висїв на хрестї, то був зовсїм голий. І нїхто не сьмів до хреста приступити. Тілько сьвятий Іван підійшов близько, але як увидїв Христа такого скатованого і голого, то зомлїв тай упав під хрестом. А там десь у шпарцї сидїв павук. То він вибіг зі своєї шпарки тай борзенько вибіг на хрест і заснував Ісусови павутину — то що тепер малюют нїби пояс. А то павук таке зробив, щоби Син Божий не висїв на жидівське посьміховиско. А потім той павук ізлїз і вкусив сьвятого Івана так, що той знов прийшов до тебе.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 181.

Паралелї: Про смерть і похорон Христа́ пор. мої: Лїрники, ст. 26—28, ч. 2—3. — З першою половиною пор. ще: Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. I. Ст. 74—75. — Сборникъ Харьк. ист. фил. Общества. Т. VI. Ст. 184. — Харьковскій Сборникъ. Т. VIII. Ст. 341.

дайут: тогды він оскресне, йак тот когут запійи, шчосмо зыли. А когут, кісткы до кісток зыбрали сьа, хыба пес йидну ногу зыў, вылетыў на грйаду і запійаў. І дльатого днесь когута мальуйут десь на костелы такім, або на йакі каплйци, жи такі льуди ныбы ў Бога вірйат, а Христа не хотьат. Таку памйатку робйат, жи хоць когута мальуйут.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

137. Когут.

А. Йак Христос воскрес, тогди йіў йидін Жид пиченого когута. Йиго донька ўвидьіла Христа і прибігла до старого, жиби йиму тото сказати. Али старий Жидиско ни хтыў вірити і сказаў: Він тогди воскресни, йак сей когут закокурікайи! — Лише сисе сказаў, дивит сьи, а когут зырваў сьи з миски, злупотыў крильми, тай йак запійи три рази: Кукуріку! — Жид пізнаў, шчо Бог хотыў показати чудо, тай навирнуў сьи і вихристиў сьи.

Зап. 1897 р. в Пужниках, Бучацького пов. від тата Михайла.

Паралелї: Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. XIV—XV. — Костомаровъ, Объ истор. значеніи рус.-народ. поэзіи. Ст. 85. — Головацький, Народні пісні. Т. II. Ст. 6. Ч. 8.

138. Як когут воскрес.

Б. Як Суса Христа замучили, поховали, товди собі зробили вичеру і зарізали когута і зварили і того когута зїли, і тійі всьі кістки поскладали в миску. Товди сидьит си за столом, тей зачили сьи сьмійати: Він казав, жи він встане? Товди він встане, йак той когут запійи. А той когут стріпав сьи с тих кісток, тей зачив пійати: Кукуріку. Товди Жиди кинули сьи, прибігли до гробу, дивйит сьи — в гробі вже Суса Христа нима.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. від мами О. Деревянка.

139. Христос у пеклї.

А. Як Сус Христос по смерти прийшов до пекла, жиби вибавити душі, то зьлы духи дужи сьи тим зажурили. А анцихрист хотів Суса Христа тамки закувати. А був на сиридинї пекла такий великий зильізний слуп з ланьцухом. І анцихрист кажи до Суса Христа: Ану заложи на себи той ланьцух". А Сус Христос знав напирет, чого він хочи і кажи: „Ану ти возьми і пирет на себи заложи, а йа буду видїти, як тобі буди пасувати". Анцихрист так зробив. Тогди Сус Христос кажи: Амінь. Най сьи так стани. І анцихриста припньив. Він так буди припньитий аж до кінцьй сьвіта.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. від Сирватки О. Деревянка.

140. Христос і Люципер.

Б. Коли Ісус Христос прийшов до пекла, приступив до него Льуципер тай кажи: Сьить собі, Христе, на тым крісьлы та вітпічни. А те крісло пририхтував Льуципер так, шчо коли Ісус мав сьісти, то мав сьі в ланцухи злапати. Али Ісус Христос сказав: Сьить ти напирет! А йак Льуципер сьів, то сам злапав сї в ланцухи. Віт того часу шчо року пилуйут злы духи, шчоби йиго увільнити. Али на сам Виликдень на резурекції заливайи сьі то, шчо злы духи випилували. А йак вони пирипилуйут ті ланцухи, фтоди майи сьі народити жидівский Месіяш.

Зап. в Буську, пов. Камінка Струм. О. Деревянка.

Паралелї: Чубинський, Труды, I, ст. 195—196. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ст. 14—15. — Nowosielski, Lud ukraiński. T. II. Ст. 9. — Hahn, Griech. u. albanesische Märchen. T. II. Ст. 145.

141. Чому на Великдень так рано відправа?

В. Сус Христос шче ходиў по земли, а злый уковаў ланц. А Сус Христос сьа пытат: А тобі того на шчо? — Прикуйу тьа. — Ану йак, укажи. — А тот почаў ўказувати, ўзьаў си ў рот і так доўколо головы опкрутиў і прикуваў сам себе, бо так Бог даў. І буде на ньім, покы сьвіта того. Він грызе, та мыслит, жи сьа вітгрызе. Тай ўсе грызе, грызе цілый рік, ўже таке хыба гі міхова нитка; гнеть бы ўже перегрыз, але ксьиндз засьпіват на Оскресенийи: Христос оскресе! А він стане слухати, тылько сьа забуде, а воно таки саме, гі было від разу, кой зачинаў грысти. І тому так ксьиндз рано ўстайи йти на Оскресенийи, бо бы злый перегриз тото, та бы сьа переломило, йак бы так заўчасу ни ишоў до церквы.

не про́тиў сьа, бо-м тьа не зра́диў. Бо то бу́де мій пе́рше, а по́тім доста́не сьа то́бі. Бо то бу́де та́кый, што вітцьа за́бйи – тот, што сьа ўро́диў — и з матьірйоў сьа оже́нит". — И тот дзьа́док там сьідиў и то́то высўу́хаў. И закликали то́го дзьа́дка до́ хыж, а то́ты два́йи пішли. И тым дзьа́дком сьа тьішат. То́ўды му да́йут пи́ти и тьішат сьа тоў дьіти́ноў барз, бо не ма́ли лем йи́дно, то́то пе́рше. А дзьа́дка то́то неспокойіло барз, же о́ни сьа ним так тьішат, а не ма́йут чым, бо він высўу́хаў анге́льской бесьіды, же то та́кый бу́де, што за́бйи вітцьа, а з матьірйоў сьа оже́нит. И тот дзьа́док йім повідат: „Льутко́ве, йа бым вам да́што по́віў, кобы сте сьа барз не спротивили..." — „Ой ньіт, дзьа́дку, лем нам повіджте". — Але не хо́че дзьа́док повісти, бо сьа бо́йіт. — „Не бійте сьа, дзьа́дку, лем нам повіджте". — И тот дзьа́док повідат: „Высўу́хаў йим двох ангеліў, — быў а́нгіў там йи́ден зўый, дру́гый до́брый — же тот йак выро́сне, то вітцьа за́бйи и з матьірйоў сьа оже́нит и Хри́ста Бо́га про́даст на смерт, а сам сьа обісит и так піде до пе́кўа". — И о́ни настраше́ны зоста́ли (были), о́тец и ма́ти, и — што с тоў дьіти́ноў роби́ти? И зроби́ли скри́ньку и да́ли му і́мйа Йу́да и написа́ли му ты́туў „Скарийо́тскый" и да́ли му три дука́ты до скри́ньки и там го вўожи́ли до скри́ньки и шмари́ли на во́ду. И він пішоў доўо во́доў. И пра́чкы х па́на пра́ли, дале́ко, и поіма́ли скри́ньку на во́ды и — што там йи ф ті скри́ньцьі? Прине́сли до па́ньі — па́ньі та́кже ўроди́ўа сы́на — о́ни откры́ли скри́ньку и на́шли г ньі хўо́пцьа и пи́смо и три дука́ты. Те́пер па́ньі утьіше́на быўа, же ма два хўо́пцьі — а па́на не быўо до́ма. И наказа́ла сўуже́бным, жебы оповіли, же о́на ма́ўа бли́сьцьі (два хўо́пцьі). И на́ то прийіхаў пан. И оповіли перед па́ном, же па́ньі породи́ўа два хўо́пцьі, же бли́сьцьі, же ра́зом ўроджéні. И то́ту скри́ньку схова́ли, жебы пан о́ ньі ни́гда не знаў: запечатува́ли скри́ньку, пи́смо и дука́ты и схова́ли. И то́ты хўо́пцьі да́ли вікстити: да́ли йидно́му Йу́да, што му Йу́да быў, а друго́му Ка́роль. И то́ты хўо́пцьі ро́сли и підро́сли, то ходи́ли до чко́ўы и фчы́ли сьа ф чко́льі. Але Йу́да сьа льіпше фчыў, а тот не хо́тьіў сьа так фчы́ти, Ка́роль. И підро́сли йуж ду́жы и га́ньба бы́ўо Йудо́ви, же сьа Ка́роль пі́дўо фчыт, и биў го, ґльачо́го сьа пі́дўо фчыт, и фсе Ка́роль пере́д ним пўа́каў. Але пан на́ то не зозво́льаў, жебы сьа не би́ли. Але Ка́роль сьа не ска́ржиў перед вітцьом, лем перед матьірйоў и ма́ти отповідат на́ то: „Ґльачо́го мі на́йдух поневе́рат, бйи Каро́льа? — И то́то усўу́хаў хўо́пец Ка́роль, же тот на́йдух, и би́ли сьа о́ба и повідат му, Йудо́ви: „Ґльачо́го мйа, найду́ху, бйиш?" — Йу́да сьа зажу́риў на́ то: „Йа́кый йа на́йдух?" — Бо він о́ тім не́ знаў, же він та́кый. И повідат: „Ма́мо, што йа за на́йдух?" — бо йуж ду́же му́дрый быў. Мати му отповідат: „Же-с г во́ды найде́ный". — „Ну, то йа піду о́тталь (о́д вас), оддайте

мі мо́йи!" — И оповіли па́ну то́ўдый, йак сьа ста́ло, же найде́ный г во́ды, и пан дозво́лиў му піти преч. И то́ўды внесли йо́го скри́ньку и він сой перечы́таў пи́смо, што йист за йи́ден. И пан на́ то поду́маў, што сьа ста́ло; а він сьа ўкўо́ниў па́ну барз покірньі, же му́сит и́ти, йак од ріднóго вітцьа, и подьакуваў па́ну и пішоў преч. И при́шоў до то́го се́ла, де сьа ўро́диў, и при́шоў до па́на, до иншо́го и зьі́днаў сьа оганьа́ти са́ды (о́ґрід). И там свўжиў за сьім льіт. И при́шоў йо́го о́тец там на гру́шкы, и ви́дьіў го па́ру ра́зіў там на гру́шцьі и гва́рит му: „Ґльачо́го, чоўові́че, так хо́диш и ро́биш мі веленцийу (непоко́йі, чко́ду)?" — Але о́тец го на́ то не сўу́хаў, лем хо́диў, и розвзўо́стиў го, што аж го застрі́лиў. И то́ўды го взьа́ли ф суд, йак вітцьа застрі́лиў: „Те́пер сьа му́сиш ожени́ти с тоў ба́боў!" — А він не́ знаў, же то йи ма́ти йо́го. — То йак сьа не оже́нит, то йи́му та́ку смерт зро́бльат, смерт за смерт, — и оже́ниў сьа. Йак сьа оже́ниў, там сой ўзьаў скри́ньку и при́ньус там до́міў. И ма́ти сьа призрі́ла на скри́ньку и на пи́смо и на три дука́ты и на і́мйа, — позна́ла, бо му Йу́да име́но бы́ўо. И по́тім він сьа за́браў од матéри, йак му оповіўа, же о́на ма́ти йо́го гўа́сна. Так він за́браў сьа и пішоў на поку́ту, на пусты́ньу. И покуту́ваў чотырде́сьат дний, — то не́ йіў ничо́го варено́го, лем су́хы корі́ньцьі; и до́стаў сьа к Пануб́огу за найблисшо́го апосто́ўа. И по́тім про́даў Хри́ста Бо́га на сме́рт. И пішоў и повісиў сьа, йак му бы́ўо проповіджéно през анге́ўа. — Но, то йуж закі́ньчиў жы́тьа. — Йак сьа Йуда повісиў, то стрі́лиў пе́рун и йо́го ча́сти тьіла ро́зньус по цьілім світьі. И віт то́го ча́су зачали сьа льу́де віша́ти, а до́тльа не бы́ўо то́го.

Зап. від Петра Боришо́вича в Бо́ртнім, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

Паралелї: Подібні мотиви приходять у дуже богатьох оповіданях. Пор. М. Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 130—133. Ч. 29—30. — Костомаровъ, Монографіи. I. Ст. 327. — Костомаровъ, Памятки стар. рус. литературы. II. Ст. 415—442. — Антонович і Драгоманов, Историческія пѣсни малор. народа. I. Ст. 280. — Кулишъ, Записки о Южной Руси. I. Ст. 309—311. — Barącz, Bajki, fraszki i т. д. Ст. 71—72: Grzegórz. — Wójcicki. Klechdy starożytne. II. Ст. 61 i 141. — Nowosielski, Lud ukraiński. II. Ст. 149. — Етноґрафічний Збірник. Т. III. Ст. 70—73. — Порфирьевъ, Апокр. сказанія о новозав. лицахъ. Ст. 231—235: Сказаніе объ Іудѣ предателѣ. — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 269—276. Ч. 34: Абъ Андреи Критскымъ. Ч. 35: Ибъ Андреи Привазваннымъ. Ч. 36: О купчихѣ, пустившей по обѣщанію сына своего на воду. — Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. I. Ст. 63—66. — Чубинський, Труды. Т. V. Ч. 407, 458, 485. — Головацький, Нар. пѣсни Гал. и Угор. Руси. Т. I, 45, 75; т. II, 577. — Zbiór wiadom. T. VIII. Ст. 115—126. — Kolberg, Pokucie. T. II. 29, 35;

до дому, пішоў сьвитий Паўло до хлопа і казаў йиму багато віскіў наробити маленьких, шчоби тілько йиден сьньіп ўльіс сьи на той візок. І таким способом хлоп с каждого снопа цілу дьішку намолотиў.

Зап. від брата Гілярка, в вересни 1895 р. в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 39—42. Подібні мотиви диви ще: Етноґр. Збірник. Т. IX. Ст. 26—27 і 40—41. — Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 146—149. — Этногр. Обозрѣніе, 1890, кн. 4: Ивановъ, Изъ области малорус. нар. легендъ. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 19—22 і 163—166. — Садовниковъ, Сказки и преданія Самарскаго края. Ст. 270—282. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 365—370. — Добровольскій, Смоленскій этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 298—306. — Kolberg, Krakowskie. T. III. Ст. 92—93.

148. Чоловік, що вірував тільки у сьв. Петра.

Б. Був оден чоловік, вірно служив в одного пана і цілу зиму молотив за три мірцї ячменю. Прийшов сьвєтий Петро тай каже чоловікови: Аби ти нічо не брав у того пана, лиш аби ти дав на три мірцї лану свого. — Він так пана попросив, а пан каже: Я тобі куплю ґрунт на боцї. — Сьвєтий Петро прийшов тай каже: Иване, як би тобі пан давав на боцї, аби ти не брав, най він на своїм лану даст. — Дайте, пане, на своїм лану. — Най буде, пан сказав. Дав три плуги лан орати. Орет пан своїм плугом і цїлий день орав трома плугами, а Иван сїєв цїлий день і не висїєв одну мірку єчменю. А пан уздрів, шо се є за віра. Другої днини дав ше три плуги, і двох днів орало шість плугів, а Иван сїєв далї и лишень вісїєв одну мірку єчменю. — Пан гадає, шо то є за віра і питає: Ти, Иване, маєш ше дві мірцї єчменю? — А Иван видповідає: Так є. — Пан почислив і питає: Кілько тобі плугів ше дати? — Иван каже: Пане, порахуйте, я лишень одну мірку вісїєв. — То ше тобі, Иване, дати 12 плугів? — Так є, пане. І пан дав. Як зачєв тими дванацїтьма плугами орати і віорав цїлий лан. А Иван сїє далї і засїєв цїлий лан також. — Пан каже: Иване, шо це за диво? — А Иван каже: Це менї Петро сьвєтий казав, аби я так робив. — А правда, Иване, я заплатив тобі добре? — Добре я робив вам, а ви мінї добре заплатили, а то з тої причини, шо я у вас не брав гроші і мінї Господь Бог допоміг. — На цисе пан сказав: Нї, тобі Бог поміг тай нива зродила файно. — А він каже: Але се мінї

сьвєтий Петро поміг, шо нива так красно зродила. — Господи! кажи сьвєтий Николай до Бога, той чоловік лиш пізнаєт Петра. — На се Бог каже: Іди, відознай того чоловіка. — І прийшов Николай і питає того чоловіка: Ти не знаєш більше сьвєтих лиш Петра? — Той чоловік відповідає: Нї! — А Николая не пизнаєш? — Той чоловік відповідає: — Нї, лиш Петра. — Николай відійшов, тай прийшов до Бога тай каже: Тот чоловік не пизнає нїкого лиш Петра. — Коли він не пизнає нїкого, то най єму лан фортуна зібє. — Петро то вчув, тай прийшов ід Иванови і каже: Иване, продай той лан панови. — Тай Иван продав. Прийшов Петро до Бога тай каже: Господи! Дай аби той лан поправив си. — І Бог сказав, най поправит си. — Иван каже: Пане, віддай той лан. Однак все на нїм збите. — А пан каже: Най буде. — Прийшов Петро до Бога і Николай, просєт Бога, аби лиш ґелетку одну із одної фіри єчменю було. — Прийшов Петро ід Иванови і каже: Чоловіче! Роби таку маленьку фіру, абес лиш оден сніп віз. А як прийшов Николай та каже: Ти шо робиш, чоловіче? — А він відповідає: Фіру. — Николай каже: Та жи великов фіров вози. — А він відповідає: Нї, я малов маю возити. — Николай каже: А хто тобі се казав? — Иван відповідаєт: Петро. — І прийшов Николай іт Петрови і каже: Ви не добре робите, Петре. — Перерікли си сьвєті, а Петро Николаєви каже: Зробімо так добре, аби він пизнавав Петра, Николая і всї сьвєті і Господа Бога. Як би не Бог, тоби то не було. — А Бог єму поблогословив і подав єму у руки, а він за тото подєкував Богу і всїм сьвєтим і віт тогди пізнав вже всї сьвєті і Бога.

Зап. в Довгополи, Косівського пов. 1901 р., від Дмитра Тимофійчука Матвійового О. Галевич.

149. Чуда сьв. Петра.

Буў йиден поганин, нидовірок. Винин буў силу гроший. Али пішоў до йидного йаптикари, кажи: Дай миньі моцного тріла, шчобим сьи ўтройіў! — Той му даў моцного тріла, той си пригадаў за сина божого, за Сусу Христа, пирихристиў тото тріло, спімнуў сина божого, ньіц му сьи ни стало. Пішоў другий раз, кажи: Шчо ти миньі даў? Дай ми моцного тріла! — Або, кажи, тобі ньічо ни шкодит? — Ньи, кажи, ти йакойіс води даў. — Даў му другий раз моцного тріла, найострішчого. Той самош так пирихристиў сьи, згадаў сина божого, ньіц му сьи ни стало. Али зйизали сьвитого Питра, видут йиго попри туту йаптику, де він третий раз ўже сьи сварит, аби му даў шче моцньіш-

ти свого брата дармо понижайеш, а він ньіц не винен! Бо ти казав, шо нима бистрійшого в сьвітьі як твій лошак, і нема тлусьтьійшого як твій веприк, — тай ти не майеш у мени правди, сам не знайеш, шчо с твого писка летит. Вибирай сьі до дому! А свого брата не майиш шчо напастувати.

Тай так він йім россудив.

Житє і Слово кн. IV, 1895, ст. 100—101.

Паралелї: Про терпливість Лазаря див. пісні: Гнатюк, Лїрники. Ст. 50—53. — Головацький, Народныя пѣсни Гал. и Угор. Руси. Т. III, 1. Ст. 263—271. — Kolberg, Pokucie. T. II. Ст. 280—283. — Безсоновъ, Калики перехожіе. Т. I. Ст. 43—97.

152. Чоловіче мясо.[1])

Раз здибав вовк Йсуса Христа й зачив його просыти й кажье: Йа вжье кушив мньесо свиньече, барана, конье, а шим хотьів би покушити мньеса чоловіка. Ей — вогорит Йсус Христос — мньесо чоловіче гиркье — недобри! Най вжье буди, кобым йно покушив — всьо йдно! Тоды кажьи Йсус Христос: Добри! йа тобі позвольу покушити мньесо чоловіка, али чоловіка ны старого, ны малойі дитыни, а молодого парубка. Добри! подьекував вовк Йсусови Христови, пишов під льіс, сьів на стешку і чикайе. Чикайе, чикайе — дивит сьі — йде стешков чоловік; вовк вжье такий втьішний — вострыт зуби... Чоловік йде, такий вжье старий — ледво льізе. А шо ты за йден? — питай-сьі вовк. Та видиш, шом старий вжье си парубок! То йды собі з Богом — кажьи вовк — йа ту на кого йенчого чикайу. Надходит низадовго малий хлопиц. А шо ты за йден? питай-сьі вовк. Та видиш, шом хлопиц ны старий! допьіру за два льіта буду парубок. Йди собі з Богом! кажьи вовк, йа ту на йенчого чикаю.

Аж видит вовк — йде з да́лика парубок — поли від вітру так файкайут на бо́ки. Вовк такий втьішний — вострыт зуби. Зрівнав сьі парубок з вовком, а тоды вовк його питайи: А шо ты за йден, чоловіче? А видиш, шом парубок ны дитина. А то чикай — кажьи вовк —

[1]) Ч. 152—155 не мають у цілости характеру леґенд, та деякі мотиви — леґендарні. З тої причини я подаю їх тут, але при кінци розділу.

йа маю позволенье від Йсуса Христа тебе зьісти. Став парубок тай по́тім кажьи: Ну, йак тобі казав Йсус Христос мене зьісти — то добри! али позволь миньі перши піти в ті корчі приготовити сьі на смерть. Вовк гардый кажьи — добри!

Пішов наш парубок в корчі — ньіби приготовльети сьі на смерть, а сам вилумав доброго дубчака, сховав під кожух і так йде до вовка. Прийшов, а вовк йіму кажьи: льігай! Позволь ше — кажьи парубок — най ты ше хоць на останок поцьілуйу під фіст... Добри! — кажьи гардо вовк і вбернув сьі до нього фостом. Парубок схилив сьі до фоста, обмотав фіст собі на руку, виймив спіт кожуха палицьу і йак стани смарувати нев вовка куди досьегне, (а вовка йак взьети за фіст, то вже рушити сьі ны годин) — і так збив, шо вовка ледви живого лишив на стешцьі. За дві години встав вовчиско і лельом-по-лельом[1]) потеленав сьі в льіс.

За йакісь чис здибав Йсус Христос того вовка і питайе сьі його, йак смакувало йому людзке мньесо? Ай, пане, вжи ньіколи, хоць бим мав з голоду гинути, не кушив бим більши людзкого мньеса. Таки правда — воно дужьи гиркье!

Зап. від Н. Ляховича, Розділ, пов. Жидачів, Ів. Кревецький.

153. Христос і пупорізка.

Сус Христо́с і сьвати́й Пау́ло і Петро́ пришли́ до бога́чки проси́ти сьі на́ ніч. А у́она́ заміта́ла подві́ра. Ка́же: „Ґосподи́ни, прийміт нас на́ ніч!“ — Сус Христо́с ка́же. А у́она́ ка́же: „Чо́ ви ту миньі́ сьмітите́, коли йа си заміта́йу, жиби миньі́ було́ чи́сто?“ — Ісус Христо́с йде до йи́нчойі. Пішли́ до бі́дной́і, ка́же: „Прийміт нас, молоди́це, до се́бе на́ ніч!“ — „Йа вас при́йму, коли не ма́йу вам аньі постели́ти аньі чим прийми́ти вас...“ — Сус Христо́с ка́же: „Нам ньіц ни тре́ба, шо ма́йите, тим сьа у́обійде́м“. — Мала у́она́ пи́ить мньир полотна́, — постели́ла йім; і так йак вийшла на двір, фсьо ра́зом ста́ло в не́йі, Бог йі фсьо даў, ма́йи фсьо. Она́ сьі фтьі́шила, зачьи́ла печи́ й вари́ти, гада́ла, жи буду́т йі́ли, — вони́ ньіц ни хтьі́ли. Ка́же: „Буде́те мали три го́сьтьі то́йі но́чи“ — так Сус Христо́с ка́же до то́йі кобі́ти. Ну, польига́ли вони́ спа́ти, — прихо́дит під вікно́ йіде́н, запу́каў, — то та́

[1]) Слова „лельом-по-лельом“ — говорять дуже поволи і протягним голосом.

вона́ собі вельіла носи́ти ўсьо, шчо потрібно, по йидно́ і дось гро́ший, на оста́тку ко́ньі і бри́чку. Йак він там прийіхаў ўже, а когу́т: Кукуріку! А він ўтьік. Бо то быў злый, шчо йійі сва́таў. І ўна собі забра́ла тото́ ўши́тко, шчо йі наносиў, на бри́чку, кіт сьіў за фірмана і йідут до до́му з льіса. Ба́ба ўви́дьіла: Вьіведи мо́йу дьіўку там! — А дьідо не хо́че. Айбо вона́ коне́чно вели́т. Набра́ла дьіўцьі мукьі, слиў, круп — вьівіў йі дьідо ў льіс і лиши́ў. Прийшли́ ў ве́чер сьватый Петро́ с Су́сом Христо́м: Ци при́ймеш ньа, дьівойко, на́ ньіч? — О, та ночу́йте. — Ци буде́ш топи́ти? — Чом бым не топи́ла? — Ци буде́ш шчо вари́ти? — Чом бым не вари́ла. — Тота́ пішла́ бра́ти вари́ти, нема́ ньічо хьба́ ву́гльа, по́піў і пісо́к, так йак ба́ба дава́ла дьідові дьіўцьі. Кобьі ты нам, дьівойко, мо́ўйат, умьіла пле́чі! — Ко́ти, варко́ти, бійа́й-тко на во́ду! Кіт пішо́ў, вьітьаг водьі. Коти, варко́ти, йди помьій пле́чі! Кіт пішо́ў, пообдра́пуваў пле́чі, йак міх, тай вони́ йдут ра́но гет і повіда́йут: Ту тьа, дьівойко, при́йде ў ве́чер пани́ч сва́тати. — Та ньай йде. Мо́же йа́ сьа бо́йу? — Али ни наказа́ли йі, бьі по йидно́ носи́ў, а тьілько повіли: Быс повіла, шчо ти тре́ба. — Тота́ вьіповіла, шчо́ йі потрібно, тот приньіс ўсьо, вер се́рет ха́ты, а йі хопи́ў — пішо́ў і до днесь йі но́сит. Пропа́ла.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

155. Бідак, Христос і апостоли.

Буў йиде́н бідний чоловік, на́ймит таки́й, шче кава́льир; де буў, ни міх сьи ньічо́ доробити; дослу́гуйи ро́ку, і ўсьо обле́тьіло з не́го. Таки́й му Пан Біг даў льос ўже. Прихо́дит він до йидно́го ґазди́, ставати на рік до слу́жби, а́ли йде до йиго́ ха́ти, ди́вит сьи, йи ду́жи вили́кий ка́мінь піт поро́гом. Пита́йи сьи ґазда́: ну, шчо ти хоч на рік? Ни хо́чу ньічо́, лише́ аби́сти ми той ка́мінь заплати́ли, шчо йи піт поро́гом, за цьілий рік. Ка́жи: Чоловічи, ти більши ва́рт, йа мо́жу таки́х ка́миньіў сто постара́ти. На́ймит ка́жи: Йа хо́чу та́кі се́го, шчо ви́джу сво́йіми очи́ма. Най бу́ди. Погоди́ли сьи на тьім, даў му ґазда́ вікт фа́йний, ни ду́жи го ша́рпаў до робо́ти, ўже маў на не́го пова́гу; шчо с то́го ка́миньі буде́, шчо він за не́го слу́жит. Дохо́дит рік на́ймитови, а той сьи ка́мінь роси́паў на пісо́к. Ка́жи: Ну ви́дити, ґа́здо, на сьім ка́мини трібува́ў йим чи буде́ той ка́мінь цьілий; ви́тко, жи сьи роси́паў той ка́мінь, то Пан Біх ми ни даў шчісьтьи. Подьи́кувaў ґазьдьі за рік, ґазда́ йиму́, каза́ў: Бу́тьти здоро́ві, ґа́здо, ўже йду ў сьвіт. Йде він гора́ми, долина́ми, хто́ го сьи пита́йи, де йдеш чоловічи, йду ў сьвіт слу́жби пита́ти. Йде він да́льі, там три лупа́йи камінь. Сказа́в він Сла́ва Йисусу́ Христу́, вітпові́ли йиму — На́ віки Богу сла́ва. Де ти йдеш чоловічи? Йду слу́жби шука́ти. Тих три льу́ди ка́жут: Ну будь з на́ми, де бу́диш сьи ки́гати? — Він ду́майи собі, ну шчо, ґре́йцари нима́, йі́сти ўже хо́чи, згоди́ў сьи на де́нь по 80 ґре́йцаріў і вікт. Так він лупа́йи камінь, так му йде ле́хко робо́та до ве́чира! Прийшли́ ў ве́чир до пала́цу, тих три льу́де, він читве́ртий — дива́ни позасте́льуваньі, фіра́нки на вікнах, йи ру́жни йидзе́ньи, ру́жни пиче́ньи, напій ўсьільа́кий, ду́майи собі: Ту йа сьи ў до́брі ру́ки ўпаў. Аш тут йа буду́ жи́ти. А то сьвити́й Паўло́, Питро́ і Пан Біг і він роби́ли тото́, так тра́фиў, камінь лупа́ў. Так Бог даў. Али ў ночи́ прильіта́йи а́нгил тай ка́жи: Бо́жи, тисьичи поме́рло, а ти́сьичи наро́дило сьи; чим йіх Бо́жи благослови́ш? А пан Біг ка́же: Шчо ту ма́йу типе́р, тим йіх ка́жи благослоўйу́. Коби́ буў той на́ймит сказа́ў: Бо́жи, а чим мине́ благослови́ш? А він моўчи́ў. Ра́но зноў збира́йут сьи до робо́ти і він йде з ни́ми. Сьвитий Паўло, Питро́ й Пан Біг і він з ни́ми ро́бит до ве́чира, так му ле́хко; дума́йи собі: Аш ту йа фа́йно собі буду́ жи́ти. — Прихо́дит ў ве́чир, ўже нима́ тих пала́тьіў; ўже лише́ хло́пска ха́та, хло́пски йидзе́ньи, ду́майи собі, е! Прильіта́йи ў ночи́ а́нгил, ка́жи: Бо́жи! Ти́сьичи поме́рла, а ти́сьичи наро́дилась, чим йіх, Бо́жи, благослови́ш? — А Пан Біх ка́жи: Тото́, шчо ма́йу о́зди, ў сьі ха́ты, тим йіх благослоўйу́! — Тьі ўсьі дьіти поставали ґа́здами. Ну, коби́ сьи буў обізва́ў той на́ймит: Чим мине́, Бо́жи, благослови́ш? — то бу́ў би й він ґаздо́ў. Тре́тий день ўста́ли ра́но. йдут они́ до робо́ти, ро́бйи до ве́чира, та́к му ле́хко! Али ду́майи собі: Шчо́ сьи значи́т? Тогди́ була́ па́ньска, а типе́р хло́пска ха́та? — Прихо́дьи ў ве́чир до до́му, нима́, ха́та дрантиве́нька, мале́нька, там суха́рик хльіба, там, по скльинчи́ньі води́, більши нима́ ньічо́го. Зьзьіли по суха́рику, по скльи́нцьі води́ ви́пили — ну, ўже. Прийшло́ сьи, прильіта́йи ў ночи́ а́нгил тай ка́жи: Бо́жи! Ти́сьичи льуди́й поме́рло, а ти́сьичи наро́дило сьи; чим йіх, Бо́жи, благослови́ш? — Ка́жи: Шчо ма́йу ў тьі хати́ньі, тим йіх благослоўйу! — А він сьи обізва́ў, той на́ймит: Бо́жи, а мине́ чим благослови́ш? — Ка́жи: Шчо ма́йу ў тьі ха́тьі, тим тьи благослоўйу́. — І ўсе буў бідний.

Зап. в цьвітни, 1897 р. в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

Паралелї: Про розділюванє щастя, диви: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 123—124. — Тамже, ст. 295—289. — Рудченко, Народ. Южнорус. сказки. II. Ст. 153. — — Ястребовъ, Матеріалы. Ст. 122—124. — Чубинський, Труды. II. Ст. 341—344. — I. Dobšinský, Proston. slov. povesti. Кн. Ш. Ст. 65—67. — Етноґр. Збірник. Т. Ш. Ст. 104—105. — Караджич, Српске нар. приповијетке. Ст. 73—81. — Archiv f. slav. Philologie. T. V. Ст. 69. — Грінченко, Этногр. Мат. Т. II. Ст. 187—189.

156. Васильок.

А. Небощик дід мій бувало також розказують, чому тото на Воздвижение васильок з хрестом воздвигає ся. Як цариця Єлена хреста шукала, на котрім Ісус Христос умер, то ходила, ходила, ходила тай не могла знайти. Аж в єднім місци дуже щось запахло, а то був васильок, що зі всього зіля найкрасше пахне. Вна там зачала шукати, стали там копати і викопали на тім місци хрест. Тому то тепер васильок з Хрестом воздвигає ся і тому люде потому на відправі розхапують, бо то добре, як таке сьвячене зіле є в хаті.

Зап. в Войнилові, Калуського пов. 1875 р. незвісний записувач.

157. Як вишукали хрест Ісуса Христа.

Б. То була сьвата Олена, і вона хтіла здибати конче той хрест на котрім розпинали Жиди Суса Христа. От, поїхала вона на те місци, шо був там закопаний той хрест, і сказала, шоби викопували. Копали, копали і викопали три христи: на їдному мав бути прибитий Христос, а на других збуї, шо забили Христа. І як здибали ті христи, стала сьвата Олена міркувати і радити сї ксьондзів, котрий то можи бути сами той хрест, на котрім був Сус прибитий? Али ніхто ни міг сказати, котрий то сами той хрест. Тоді сьвата Олена кажи: „Принисїть сюди яко слабого чоловіка. — Зарас принесли чоловіка дужи слабого, а нім донесли до того місця, то він вмер, а сьвата Олена кажи: „Ни журі-цї положіть їго тут на траві“. І того вмирлого положили на траві, а тоді сьвата Олена казала класти на него христи. Положили їден — ніц, положили другий, — ніц! аш положили третий, а вмирлий встав і пішов сибі здоровісїнький до дому. І потім пізнала сьвата Олена, шо то Сусів хрест, і вона взяла їго зарас до своєї церкви. І як вона вмерла, то

риси йійі покойовойі: Дай ту миньі Гельйну зáраз, бо тьи стрáчу. — Вонá кáжи: Цáру, пáни, позволь мйи вíслухати. Крульíўна Гельйна ўчéра зачйла мичéм ў вéчир фихтувáти і казáла так: Абó ти минé пробий, абó йа тибé прібйў і самá сьи забйў. Йа йі відрáдила віт тóго, шчобй ни стрáтила си житьй. Панно крульíўно Гильйна, йа тибé льўбйу нат ўсе, дай сьи нарáдити, мáйиш подостáтком срíбла, злóта, ўтьічй ў йинчий край віт свóго тáта. Онá пуслýхала минé, набралá срíбла-злóта і пішлá, ни знáйу де. — Круль казáў ў пичй напалйти, ту покойóву казáў спалйти на вогнй ў пичй, корóну кйнуў на зéмльу і сказáў: Допóти корóну ни вóзму на гóлову, допóки ни найдý свóйі крульíўни Гильйни. Нарéштьі зьібрáў сьи, пойíхаў шукáти. Довíдаў сьи, шчо онá за мóрами ў кльаштóрі, написáў так: Йак ни вйдасте крульíўну Гильйну міньі, то вам завальý кльáштор, зьібйў вас, лиш сьи лйшит кáмінь та водá. — Пучýла крульíўна Гильйна, шчо то ни жерт, пожигнáла сьи с паннáми, пішлá від них. Надйíхали купцьі мóрами, шíфоў, зачйла онá просйти, шчобй прибйли до бéрига шíфу купцьі, абй йі ўзьилй ў йинчий край. Ну дрýга шíфа надйíхала збýйіў, лапáли тутý шíфу, шчо йíхала с купцьйми, купцьíў побйли й потопйли, а Гильйну кáпітан від збýйіў ўзьиў до сéби. Вонá ўздрíла, шчо ни жерт, казáла: Позвóль миньі три годйньі помолйти сьи, а віттáк най сьи вóльи бóжи стáни. — Нарéштьі йак вонá сьи зачйла три годйньі молйти, кáжи: Ну, Бóже, вíньіс йис минé с пикйльнойі пáшчі с свóго тáта, вíниси минé типéр с сéйі пикйльнойі пáшчі, шчом ўпáла мйжи льýтьі збýйі так йак мйжи льýтьі льви. — Йак зачйла горáчо молйти сьи, нарáз вітир йак сьи звíйáў, йак бухнýў тутý шíфу, шíфа сьи пірвáла, збýйі сьи потопйли, йійі три дóби бйла фйльи, аж добйла до анґéльского крáйу на одньі дóсьцьі. Там круль Гéндрик молодий вій-шоў на спáцир ў свій óґруд, зобáчиў, шчо вонá там йи піўмиртвá на мóсьтьі ў лóзах, питáйи сьи: Ўсьáки дихáньійи хвалйт Бóга. — Вонá кáжи: Йа так хвальý, йакби ти. Звíтки ти йи? — Ни питáй сьи вíтки йа йи лиш ми дай кавáлочок хльíба, бом дýжи знуждéяна. — Даў він йі хльíба, даў йі сьи водй напйти, вівіў йі на бéриг ў свій óґруд крульйўский, ўзьиў йі на пóвіз, завіз йі до свóйіх палáцьіў. Видьіў, шчо на ньі дорогі шáти, заходйў ў ўсьільáкі бéсьіди, ўздріў, шчо йи цнотлйва і побóжна, подóбаў си йійі: С котрóго ти крáйу? — Онá йимý кáжи: Йа ни знáйу с котрóго, лишé ўтьіклá віт свóго тáта, шчо мйи хотьіў ўзьйти за жíнку. — Він казáў: Гильйно, ти йи мойá крульóва, йа си тибé ўподóбаў, хóчу тьи ўзьйти за жонý свойý. — Вонá ўкльйклá пйрид ним, кáжи: Питай собí крýльіў маґнáтьіў за жонý, ни минé бíдну брáти. — Він йі підньйў за рýку з зимльí і кáжи: Дивй сьи, пóки вйдиш, пóти мойé, нас дві душй мáйи вíтки жйти. І сказáў, шчоби зáповіди голосйли йимý ксьондзй з неў, крýльи Гендрика. Йак ўчýла, жи він хóчи йі ўзьйти за жонý старá крульóва, зáраз зачйла нарікáти на ньу: Ци мій син здурíў ци мій син зварьувáў, шчобй сь цьілóго сьвíта шéльму за жíнку браў? Прийалó сьи, він кáжи: Най буди шчо хóчи, кóли йа йі хóчу ўзьйти за жíнку, йа йі си ўподóбаў. Ти мáмо йак ни хóч, йа си постáўйу йинші палáци, ти собí сидй ў тих, а йа собí будý сидьíти ў свóйіх. Жйли вонй собí пíўтора рóку фáйно ў тих новйх палáцах, аж нарéштьі прийшóў лист від йиднóго крýльи, шчобй круль Гéндрик пішóў до тóго крýльи на пóміч с свóйім вóськом до вóйни. Круль Гéндрик маў міньíстра Кльунхéстра, а йигó, тогó міньíстра систрá звáла сьи Мáрьа Кльунхéстра, булá за покойóву кóло Гильйни. Ну, круль Гéндрик ўздріў, жи мáма йигó рíдна на Гильйну вáжит, на йигó жíнку, казáў заклйкати тáйно собí злотарй, шчобй вíбиў той злотáр три пирстéньі тáйно, шчобй йигó мáма ни знáла і абй ньікóму ни сказáў і абй пичйтка йиднá булá на ўсьі трох пирстéньох. Міньíстрови сказáў, шчо йак ти напйшиш, і на сей сéґнет, шчобйс пичитáў лист до мéни тим знакóм. І Гильйна сáмóш так — даў йійі пéрсьтьінь Гильйньі, кáжи, тáкжи будéш пичйтати до мéни тим пéрсьтьіньом, бо віт тéби будé тотá пичйтка самá і ў міньíстра і ў мéни. А йа тáґжи вітти будý вітпйсувати, тим самйм пéрстиним буду вам пичйтати, то так будéм знáти, шчо ньіхтó нас ни здýрит, ни підміньйи фальшйво лист. — Аж нарéштьі мáма зачйла доходйти крýльи Гéндрика до Гильйни. Гильйна ўснýла, онá хйтрим спóсóбом вйкрала ў нéйі той пéрсьтьінь і ўзьилá до сéби, найшлá злотарй йиншого, пітплатйла му багáто і казáла, шчобй віробиў такий самий пéрсьтьінь йак той, шчо вонá мáла Гильйнин, абй ньікóму й ньічó ни казáў. Потайймно зноў прийшлá до Гильйни, ўсýнула пéрсьтьінь назáд, Гильйна аш колйс до кишéньі, пéрсьтьінь на мíсци. Ни задóўгий час крýльóва Гильйна породйла два прикрáсних хлóпцьіў. Міньíстир Кльунхéстир написáў до крýльи Гéндрика лист, шчо твойá крульíўна Гильйна породйла два прикрáсних хлóпцьіў; сеґнетом запичитаў і даў на пошту. Крульóва старá знáла, шчо той післáў лист — далá вáрту вилйку, шчобй тóго післáньцьи звáбити до сéби. Той сьи спираў йти, она сказáла мусит йти, бо то йи мій син; йа шче тáґжи йи старá крульóва, шчоби не знáла, шчо він там рóбит, ци жийé шче на сьвíтьі. Ну, дýмайи собí післáниц, ньічó ни зрóбит, бо такóйі пичйтки ни мáйи, а ўрéштьі дýмайи собí, тáжи йа будý вйдьіти, шчо йинча пичйтка і минé ни здýрит. Ўступйў він до йійі палáцу, зáраз му далá горíўки мóцнойі, порáз дрýгий трéтий і йинших напóйіў і так заснýў, шчо ньічóго ни памйатáў. Крульóва старá, Гéндрика мáма, вйймила той лист, розпичйтала, прочитала, шчо там йи написáно два прикрáсних хлóпцьіў породйла крульíўна Гильйна, шчо міньíстир описáў, ци скáжиш йіх зáраз, крýльу Гендрику, христйти, ци скáжиш най сьи лйши, дóки ти ни прийíдиш

спа́ла на тьім мо́рскім бе́ризьі, зачи́ла пла́кати, шчо нима́ йійі дьітий, пирийі́хала с купцьи́ми шіфоў до то́го кльашто́ру, шчо дьіти тра́фили до не́йі. Там той пан шчо отри́муваў той кльа́штор, найста́рший, робіў баль вили́кий, та сподо́баў си тих хло́пцьіў і ўзьиў йіх за лока́йіў, шчоби ходи́ли ко́ло го́стий, потра́ви зано́шували. Йак ві́дали пе́ршу потра́ву кухарі́ тим хло́пцьом, лока́йам, они́ дали́ убо́гим і сво́йі ма́мі дава́ли. Али сказа́ли кухарі́ па́нови, шчо твойі́ лока́йі пе́ршу потра́ву відали ўбо́гим. Пан скли́каў йіх до се́би, тоти́ хло́пцьі: Йа, ка́жи, вас ўзьиў за лока́йі, на шчо́ ви пе́ршу потра́ву відали ўбо́гим? Они сказа́ли: Па́ни, пе́рши подоба́йи сьи Бо́гу служи́ти, а пото́му нам сами́м. — Він сказа́ў: Ну, йдьіт собі́, ви ни мойі́ лока́йі. — Подьи́кували то́му па́нови і пішли́. Тра́фили на біску́па, подо́баў си біскуп, каза́ў йім сьи охристи́ти, бо ви йи бри́ткі, шче ни хришче́ньі. Ўзьиў йіх за лока́йі, одно́го назваў Марцьін, дру́гого назва́ў Бримци́уш. Типе́рички йіди йіх та́то з во́йни — тілько сьи во́йна кигла́ — і йіх дьід і йіх ма́ми ву́йко. За́рас після́ў круль Ге́ндрик після́ньцьи, шчоби́ війшла крульо́ва Гильи́на протьіў не́го, сво́го чоловіка Ге́ндрика. Ни вихо́дит ньіхто́. Після́ў дру́гий раз, ни віхо́дит ньіхто́. Після́ў тре́тий раз, віхо́дит міньі́стир протьіў не́го. За́раз запита́ў сьи Ге́ндрик: Міньі́стри, жийи́ крульо́ва Гильи́на? — Жийи́ хва́ла Бо́гу. А стара́ крульо́ва біжи́т, тай ка́жи, ньи ни жийе́. Кого́м льуби́ла над ўсе, а він йі стра́тиў. — А міньі́стир ка́жи: Цьі́хо, бо жийе́. Ту за́рас пу́стиў сьи до не́го круль ис ша́блиў, а йійі́ та́то ка́жи: Дай спо́ки, буде́м доходи́ти, шчос то йи. — Вили́ка ўтьі́ха кру́ливи Ге́ндрикови, жи вили́ка фамі́льйа така́, а́ли вили́кий сму́ток, жи нима́ Гильи́ни. Йак міньі́стир ка́жи, шчо йи, шче надьі́йа крульи трима́йи, шчо шче йи. Ўвійшли́ до крульи́ского пала́цу кру́льи Ге́ндрика, він показа́ў ўсьі листи: Шчо йа маў с тим зроби́ти? І йа йі ру́ку ўтьиў і даў йим с тим пе́рстьіним на знак, шчоби́ йі пізна́ти. А свуйу́ систру́ спали́ў намі́сьть Гильи́ни і ві́виў два хло́пцьі с сукна́, кинуў на вого́нь; мойа систра́ кричи́ла: Дьіти мойі́, ви нивипни погиба́йити — на мньа Гильи́ни спали́ла сьи, а́ли Гильи́на шче жийе́ ў сьві́ті. Пиричита́ли ўсьі ли́сти, скли́кали ўсьіх після́ньцьіў, йак вони́ приходи́ли, жа́дни ни ві́знаў с тих посьльі́дних, лиш той пе́рший йиде́н, шчо крульо́ва стара́ мине́ ўзьи́ла до сво́го пала́цу і там мине́ ўпойі́ла і йа ўсну́ў, хіба́ би она́ хитрим спо́собом ма́ла пичі́тку таку́ та підроби́ла йи́ничий лист, то йа ни знаў. Ўзьи́ли за́раз ўсьіх до аре́шту, стару́ крульо́ву, лиш то́го ві́пустили, шчо зьізна́ў, пі́рший раз йак йшо́ў. Али цар Анто́нуш ка́жи до сво́го зьи́тьи: Чика́й, то сьи пока́жи пра́ўда за́раз. Она́ шче ни чу́ла, шчо ми ўсуди́ли, она́ зна́йи до́бри, шчо йа ўдове́ц, йа ска́жу, жи йа прийшо́ў жини́ти сьи с тобо́ў, а вона́ міньі́ шчось на тото́ вітповісьть. Пусти́ў круль Ге́ндрик ца́ра Анто́нуша до аре́шту до сво́йі ма́ми. Цар Анто́нуш ка́жи: Стара́ крульі́ўна сиди́т ў аре́штьі, ни зна́йу прошчо́, а йа сьи хо́чу с тобо́ў жини́ти. — А она́ ка́жи: До́бри, кру́льу Анто́нушу, шчо ти типе́р прийшо́ў. Кобі́с, ка́жи, мине́ ві́кушиў с се́го, а йа сво́го сина згла́джу, буде́м ма́ти подоста́тком се́го крайу́ мо́го і ти ма́йиш свій край і буде́м ду́жи фа́йно жи́ти. — І дала́ му дару́нок стара́ крульо́ва ў аре́штьі і забу́ла сьи і дала́ той се́ґнет, шчо фальши́вий ві́робила собі́. Цар Анто́нуш ўвійшо́ў до пала́цу з аре́шту, тай ка́жи: Ўже ми, зьи́тьу, показа́ла сьи пра́ўда. Ади́, ка́жи, шчо згла́дило твойу́ жі́нку, а мойу́ доньку́ Гильи́ну! Осей пе́рсьтьінь, шчо фальши́вим спо́собом ві́роблений. Міньі́стир, йійі́ та́то і ву́йко збирайут сьи шука́ти за Гильи́ноў; а Гильи́на бу́ла чи́рис сьім льіт ў сво́го ву́йка ўбо́гоў і ві́просила си ста́ньцьійу піт схо́дами і ву́йко з неў розмаўйи́ў нира́з, ни міг йі пізна́ти по бе́сьідьі, кида́ў знак на ньу тро́ха, а́ли ни пе́ўни, шчо бу́ла ўбо́гоў. Йак вітти ві́брала сьи і написа́ла лист, поста́вила піт схо́ди піт камі́нец і написа́ла так: Шчо йа ў сво́го ву́йка пирибува́ла чи́рис тих сьім льіт, ца́ра Анто́нуши донька́, а анґи́льського кру́льи Ге́ндрика жона́. Йак круль Ге́ндрик йіхаў, йійі́ та́то і ву́йко шука́ти, тра́фили на то́го само́го біску́па, шчо той бі́скуп тоти́ оба́ хло́пцьі ўзьиў до слу́жби за лока́йіў. Йак йі запроси́ў до сво́йі са́льі біскуп, цари́ Анто́нушу, кру́льи Ге́ндрика з йиго́ міньі́стром і йійі́ ву́йко патрі́йа́рха та́ґжи буў з ни́ми. Той біскуп тьі́шиў сьи, шчо маў вили́кі го́сьтьі, шчо му ньі́коли ни прийшло́ й на га́тку, шчоби́ ўступи́ли до йиго́ пала́цу, прийма́ў йіх шчи́ро, кухари́м заказа́ў гото́вити обі́д, згото́вили обі́д кухарі́, лока́йі, кру́льи Ге́ндрика сини́ згото́ваньі заноси́ти потра́ви до йидзе́ньи. Аж наре́штьі круль Ге́ндрик погльида́йи з міньі́стром, подоба́йи, шчо по́трать Гильи́нина; а ди́вит сьи, дру́гий но́сит на пле́чих шчос там гей ґу́льи ві́дала сьи. Запита́ў йиго́, шчо ма́йиш на пле́чих? Він сказа́ў: Со́ром, па́ни кру́льу, каза́ти. — Кажи́, най си бу́ди шчо хо́чи. Ми були́ ў одно́го пусте́льника, шчо нас найшо́ў; одно́го нас відби́ў ў во́ўка, а се́го дру́гого мо́го бра́та ві́ких с пичири́ льві́ўскойі йа́ми, шчо буў леў заки́х собі́; а ту йи рука́ с се́ґнетом ў скри́поцьцьі; той пусте́льник Фе́лькс так нам наказа́ў, шчоби́ туту́ ни стра́тити ру́ку, то ми сьи пізна́йим сво́му та́тови й ма́мі. Показа́ў ру́ку, подивиў сьи круль Ге́ндрик на ру́ку, Гильи́нин се́ґнет і ўкі́шиў сьи со вили́ким жиле́м і з ра́достиў, шчо свойі́ дьіти найшо́ў. — А шчо ўпи́ріт то́йі годи́ни йак вони́ бу́ли лока́йами, йак гото́вили пе́ршу потра́ву кухарі́, то они́ пе́ршу потра́ву, шчо ма́ли да́ти пе́рид го́сьтьи, а вони́ убо́гим ві́дали пе́ршу потра́ву і сво́йі ма́мі дава́ли йа́ко убо́гі. Ма́ти йак учу́ла, шчо йи йійі́ чоловік і та́то і ўтьікла́ да́льі, бо си ми́слила, шчо вони́ за неў шука́йут, аби́ йійі́ стра́тити. На той чис прийі́хаў зза мо́ріў Фельікс і прийшо́ў сьи сповіда́ти до біску́па; зачи́ли там тручи́ти молоцьці́ то́го старо́го пусте́льника, тоти́ хло́пцьі, лока́йі, ўздрі́ли, зачи́ли би́ти туту́ моло́дьіж

А тому царевичови та носили що вечер вечерю до єго покою. Дивит ся він рано, аж вечеру хтось зїв. Він гадав, що то слуги. Питає ся єдного, другого, але всї випирают ся. На другу ніч так само хтось зїв вечерю. На третю ніч він і каже:

— Ну, добре, буду я тепер сам пильнувати, хто то в ночи йому вечерю їсть.

Ляг він ніби спати, але не спит. Коли це дивит ся, вітворила ся трумна, а з неї виходит слічна панянка тай до вечері.

— А, так! то ти! — каже до неї царевич. Уподобав він єї собі дуже тай каже мамі, що буде з нею женити ся.

— Та бо ти єї не знаєш, відки вона і хто така, — каже мати. Але він і слухати нічого не хоче. Мусїли старі згодити ся. Взяв він з нею шлюб. Живут рік і другий, а далї й хлопчик знайшов ся, такий красний — не натїшат ся на него.

А тимчасом той цар, отець єї, приїхав до дому, видит: доньки нема, і пішов єї шукати. Приходит до млина, де шатани душі мелют тай повідає, куди він іде і кого шукає. Дали єму шатани зелїзні черевики і зелїзну палку і кажут:

— Доки тих черевиків не сходиш, до́ти й доньки своєї не знайдеш.

Ходив він, ходив, але приходит до того цїсаря, де єго донька була. А вона власне сидїла на ґанку. Він зараз єї пізнав, а вона єго нї. От він приходит, просит, щоби єму що дарувала. Вона дала єму пару крейцарів і ще казала дати хлїба. А він тодї і каже:

Прошу ясневельможної панї дати мінї ще сочевиці.

Вона сказала слугам дати єму сочевиці, а він узяв ту сочевицю тай розсипав, тай почав збирати. Жаль її ся зробило старого, що він так ту сочевицю збирає, тай казала слугам ще єму винести. Винесли єму ще, а він і другий раз висипав. Знов кинув ся збирати, а сам дивит ся, аби ніч борше запала. Вже й смеркло ся, а він все збирає, а далї просит ся на ніч. Нема що робити, дали єму вечерю, постелили на ґанку. Всї поснули, а вона, єго донька, спала аж у дванадцятім покою. Коли це в ночи старий устає і тою зелїзною палкою вітворив усї 12 покоїв і прийшов аж до того, де вона спала і хлопець коло неї. Вона ще не спала і давала тій дитинї цицьки. Приходить він до неї тай каже:

— То ти така! Втїкла від мене! Чекай же, я тебе заріжу.

Вона тілько скрикнула, а він вихопив ніж і зарізав дитину у неї на руках і всю одежу на нїй захляпав кровю, а сам пішов.

Устают усї на другий день, дивят ся, а дитина зарізана. Питают ся єї, — вона нічого не каже. Тогди єї свекруха каже до сина, а єї чоловіка:

— От видиш, яка то твоя жінка! Ми тобі казали: не бери єї! А тепер видиш, вона тобі дитину зарізала. Вижени єї геть!

Взяли єї, привязали їй зарізану дитину до рук тай вигнали єї геть. Іде вона сама, аж тут по дорозї доганяє єї отець.

— А видиш, небого, тепер і тобі конець прийшов!

Бере він єї і веде до того млина, де шатани душі мелют. Привів єї до колеса тай каже:

— Лїзь під колесо!

А вона каже: — Я не вмію. Покажіт мінї, як то ся лїзе.

Він тілько нагнув ся, щоби її показати, куди лїзти, а вона єго трутила під колесо, тай там зараз єго шатани змололи. А вона забрала свого хлопчика тай пішла. Ішла вона, йшла, аж прийшла в лїс. Змрік став западати. Сїла вона пі́д явором тай задрімала, а дитина все у неї на руках. Коли чує: прилетїли три голуби (а то були ангели) тай сїли на яворі тай кажут:

— Тут під деревом сидит нещаслива мати... Як би вона знала, що коли набере води з тої кірнички і помаже нею дитинку, то головка зросте ся з тїлом, а як візьме водицї з другої кірнички, то воно ожиє, а як з третьої, то воно стане говорити...

Вона то чула і все так і зробила. Як тілько розвиднїло ся, пішла, знайшла кірнички, зачерла водицї з єдної, помазала дитину — зросла ся головка; за другою — дитина ожила, а за третьою — стала говорити:

— Мамо, де це ми?

Дуже вона зрадїла, але щож, їсти хоче ся, а тут нема що їсти нї її, нї дитинї. Журит ся вона. Іде далї, іде лїсом, а тут уже і ніч наступає. Дивит ся вона, хатка стоїт, огник сьвітит ся. Вступає вона до середини, дивит ся: пан слабий лежит. Втїшив ся той пан, мовит:

— Сам Пан Біг прислав тебе сюди. Є в мене тут що їсти і пити, а як я умру, поховаєш мене, а собі візьмеш усе добро, що тут єсть поховане.

Зістала вона там. Жий тай жий, уже сїм лїт минуло, як єї вигнали з цїсарського двора. Синок єї вже виріс, ладний такий. А той цар, єї тесть, поїхав на полюванє, і царевич із ним. Заблудив він аж до того лїса, де вона жила. Іде лїсом, уже вечеріє, аж видит сьвітло. Зайшов до хатинки і просит ся переночувати. Вона єго зараз пізнала, а він нї. От вона єму дала їсти, ліжко постелила. Ляг він собі, а вона в хатї порядкує, читає, то-що, а далї викликала свого хлопця та́й намовила

Розпитав він, тай зараз си найшло двоє таких тай прийшли в службу до него. Тепер лишає він їх коло неї, а сам іде на війну тай каже:

— Диви си, абис мені відписала, шо си вродит, чи дівчина, чи хлопец.

Поїхав він, а за пару неґіль вона злєгла, мала два хлопці з волотими головами. Написала вона лист, закликала жовніра, дала му грошей на дорогу тай каже:

— Іди там, в тім і в тім місті є цар, тай віддай йиму се письмо.

Той жомнєр зібрав си, йде, а царова мама вийшла тай кличе йиго. Увішов він до покою, вона дала йиму горівки, він си напив, лєг спати, вона взєла той лист і переписала инший, шо вона породила два пси. Приходит жомнєр до царя, віддав лист. Цар той лист прочитав тай відписує до неї:

— Вже все одно, чи то пси, чи діти, то всьо моя кров, абис їх обходила й годувала.

Царова мама знов того жомнєра закликала, дала йиму горівки, він ліг спати. Вона й той лист узєла і переписала, шоби її разом з дітьми спалити на терновім огни.

Приніс жомнєр той лист, вона зачєла читати тай зачєла плакати: — Шо то таке, шо він мене хоче палити? — І написала вона другий лист. А царська мама знов переписала, шо вона пуста жінка. А цар відписав: — Най буде яка є, маєте так ї обходити, як доси обходили.

А мама знов переписала, шо мают ї спалити зараз сеї ночи о 12 годині, а мама має си дивити.

Перечитала вона той лист, зачєла плакати, руки ломити, так шо ради собі дати не може. А тота Мариська, єї покоївка, каже:

— Ой пані! Ви такі добрі, так міні вас жаль. Ліпше я за вас згорю, а діти зробимо з катранів, то в ночи та стара не буде видіти. А ви з дітьми тікайте в сьвіт!

І так си стало. Мариньцю з тими шматяними дітьми спалили, а стара вілізла на поверх тай си дивила. А та з хлопцями тікає. Прийшла в ліс, під дуба тай так захотіла спати. Аж тут прийшов до неї лев тай ведмідь: лев ухопив одного хлопця, а ведмідь другого, а Оліяна (так си називала цісарська донька) і не чула.

А був там у лісі такий чоловік, шо сидів під дубом, було йиму мнє Черпак і він мав 100 рік. Прибіг ведмідь, кинув дитину межи свої ведмедєта, а Черпак прийшов тай відобрав. Також так само від лева. Хлопці дав до мамок, аби плекали, а від мамок до школів, аби си вчили. Як си понаучували, він відобрав їх до себе. Приходит оден пан до

него тай питає: Чи не дав би ти мені на службу ці хлопці? Черпак пристав на то: най ідут.

Стали вони в того пана служити. Але до того пана написали два цісарі: — Ти си рихтуй, бо ми маємо бути в тебе на обіді.

Але вернім си до того цісаря, Оліяниного чоловіка. Як він вернув з войни, то льокай оповів йиму, шо йиго сестру спалили, а Оліяна пішла в сьвіт. Тогди він пішов єї шукати. А цар, тато Оліяни, як учув, шо вна си віддала, також пішов ї шукати. Так вони си оба здибали.

А до того пана приходит бідна жінка. То була мама тих хлопців, але вони того не знали. Кажут вони до неї:

— Знаєте шо, жінко, будьте тут коло нас, а нам си буде здавати, шо то наші мама. Тут — кажут — завтра приходе до цего пана два царі: оден іде шукати жінки Оліяни, а другий доньки, та також Оліяни. А тимчасом, доки вони пообідают, то ми вас сховаємо до пивниці під сходи.

Вона зараз то пізнала, шо то єї тато і єї чоловік за нею шукают, то вже не чекала на них, але пішла до одної вдовиці тай каже:

— Сховайте мене, бо тут мій тато і чоловік ідут мене шукати та хотє мене спечи, аби я згоріла.

Приїхали ті два царі до того пана, сіли обідати, тай зачили си питати того пана, відки він має цих хлопців. Пан розповів усьо, як то було, як їх дістав від діда Черпака і як їх Черпак відобрав від звірів. Зараз той молодший цар догадав си, шо то йиго сини. А хлопці кажут:

— Тут у нас є якас бабка в пивници під сходами, шо як почула о вас, то просила, абисмо ї сховали. Може то буде наша мама?

Пішли шукати під сходи, а ї нема. Тогди вже си здогадали, шо то вона мусіла бути.

А тимчасом тота вдовиця вислала Оліяну по воду. А власне тогди цісарський фірман займив коні до води тай єї видів. А вна набрала води тай так утікає, шо може, аби ї той фірман не пізнав. Але фірман підстеріг добре, до котрої хати вона пішла.

А Оліяна скоро принесла воду, така перепуджена, тай зачила просити тої вдовиці, аби ї де сховала. А одовиця сховала і до скрині. Зараз царі вислали того фірмана і других слугів, шоби ї шукали. Прийшли вни, той фірман зачав шукати, а цісарі стоє на дворі. Прийшов той фірман до скрині, каже розтворити скриню. Розтворили, а вона там у скрини. Каже фірман:

— Геть, вилізай із скрині!

А вона зачала си в фірмана просити, каже:

христо́ву і ду́жи ни за до́ўгий час той цар ўмер. Той цар маў си́на сво́го, лиши́ў на сво́йім місци. То́му си́нови ни сподо́баў сьи Оста́фій, шчо він навирта́ў на христійа́нску ві́ру, а на́рас хоты́ў показа́ти цыка́вісьть той цар молоди́й, шчо він го́дин ріди́ти ў крайу́ та́ґжи до́бри. І Оста́фійа ві́гнаў і йиго́ жі́нку й ды́ти с сво́го крайу́, аш пішо́ў ў йи́нчий; сьіў на ші́фу і йі́ди мо́рим да́лы, Оста́фій. Дума́йи ў сво́йі голові́: А, Бо́жи, йа буў вили́ким па́ном ў сво́го старо́го цари́ крайу́, а ни́нька ни ма́йу подоста́тком гро́ший, шчоби́ йа маў йаки́сь час пирижи́ти, пирийі́хати да́лы. — Застанови́ў він сьи на тым і задума́ў ў сво́йі голові́ і сказа́ў ў сво́йі ми́сли сам до се́би: Га, Бо́жи, ни оде́н Христійа́н ты́ка́ў від ме́ни і ўтра́тиў свій ґрунт так йак йа край, шчом буў міні́стром ві́рним, ни оде́н лиши́ў свойу́ ха́ту і йа йиго́ зни́шчиў, а нивинни. Мо́жи Бог даў і мины́ той знак, шчо то біда́. Прийі́хаў він ўже до мо́рского бе́рига дру́гого, ші́фар кричи́т: Вилазьи́й на бе́риг! Кажи: плати́ гро́ші. — А то й ма́ло йи чим плати́ти. Оста́фій ві́ньіс оба́ хло́пцьі на бе́риг мо́рский на гуру́, ші́фар цофну́ў ў зат ші́фу на мо́ри, а він стаў, ру́ки заломаў, тай ка́жи: Ну, ўже нима́ жі́нки. Ну, ўзьиў ші́фар жі́нку, сказа́ў сам до се́би. Тай стаў, тай сла́каў. А віта́к на тым застанови́ў сьи, ка́жи: Га, Бо́жи! Ни одно́му йа відобра́ў жі́нку й ды́ти, мо́жи й мины́ Пан Біг даў той знак, аби́ йа знаў, шчо то біда́. — Йде він да́лы с ти́ми хло́пцьими, обми́ў сьи слоза́ми, сла́каў, прийшо́ў до води́ ме́ньшойі, мо́ста нима́, бристи́ глыбо́ко, ве́сти сьи нима́ чим, стаў тай дума́йи: Ей зноў біда́. Ди́вит він сьи, над бе́ригом лижи́т одна́ коло́да те́ньґа; він свойі́х хло́пцьіў посади́ў ў ку́пі, ди́вит сьи, вода́ ти́хо йде, ві́ломаў дручо́к до́ўгий, до то́йі коло́ди причіпи́ў дру́гу коло́ду, зйиза́ў ужиўка́ми, кирў́йи тим дручко́м до дна — е йде до́бри, ўже пириви́зу сьи. Потрібува́ў від бе́рига до бе́рига, йде до́бри; бире́ж він йидно́го хло́пцьи, кладе́ на туту́ коло́ду пириво́зити на дру́гий бік, а то́му хло́пциви ка́жи: Чика́й ти типе́р, йа й тибе́ пирививу́, аби́смо сьи ни пото́пили. Поста́виў того дру́гого хло́пцьи дале́ко від бе́рига на фа́йний пльац, а сам шче йі́ди по то́го хло́пцьи, шчо лиши́ў на дру́гім бо́цьі. Йак він сьи ўчини́ў на си́рид води́, на одны́м бо́цьі ўхо́пиў воўк одно́го хло́пцьи, а дру́гого на дру́гім; тай поне́сли воўки́ йиго́ хло́пцьі! Той тогди́ стаў, зафрасува́ў сьи, ка́жи: Га, Бо́жи, ни ма́йу жі́нки, та бо ўже ни ма́йу дьіти́й. Заломаў ру́ки, тай йде, тай пла́чи; а наре́шты сказа́ў: Га, най сьи дьі́йи бо́жа во́льа. Пан Біх ка́ру на ме́ни дайи́ і такі́ даў, шчо йа буў так йак во́ўком, шчом ўзьиў йиго́ жі́нку і ды́ти позабива́ў. Га́, Бо́жи, най сьи во́льа твойа́ ста́ни. Дарў́й гріхи мины́. І йде да́лы. Ди́вит сьи, там йи йака́с шо́па на по́ли, йи фа́йний сат, хуты́ў він ўже те́ньґо йі́сти, прийшо́ў шче бли́шчи, йи пори́дний кава́лок засаджéний виногра́д. Дума́йи собі́: Га, Бо́жи, коби́м хоть попойі́ў. Ны́чо нима́, лиш

найма́ти сьи тра́ба ў се́го ґазди́ служи́ти. Віно́сит ґазда́ йі́сти з до́му, прийми́ў і йиго́, даў пообі́дати і Оста́фійови, а Оста́фій ка́жи до то́го ґазди́: Прийми́ мине́, ґа́здо, на слу́жбу, шчоби́м стаў на рік. Ґазда́ му вітпові́ў, ка́жи: Шчош, чолові́чи, коли́ж йа найми́тьи ма́йу; йак йа мірку́йу по сво́йі робо́ты, йак Бох позво́лит туту́ робо́ту обро́бльу. А тобі́ би бага́то, чолові́чи, тра́ба, ны́би то раху́йу по́длуґ ме́ни тра́ба ти заплати́ти. А він ка́жи: Ньи, йа буду́ за ли́шку стра́ви. — Той ґазда́ ка́жи: Га, йак хоч, то будь, бо ни вимага́йу на пла́ту. — Буў він там ко́ло худо́би і помага́ў йак то зви́кли шчо роби́ти, йак то сьи ґосподарка ма́йи: Ну, шчо роби́ти; стаў ўже тро́ха ни таки́й сумни́й йак буў. Али ўсе собі́ дума́йи: Гай, Бо́жи, йаки́м йа буў вили́ким па́ном, тай мине́ слу́хали, шчо ни мож було́ злычи́ти, а йа ни́нька му́шу слу́хати хло́па, шчо мньи застаўйи́йи худо́бу завирта́ти, ко́ло по́льи обробльа́ти. І сказа́ў нера́з до се́би: Га, дьи́кувати Бо́гу, шчо Го́сподь даў, то ўсе до́бри, тра й да́лы так прийма́ти, шчо Бох дайи́, бо йина́кши ни ма́йи бу́ти. — Ни задо́ўгий час напа́ли на той край крулы́ йи́ньші і зби́ли йиго́ то́го цари́, шчо він буў коминдатом войи́нним, Оста́фій, ў не́го, шчо го ві́гнаў с крайу́. Йак го си́лно зби́ли дру́гі королы́, він розьісла́ў сво́йі жоўньи́ри, по йи́нчих крайа́х, шчоби́ йиго́ наза́д найшли́ і шчоби́ прийшо́ў на свойи́ місци до слу́жби, шчоби́ той край ві́бавиў від ниприйа́тильіў. І так той круль даў знак, йак го буде́ти шука́ти, то йиму́ йи знак на шийі з за́ду, шчо буў ў во́йны поране́ний від ша́блы; дру́гий знак, шчо він буў пога́нскойі ві́ри ў ме́ни, шче ў мо́го та́та, то сьи зваў Плаки́да і так сьи ві́христиў ў мо́го та́та і зве сьи Оста́фій. Йаґжиж го найде́ти, просы́т го шчи́ро, шчоби́ він прийшо́ў, дыста́нити вили́ку надгоро́ду від ме́ни. — Али ди́вит сьи Оста́фій одно́го ве́чира, йде три жомны́ри, йдут са́ми на по́ли до то́йі шо́пи, де він ў ґазди́ слу́жит. Він за́раз йіх пізна́ў, шчо віт то́го цари́, шчо він буў пе́ршим міні́стром, шчо він во́йни ўсьу́ди віграва́ў. І прийшли́ там до не́го, сказа́ли: Сла́ва Йсу́су Христу́! — А Оста́фій вітпові́ў: На́ віки сла́ва Бо́гу; тай сказа́ў йім: де ви, жомньи́ри, суда́ хо́дити? Ей, ка́жи, шчо ти зна́йиш, йиде́н жо́мньир з них. Ти йа́к би знаў, за ким ми хо́дим, шчо то за чолові́к, то наш та́то буў, той чолові́к! Він де пішо́ў, ўсьу́да во́йну ві́граў, він сьи зваў Плаки́да, шче ф старо́го цари́; пото́му сьи ві́христиў, типе́р зве сьи Оста́фій. Де він пішо́ў, ўсьу́да во́йну ві́граў; типе́р наш молоди́й цар, сей шчо йи, вітпра́виў го, а́ли шука́йи за ним; коби́ го мож найти́. І бага́то гро́ший обіцьи́йи, хто́ би го найшо́ў і аби́ на свойи́ місци стаў. — А він на тото́ вітпові́ў йім, ка́жи: Шчо ти йиго́ так фали́ш? Ни ма́йиш шчо фали́ти. — А вони́ ста́ли ўсьі три, ка́жут: Говори́ до не́го! — А він ка́жи: Гово́ру, бо зна́йу. Али йиде́н по ны́м зирк, зирк жо́мньир, глип по ны́м, маў писмо́, гли́пнуў на письмо́, йи той сами́й знак, шчо цы́сар назначи́ў, де він ма́йи на шийі.

а мно́го му́сьіло приставáти на йи́нчу ві́ру, на його́, і бошка́м сьа вы́льльатым моли́ли. Али бы́ли такі́ три бра́тьа, жи ни́зашчо ни хоты́ли кланьа́ти сьа бога́м його́, ай утыка́ли гет з міста ўсьі три. Вы́бігли за місто і найшли́ таку́ дыру́, шчо вы́била вода́ і там поўлази́ли. А йиде́н вы́писаў на та́блици, на ка́мини — бо знаў чита́ти — у котры́й час там поўлази́ли. І ма́ли с собо́ў, йак лы́зли та́мкова, сьві́чку за ґра́йцарь і за шти́ри ґра́йцарі хлы́бинья́. Йак полыга́ли, йак позасипа́ли то спа́ли до́ўго, а́ли ни зна́ли кілько: ним сьа здава́ло, жи раз усну́ли. І позбуджа́ли сьа, поўстава́ли, сьві́чка горит і шче не згорі́ла, за ґра́йцарь. І йім сьа здайи́: Мы ни до́ўго спа́ли, кой шче сьві́чка ни згорі́ла. І мо́ўйат два до йидно́го: Іди́ на мі́сто, мо́же сьа ўтихоми́рило там, тай ку́пиш шчо йі́сти. Вони́ ма́ли гро́ші с собо́ў. Пішо́ў тот на мі́сто, прихо́дит, здайи́ му сьа, жи зна́йи домы́ і склепы, а́ли ўвійшо́ў до скле́пу, бе́сьіла не тота́ шчо лиши́ў. Вы́ньаў гро́ші за шчось там плати́ти, гро́ші ни́хто не хо́че бра́ти тоты́. А то шчо таке́? І мы неда́ўно пішли́, шче нема́ бі́льше йак йаки́х пйать годи́н, шісьть, а ту сьвіт ина́че стойи́т. Да́льі йуш ту йи христийа́н бі́льши, ни так йак тогды́ зза Ірода. Почали́ сьа пыта́ти, йак то, шчо, му́сьіли бы́ти йакі́сь розумны́шші льу́ди, учёньі і пішли́ до ксьи́ндза, ксьиндз ўзьаў проце́сийі, хрест, вы́йшли, ўзьали́ шче тых двох ві́ттам і ксьинц спізна́ў на ка́мени, котры́й рік і мо́вит: То, небожа́та, пйать сот льіт тому́, йак вы пішли! Принесли́ йіх до це́рквы, ксьиндз высповідаў йіх, запричасти́ў і хыба́ сьа росы́пали на мак.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

163. Чому на теплого Николая не можна робити?

А. На теплого Николая (д. 9 мая), то нїби не врочисте свято, але в полї не годить ся робити.

Одна жінка пішла була щось там копати. Робить, робить, аж так коло полудня надходить старий дїдусь.

— А що — каже, — жіночко, ти нинї робиш?

— Та роблю.

— А якоїж ти за се хочеш заплати?

Вона подивила ся на нёго тай перелякала ся, пізнала, що то сьвятий Николай.

— Та що — каже — маю хотїти?

— Чи волиш тут на місцї каменем стати, чи волиш двоє дїтей кормити?

А тота вже ледво жива зо страху, тай каже:

— Та що, вже лїпше двоє дїтей кормити, нїж каменем стати.

— Ну, йди, йди до дому, — каже дїдусь, тай щез. А тота жінка тілько що крок поступила, а у неї при грудях дві гадюки. Як зачали її ссати, то вона до доби вмерла.

Етноґр. Збірник. Т. V. Ст. 207.

164. Сьв. Николай карає жінку, що не шанувала недїлї.

Б. Була така жінка захланна, що не шьинувала нїякого сьвита і пішла раз у недїлю колоннї брати. Бере вна, бере, аж ту задзвонили в церкві на „Достойно“. Вна сї дивит, а до неї йде старенький дїд. Прийшов, став тай дивит сї, нїчо не каже, тай уна нїчо. Далї він усьміхає сї тай каже:

— А що, жіночко, дуже ти пильно з роботов?

А вна каже: — Та що маю дармувати?

А він каже: — Ну, а щож сї тобі за тото належит?

А вна нїчого не каже. Тогди він до неї:

— Вибирай собі, що волиш: Ци тут зараз каменьом стати, ци двоє дїтий плекати?

А вна каже: — Та вже волю двоє дїтий плекати.

— Добре, най тобі й так буде!

Тай обернув сї тай пішов. А то був сьвийтий Николай. Ледво він сї обернув, а тота жінка дивит сї, а їй сї дві гадини причепили до цицьок, тай ссут, так тьигнут, а фостами так бют! Заки дійшла до дому, то гет їй із боків кров текла, такі рани фостами набили. І вже ї сї не повергли аж до смерти.

В Нагуєвичах, Дрогобицького пов. від матери Марії зап. Ів. Франко.

165. Сьвятий Николай і три студенти.

То як ще сьвийтий Николай ходив по сьвітї, то зайшов був раз на ніч до єдної коршми. А той шинкар то був такий злодій: хто в нього ночував, то він того різав, мньисо пакував у бочки і потім варив та пік для инших гостий. То акурат перед тим ішли три студенти до школи і він їх так порізав. А як сьвийтий Николай зайшов до тої коршми, то він знав, що сї там дїє, тай каже до инших гостий:

Проць відмовити, щоби на весілю не бути, а тут боїт ся вовка, щоби го не з'їв. Надумавши ся старий сїдає в скриню, сини заткали го в нїй віком, посїдали на фіру тай їдут. Їдут вони, їдут, аж тут біжит якась баба тай верещит: „Ей, люде добрі, бійте ся Бога, сховайте мене, бо біжит вовк за мнов, хоче мя з'їсти!" Вони борзенько відкрили віко від скринї, кинули бабу до старого, забили віко знов тай їдут — а вовка нема. Приїхали на весїлє, хочут батька свого виймити, підіймают віко, а тут вовк скакіць зі скринї! Дивлят ся до скринї, а там із їх тата лише кости, гет вовк із'їв. Так то вовк перекинувши ся за бабу з'їв свого Проця, котрий був єму призначений. Перед призначенєм нїгде не сховаєш ся.

Житє і Слово 1894, кн. VI, ст. 356—357, ч. 6.

Паралелї: Zbiór wiad. T. V, 3. Ст. 177. — Зоря, 1887, ст. 115—116. — Етноґр. Збірник. Т. II, 3. Ст. 12. — В иньших оповіданях управляє вовками сьв. Юрий; пор. Грінченко, Изъ устъ народа. Ст. 8—10. Паралелї до ріжних мотивів тих оповідань зібрані тамже, ст. 422—424. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 91—93.

168. Як вовк поніс хлопа.

Б. Маў хлоп під лїсум вувес. І йіму́ так ступка́ли ду́жи. І не міг си ра́ди да́ти і він пішо́ў стере́чи. І ви́лїз на де́рево, на таке́ висо́ке. І він слу́хайі: Тїльку сї звірий насхуди́лу! — „Ти ма́йіш там йти́, ти ма́йіш там йти́" — всїм рузка́зуваў сьвітий Паўло́. А єдно́му во́ўкуви каза́ў йти́ зїсти єго́ куне́. Той бурзе́ньку злїз і пішо́ў і то́гу куне́ каза́ў загна́ти. Тай він ви́лїз зноў. Тай дру́гу ніч зноў так. Каза́ў му зїсти то́му во́ўкуви — само́му куро́ву. Той злїз і зноў там каза́ў загна́ти. Прийшло́ на тре́ту ніч: Ка́же — „Він ма́йі барана́". Той каза́ў зноў схува́ти. Тай по́тім прийшло́, юж всьо хува́ли, воўк таке́й гуло́дний — тай повіда́йі: „Бо́же, Бо́же, я таке́й гуло́дний, тро́хи не здо́хну", — так воўк. „Всьо хува́ют, замикают, — го́дї зїсти!" — А сьвітий Паўло́ пувіда́йі: „Во́иде той ґуспо́дар на де́реві. Ма́йіш йіго́ зїсти, ку́ли не даў то́гу". Той хлоп живе́ньку злїз і ду до́му пішо́ў. І повіда́йі ду жінки: „Вари́ пироги́ зі само́гу си́ра. А пу ма́слї же́би пла́вали па́ўкум на ми́сцї. Бу мене́ ма́йі воўк зїсти. І запира́йте фурт сїни і ха́ту, бу же́би воўк не влетїў!" Він субі сїў на пе́цу, — йість. Прихо́дит дїд під две́рі дубува́йі сї. І він каза́ў ду лїтий пусти́ти то́гу дїда. І той дїд ду ха́ти прийшо́ў і хло́па на пле́чі — і пуніс. Тай ю — скінчила сї.

Зап. від дївчини Мариськи 1897 р., в Угерцях Нез. Городецького пов. Д. Гнатишак.

Паралелї: Етноґраф. Збірник, II, 3, ст. 11. — Чубинський, Труды, I, ст. 51—52.

169. Сьв. Николай і злодії.

Быў йи́ден льу́тер и по́чуў, жи Мико́ўай та́кый йи вели́кый па́трон, и маў ду́же гро́ший и завісиў си йо́го обли́ча там, де маў ка́су, и повідат му: „Ты па́трон, жебы-с мі па́триў на мо́йі гро́шы, жебы мі зўодыйи не забра́ли. Бо йа піду в дале́ку сторо́ну, — бо йак пове́рну, а зўодыйи мі гро́шы забе́рут, то тьа за́бйу". — И він обы́шоў дале́ко, тот пан, и зўодыйи при́шли и забра́ли гро́шы. И не́ маў нич. И пове́рнуў сьа, піде, — гро́ший не́ йи, забра́ли зўодыйи. Тогды ўзьаў кый и биў о́браз сьвато́го Микоўа́йа, што аж го поде́р. По́тім йак зўодыйи одышли в дале́ку сторо́ну (быўо йіх трйох), йак Мико́ўай йім сьа пока́заў. Повідат йім, йак ночува́ли на трактийа́рни, и сьва́тий Мико́ўай при́шоў ґ ним и повідат йім: „Льу́де, на́што сте забра́ли то́му льутерано́ви гро́шы? Смо́тте, йак мйа збиў, што аж мі по́дер одыйньа на́ мі! Поверни́йте сьа до нього, а йа вам дам ве́це гро́ший два́ раз". — И о́ни посўуха́ли сьвато́го Микоўа́йа и поверну́ли сьа до то́го, што му забра́ли гро́шы. И при́шли до нього зо звістьоў и повіда́йут му: „Чо́го-с нам сьвато́го Микоўа́йа так по́биў? На́ ти гро́шы!" — И одда́ли му ўсьі гро́шы. Йак му одда́ли гро́шы, те́пер йім даў хпіў пінья́зий. Тоўды пішли преч од нього. А він со́бі пішоў и ку́пиў сой о́браз иньший, сьвато́го Микоўа́йа, и даў си посьвати́ти и там го поўо́жиў, де маў гро́шы, зас. И так шану́ваў обли́ча сьвато́го Микоўа́йа ка́ждый ден и хо́диў сьа моли́ти ґ ньому. А тым, стрітиў на доро́зьі йіх сьва́тый Мико́ўай, што го ўсўуха́ли, та йім даў гро́ший и: — „Итте, льу́ди, до́моў споко́йно, ве́це зўодыйа́ми ни́ґда не буде́те". — То йуж дос.

Зап. від Петра Боришо́вича в Бо́ртнім, 1900 р. О. Роздольський.

170. Сьв. Николай і циган.

Була собі одна пані тай умерла. А она, здає ся, мала при собі куцого, бо як умерла, то не могли єї до церкви внести. Як принесли коло церкви, так і мусїли лишити. А жовніри сильні і вооружені ішли в ночи до церкви і пантрували єї там, бо она що ночи ішла до церкви,

Па́нбі даў межи них дити́ну. Тимчьи́сом він таки́й буў мижи льудьми́, жи йиго́ льу́ди ни льуби́ли. Йак сьі дитина ўроди́ла, то ньігде́ ў сво́йім сильі́ ку́ма до то́йі ди́тини ни знайшо́ў. Але тимчьи́сом зачьи́ў йти на дру́ге село́, — іде́ йаки́сь дьід доро́гоў і пита́йи йиго́, шчо таки́й сумни́й. А він ка́жи; „Па́нбі ми даў гара́зд, у на́шім сильі́ на ме́не ўсьі льу́ди гньіўні: — тра ми двойи кумо́віў, а ньіхто́ ни послу́хайи...“ — А той дьід ка́жи: „Йак бись таки́й до́брий буў, то йа би ў те́би сам за ку́ма буў...“ — А він сьі ди́вит на то́го дьі́да тай ра́до йиго́ кли́че до сво́йі ха́ти. І ше куми не ма́йи. Але тимчьи́сом ви́йшоў на двір зо сво́йі ха́ти, йде йака́сь ба́ба, а він собі гада́йи: „Тре́ба ту́йу ба́бу ўзьи́ти до ха́ти, то с тим дьі́дом буду́т мойі́ кумо́ве...“ — А то не ба́ба, 'но тілько ра́да сме́рть ходи́ла по сьві́ты. І так поўбіцьи́ла сьі йиму́ бути за куму́. А тот дьід, то са́мож не буў дьід, 'но він буў сьвати́й оте́ц Никола́й. І зібра́ў йіх обойи і даў йім ту́йу дити́нку не́сти до хресту́. Йак же они́ принесли до ксьи́ндза, то зви́клы ксьиндз ма́ло де вида́йи, жиби такі́ льу́ди до хресту́ приходи́ли. І пита́йи сьі: „Звітки ви, люди?“ — А той дьід повіда́йи: „Ми сь цьіло́го сьві́та, прийшли́смо до ньо́го ў го́сьты. А йа сьвати́й оте́ц Николай, а тота́ ба́ба то йист ра́да смерть, жи ньіко́му не видьо́ма, 'но жи так Бог йі даў, жи ўона́ раз му́сит бути на цьіле́ житьи́ то́му чоловікови і ті ди́тиньі ра́зом зо мно́йу за послу́гу“. — І той ксьиндз каза́ў це́ркву утвори́ти, закли́каў дьика́ і ўхрести́ли то бі́дна дитьа́ і ка́же: „Йдьіт собі ў бо́жу доро́гу наза́д до то́го бі́дного, погосьтьі́т го тоў дити́нкоў. Шчо він там ма́йи, то приймайте, бо йа зна́йу йиго́ нивольу, жи він бі́дний. Мо́же йиго́ Бог колись тоў дити́нкоў поратуйи...“ — Принесли му ту́йу дити́ну, відда́ли му ў ру́ки: — так сьі той чоловік укьі́шиў, йак би ни зна́ти чим. Погости́ў він йіх до́бри, даў йім йісти і пи́ти, алеж бо сьі ди́вит, шо тійі кумо́ве не хо́чут сьі до́ўго ба́вити ў ньо́го. Повилази́ли за стола́ і подьи́кували Бо́гу сьвито́му, то́му бі́дному зарі́бникови-чоловікови і буду́т сьі росходи́ти. Алеж смерть забра́ла сьі, пішла́ бо́рше, а той сьвати́й оте́ц Никола́й ше тро́ха затри́маў сьи, — а той тогди́ бі́дний ўповіда́йи до сьвато́го: „От, ви́дити — ка́жи, — куму́ньцьу, йак то до́бри ўсьім льу́дьом, — а ў нас — ка́жи — йи чоловік, зайшоў до на́шого двора́ і згоди́ў сьі ў на́шого па́на за ґоспо́дари. Тож — ка́же — йіму́ так Па́нбіг даў, жи ў на́шім сильі́ жа́дин ґоспо́дар ни мо́же льі́пши стойа́ти від не́го...“ — А той кум відзива́йи сьі, ка́же: „Просьі́т Бо́га, то й вам буде́ льі́пше“. — Забра́ў сьі той дьід і пішо́ў собі ўпйать ў до́рогу. І по́тім так мо́же за рік прихо́дит той дьід наза́д і ди́вит сьі на ту́йу ха́ту, — а то́го вже нима́ ґоспо́дари, шчо буў за ку́ма йиму́, бо він сьі вітам ви́браў і пішоў до двора́, там ўже стаў за ґоспо́дари. Да́льі той дьід аж до то́го двора́ прихо́дит, до йиго́ ха́ти. — „Дай Бо́же до́брий ве́чир!“ — „Дай Бо́же здоро́ўйи! Го́сьты, ку́ме, до нас!“ — „А йак вам ту сьі пово́дит?“ — „Бо́гу дьи́кувати, миньі́ тепе́р до́бре вже сьі пово́дит“ — так той кум повіда́йи бі́дний — „но — ка́же — жі́нка ми пі́рша у́мерла, а йа сьі ўжени́ў з дру́гойо́ў, з ўото́йоў само́йоў, шчо ўоту́т ў ха́тьі йи, бо тота́ — ка́же — жі́нка, йийі́ чоловік буў ту́тка за гуме́ного, — то той сами́й, шчо йа вам каза́ў, жи йіму́ так бу́ло до́бре. Ож то ви́дити, тепе́р ми сьі ўбо́йи — ка́же — поженили і тото́ саме́ мі́сце мине́ пан поста́виў на то́го ґоспо́дари, шчо ўін той чоловік пе́рший буў мо́йі жі́нки, ото́йі, шчо йа тепе́р з неў“. — Тогди́ сьі розвита́ў той сьвити́й оте́ц Никола́й і ўже сьі даў роспізнати, шчо він не йи дьі́дом. І той кум ди́вит сьі на ньо́го, ка́же жі́нцьі, рі́зних присма́кіў доне́сти сьвито́му на вичеру. Алеж той сьвити́й оте́ц тож він са́мо так, буў ше живи́м на сьві́ты с тим ты́лом і шче йіў і пиў. — „А той, тобі ка́жу, жі́нко, мій кум йист ду́же до́брий, — а шче куми́ йа не ви́джу...“ — А той сьвити́й оте́ц Никола́й тогди́ ўповіда́йи то́му ку́мови, ка́же: — „То́йі куми́ ньігди ньіхто́ не мо́же ви́дьіти, бо тота́ кума́, то йист бо́жа робі́тницьі, у не́йі тепе́р жнива́: — На́рід низгі́дливо жийи́ на сьві́ты, то ўона́ йіх збира́йи зо сьві́та...“ — І тимчьи́сом ма́йут собі сьі росходи́ти. Алеж той сьвити́й угодник, він ви́дит до́бри, шчо ти чоловік ла́комий, шче с те́бе бу́де ма́ло, і притри́муйи сьі ў ха́тьі, ци чого́ той кум бі́дний ў ньо́го ни бу́ди жьида́ти. А той кум тогди́ розговори́ў сьі тай ка́же: „Ку́ми, ўож то — ка́же — ви́дити, миньі́, Бо́гу дьи́кувати, до́бре ўже тепе́р, алеж тако́й так ньіко́му нема́ до́бре йак то́му на́шому па́нови (він ўже хо́че бу́ти па́ном, той лайда́ка бі́дний!..)“ — А сьвити́й Никола́й ка́же: „Просьі́т Бо́га, куму́ньцьу, то й вам буде́ льі́пше“. — Тай пішо́ў. Але тимчьи́сом той пан, — він буў при цьі́сару за муньі́стра — і го́рко засла́б і поме́р, а тота́ па́ньі, шо трима́ла той скарб, ўже поўдові́ла і жьи́луйи ду́жи гі́рко за ним і ка́же: „Деж миньі́ дру́гого му́жа тако́го діста́ти на сьві́ты до́брого, йак він буў?“ — Тимчьи́сом незадо́ўго уме́рла то́му гуме́ному жі́нка. Похова́ў йійі, іде́ до слу́жби до сво́йі робо́ти і ве́чир, йак то зви́клы па́нцка чельиди́на ўсьа, там гуме́ний, ўко́ман, му́сит іти на дискузи́цийу до па́ньі, — а па́ньі росповіла ту́йу дискузи́цийу і повіда́йи до льо́ґайа сво́го: „Спини́ то́го гуме́ного, заверни́ го наза́д до канцельа́рійі, бо йа йиму́ шось ма́йу ўповісти...“ — Але тимчьи́сом гуме́ний, па́ньі го покли́кала наза́д до се́би і повіда́йи йиму́, жи: — „Ви ўдове́ц, а йа ўдови́цьа, — тако́й ви, гуме́ньі, так робі́т, жиби ми ўобо́йи сьльуб ўзьи́ли...“ — Той гуме́ний на то́йи ньіц не мо́жи каза́ти, бо він зна́йи, жи він буў бі́дний, і йако́сь би то так до́бри бу́ло, жиби він і па́ном буў. І ньіц, так с тим сло́вом ви́йшоў с то́йі канцельа́рійі. Пішо́ў до сво́йі ха́ти, повече́ріў і положи́ў сьі ў лі́шко і зачина́йи ду́мку дума́ти, шчоби

бути...“ — Той сьі цьісар відзивайи і так собі подумаў, жи сьвитому ни тра ньікоди ньічого говорити, бо йак Бога просит, то сьвиті помоч приносьит. А 'но тілько думайи при туйу негодну смерть. Каже: „То ўжеж то могло бути, — а йак смерть сьі зближила — каже — до села до вашойі хати? Бо смерть йист — каже — ў сьвітьі невидьома, ўона сьі не може показати ньікому...“ — „То — каже — той свитий угодник тото ўсьо зробиў, жи й смерть прийшла“. — І тимчьисом бере йиго за муньістра. І він йи муньістром, — але сьвитий угодник приходит до муньістра. А той муньістер йиго ўже ўдалеки пізнайи, жи то йиго кум йде до нього. І по службі до вечира пішли ўоба на цьісарску палату і дуже сьі с тим кумом радуйут. І приймиў йиго зноў дуже добре, бо було чим, і тогди по росходьі той сьі муньістер шче ускаржьийи до сьвитого отца Николайа, жи досить му с тим добром, жи му добре, 'но ўповідайи, жи такой ньікому нема так добре ў сьвітьі, йак цареви. А сьвитий отец Николай повідайи: „Просьіт Бога, куме, і вам буде льіпше“. — І пішоў собі гет віт того муньістра у путь божу. Алеж не задоўгий час той цьісар захоруваў тай умер; алеж йиго жінка тутка на тім панстві, того муньістра, самож ўмерла. І зостаў сьі ўдовец муньістер, а цьісарова ўдовицьа. Так же цала муньістерийа жьилували ўсьі за тим царом, бо добрий буў і гадайут: „Хтоби міг бути тепер за цари?“ — А цариці сама приосуджуйи: котрий муньістер найстарший, то той мускт заступати цьісарский ўжонд, а потому такой царем мусит бути. А за найстаршого муньістра повише ўсьіх тих муньістріў ньіхто не виступаў, 'но той пан (старшого не було, 'но той пан). І цьісарова забажала того пана найстаршого муньістра, жи він такой буде мусьіў з неў сьльуб узьити і цьісаром бути. Потім ўже по ўсьому, ўзьили ўоббйи сьльуб, царували кілька льіт, — ўже сьвитий Николай не приходиў до цьісари, 'но написаў лист, жиби той цьісар прийіхаў до нього на ўобід. А той лист привіз слуга сьвитого отца Николайа на краснім кони і відайи цареви ў руки. Той цар читайи той лист і ўповідайи: „Йа не можу там дістати сьи, бо не знайу куда. Дай миньі свого коньи, а ти будеш заду йшоў, а йа буду йіхаў...“ — А той слуга вітповідайи на тойи: „Шож то ви за цар, деж ви то видьіли, жиби йа вам даў свого коньи? Таже йа мушу йіхати до свого ўгодника сьвитого“. — А він каже, цьісар: „То ти пойідеш, а йа не буду знати, куда до свого кума на ўобід зайіхати...“ — А той слуга ўповідайи: „Йа буду помало йіхаў, а ви за мнойу, — али рихтуйти си свойи войско і козаки, і будем йіхали скорше“. — Зібраў сьі цьісар, забирайи сьі і йіде. Прийіхаўши до того кума гадайи: „Де кум тілько ўозьме, жиби йіх ўсьіх посиўкуваў?“ — Але прийізьдьит блише, диўйит сьі: — там нема ньіц, 'но хата свойіт, а напротиў тойі хати дуже гарний сад. Тай той гадайи

собі: „Шож ту буде мойи войско робило, або шчо той кум, такий убогий, миньі може дати?“ — Прийіхали такой блисько цаўком ўже, йак нараз запах ударив зо саду з різних овоціў і квітіў, аз зайшоў запах той до повозу до самого цьісари, йиму ў рот, — та бо йиму сьі так здайи, жи він сьі ўже найіў. Але сьвитий отец Николай вийшоўши с хати прибраний ў дорогих шатах красно золотим хрестом, і витайи свого цьісари кума. А той злазит с повоза, ўклапьийи сьі йиден другому. Ўходьит ў туйу хату, — а ў ті хатьі такі широкі палати зробили сьі, йак би тота цала йиго посада, де той цьісар мешкаў. І йидзеньи, пиценьи (!) різного, розмайітого стойіт на столах, а ўони ўоба сьі витайут. Той цьісари саджайи за стіў, сьвитий отец Николай і припрошайи йиго до тих ужиткіў свойих, шчо там йи, ни так йиго самого, але того ўсього войска йиго. Тогди цьісар шось не хоче йісти аньі пити. А тото войско йісьть і пйи і на тоо цьісари фурт уважьийи, шо то йи, — а сьвитий отец Николай дуже не просит того цьісари, бо ўже видит, шчо ў ньім гріх пануйи. Али цьісар по ўобідьі вильіз за того стола і подьикуваў, так йак би найіў сьі, і каже до того сьвитого: „Кумуньцьу, ў шчо вас буду просити...“ — А сьвитий отец Николай повідайи: „Ў шчо?“ — Каже: „Подаруйте миньі той садок і весь той палац“. — А сьвитий отец Николай каже: „А ше ґльа вас мало, куме? Таже ви — каже — ту прийдете, але не зараз...“ — А він, той кум, цьісар, такой сирово набивайи сьі і ўзьиў би той палац і той сад, 'но не знати, ци годен буде. Але сьвитий отец Николай ўже видит, жи він ўже злосний, шчо буде сьвитого отца Николайа на силу брати і с того сьвитого райу йиго викидати... Алеж бо то коло того райу і коло тойі домовини неделеко було пекло, така ретьіўка, жи там стойала вода ў тоті ретьіўцьі (така кальўжи), а ў ті водьі поўно жаб, паскуства різного. А тогди той цьісар повідайи: „А ти миньі, куме, негоден відпустити того?“ — А той каже: „Ньи, аж по смерти“. — Тогди той цьісар крикнуў на свойи войско, каже: „Беріт того кума, того старушка, і киньте го ў туйу ретьіўку (за тойи, жи му так добре зробиў!) — Але сьвитий отец Николай ше він не виловиў того, а ўже йиго слуги приступили по нього самого (по того цьісари). А той цьісар, зараз цьісарска одежі зь нього никла і зробиў сьи на того кума старушка. А слуги припали тай беруут того старушка, — винось за місто того старушка, самого цьісари, тай кидайут йиго за тійі ўорота ў туйу ретьіўку, аз заклекотьіло за ним. А цьісар з ретьіўки відзивайи сьи: „Кум, кум, кум, кум!“ — а сьвитий отец Николай стойіт коло ретьіўки на боцьі тай каже: „Будеш кумаў там до суда віка ў ті ретьіўцьі, там де сьі жьиби покриўйийут! Йаж то тобі кумом буў і тобім тілько допоміг с твойі біди вийти, а тиж миньі сьвитому мислиў, жи ни даш у райу бути... А йа тебе за

на вóйны. І зáўши просúла Бóга і с плачéм го візирáла. На тотó міньістир крýльи шчо зробúў? Вилúку нисправидлúвісьть, мúжи нúми додáў нипрáўду, жи ни по прáўдьі жúла і круль даў вíру і го услýхаў і усудúў свойý жíнку ўлáсну на смерть нивúнни йак прийíхаў з вóйни. Вíписаў йі вíчний дéкрет на смерть, стáла вонá настрáшина: за нивúньньісьть, шчо сисé йи такóго, шчобú йа пішлá мáрни сь сьвíта, шчо ў тьиготьі хóджу, шчобú йа шче й дрýгу дýшу стрáтила віт свóго ўлáсного чоловíка нивúнне. І зачúла плáкати. Йійі чоловíк віддáў свойý жонý на смерть нивúнне кáтам, шчобú йі вíвили за мíсто і стрáтили. Вонá йшла дорóгоў і молúла сьи Бóгу. Йшла чúриз вóду мóстом, кúнула свій пéрсьтьінь з рукú ў вóду і сказáла так: Цнотлúвом жúла, се йи сьльýбний пéрсьтьінь, шчобú ньіхто йúньчий ни ўзьиў на свойý рýку, бо йа йúньшого чоловíка ни знáйу, лишé свóго мýжа. І бíгло письú з задý нéйі. І круль так приказáў, шчо йак йі забúут, абú принéсли на знак óчи і сéрци з йигó ўлáсноїі жíнки. Вíйшли ўже на той пльац, зачúла вонá свóйіх слýгіў просúти: Подарýйти минъі житьй, мойі панú слýги, йа за вас будý Бóга просúти; ўважúйти на тутý дýшу, абú мáрни ни загúнула, шчо ў тьиготьі йа хóджу с тоў душéў, шчобú йі ни стрáтити нивúнни, бо й йа нивúнни засуджéна. А тота душú й тьíлько ньічóго ньікóму нивúнна. — Сказáў кат крульóві: Йак ти сьи повéрниш до дóму, нас цар пібйé, знúшчит фамíльійу нáшу, ну шчо с тóго будé? Типéр казáў принéсти óчи і сéрци, вíтки озмéм? — Вонá йім вітповíла: Мáйити письú, ўбúйти, принисéти му óчи й сéрце на знак, він ни бýди сьи докóньувати, чийи онó йи; бо йа нивúнни засуджéна, а йа підý на пýшчу ў льісú, будý за вас Бóга просúти й за сéби, абúсти мáли лáску бóжу і много льіт. І ўзьилú йі, пустúли йі. Пішлá онá на пýшчу ў льіс, ни за дóўгий час мáла ў льісьі дитúну, ни мáла самá сьи чим занéсти, аньі тутý дитúну, лиш ўкльúкла, занéсла сьи молúтвоў від Гóспода Бóга. Пан Біг йі услýхаў молúтву, приступúла ольнúцьи з льіса, с пýшчі і пликáла тутý дитину крульóвойі чúриз цьілúй час. Ўчúла пáцьиру тутý дитúну і тотá ольнúцьи ни вітступáла від нéйі раз на зáўши. І так бýла там чúриз сьім льіт. Прийíхаў круль з вóйни, спрáвиў вилúки польóваньи, пішóў сáми ў той льіс пульувáти, де вонá на пýшчи булá. Стáли лáвоў жомньúри і ўсьі слýги, міньістри і сам круль трáфиў на свуйý жíнку. Загльúнуў ольнúцу, ольнúцьи ўтьіклá до крульóвойі і тиснýла сьи до нéйі йак найзвичайньíшша йагнúцьи. Круль пýстиў сьи стрільúти, она сказáла: Ни стрільúй. — А він сказáў: Ўсьáки дихáнійи хвалúт Гóспода. — А вонá кáжи: І йа го хвальý, так йак ти. — Малá дитúна кричúла: Мáмо, йа сьи бóйу, бо то дúкий муж, — та шчо булá вúхована дитúна з мáмоў свóйоў на пýшчи. — А він кáжи: Війди до мéни. А вонá кáжи: Йа йи нáгла, ни мóжу вíйти. — Той даў йі свойú убраньй

круль ўзьиў йі на пóйазд з дитúноў і ольнúцьи йшла ўраз з нúми, бо Пан Біг даў на цуд бóжий, шчобú сьи прáўда споўнúла. Йак ўвійшлá до палáцу свóго крульéского, шчо вонá там прубувáла йакúс час, зійíхали сьи гóсьтьі, рибакú принéсли рúбу, тóго дньи злапáли, кýхар зачúў порóти рúбу тутý, а ў тьі рúбі той самúй сéґнет, шчо крульóва кúнула ў вóду, йак йшлá на страцéньи. Типéр сказáла: Ну, мій мýжу, сей пéрсьтьінь, шчо йа брáла сьльуб ў ньім, ньікóму йа ни вúнна, лишé свóму мýжови. Йа йаким йшла на страцéньи, то кúнулам ў вóду, типéр Гóспоть даў, шчо назáд до мéни прийшóў по прáўдьі. Круль ў той час зачúў плáкати, йак ўздрíў на пéрстини пітпис: Ґеновéфа. І ўсьім слýгам потиклú сльóзи, шчо такá нисправидлúвісьть на ньу зробúла сьи. Али вонá ни моглá жаднойі потрави йісти, тьілько йидньі корінкú і ни задóўгий час ўмерла. Ольнúцьи коло нéйі стойáла, ривáла, дóки йі ни ўзьилú с палáцу крульéского і на гробі пуклá ольнúцьи, ньігдé сьи ньі ўступáла, бо Бох показáў цуд бóжий. Дитúнаж призвичáйила сьи йісти потрáви і прийшлá до сéби, на свуйý потрáву, йак звúкли. І жúла дáльший час.

Зап. 1897 р. в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

Паралелї: Етноґр. Збірник. Т. IX. Ст. 58. — Геновефа, найкрасша и найжалôбнѣйша повѣсть изъ старинныхъ вѣкôвъ. Коломыя, 1894. Ст. 1—123.

176. Сьв. Пятниця.

Пятнонька або Пятниця — се така жінка худа та страшна, люта та остра, що нічим її не умолиш та не перепросиш. Вона ходить по сьвітї, по містах та по селах і дивить ся по хатах, чи всї люде сьвяткують її сьвяту великодну пятноньку. Одну женщину застала Пятнонька при нецках тай почала питати: А ти що робиш у сьвяту пятноньку? — А щож? Чи не видиш? Тїсто мішу! — Пятнонька не сказала нї словечка, спустила очи в землю, забралась тай вийшла. Жіночі руки тим часом задеревіли в тїстї. — Другу женщину стрітила Пятнонька при рубаню дров та з неї здерла шкіру і розверла по тину на сьміх цїлому селу.

Зоря, 1883, ст. 201: Весняні звичаї, обряди та вірованя на Руси, Д. Лепкого.

Паралелї: Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 47. — Порів. відповідні уступи в духовних стихах: Чтенія Общ. Ист. и Древностей.

нийакого г віснацетім роцы по рождестві Исус Христа. Так пішли усы до того місточка, — што буде г місьты и што йім треба, то сой купльат. Пішли до міста Березова, покупили сой, што было г місьты, и повернули назад до лыса нат скалу. Йак идут, блиско стьатого дуба, — на дубовім пиньаку стойіт паны из дитьатком на руках, а зарйа велика по лысы наукоколо. Бискуп сьа застановиў зо свойіма льудми, а тота паны волат до тих льудий, до тих христійаніў: „Не бойте сьа, христійаны, приступте ґо-мі, йа йиздем Матер Божа, котрам за вами ту прибыла". — Тоуди бискуп приступиў зо свойім народом и маў набоженьство перед Маткоў Божоў при тім пиньаку дубоўім. И зараз стаўльали церкоў Ґреци, — так стаўльали, жебы быў оўтарь на тім пиньаку; а Матка Божа стойала заўсе на тім пиньаку, покиль аж оўтарь не зрихтували (зробили). И так йи бискуп зо свойіма христійанами поставиў до оўтари (с пиньака до оўтари) и так йист та сама Матка Боска, котра от віснатцетого рока по рождестві прибыла ґ бискупови православному.

Грецкы православуны розмножили сьа по цылі Ґальіцийі, — а ту было саме поганьство на цылу Пільшчу, на цылу Ґальіцийу. Зачали сьа збиткувати нат христійанами поганьскы народы, — так допустиў Бог на поганіў хоробу смертеўну, котра сьа називат кыханьа, — бо до того часу нихто на сьвітьі не кыхаў. Де котрый зачаў поган кыхати, аны крока з місьцьа не зробиў: — там гмераў, де зачаў кыхати. А кріль называў сьа Володимір и маў бабку Олену. Промовила бабка до крільа, свого ўнука: „Ўнуку мій, йа чуйу, же христійаны на тоту хоробу не гмерайут и не кыхайут. Выберь ты трйох мудрых паніў и пішли йіх до Кракова до христійаньского бискупа, жебы він свого Бога благаў о переміньйньа кары смертельной". — Тоты трийи післаны панове (післанцы) пішли до Кракова, — акурат трафили до ґрецкой церькви на службу божу, котру отправуньаў сам бискуп. Они там были бес службу божу, — йім то сьа барз сподобало православне набоженьство Выйшоў бискуп с церкви, — панове приступили ґ бискупови, оповіли му, о што сут післаны от крільа Володимірйа. Кріль Володимір отримаў прийимну отповід от бискупа христійаньского: Коли майи бискуп прибыти до Литвы — бо так бискуп повіў, — аж мусит напеpед писати по хрестійанах, же зо свойіма хрестійанами піде Бога благати. Кріль Володимір и ўсьій народ поганьскый перестрашеный кароў смертеўноў, йакый міг, та сьа пхаў, йшоў напеpед бискупа, — але йі тоўды, кой йшли напротьіў бискупа, то кыхали и гмерали по дорозьі. Зышли сьа з бискупом недалеко Литвы. Бискуп стаў зо свойім народом и бесыдуйи до свойіх христійаніў: „Мойі христійане, ту мі стаўте оўтарик, під голым небом, бо ту буду благаў милостивого мойого Бога". — Кріль Володимір просит бискупа, жебы до його міста пішоў зо свойім Богом, —

бискуп так отповіў: „Крільу, не йиздес годен того, жебы йа прийшоў до твого міста зо свойім Богом, бо го не віриш. Йак го будеш віриў, мого Бога, то він сам с тобоў буде мешкаў". — Христійане поставили оўтарик, пан бискуп зачаў отпраўльати набоженьство. Кріль зо свойоў фамельійоў и найвысши панове и йиднорали и з войском опступили наўококоло оўтаре. Йиден йиднорал закыхаў, — бискуп почуў, поздороўкаў му: „Боже дай здоўоўльа!" — и йиднорал зостаў здоріў. И біўше поганьского народа, што кыхали, а бискуп чуў, йім здороўкаў, — каждый зостаў здоріў. Зарас сьа боске чудо обйавило перед поганьством от христійаньской віры. Бискуп пішоў назад до Краковуа, кріль до Литвы. Володимір кріль мовит до свойой бабкы: „Бабко мойа, йа бим ґрецко-православійу прийаў, але сьа монархіў бойу..." — Бабка бесыдуйи до ўнука: „Ўнуку мій, выдай росказ комендантым йак до війны и ростави́те войска ростьагнены наўококоло бурку, так шчобы йіх не видно было. А монархіў ўшиткых запросите до нас на учту и при розмовах монархічних одозвеш сьа и ты, жебыс хотьіў стару віру поньахати, а православуну прийати. Но, йак ти позвольат одразу, то добрі, а йак тьа будут на свойі віры намаўльати, покажеш вытьагнути фану на бурку червену, — коменданты будут видьіти червену фану, же на тебе зле, та будут фшиткы войска масьірувати до бурку". — Монархове сьа зйіхали до Литвы до крільа Володимірйа. По гостиньі была розмова монархічна, и кріль Володимір промовиў до фсьіх монархіў: „Мойі братьа (братькове), йа бым хотьіў стару віру зоставити, а йншу прийати. Йаку бы вы мі казали?" — Жидіўскый царь намаўльат на свойу на самый пиред: — „Мойа йист віра чиста, мусит быти ўшитко чисте, жебы не было нич трефне". — „А што-ж ты ужываш? — зьвідуйи сьа Володимір. — Ўсьо ужывам, тилько солонину (свиньске мньасо) ньіт" — жидіўскый кріль так повідат. Кріль повідат: „Шчо ньайльіпше мньасо, того не ужываш, — то йа такой віры не хочу". — Турецкый кріль намаўльат на свойу віру: — „Мойа віра не трефна, фшитко ужываме" — Турок повідат. — „А што пийте? — пытат сьа Володимирь. Турок повідат: „Фшитко пийме, фшиткы трункы, тилько вина ньіт". — Володимір отповіў: „Што найльіпший трунок, то го Туркы не ужывайут. То й такой віры не хочу". — Володимір казаў адитантови вытьагнути червену фану на бурку, — йак видьіли йиднорали червену фану на бурку, зараз масьірували до бурку, же на крільа зле. Тоты монархове, йак зобачили войско, йак иде на ньі, просьат Володимірйа: „Брате, йаку хочеш віру, таку сой прийимий, лем нас живых выпусьть". — „Так мі было повісти одразу. Йа прийму віру ґрецко-праўосла́ўно-кафтолическу". Тай монархове пішли каждый до свого. Володимірь запізваў православу-

раз звойуваў. Віт тогды так твéрдо ўвірнў ў Сўса Христá і днесь тримат так твéрдо, жибы рибу нáвіть ни йіў ў понедыльок áни ў пйáтницьу, а горóх перебират, абы не было дадé червакá, бо то йи тáкій порзнé, хоцьбы червачóк быў. Він мáйи твердý віру і захóвуйи піст твердо.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

180. Про київську лавру.

Там в Росиї є вилики таке місто Київ і там є найвища на цїлий сьвіт церква і називає-ці Лавра, бо той майстир, що ї поставив, називав сї Лавро. Той майстир мав ше одинанцїть братів і всї були такими майстрами як він; а він був дужи побожним і як мав ставити ту церкву, то три дни постив і молив сї і просив Бога, шоби поміг їму виставити церкву таку, шо ше нїґде нима такої.

І взяли сї всї двананцїть братів ставити церкву і шо за день поставили, то за ніч то увійшло в землю. Молодші брати дивували сї с того, але найстарший нїц ни казав. Ставили вони так двананцїть років і шо поставили, то всьо ввійшло в землю. Аж нарештї каже Лавро: „Доста, братя, треба вже нам завиршити“.

Тей взяли і завиршили, як має бути гет, дали копулу, хрест і всьо, тей скінчили ставити. Тей всї дивували сї, шо то с того буди. Аж ту зачала церква з зимлї виходити так, як входила і шо ночі вийшла трохи. І так за одинанцїть почів вийшла вся, же сї люди здивували; така висока, шо нех Бог боронит. Тей люди тодї поміркували тей кажут: „Ага! видиш як то Бог зробив, то церква так в землю входила, шоб виставити ї таку високу, бо інакше нїґди би такої ни виставив“. А ті майстри зараз повмирали, тілько наймолодчий зістав сї і пішов сибі в сьвіт. А тих поховали всїх в пещерах під тею церквою, кожному дали труну і так повідкриваних поставили разом, бо вони сьвяті зістали. Минуло шось одинанцїть лїт, аж той наймолодчий брат почув, шо буди вмирати вже тей пішов просто до Київа в ті пещери, тей став обходити своїх братів і заглядати до них, аж прийшов до найстаршого Лавра тей кажи: „Посунь сї, брате, нех ляжу коли тебе“. І той вмерлий брат посунув сї, а той лїг коли него, але ни мав ше де їдної ноги положити то поставив ї на другій свої нозї так, шо зігнув кулїно. І там так воно є всьо і до нинї, всї лижать як живі, звичайно сьвяті люди.

Зап. від Андруха Горобця на Рудї, Каменецького пов. 1900 р. А. Веретельник.

Паралелї: Nowosielski, Lud ukraiński. T. II. Ст. 119—122.

181. Про сьвятих козаків.

Колись дужи а дужи дамно були такі хлопи козаки, шо сї воювали за нашу віру с поганинами. А ті козаки були в тім краю, де типер москаль панує, бо ше тодї москалїв ни було, тілько така поганьска порода, Татари чи Турки були і ті козаки вічно з ними били сї за нашу віру. Али поки козаки памнятали на Бога, то їм добре йшло, али де никотрі тяжко согрішили і Бог їх покарав, шо їх погань та побила і вони вже ни мали такої сили, то тодї погодили сї с поганами і вже їден другого ни зачипав. І зараз ті Татари стали паношити сї і з них зробили сї ті Москалї, шо нинї є, то вони походят с тих Татарів. І вже як вони сї, ті Москалї, добре роспаношили, тодї пішли бити сї с козаками. І побили всїх, тілько шось тристо тїкло, бо вони були побожні, те їм Пан-Біг поміг втїчи до нашого краю, тей тут де типер кузьня, був лїс і вони сховали сї в тім лїсї, бо як вони з вітамти тїкали, то на перед них ішов ангил і показував їм дорогу, куди мают іти. Али як вони до нас втїкли, то їх нїхто ни видів і ни знав, аж то було за паньщини. В тім лїсї був сибі коваль з жінкою і мав свою кузьню. А їдного разу було їму так прийшло, шо ни мав анї раз шо робити і пух з голоду. І їдного дня пішов він лїсом, шоб здибати яке сило та шоб роботи дістати. Іде він так лїсом, іде, аж здибає цї з старим дїдусем. А то був сьвятий Петро, тей кажи до коваля: „А шо ти, ковалю, за роботою йдеш шукати?“ — „Таже так“, — кажи коваль. — „Ну то я тибі дам роботу, ходи зі мною“, — кажи дїд, і вони гобидва пішли. — Ішли вони тей ішли, аж прийшли у вилику гущавину, тей дїд кажи до коваля: „Знаєш ти шо, нибоже? Тут у тій гущавинї під зимлею є козаки, шо тїкли від Москаля і вони мают конї і їм ті конї треба підкувати, то будиш їх кувати, бо вони вже будут виходити з зимлї, бо пани вже дужи сї збиткуют над хлопами, то ті козаки будут панів бити за хлопів і скасуют панщину. Тілько мусиш минї присягнути, шо того нїкому ни скажиш, шо я тибі казав. — І коваль присягнув тей дїд махнув перед ним рукою і він ослїп, тей дїд їго повів. Як привів під землю, то знов махнув рукою перед ковалем і він зобачив, шо є під зимлею, а там повно коний стоят при жолобах і їдят сїно, а на кожному коневи сидит і спит козак, а скрізь тихо, хоч бери тей мак сїй. І дїд кажи до коваля: „Бириж, нибожи, тей підковуй конї, тілько по тихо, шоб котрий козак ни збудив сї“. — Тей коваль взяв, тей став кувати і як покував всї конї, то ше мав їдного і як того кував, то якось торкнув ліктем їдного козака і той збудив сї, злапав за шаблю тей крикнув: „Вже час?“ — А дїд обізвав сї: „Нї ще, спи, спи, я тибі

І прийшо́ў ў йиде́н дъім, у туре́цкий, шчоби́ пириночува́ти і зоба́чиў пан, шчо за две́рми стойі́т дити́на, а тьі дити́ньі зўйи́заньі ру́ки. А той пан то буў биздьі́тний і туту́ дити́ну хтьіў купи́ти собі́. І пита́ў Ту́ркіў, звітки тота́ дити́на ўзьи́ла сьи. А Ту́рки вітповіда́ли, шчо вона́ з'йави́ла сьи. І пита́ў пан Ту́ркіў, шчо́би за ньу хтьі́ли. А Ту́рки каза́ли, шчоби́ клаў на вагу́ дити́ну і гро́ші, шчоби́ гро́ші тьі́лько зава́жили, шчо і тота́ дити́на. А пан собі́ поми́слиў, шчо він тьі́лько гро́ший ни ма́йи, то нима́ шчо і кла́сти. А йак льих пан спа́ти, то му сьи присни́ло, шчоби́ клаў тотьі́ гро́ші, шчо ко́ло се́би ма́йи. Йак пан поста́виў гро́ші, то шче йиму́ сьи бага́то й лиши́ло. І ўзьиў дити́ну на по́йазд і пойі́хаў до польского крайу́. Йак прийі́хаў до Мільати́на, йак шти́ри ко́ньі ста́ли, то фі́рман ни міг да́льі і займи́ти. А той пан сам ни знаў, шчо сьи з ним дьі́йи. І ўпроси́ў сьи ў йидно́го ґазди́, шчоби́ прийми́ў ґазда́ до стодо́ли ночува́ти. Йак пан льиг і накри́ў сьи плашче́м і дити́ну поста́виў ко́ло се́би, шчоб з ним спа́ла. Стаў пан ў ночи́, а дити́на нат па́ном стойі́т, а пан поста́виў дити́ну, аби зноў спа́ла. Ўстаў пан ра́но, а дити́на зноў стойі́т. І хтьі́ли ра́но туту́ дити́ну поста́вити на по́йазд, шчоби́ йі́хала с па́ном. І туту́ дити́ну ни міг ньіхто́ ру́шити з мі́сьцьи. І аш тогди́ ўздрі́ли, шчо то йи цуд бо́жий. Стодо́лу розьібра́ли, а на тьім мі́сци поста́вили ко́сьцьол і змальува́ли ві́ўтар, Па́на Бо́га Мільати́ньского. Йак росло́ воло́сьи Су́сови Христо́ви, а льу́ди йшли́ і потро́ха но́жицьими ўстрига́ли, а хто буў те́мний, то сьи тим воло́сьим піткуруваў і провиджи́ў, проздрі́ў. А йидна́ па́ньи ма́ла пе́сика і той пе́сик отимньі́ў, а она́ тим воло́сьим піткури́ла і віттогди́ йак воло́сьи затве́рдло, то ньіко́му сьи ни дасьть ўтьи́ти і до ни́ньі.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

187. Чудо сьв. Івана.

То ньіби чоловік був Поляк, а жінка була Русинка, в Полівцьох здайи ми сьи. Приходит чоловік з вобісьцьи до хати, тей повідайи до жінки: „Траба ниньі вівцьу різати. — А вона каже до него: Як жи ниньі будеш вівцьу різав, коли ниньі чеснойі глави сьікноглавенійи. — А він сьи взлостив і сказав до неї зухвально: То твойи сьвито — ни мойи. Хапнув ко́су с кілка́, злапав вівцьу мижи ноги, шарнув вівцьу попід шийу, вівцьи впала і він впав; з вівцьі кров іде спіт шийі, а йиму з носа і с писка. Вибігайи жінка с хати, чельіть, наробили крику, ґавту, на той крик позбігали сьи сосьіди, ратуйут йиго, трісут йиго, ого — вже ни годин сьи дочутити. Пойіхали по дохтора — дохторі ни помогли ньічо'.

Такой му сьи став вже конец. А типер в тім сильі віт товди*) ще ліпши, чеснойі глави сьікноглавенійи шануйут йак пирит тим, ньім сьи мав той цут стати.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. від мами О. Деревянка.

188. Звідки взяла ся чайка?

Раз напали Татаре на наше село, попалили все, що тілько було, позабивали хрещений люд, а що могли, забрали з собою. Забили тоді й чоловіка одної молодої жінки, а голову його закопали в лозах над Дністром. Та не знати лише, де поділи туловище. Тому то молода жінка перевернула ся в чайку і полетіла сіножатами та лугами понад Дністер шукати туловища свого чоловіка. Але й до нинішного дня не може найти своєї страти, літає понад могилу, де закопана голова, та кигиче із тяжкого жалю.

Зоря, 1885, ст. 120: Людові вірованя про птахи, Д. Лепкого.

Паралелї: Чубинський, Труды, I, ст. 62.

189. Звідки взяло ся волове очко?

Маленька та птичка зробила ся з дітини, що дуже любила свого рідного батька. Давно, дуже давно тому, напали на село Татаре, спалили хату, а людий позабивали. Убили батька дітини, туловище вергли на вигін, а голову закопали десь під корчі. Тому то волове очко скаче попід корчі, придивляє ся добре всюди шукаючи голови батька, щоби її там, де туловище, закопати у землю. Але до сегодне якось не може відшукати своєї страти, колись однакож найде голову батька, похоронить її і стане чоловіком.

Зоря, 1885, ст. 129—130: Людові вірованя про птахи, Д. Лепкого

190. Звідки взяла ся тополя?

Дівчина полюбила козака, волоцюгу, без хати і роду. Ходила до него о півночи, як мати заснула, над ріку, та довго-довго гуторила під

*) Се „в“ що йно чути.

не мо́же зна́ти, йа́ке то йист". — А кріль бесьіду́йи до Пе́тра: „Та фкаж-ле, йа́ке-с при́ньус, йа́ке то бу́де". — Пе́тро то́то з міха высы́паў се́ред поко́йу: — то́то сьа натьі́гат, ли́шка то́ргат шчупа́ка, шчу́пак ли́шку, — ста́ла сьа вели́ка заба́ўа и крільо́ви и го́сьтьім. Кріль ка́заў Пе́тра адитанто́ви запровади́ти до йидно́го поко́йу и да́ти му йі́сти дос и пи́ти и дуга́ну и циґа́ріў, огньа́, фа́йкы, ньай йіст, што хо́че, ньай пи́и, тьі́ўко хо́че. А то́то сьа натьі́гат по поко́йу. Кріль бесьіду́йи до адита́нта: „Ид-ле сьа то́го Пе́тра запы́тай, што ві́н жа́дат за то́ту ўутьі́ху?" — Пі́шоў ади́тант: — „Пе́тре, найасьні́йший кріль ме́не до те́бе пі́слаў, абыс мі по́віў, што бу́деш жа́даў за то́ту шту́ку, што-с так кріль́а и го́стий утьі́шиў?" — Пе́тро повідат адитанто́ви: „Йа нич бі́ўше не жа́дам, лем сто па́лиц". — „Бій сьа Бо́га, што бесьіду́йиш?" — „А йа повідам, же бі́ўше нич не хо́чу, лем сто па́лиц". — При́шоў ади́тант, крильо́ви то́то повідат, же Пе́тро нич не хо́че, лем сто па́лиц. А кріль сьа зьвіду́йи адита́нта: „А йак ува́жаш, йа́кый ма ро́зум?" — „Так сьа зда́йи, же ма́йи до́брий ро́зум". — А и́д-ле го за́клич ґо мі". — Пі́шоў ади́тант: — „Под, Пе́тре, к крільо́ви, бо тьа жа́дат". — При́шоў Пе́тро, а кріль Пе́тра закли́каў до иншо́го поко́йу на се́крет. — „Мій коха́ный, по́відж ты мі, дльа чо́го ты жа́даш сто па́лиц?" — „Ньайасьні́йший па́не, бо йа ма́йу спільни́ка, што-м му присьі́гаў, же му хпіў подару́йу, бо ньа не хо́тьіў пусти́ти ина́кше". — „А по́знаш ты го?" — „По́знам, бо йа сьа до́брі на ньо́го призе́раў, же́бы-м го по́знаў". — Кріль ка́заў му пі́ти там де быў, до поко́йу и кріль бесьіду́йи до сво́йіх па́ніў, жебы го шльахти́чом зроби́ти, ўкорунува́ти на шльахти́ча. — „Йа ту мам до́бра г Веньґльові́цах, та Пе́трови подару́йу зо́ўсьім". — Тай пано́ве пі́шли до гербо́вой канцельарийі́, выписа́ти му герб шльахе́тный, и и́дут пано́ве корунува́ти Пе́тра на шльахти́ча. Идут ф тых скі́рньах (што барз скри́пльат), Пе́тро сьа на́йіў и на́пиў, пи́льа столи́ка о́пер сьа и за́спаў, — а пано́ве йак и́шли, скрипайу́чи скірньа́ми, тай сьа збу́диў Пе́тро. И так сьа ру́шиў, так пе́р...ў. По́кій быў проферува́ный запаха́ми, бзди́на сьа змі́ша́ла з запа́хом, та ба́рже чу́ти смро́ду. Пано́ве повонха́ли (почу́ли смро́ду): — „А фе, фе! Не мо́жна, не мо́жна, жебы быў шльахти́чом та́кый непорйа́дный! Йако́го смро́ду наро́биў!" — Пано́ве сьа с то́го поко́йу верну́ли, и́дут на́зад, — а кріль та́кже и́шоў, с пана́ми сьа стри́тиў на корита́ри. Зьвіду́йи сьа кріль: „Та без ме́не-сте корунува́ли Пе́тра?" — Пано́ве повіда́йут: „Не мо́жна го корунува́ти на шльахти́ча, бо барз непорйа́дный. Мы там гво́шли, ві́н сьа пі́дньаў с кре́сла, — так зь ньо́го ры́кло, вели́кым смро́дом, што не мо́жна ґ ньо́му приступи́ти. ." — Кріль бесьіду́йи до па́ніў: „О, верни́те сьа, верни́те, ньай и йа сьа переко́нам". — Прихо́дит и кріль с пана́ми к Петро́ви: — но, чу́ти йи́шче. Кріль повідат:

„А што-ж йис, Пе́тре, зро́биў, же пано́ве о́т тьа фтьіка́ли с тво́йоў корунацийоў? Же-с смро́ду наро́биў!" — „Ньайасьні́йшый кріль, та пано́ве за то фтьіка́ли? А йа му́сьіў, бо йа до те́пер быў хло́пом, а ви́дьіў йим, же ньа и́дут корунува́ти на шльахти́ча, та йим фстаў и хло́пство м з голо́вы пу́стиў ў доли́ну, бо йуж бу́ду шльахти́чом". — То́ўды пано́ве рука́ми трі́сли: — „Бра́во! бра́во! мо́же бы́ти шльахти́чом!" — Кріль му то́ты до́бра хра́пскы, што маў кріль, Петро́ви запи́саў и на́зваў то́то се́ло кріль Пйитрові́це по́длуґ йо́го име́на. Пе́тро до́стаў до́бра хра́пскы на ві́чны ча́сы и на сво́йи пото́мство. И Пе́тро сьа оже́ниў ф тім пала́цу, тай ни́ маў дьі́ти зо же́ноў, — а до сповіди хо́диў до Крако́ўа, тот Пйитрові́на, до пільско́го биску́па. Йак гме́раў Пйитрові́на, запи́саў сво́йі до́бра бискупо́ви, абы зоста́ло то раз на за́ўсе бискупшчи́ноў. И би́скуп то отриму́ваў.

Кріль Больи́слаў быў ріцьір вели́кый, бо дьа́блом нара́бльаў, — быў вели́кый чужоло́жник. Ви́дьіў йи́дну па́нну малольі́тньу, дванастольі́тньу, сподоба́ла му сьа, пі́слаў коза́кіў, жибы йи зьма́ли и йо́му приве́ли, — и то́ту панну́сьу дванастольі́тньу зґваўту́ваў. Би́скуп Станьі́слаў сьа довідаў, — даў поблика́цийу выдрукува́ти на кріль́а, и сам би́скуп поблька́цийу поприльі́пльаў по наро́жных камени́цьах. Кріль йак сьа довідаў, отпо́вів бискупо́ви: „Ты до Петро́виц не́ маш нич, што ти Петрові́на ли́шиў. Петрові́це мо́йі". — Би́скуп напи́саў до москиўско́го ца́рйа. Моски́ўскый царь прису́диў бискупо́ви, йак му Петрови́на лишиў дестаме́нтньі. А кріль Больи́слаў отпи́саў до москиўского царйа, же він то́му не ві́рит, же му Петрові́на, бискупо́ви, запи́саў. — „То́ўды бу́ду ві́риў, же му запи́саў, йак при мо́йіх о́чах бу́де му запису́ваў", — бискупо́ви Станьіславо́ви. Ру́скый царь отпи́саў до биску́па Станьісла́ва, йа́кый йист спір ў той спра́ві: — же то́ўды бу́де ві́риў тым запи́сам, йак при йо́го о́чах Петрови́на бу́де запису́ваў бискупо́ви. Би́скуп Станьі́слаў розо́слаў ф сво́йім окре́нґу крако́ўскім по хрестійа́нах, жебы сьа зы́шли с процесийа́ми, с крижа́ми. Зы́шли сьа ґ бискупо́ви, — би́скуп зо свойі́ма льу́дми пі́шоў с процеси́йоў до Пйитро́віц, на гріб Пйитрові́ны, што йуж сьім ро́кіў, йак быў похова́ный. Там маў набоже́ньство би́скуп на йо́го гро́бі и запу́каў па́льцьом би́скуп до тру́ны: — „Пе́тре, Пе́тре, фстан мі на сьвіде́цтво, бо збро́цньарь отбе́рат мі тво́йі до́бра, же не ви́дьіў, йак йис мі запису́ваў". — Пе́тро з гро́бу ўстаў, ка́заў си выне́сти кре́сло, сто́лик, па́пір, атра́мент, пе́ро, — би́скуп му то даў ўши́тко. И пи́ше Петрови́на пи́льа кріль́а, — бо и кріль там — и даў бискупо́ви до рук; а дру́гый за́пис г москиўско́го ца́рйа, бо там пра́во и́шло. И би́скуп за́ўсе вы́граў Петрові́це.

То́ўды кріль розгны́ваў сьа на биску́па, бесьіду́йи до лийтна́нта: „Во́змий сой де́ўйат войа́кіў озбройи́ных и ид гльа́дай биску́па по ко-

IV.

Леґенди про недовірків і чарівників.

доньки Ести, а вона встала з гробу тай каже: Ти невірний тату! Невірний єсь Богу, невірний і мінї, не варт єсь плакати на моїм гробі! — А він плакав на єї гробі, жалував, що єму Бог забрав доньку таку молоденьку. То від тогди він вічно ходит. Як місяць у остатній квадрі, то він сивіє і робит ся старий-старий, а як місяць новий настане, то він знов молодий, здоровий, білявий, підтяте волосє. Кажут, що кілька літ тому був і в нашім краю.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 180.

Паралелї: Жидъ вѣчный родомъ изъ Іерусалима. Вторый накладъ. Коломыя, 1894. Черенками и накладомъ М. Бѣлоуса. Ст. 1—20.

196. Невмирущий Жид.

В. То такий Жид був: Як Христа мучили і вели вже розпинати, а Христос надійшов з хрестом і хотів троха оперти ся о єго хату, спочити, а він крикнув: „Іди геть! Іди геть!“ А Христос обернув ся тай сказав йому: „Я піду, але й ти йди і ходи по сьвітї аж до страшного суду“. То він і доси ходить. Десь недавно — говорять люде — виділи його в наших сторонах. Але його тяжко пізнати, бо він на старім місяцї старий-старий, а на новім місяцї знов відмолоджуєть ся.

Етноґр. Збірник. Т. V. Ст. 211.

197. Цар Олександер, що вимазав сьвяте слово з церковних книг.

Раз прийшов цар Олександер до церкви і почув як сьвєщенники сьпівали, шо з вісшого буде нисший, а з нисшого буде вісший. Цар Олександер на се каже: То не може бути, шоби від мене був хто вісший, а я аби був нисший! — Свєщенники кажут, шо то так є уписано в книгах. Цар Олександер прийшов і вімазав се з книг, а ангіль прийшов тай написав знов се золотими буквами, шо так має бути. По службі божій пішли до дому. З дому загадав йти до купелю і сказав слугам запрячі конї і поїхали до купелю. І прийшли і розбирав одїж із себе і поклав коло води і як цар Олександер купав си, ангіль прийшов і єго одїж узєв на себе, сїв на поїздь, фірман обізрів си і гадав, шо се цар Олександер сидит на фірі, тай пішли до палаців і сїв за цара Олександра на трон. Той з купеля виходит, а одежі нема; а він запросив в жінки, бідної одовиці сорочки. Жінка дала сорочку, а він пішов до дому і від дому пішов до палаців. А там не пустили, сказали: Шо ти за оден? — Я є цар Олександер. — Наш цар Олександер на тронї. І взєли і нагнали. Він пішов селами і так бідував три роки, а за то, шо він вимазав з книг церковних слово боже. Він назад вернув си до свого палацу, тай питає си, ци то він тут був царем Олександрем? — Стій ти тут, а ми йдемо питати си. — Увійшли в палату і кажут, шо тут є такий і признаєт си, шо був царем Олександрем. Коли він є тут, обмийте єго і обберіт у файну одїж, і дайте єму злотний перстїнь і ведїт суда.—Уни увели, а ангіль, шо зібрав єго одїж, сказав єго поставити коло себе з лївого боку, сказав увести єго жону, і сказав: Пізнавай свого чоловіка! — А вона дивит си тай не може пізнати. — Ангіль каже: Єго Бог покарав тай помилував за тото, шо він вимазав слово боже з книг церковних. Той ангіль каже єму: Памєтай, абес більше не согрішав! — І пішов, а він зістав си назад так царем Олександрем, єк був.

Зап. в Довгополи, Косівського пов. 1901 р., від Дмитра Тимофійчука Матвійового О. Галевич.

Паралелї: Гнатюк, Леґенди з Хітарського збірника. Ст. 20—27. — Oesterley, Gesta Romanorum. Ст. 360—366 і 722. Ч. 59. — Рудченко, Народ. южнор. сказки. Т. II. Ч. 36. — Сборникъ матеріаловъ д. описан. Кавк. Т. XVIII. 3. Ст. 194. — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 628 і 637. — Ровинскій. Рус. народ. сказки. Т. IV. Ч. 45. — Ciszewski, Krakowiacy. T. I. Ч. 98. — Kolberg, Lud. T. XIV. Ч. 70 i 71. — Chełchowski. Powieści i opowiadania ludowe z okolic Przasnysza. T. I. Ст. 254. — Kolberg, Krakowskie. T. IV. Ст. 102—103. — Národopisný Sborník. T. III. Ст. 103. — Archif f. slav. Philologie. T. XVII. Ст. 572.

198. Про Твардовского*).

Йеде́н па́н захтыі́ў гро́шей, а не маў йіх де дыста́ти. І загада́ў ду́мку, шчоби́ сьи пітписа́ти чортьако́ви. І вийшоў ко́ло опі́ўночи на двір і свиснуў ў мізьі́льний па́лец, а злий прихо́дит і пита́йе йего́: Чо ти хочеш? — Дай ми котє́л гро́шей то ти сьи пітпи́шу. — І приньіс

*) Твардо́ский — Повіто́вич, бо ў повітьу. Прим. оповідача.

пити. Ка́жи: Йа ва́шим го́сьтьом ни буду́ ньіц на пиришко́дьі, тьілько собі́ ко́ло ва́ших двири́й буду́ сидьіти цьілу́ ньіч. І ґоспо́дар му на то́йи зьізво́лиў. Наколи́ подоро́жний засьіў на свойи́ стано́вишчи, прихо́дит і гісьть (по ду́шу). Пу́кайи до двири́й і пита́йи сьи: Чи спиш ґа́здо? — А той подоро́жний, котри́й сидьіў ко́ло двири́й, вітповіда́йи: Ньі, йа ни спйу. — А він ка́жи той пано́к: Ну буде́м говори́ти де́ўйать пи́тань. — А подоро́жний ка́жи: Мо́жиш зачина́ти. — І пита́йи сьи той, ка́жи: Шчо йи йиде́н? — Той вітповіда́йи, ка́жи: Йиде́н так йак ньіц. — А він пита́йи сьи: А шчо йи два? — Той ка́жи: Два хло́пцьі то йи до́бра компа́ньійа (а ґазда́ спит, ньіц ни зна́йи). — Пита́йи сьи да́льі: Шчо йи три? — А він ка́жи: Три хло́пцьі до́бри бйи. — Пита́йи йиго́: Шчо йи штири? — А він ка́жи: Штири ко́лесьі, до́брий віз. — Пита́йи йиго́: Шчо йи пйить? — Той ка́жи: Пйить дьіво́к, то йи свойі вичирни́цьі. — Пита́йи йиго́: Шчо йи шісьть? — А він ка́жи: Шісьть вольіў йи свій плуг. — Пита́йи йиго́: Шчо йи сьім? — Ка́жи, жи сьім хло́пцьіў, то йи свойа́ віна́. — Пита́йи йиго́: Шчо йи вісьім? — А він ка́жи, шчо вісьім оборо́гіў, то йи свій хльіб. — Пита́йи йиго́: Шчо йи де́ўйить? — А він ка́жи: Йа дуўйитий а́нгел віт Бо́га, а ти, чо́рти, шчиза́й гет. — Наколи́ ґоспода́р ўстаў, ньі подоро́жного, ньі го́сьтьи — і душа́ йиго́.

Зап. від Ник. Данковича, в вересни 1895 р. в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Рудченко, Народныя южнорусскія сказки. Т. II. 11: Убогий чоловік и чорт. — Драгомановъ, Малорусскія народныя преданія и разсказы. Ст. 56. Избавленіе запроданнаго чорту. — Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 65—66. Там указані також паралелї до ріжних мотивів про продаж душі чортови. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 52. Ч. 40. Ст. 82—84. Ч. 46. Ст. 212—213. — Манжура, Сказки. Ст. 128.

201. Про шевця, що записав ся злому духови.

Буў йіден швец бі́дний, і він пішо́ў до льіса і ви́рубаў сибі́ бере́зу. Несе́ ту́йу бере́зу, але злий дух вихо́лит з льіса. Сьіў на бере́зу тай ка́же: „Шо́ ти несе́ш су́ху бере́зу, нашо́ ти йі зруба́ў?“ — А він сьі перекинуў льісни́чим. — І швец так йиго́ тьйгне бідачи́ско доро́гоў і ка́же: „Па́ньи, до́сить миньі́ тьйшко нести, але ше й пан сьіли на бере́зу, жиби йа ше й тьигну́ў...“ Той злий ду́х ка́же до не́го: „Пітпиши́ миньі́ сьі, то йа тибі́ подару́йу тото́. Дам ти гро́ші мно́го і ни бу́диш біди́ў, на ца́лий рік“. А він, були́ де́ўйатеро душ, і ўсьі де́ўйатеро душ записа́ў. І тоди́ ка́же: „Йа за рік при́йду по те́бе, — жибись сьі ни відпира́ў, жи ни пі́диш!“ — Але той с то́йі тьіхи вели́койі, жи йіму́ льісни́чій даў гро́ші, (він сибі́ ду́маў, жи то льісни́чій) прийшо́ў до жі́нки й ка́же: „Шо йа зроби́ў, — йа сьі пітписа́ў льісни́чому, жи йа йиго́ буду ўже“. А вона́ ка́же: „Ну, та най там! Колись до́брі гро́ші ўзьиў, то ми піде́м та й буде́м роби́ли“. Але ка́же: „Ми не бу́демо ў льісни́чого ньі роби́ли, ньі ньіц. 'по та́к буде́м“. — Маў дьіўчину, ма́ла сьім льіт і ду́же мі́ла чита́ти фа́йно, побожно, Бо́гу сьі моли́ла. І Ісу́с Христо́с прийшо́ў до не́йі і сьвіти́й Никола́й і ка́же (так Ісу́с Христо́с каза́ў): „Йак він при́йди по вас, то йак та́то буде́ роби́ў чо́боти, то аби ни ўстава́ў зі стільцьи́, поки йа ни ска́жу“. Допі́ру зьиў швец, ро́бит чо́боти з ве́чира ду́же до́ўго, — прихо́дит злий ду́х по не́го і ка́же: „Но, збира́й сьі, — а він сьі назива́ў Гаўри́ло — бо ми ўже буде́м йшли“. — „Ой, йа ма́йу — ка́же — чо́боти доробйити, бо йа з бі́дних рук жийу, то не мо́жу так жи́во поки́нути, — бо дьіти малі́, жі́нка — ка́е слаба́, том не го́ден поки́нути, бо тре́ба заробити на доро́ўу...“ — „Але йа тибі́ — ка́е — дам фо́ршпан, ми пойі́дем, ни тре́ба ти гро́ші“ — так злий дух повіў. — А сьвіти́й Никола́й ка́е до дьіўчини: „Йак він ўста́не, то най той злий ду́х сьіда́йи, — то він йиго́ заклине́“. І ка́же той швец, — той швец до́ўго роби́ў чо́боти, то́му сьі ўку́чило стойи́ти; йак швец стаў збира́ти сьі ўже йти, а злий ду́х на столе́ц, на йиго́ мі́сце. І ка́же швец: „Ну, та ўстава́ймо ўже, ходьім!“ — „Але миньі́ сьі — ка́е — здайи́, шо йа ўже ка́міньом, шо ўже не го́ден ўста́ти... Тьи́шко ми сидьіти і тьи́шко ўста́ти“. — А Ісу́с Христо́с стойа́ў з бо́ку, а злий ду́х ни знаў. — А ўже й ку́ри пі́йут, а він сьі ква́пит: — „Пусти́ ньі, — ка́же — Гаўри́ло, бо йа ўже йду...“ А Гаўри́ло ка́же: „Йа по́ти не пу́шчу, по́ки йиґо́мосьць не при́йдут. Бу́деш знаў, шо робі́тники кошту́йут“ — жи він ті́лько робі́тникіў браў. Але ста́ршій брат нисе́ дзвіно́к ў пере́д і хрест, тай задзвони́ў коло поро́га. Злий ду́х 'бісьцьа́ў скри́нку ту́йу, жи шиўцьі́ трима́йут, ўже думаў, шо то йіґо́мосьць шли, — але ка́е: „У те́бе, ше́ўче, заклйте мі́сце йи. Поверни́ миньі гро́ші тійі, жи йа тибі́ даў, йа тибе́ ни хо́чу зна́ти...“ Али швец ка́же: „Ти миньі́ ше дай гро́ші, бо йа десьітьма́ па́льцьіма заробйи́йу, йа ду́же бі́дний, дьіти ма́йу, та́же мене́ — ка́е — ши́ла кошту́йут бага́то, жиби йа йіх да́рмо лиши́ў, — сплати́ миньі́“ — ка́е. „Йа тибі́ — ка́е — сплачу́, але ше на рік пітпиши́ сьі“ — ше хтьіў на рік прібува́ти, шо він з ним зро́бит. „І на́ ти ку́пу гро́ші, 'по ньі пусти́!“ Ка́е: „Дава́й миньі́ найбі́льше гро́ші, то йа тьі пу́шчу“. Той злий ду́х насипаў йіму гро́ші мно́го —: „Ото — ка́же — ма́йиш ўже на ца́лий рік, 'но ньі

робиў?“ Ўже сьі ра́дит тих свойі́х, компаньі́стих. — „А то — ка́е — тос си тепе́р зробиў, — му́сиш сам камі́ньи возити“. Йіде́ злий ду́х по ка́мінь, — зачина́йи гримі́ти. Грім ўда́риў, злийдуха́ забиў, і камі́ньи ни привіз. — „Ото — ка́е — йа шчісьтьа ни ма́йу ньіц, ньі дьіти мойі ни ма́йут чим працьува́ти і бу́дут біди́ти, поки сьві́та ста́не“. — Ўже ўсьа.

Зап. від Кароля Мазурчика в Плетеничох, Перемишлянського пов. 1897 р. О. Роздольський.

Паралелї: Аѳанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 53—71 (три варіянти). — Етноґраф. Збірник. Т. І. 2. Ст. 90—92. — Драгомановъ, Малор. преданія. Ст. 120—123.

202. Як піяк висвободив грішні душі.

Записа́ў сьа йиде́н пан до Фармази́ньіў. І йуш прийшо́ў тот час, жи ма́йут го бра́ти. Али быў йиде́н пийа́к. Напи́ў сьа, а тот пан увійшо́ў та́кій до ко́ршмы, сьіў і ду́мат. А він сьа пы́тат: А ты чо такы́й сумны́й? — Ей, шчо́ ты меньі́ ў тьім пора́диш! За́ўтра ма́йу до пе́кла йти. — Да́й ми на горі́ўку, йа́ за тьа піду. — Тот да́ў му гро́ший шчось, купи́ў горі́ўкы і прийшо́ў тот час, дру́гый день, йак пан маў йти: Ну, ходи́, йа́ си найа́ў за се́бе. І ўказа́ў то́го пийака́ і ўни ўзьали́ го. Завели́ го там і повіда́йут: Нич не ма́йиш роби́ти, хыба́ піт ты́ми пйатьма́ кітла́ми кла́сти оге́нь, жебы́ не ўгас ни́коли, йак ньіч так день. — Ба, горі́ўкы ми постара́ти. — Ўни принесли му бо́чку горі́ўкы. Він пиў, пиў і вы́пиў ўсьу. А ўни де́сь сьа поросходи́ли по сьвіта́х тоты́ злы́, горі́ўкы нема́, ду́мат си: Шчо́ йа буду́ ту пали́ти, кой не зна́йу, шчо́ ту йи? Йа́ сьа поди́ўйу. — А ўно бы́ли ду́ші. Він пороскрива́ў, ўсьо поле́тьіло, бо мо́же так Бог даў. Тоты́ прийшли́: А шчо́ ты зроби́ў? — А шчо́жбым зроби́ў? Нич! Ни ста́ло ми горі́ўкы, том ўсьо́ хотьі́ў потере́ти! — Гада́йут вони́ собі́: Шчо́ з сим роби́ти? Хо́ць бы шче сьа шчо призбира́ло йакы́х душ, він шче́ бы вы́пустиў. Ўзьали́, вы́вели го і пхит че́рес поріг: Ру́шай вітти!

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

Паралелї: Манжура, Сказки. Ст. 55—57.

203. Як стрілець убив чорта.

А. Быў йиде́н такы́й, жи хотьі́ў абы быў до́брым стрільцьо́м, а́ли ни міг нич ўби́ти. Хтось йому́ поворожи́ў: Обе́сь сьа сповіда́ў і бес схова́ў си тото́ прича́стійа у рот під йазы́к, бес вы́йшоў ў льіс; там йи на бу́цьі вы́різаный о́браз: Присьвита́ Дьі́ва, вы́різали пастухы́ на бу́цьі. Там тото́ заверти́ш і ў тото́ стрі́лиш. Шчо хо́ч, то за́бийиш по́тьім. Йак стрі́лиў ў тото́, йак зайшла́ кроў течи́, ле́дво утьі́к; і настра́шиў сьа с то́го і ўже му не ду́же до́бри йи. Іде́ і йуж му сьа пе́ред во́чи пха́йи ўсьа́ка зьвірина́: І ли́сы і во́ўцы і медве́дьі і за́йацьі і шчо йи, йака́ пти́цьа на сьві́тьі така́ ди́ка. Али він прийшо́ў до йидно́го па́на і стаў за стрі́льцьа. Йино́ вы́йде на обо́ру, йуж йи́ шчо доко́ла ньо́го би́ти. Ўви́дьіў пан: Йа тако́го стрільцьа́ не хо́чу, йди́ ты собі́, ты не йи пе́ўный. Йидны́м сло́вом йиде́н го так пан вітпра́виў і дру́гый і тре́тый са́мо. Він сьа тве́рдо пока́йаў, жаль йому́, йаке́ зроби́ў і хоче́ сьа іти́ сповіда́ти зась. Вы́йшоў до спо́віди, поча́ў повіда́ти, йак то йи, йак зроби́ў; не хо́чи му ксьиндз дати́ розгріше́ньа. Він пішо́ў до дру́гого, та́кій не хо́че. Пішо́ў до бі́скуна, та́кій не хо́че. Іде́ доро́гоў, та́кой му сьа ва́льат зьвірина́ попі́д ногы, а́ли він не хо́че би́ти. Прийшо́ў до коваль́а і сьіў. А кова́ль йому́ повідат: Чо́ ты такы́й сумны́й? — Так і так йим зроби́ў, росповіў, цьіле́ ўсьо йак было с кінцьа́. — Кова́ль мо́вит: Йа тобі́ заўда́м поку́ту. Ўзьаў обру́ч жельі́зный, шчо маў цаль заўгрупшкы́ і сковаў му на шийі: Іди́, йа́к сьа тот обру́ч урве́ і ты сьа спокуту́йиш. І він ходи́ў, ходи́ў — до́ўго, а́ли вы́йшоў ў льіс, сьіў си на пенька́ і сьіди́т; а гримит таке́, захма́рило сьа, жи сьві́та не ви́дно. А біда́ — пек йі — с скалы́ ўсе вы́бігне, вы́пне г.....у — ньі́бы на грім — і схо́ват сьа, жи не бойи́т сьа гро́му. А він тото́ ди́вит сьа, тай си ду́мат ў голові́: Тьфу, пе́к ти, публьі́ко, та шче й ты си з ме́не сьміх чи́ниш, та вы́пинаш г.....у? Зньаў фу́зьійу с плеча́ вы́міриў си ў ньо́го, воно́ іно́ підньало́ хвіст, йак вы́йшло с скалы́, а тот піттьа́х ку́рок, праск! а воно́ сьа розьільльа́ло на мазь. Обру́ч сьа урва́ў с шийі і Пан Біг йому́ вітпусти́ў гріхы́, дльато́го жи грім ни міг за́бити, а він за́биў.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

204. Про грішника стрільця.

Б. Оден пан мав стрільця. Нїякий пан не мав такого, жаден пан так цїльно не влучав. Бувало на польованю дичини і зазирцем не видко,

Гет ўсьо.

А він винóсит шчи́пцьі, шчо сьи ґпóти шчи́шчуйę і йім покáзуйę, шчóстę йęдну́ річ тáкі забу́ли. А вони́ йęгó за грóші тáкі просили; а він пішóў до зáмку і ви́ньіс стару́ мітлу́, таку́ драпáчку, шчо ўже до полови́ни сьи змéла; тьілько тотá чисьть шче сьи ў рукáх тримáйę. А то бу́ла мітлá, шчо йак змлóцки молоти́ли, тай змітáли неў дзéрно. А він кáжę до них: Йак ми запи́шитę тьілько душ, шчо тотá мітла дзéрна змéла, то вам дам тоти́ ўсьі грóші. А вони́ нę записáли, бо залéдво аби ў цьільім сьвітьі тьілько душ бу́ло, шчо тотá мітлá змéла. І вęрну́ли до дóму без грóшęй. Дорогóйі плáти злий хтьіў ў громáди, аби́ йім ви́даў грóші.

Зап. в цьвітни, 1897 р. від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов

207. Дїдьчі гроші.

Ў Бучи́чи пи́ло три пійаки́ і багáто завини́ли дáти грóшęй; два мáло чим заплати́ти, а трéтий нę маў. І шинькáр йęгó завирęштувáў. А він пішóў по свóйіх знакóмих, шчоби́ де пожи́чити грóшęй. І обійшóў ўсьі свóйі прийатéльі і Жиди́ і нę пожи́чиў ньіґдé. А він пішóў до зáмку, де стойá старі́ мýри, жę шче Тýрки полиши́ли і запýкаў до двęрę́й і с тих склęпíў вихóдит чортьáк і питáйę йęгó: Чо ти хóчęш, чоловíчę?

А він вітповідáйę: Йа хóчу грóшęй, аби́с мęньі́ пожи́чиў.

Йа ти пожи́чу, а коли́ ми віддáш?

А йа ти віддáм віт тęпéр за рік.

Накáзуваў йęгó злий, шчо аби́с приньíс, бо йак нę принęсéш, то при́йду аж до хáти. А ньім рік минýў, то мішчáн грóші ўстарáў і приньíс до зáмку і там дóўго пýкаў до двęрę́й, а чомусь ньіхтó нę виходи́ў. Алę він пýкаў і пýкаў, аш сьи злому наўки́мило і вихóдит з зáмку. А йак ви́йшоў і йęгó питáйę: Чо ти хóчęш, чоловíчę?

Приньíс йęм ти грóші, шчом ў тéбę пожи́чиў.

Іди́ гет до дóму, йа тобі́ грошę́й нę жи́чиў.

І пішóў мішчáн з грíшми до дóму. І дивувáў сьи мішчáн, шчо злий ў нéго грóшęй нę ўзьиў. А він тому́ нę ўзьиў, бо він йęму́ нę жи́чиў, а тóго нę бу́ло, шчо мішчанóви пожи́чиў грóші, бо го грім зáбиў. А то буў йęгó брат застýпником ў зáмку і він ньічó нę знаў о тих грóшęх.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

208. Пан — всезнайко.

То такий пан був, шо він йів гадини. І він розумів, що всьо зьільи вогорит — віт чого воно йи. Али йидного разу злагодив собі йісти і казав фірманови: „Абис того ни рухав“. Али пан десь пішов, а фірман взьив тей покушив, тей трошка собі зьів того. І так всьо розумів, що зьільи вогорит, йак той пан. Али йидного разу йідут, тей всьо зьільи сьи кланьило тому панови і признавало сьи, котре зьільи віт чого помічне. Всьо сьи зьільи кланьило, а лупух кажи: А я віт кили́! — А фірман дужи зариготав сьи с того, а пан кажи до него: А ти чо сьи так сьмійиш? — Фірман кажи: Він кажи, жи йа віт кили. — Пан кажи: Ану вітвори писок. — Фірман йак вітворив писок, пан му плюнув в писок, тей фірман вже ньічо ни знав.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. від Кривого Казя О. Деревянка.

209. Розмова зьвірів на щедрий вечер.

Чоловік мав пару волів. І він чув, жи льуди собі приповідуйут — худоба вогорит на щидрий вечир, йак ґосподар коло нейі ходит. Ґосподар дав бикам йісти, а сам сьи сховав і слухайи. Слухайи, а бики кажут йиден до другого: „Нам добри в нашого ґосподара, але ми йиго взавтра повезимо на цвинтар“. А йиго так Памбіх покарав за тойи, жи він слухав. І зарас на другий день тай вмер.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. 1901 р. від Ганусї Кучиравої О. Деревянка.